

UČIT JDE I JINAK

ANEB

ŠKOLSTVÍ JE JAK STAŘENKA S HŮLKOU

V Praze 2018

Ing. Radko Sáblík

PŘEDMLUVA

Krátce po svém nástupu do funkce ředitele Smíchovské střední průmyslové školy, což se stalo 1. listopadu léta páně 2002, jsem se pokusil zformulovat své myšlenky a postřehy, dané mnohaletou zkušeností studenta, pedagoga a krátce i ředitele školy.

K textu vytvořeném nejprve v roce 2006, a pak upraveném v roce 2009, se vracím po dalších devíti letech, kdy mi přišlo zajímavé se pokusit naznačit, v čem se mé názory změnilly. Posoudit, zda ještě některé věci vidím stejně, nebo zda jsem díky dalším nabytým zkušenostem změnil svůj pohled. Proto ponechávám beze změny text, který kdysi vznikl, a za něj přidávám jeho zhodnocení s odstupem již zmíněného času. Pochopitelně ho také doplňuji, neboť jsme o některých technologických vymoženostech tehdy neměli ještě ani potuchy.

Něco se za tu kratičkou dobu z pohledu vývoje lidstva změnilo opravdu velmi radikálně, a to vzhledem k mohutnému a dynamickému rozvoji moderních technologií. Objevují se pojmy v té době netušené, jako je Internet věcí, Průmyslová revoluce 4.0, od září 2017 zahajujeme v pilotním režimu vyučování nového oboru Kybernetická bezpečnost. Skloňují se pojmy jako chytré domy, chytrá auta, chytré silnice, chytrá města, digitalizace, robotizace, virtuální realita, inteligentní autonomní systémy, umělá inteligence. Nejde přitom o žádné sci-fi, opravdu ne, mnohé z toho nás již začíná obklopot. Nároky na schopnost se v takovém světě prosadit jsou a budou diametrálně odlišné, než když někdo dříve vystudoval příslušný obor či se vyučil řemeslu, a s menšími doplněními si s tím vystačil celý profesní život. Nutné celoživotní vzdělávání je další výzva, kterou společnost zatím ještě neumí přesně uchopit.

Z pohledu školy pak nastává zcela nová situace, kdy vlastně netušíme, co budou naši absolventi za pět, deset či patnáct let dělat. Dle různých studií může v následných dvaceti letech zaniknout až padesát procent současných pracovních pozic, naopak budou vznikat pozice nové, která však nikdo v tuto chvíli neumí definovat. A školy přitom mají studenty připravit tak, aby se v těchto ještě nedefinovaných pozicích dokázali uplatnit.

Mnozí ve školách jsou proto znejistěni, neboť se po nich chce něco, co jim nikdo nedokáže přesně popsat. Mnozí se děsí situace, ve které by měli změnit své zaběhané postupy. Ale požadavky na kantory jdou mnohem dál, dokonce se předpokládá, že by vyučující českého jazyka měli naučit žáky a studenty pracovat s textovými soubory, vyučující matematiky s různými tabulkovými soubory, tedy v rámci profláknutého balíčku Microsoft Office se soubory jako Word či Excel. Všichni by pak měli studenty zdokonalovat ve tvorbě prezentací, tedy například ve využívání programu PowerPoint. Ale ani to není konec. Jak pedagogové, tak žáci a studenti, by měli významně zlepšit svou komunikaci, schopnost hovořit do kamery, schopnost argumentovat, analyzovat a vyvozovat z toho závěry. Jak pedagogové, tak žáci a studenti, by měli v širší míře využívat internetové služby, umět se orientovat v nepřehledném množství informací, využívat různé virtuální prostředí pro výuku i komunikaci, virtuální či rozšířenou realitu pro lepší představitost.

Když tyto požadavky rezonují ve sborovnách či kabinetech škol, mnohým pedagogům se ježí vlasy hrůzou na hlavě, přepadá je deprese. Nejsou rozhodně na naplnění těchto požadavků připraveni, a to jak mentálně, tak po technické stránce. Ve využívání informačních technologií jsou mnozí na úrovni žáka prvního stupně, který se však s těmito technologiemi nenaučil pracovat ve škole, ale ve svém volném čase. Učitelé nejsou připraveni ani duševně, mnozí nechápou, či si odmítají přiznat, že svět se mění a bude nutné se tomu alespoň částečně přizpůsobit. Mnozí se modlí, aby dokleпали těch pár let do penze, aby ještě těch pár let vydrželi se svou frontální výukou, svou klasikou, kdy předávají zaručené informace svým žákům a pak je z nich vyzkouší. Možná opravdu netuší, že se získávání informací důrazným tempem přesouvá ze škol mimo ně, díky obrovskému množství dat, která se na žáky a studenty valí z internetu a se kterými bohužel neumějí dobře pracovat, neboť je to nemá kdo naučit.

Mnozí pedagogové se děsí i jen toho, že by se měl dávat větší důraz na tak zvané měkké kompetence, nebo chcete-li dovednosti, naopak by se mělo trochu upozadit pouhé předávání informací. Určitě by se do pedagogického procesu měla implementovat projektová výuka. Také se objevuje dle mého správný požadavek, aby se kantor změnil z pouhého předříkávače faktů na mentora, který bude své žáky a studenty vést. Ovšem to vše za situace, kdy ve školách chybí učitelé, kdy nejsou na trhu vůbec odborníci pro firmy, natož pro školy, kdy na pedagogické fakulty chodí ti maturanti, kteří se na jiné vysoké školy nedostali, či je z nich vyhodili. Navíc z těchto budoucích učitelů jich za katedry zamíří sotva čtyřicet procent, a to většinou bohužel těch, kteří lukrativnější práci nesehnali. Ale máslo na hlavě dle mého mají i pedagogické fakulty, kde je výuka využívání informačních technologií okrajová a kdy jsou jejich mnozí zaměstnanci sami hodně odtrženi od reality.

V této poněkud bouřlivé době se jako vždy objevují dva extrémové příslušníci jednoho se zuby nehty ve vykopaných zákopech drží stylu výuky, co se moc nezměnila od dob Rakouska-Uherska, jiní zase přicházejí se zcela převratnými metodami, kdy chtějí měnit doslova vše. Je nabíledni, že oba tyto postupy jsou chybné. Ne vše, co současné české školství představuje, je špatné, a ne vše, s čím přicházejí mnozí reformátoři, přináší jimi očekávaný efekt. Najít však potřebný kompromis není vůbec jednoduché, pokud se již někomu podaří ho alespoň pro sebe vydefinovat.

K tomu trápí pedagogy další problém, současná mladá generace už není ochotna jen pasivně poslouchat sdělované pravdy, má vyšší sebevědomí, byť ne vždy podložené potřebnými zkušenostmi a dovednostmi. Či chcete-li znalostmi. Ale už rozhodně jí nestačí pouhé sdělení faktu, nebojí se zeptat, vyjádřit svůj názor. Mnozí ji proto považují za drzou, nevychovanou. Já stejný názor nesdílím, ba právě naopak. Této zvědavosti, pravda jen části našich studentů, se dá dobře využít, pokud je k tomu kantor připravený. Což mnohdy není. Pokud však je, získává si zasloužený respekt svých studentů a dokáže je motivovat.

Problém s motivací není určitě pouze na jedné či druhé straně. Není pravdou, že všichni studenti nemají o nic zájem, stejně jako není pravda, že je učitelé nedokáží oslovit. Určité procento z obou sociálních skupin je aktivních a dokáže se prosadit i v současném systému, kdy stále přežívají metody ze zmíněného rakouského mocnářství. Platí rčení, že kdo nehoří, nedokáže zapálit. Proto nutně větší tíha na zlepšení stavu leží na bedrech pedagogů, zde však chybí jejich větší motivace. Cítí pohrdání značné části společnosti k jejich povolání, dané nejen porovnáváním svých výplatních lístků se mzdou v jiných odvětvích, kde se také vyskytují vysokoškolsky vzdělaní pracovníci.

Po pravdě, někdy moc českou společnost nechápu. Tedy co se týká dvou dle mého klíčových oblastí. Tou první je zdravotnictví a tou druhou školství. Mnozí jsou ochotni platit nemalé částky za ošetření svých zvířecích mazlíčků, když se však mají spolupodílet na vlastním zdraví, je oheň na střeše. Svě děti pak svěřují lidem, ke kterým nemají úctu a mnohdy svůj postoj přenášejí i na své potomky, které jaksí zapomněli vychovat. V obou oblastech jde přece o budoucnost, jde doslova o život. Zda bude plnohodnotný nebo sužovaný nemocemi či profesním neúspěchem. Říká se, že když nejde o život, tak jde o ... nic. Ale při vzdělávání jde přece o život nejen daného jedince, ale celé společnosti. Pokud nechce být Česká republika montovnou světa, musí vyprodukovat její vzdělávací systém jedince, kteří se dokáží ve světě prosadit.

Naštěstí není současný stav tak špatný, jak se nám někteří snaží namluvit. Mnoho našich lidí se dokáže prosadit jak ve vědě, ve vysoce kvalifikované práci, podnikání i v manažerských funkcích. Otázkou zůstává, zda díky vzdělávacímu systému, či jemu navzdory. Ale zase bych tady nebyl takový pesimista, ne vše je špatné. Jde jen o to využít to dobré, co už máme a chytit tak říkajíc příležitost za pačesy. Tou je dle mého právě technologická revoluce, které se říká ve světě různě, u nás se vžil pojem Průmysl 4.0, a s tím spojené další pojmy, jako například Vzdělávání 4.0. Pokud dokážeme současný stav využít, můžeme se posunout mezi nejrozvinutější společnosti světa. Podle mého určitě nejsme zatím pozadu, alespoň co se týká elit. Teď však přichází klíčová část. Tedy dokázat oslovit pedagogy, dokázat

jim vysvětlit nutnost změnit některé metody a také jim k tomu dát odpovídající podmínky. Jak vybavením jejich pracovišť, tak respektem k jejich práci.

Nemylme se, chceme po učitelích strašně moc. Jsou vzdělaní, mají většinou kladný vztah ke svým žákům a studentům, ale někdy jim chybí tah na branku, energie. Zažili už mnoho reforem, mnoho veletočů, a většinou se toho fakticky moc nezměnilo. Proto mnozí doufají, že se přežene i tato nová doba, vydají se krásná prohlášení, popíší se stohy papírů, vlk se nažere a koza zůstane celá. Mají ke své pasivitě i jeden velmi pádný argument, logický argument. Za prvé, není je kým nahradit, a i kdyby náhodou bylo, zákoník práce je udrží na svém místě, i když si oni podrží svůj styl přístupu. Tak proč si někdy třeba i krátce před důchodem dělat problémy, proč vstupovat na nejistou půdu, kdy se více otevrou svým studentům a třeba pak nedokáží své hodiny zvládnout.

Ne, není to chyba učitelů. Oni učí tak, jak byli sami vzděláváni a připravováni. Nejde říci, tak a teď to budu dělat jinak. Pokud tedy vůbec vím jak. Nikdo je na takovou změnu nepřipravoval a nikdo jim ani příliš nic nevysvětluje. Navíc pokud nemá ředitel hodně pevné nervy a není dobře zapsán u zřizovatele, nemusí mít vůbec odvalu něco takového po svých pedagogických zaměstnancích požadovat. Ale to už je zase jiná kapitola.

Za tu dobu, co uplynula od vzniku původního textu, jsem si prošel mnohým. Získal značné množství zkušeností, zažil tuhý odpor části pedagogického sboru, ale také dokázal oslovit některé z nich, některé absolventy školy i studenty. Udělal tradici z kulatých stolů, při kterých se mnou pedagogové, absolventi a studenti řeší klíčové problémy školy, radí se o projektech, vymýšlejí aktivity. Nevím, zda bude velký zájem o moje zkušenosti a o moje postřehy, nicméně se je prostřednictvím následného textu pokusím předat. Nedělám si patent na rozum, mohu se mýlit, mohu mít zkreslený pohled daný situací na naší škole. Ale pokud by se mi podařilo podnítit alespoň u někoho zamyšlení nad naznačenými problémy, už takový stav bych považoval za úspěch.

Ještě si dovolím jednu poznámku. Snažím se na situaci ve školství dívat s nadhledem a určitě nechci nikoho urazit. Ani pedagogy, ani studenty, ani správní zaměstnance. Ke všem mám respekt, byť ho možná někdy nedokáží správně vyjádřit. Mám obecně respekt ke všem lidem, kteří se snaží svou práci dělat dobře, ať již je jakákoli. Naopak nemohu mít respekt k těm, kteří se ji snaží ošulit, snaží se proplouvat životem s co nejmenším nasazením, dokáží možná i vzletně o práci hovořit, ale mnoho skutečných výsledků za nimi není. Jen pohrdání pak mám k těm, kteří se neštítí lhaní a podrazů. Dělat chyby je lidské, při aktivním způsobu života se jim nevyhneme. Podvádět, podrážet, intrikovat a lhát je hnusné.

JAK JE TATO KNIHA USPOŘÁDÁNA

Když jsem svůj text ukázal několika lidem, od některých zazněla připomínka. Není to špatné, ale je to až moc osobní. Mají pravdu, část textu je hodně osobní, respektive úvodní část, která je složena z některých mých publikovaných úvah či zprávy pro zřizovatele. Popisuje, o co se snažím a čím jsem si musel projít.

Jistě, mohl bych ponechat jen tu část, kdy se zamýšlím nad školstvím s využitím písmen abecedy. Kdy přeci jen více zobecňuji a vyjadřuji i některé mé názory na společenské problémy, které sice se školstvím zdánlivě nesouvisí, ve skutečnosti ho však ovlivňují velmi, neboť představují nálady a názory ve společnosti.

První část je tedy možno chápat jako hodně osobní a také je možno ji přeskočit a přistoupit rovnou až k obecnějšímu textu v podobě již zmíněné abecedy. To již nechám na laskavém čtenáři.

ŠKOLSTVÍ JE STAŘENKA S HŮLKOU

Ing. Radko Sáblik, MF Dnes, pátek 25. května 2018

V nedávných týdnech si mohli hodnotitelé přečíst bezduché fráze ve slohových pracích studentů, další podobné fráze uslyší maturitní komise. Kreativní a přemýšliví studenti a studentky raději volí tento styl, než by riskovali odchýlení se od tématu či nedodržení jakéhosi slohového útvaru, který již dávno vlastně neexistuje.

Nejde však jen o český jazyk, který již dle mého dosáhl svého dna, kdy místo lásky k mateřskému jazyku a k četbě ve studentech budí svým způsobem výuky a zkoušení odpor, někdy až nenávisť. Pokud je zájem některý předmět studentům znechutit, většinové české školství mu dává skvělou inspiraci.

Zatímco moderní technologie pádí neuvěřitelným tempem vpřed, české školství si lze představit jako stařenku s hůlkou, nebo stařečka v rámci vyváženosti, která se belhá za vývojem technologií i společnosti. Ale to bohužel není vše, tato nebohá stařenka má kolem krku omotaný hutný provaz, jehož jeden konec svírají státní byrokrati a druhý pak konzervativci ve školách, kterých je bohužel stále většina. Ti důsledně dbají, aby české školství neudělalo byt' jen jeden trochu větší krůček kupředu.

Pokrok z časů Franze Josefa

Pomocí většinových zavedených metod vzdělávání, které pamatují císaře Františka Josefa, se ve školách učí na průměr, kdy ti slabší nestíhají a ti lepší se nudí. Všichni jsou nuceni sedět strnule v lavicích a poslouchat frontální výklad, aby ho co nejdůkladněji papouškovali v následných stejně nudných hodinách. Pokud tento způsob vyučování k něčemu studenty motivuje, tak jen k nelásce k danému předmětu a k přemýšlení, čím nudu zabít.

Z tohoto způsobu výuky se rekrutují průměrní zaměstnanci pro průměrné firmy či státní správu. Uvažovat o tom, že by snad mohl být student budoucí podnikatel a sám dávat lidem práci, je ve školách tabu, neboť podnikatel je v českých končinách podezřelá osoba, co zbohatla všelijak. Se studenty tedy jednáme jako s budoucími vykořisťovanými zaměstnanci a tak je také vyučujeme. Díkybohu se mnozí prosadí a jsou úspěšní, většinou však ne díky nám, ale navzdory naší výchově.

Na pedagogické fakulty chodí jen ti, kteří se jinač nedostanou, a z těch do škol míří maximálně čtyřicet procent, co se jinde neuchytili. Čest výjimkám. Takto popisují stav na pedagogických fakultách jejich vlastní učitelé, kteří jsou z toho nešťastní a sami bojují s konzervativním přístupem svého vedení.

Zatímco současní studenti netuší, čím se budou živit, stejně jako to netuší jejich učitelé, místo potřebných měkkých kompetencí jsou nuceni se učit fráze a šprtat se mnohdy nepodstatné informace, které za prvé lze nalézt jedním kliknutím, za druhé strašně rychle zastarávají a za třetí bez jejich praktického využití jsou velmi rychle zapomínány. Pak už není prostor k výuce argumentace, prezentace, analýzy, nalézání inovativních řešení, logického uvažování, kritického myšlení, schopnostem vytvořit si vlastní názory a ty obhájit v následné smysluplné diskusi. Tedy dovednostem, které se nezapomínají a které budou využívány všude a po celý život.

Ostrůvky pozitivní deviace

Pochopitelně existují tak zvané ostrůvky pozitivní deviace, kde dostávají studenti prostor ke svému rozvoji, zapojují se do chodu školy, pracují na reálných projektech, sami se vzdělávají v oblasti svého talentu. Tyto ostrůvky však trpí jak z vnějšku, pod byrokratickou knutou, tak zevnitř, kdy konzervativní učitelé brzdí své pokrokovější kolegy či vedení škol. Někdy v dobrém úmyslu, neboť žijí v názorových bublinách svých kabinetů či předmětových komisí a uniká jim realita života, někteří z lenosti, další z vnitřního strachu, neboť obava ze změn je nám všem vlastní a přirozená.

Pokud někdo chce s českým školstvím něco udělat, musí se zaměřit na ředitele a učitele, neboť ti nakonec budou rozhodovat, jak výuka v konkrétní škole bude vypadat. Jen pokud se je podaří přesvědčit

o nutnosti reflektovat dobu 21. století, pokud se je podaří přesvědčit, aby vystoupili ze své komfortní zóny a změnili své myšlení i způsob výuky, jen tehdy se stojaté vody v českém školství pohnou. Nic jiného nepomůže, ani tisíce reforem, zvýšení platů či změny Rámcových vzdělávacích programů.

Stejně tak je nutné přesvědčit rodiče studentů, že způsob, jakým byli vzděláváni oni, už není to pravé ořechové v době digitalizace společnosti. A také studenty, že musí převzít zodpovědnost za své vzdělávání, neboť pokud se budou chtít prosadit, čeká je celoživotní vzdělávání, které se neobejde bez schopnosti umět se učit. Což je ale diametrálně odlišný pojem od našprtání se na písemku či ústní zkoušení. Začátek změn však musí být nastartován ve sborovnách a ředitelnách škol.

STRUČNÉ SHRNUÍ MÉ ŽIVOTNÍ FILOSOFIE

Níže uvedený text pochází z mého rozhovoru pro časopis „Řízení školy“. Domnívám se však, že dost napovídá o tom, jak asi k řešení problematiky řízení školy přistupuji a také, z jakého úhlu pohledu se na tyto problémy v následném textu dívám.

Obklopuj se pozitivními lidmi. Pokud máš kolem sebe pozitivní lidi, jejich vnímání světa se přenáší i na tebe. Bohužel to platí i v opačném případě, který je v naší české společnosti většinový, vytváří onu pověstnou blbou náladu, ke které dle mého není vůbec žádný důvod.

Obklopuj se schopnými lidmi. Pokud chceš mít úspěchy, musíš mít dobré spolupracovníky. Pokud si vezmeš jen samé slabší, abys sám vyčníval, nebo aby neohrožovali tvou pozici, nemůžeš čekat dobré výsledky práce.

Obklopuj se lidmi, co ti řeknou svůj názor. Pokud kolem sebe vytvoříš suitu prikyvovačů či pochlebníků, časem podleheš dojmů, že jsi neomylný a skvělý. Přitom každý děláme chyby a jen hlupák si je nikdy neuvědomí. Právě proto, že je hlupákem.

Mladá generace není zkažená a bez zájmu. Takové hodnocení nastupující generace je jen pověrou, která se traduje tisíce let, generaci od generace. Naopak, mladí lidé ještě nejsou zcela zkaženi námi, naší pochybnou morálkou, proto se nám možná zdají trochu podivní. Se svým ostrým smyslem pro spravedlnost, neochotou ke kompromisům. Někdy dost ponižujícím. Ale také se dají snáze nadchnout pro konkrétní věc, když s nimi jednáš s respektem. Co ti však nikdy mladá generace neodpustí, je, když budeš hrát nefér. Přijmou i špatné hodnocení, když je spravedlivé, jak však ucítí podraz, tak jsi je navždy ztratil.

Neboj se dát důvěru svým studentům. Budeš se divit, co všechno studenti dokáží, když je ty dokážeš motivovat a když jim naložíš patřičnou dávku zodpovědnosti. Také jsou soutěživí, také jsou ješitní a také chtějí být úspěšní. Nechtějí zklamat, zvláště když cítí, že s nimi jednáš jako se skutečnými osobnostmi, nikoli méněcennými tvory, co musíš pořád jen poučovat a do něčeho nutit.

Není chybou udělat chybu, je chybou se z chyby nepoučit. Neztracuj nikoho, kdo pochybí, mnohdy se tak stane i v dobrém úmyslu. Právě ve školství nastavený strach z chyb mnohdy vede k pasivitě v pedagogickém procesu, jak ze strany učitelů, tak i studentů. Přitom chybovat je lidské, přirozené, a chybami se člověk učí.

Neboj se významně diferencovaně odměňovat. Pokud máš vůbec prostředky na mimořádné odměny, použij je pro ty aktivní zaměstnance. Jednak je tím povzbudíš do další práce, a jednak dáš všem najevo, jak i oni mohou mít vyšší peníze. Rovnostářství je v tomto cestou do pekla. Ti slabší rozhodně nepřidají a ty aktivní znechutíš.

Nepodléhej sebeuspokojení. Pořád je co zlepšovat. Pokud se na své cestě zastavíš a zasníš se, třeba nad svými úspěchy, ujede ti vlak a už ho nikdy nemusíš chytit.

Pokud chceš vyhrávat, nauč se prohrávat. Tohle mám ze sportu, konkrétně basketbalu, kterému jsem se mnoho let věnoval. Po prohraném zápase jsem jako trenér nejprve analyzoval své vlastní počínání, potom výkon svých hráčů. Až pak jsem zvažoval, zda nemohl hrát roli faktor jako únava z cestování, „cinklí“ rozhodčí a podobně. Stejně se snažím chovat v pozici ředitele. Dílčí prohra, dobře analyzovaná, je mnohdy základem k budoucímu celkovému vítězství. Hroutit se z dílčího neúspěchu či se nechat otrávit, je cesta vedoucí do pekla.

Nikdy se nezavdělíš všem. Pokud v tvém rozhodování bude hrát roli tvá snaha, aby ses zavděčil všem, nebo alespoň většině, nikdy se nezavdělíš stejně každému a navíc máš zaděláno na neúspěch.

Neboj se přijímat zodpovědnost za své rozhodování. Nejhorší je se schovávat za někoho jiného, za nadřízeného, za zřizovatele, za stát, za Evropskou unii. Jsi vedoucí pracovník, tak se podle toho chovej. Být vedoucím pracovníkem nemá jen kladné stránky, ale i ty stinné. Musíš prosazovat věci, které nebudou mnohým po chuti, neboť jim přináší další práci, povinnosti.

Pokud něčemu věříš, jdi si za tím. Nenech se odradit tím, že ti devět z deseti lidí řekne, že něco nepůjde, je to nesmysl a podobně. Pokud něčemu věříš, pokud věříš sám sobě, musíš jít někdy i proti většině. Ne vždy má většina pravdu, pokud dějiny nedokladují přímo pravý opak.

Bud' umanutý. Někdy je to nutné, když bojuješ s větrnými mlýny. Když dostaneš ránu, musíš se prostě zvednout. Někdy třeba i vícekrát. Někdy ty rány přijdou i z míst, odkud bys je nečekal. Ale i s tím se jistě dokážeš vyrovnat.

Neber nikdy věci osobně. Snaž se vždy lidi hodnotit spravedlivě a ne pod vlivem emocí. Mnohdy se ukáže, že tvůj zdánlivý nepřítel je více tvým přítelem, než tvůj deklarovaný přítel.

Člověk s jiným názorem není tvůj nepřítel, ale prostě jen člověk s jiným názorem. Nenech se nikdy vmanipulovat do situace, kdy místo boje o názor začneš bojovat s jeho nositelem. Respektuj i lidi s jiným názorem a modli se, aby i oni byli také tak velkorysí. Po pravdě, většinou nebudou, ale ty musíš vytrvat ve svém postoji.

Neříkej, že něco nejde. Řekni, že něco neumíš. Tento mírně upravený Bařův citát je dobré si čas od času připomínat. Mnozí ti řeknou, že je něco blbost jen proto, že tomu nerozumí anebo se nechtějí řešením zaobírat.

Nesnášej mi argumenty, proč něco nejde. Začni přemýšlet, jaké řešení zvolit, aby to šlo. V tomto je patrný rozdíl mezi pozitivně naladěnými lidmi a těmi, co svět vidí spíše v černých barvách. Někdy je až komické, jaké úsilí někteří jedinci vyvinou, aby ti dokázali nemožnost realizace tvého záměru. Přitom většinou vždy daný problém pozitivní řešení má. Jen je třeba ho hledat. Nebo mít ochotu ho hledat.

Každý dobrý skutek musí být po zásluze potrestán. Neočekávej vděk. Pochválit je dobré se sám, neboť to nikdo jiný za tebe neudělá. Pokud něco děláš jen proto, aby ti byl někdo vděčný či ti provolával slávu, tak se do toho radši ani nepouštěj.

V české společnosti není horšího zločinu, než je úspěch. Spíš ti lidé odpustí vraždu, než úspěch. Počítej s tím, že čím větší budeš mít úspěch, tím více závisti vyvoláš. Musíš však být připravený a být stále umírněným optimistou. Ti, co vidí svět přes clonu zášti a negativismu, jsou vlastně hrozně nešťastní lidé a musí prožívat celoživotní duševní muka. Je lepší na svět hledět přes jiné spektrum, byť je to mnohdy opravdu těžké. Chytré a vstřícné lidi abys pohledal, blbci a neochotní jako by se rojili. Ty však vytrvej.

STRUČNÉ ZHODNOCENÍ MÉHO PŮSOBENÍ VE FUNKCI ŘEDITELE ŠKOLY 2002 až 2017

Níže je uveden text, který jsem v červenci 2017 předložil zřizovateli, kdy jsem byl vyzván, abych zhodnotil své působení ve funkci ředitele školy za předchozí období. Zřizovatel totiž musel rozhodnout, zda mě na jaře 2018 potvrdí ve funkci anebo na mé místo vypíše konkurz. Nevypsal, moje další funkční šestileté období začíná 1. srpna 2018.

Možná však i tento text trochu podhalí zákulisí prostředí, ve kterém se pohybuji a z kterého pramení mé následné názory. Ty, jak opakovaně zdůrazňuji, nikomu nevnučuji. Jen je sděluji a nechávám na každém, aby si z nich případně vzal to, co ho zaujme či co považuje za vhodné.

HISTORIE A BILANCE MÉHO ŘEDITELOVÁNÍ

Popsat své působení ve funkci ředitele pro potřeby zřizovatele na předepsané čtyři A4 stránky je poněkud problematický úkol. Co vyzdvihnout, čemu se věnovat? Pokud bych chtěl jen vyjmenovat a stručně charakterizovat, co všechno za mého působení od listopadu 2002 vzniklo, ale stačilo by jen za poslední funkční období od roku 2012, potřeboval bych stránek desítky. Pokud bych chtěl i popsat, co různé aktivity doprovázelo, vydalo by to tak na pětisetstránkový román. Možná ho jednou napíši ...

Rozhodl jsem se proto pro obecnější úvahu a pro „řeč čísel“. Tedy se zamyslet nad mým působením ve funkci ředitele a pak vypsát, co se podařilo učinit, kolik prostředků se podařilo získat a jaké partnery pro spolupráci se podařilo oslovit. Také se zmíním o dvou krizích, které přišly v období mého působení ve funkci ředitele školy. Byť se netýkají mého posledního šestiletého období, tedy zatím uplynulých pěti let. Nerad bych tímto konstatováním něco zakřikl ...

Úvodní teze

První slova, která jsem řekl pedagogickému sboru po nástupu do funkce zněla: „Studenti jsou pro mě Number One.“ Pak jsem dodal, že tu nejsme proto, abychom měli práci, ale abychom našim studentům, našim klientům, poskytli co možná nejlepší vzdělání. Na tomto názoru jsem nikdy nic nezměnil. Což ovšem neznamená, že bych se chtěl studentům podbízet. Ba právě naopak. Od studentů je třeba vyžadovat slušné jednání, chování, dodržování termínů, klást důraz na jejich zodpovědnost, mít na ně vysoké nároky. Jinak bych nejednal v jejich zájmu.

Stejně tak to neznamena, že bych si nevážil práce učitelů. Opak je opět pravdou. Škola nemůže být dobrou, pokud nemá dobré studenty, dobré učitele a pokrokové vedení, které zajistí podmínky pro kvalitní pedagogický proces a pro aktivity studentů i učitelů. Pedagogický proces pak nechápu jako soupeření učitelů a studentů, ale jejich partnerský vztah, kdy studenti projevují přirozený respekt ke svým učitelům a naopak učitelé respektují osobnost svých studentů. Pokud bych tedy nadřazoval jednu skupinu nad druhou, sám bych si protirečil. Klíčovým však pro všechny zaměstnance školy musí být zájem studentů a všestranný rozvoj jejich osobnosti. Slovo všestranný bych asi stokrát podtrhl.

Dvě vážné krize

Během svého působení ve funkci ředitele jsem zažil dvě vážné krize, které ohrožovaly můj post. Zmiňuji je zde proto, že mohou být poučné pro kolegy i pro zřizovatele a dávají nástin, jak složité je někdy prosazovat nové věci a jak iracionální jednání může nastat.

První krize přišla ještě před mým nástupem do funkce. Nevím dodnes přesně, kdo ji řídil, ale dotyčný záškodník našel ve sboru jednoho kolegu, který začal organizovat petici proti mému jmenování. S velmi zajímavým odůvodněním, které mi pan kolega sdělil. Prý jsem výborný učitel a byla by škoda, kdybych místo toho dělal ředitele. Nicméně věc vyzněla do ztracena, možná i proto, že někteří váhali se svým podpisem a dalším byla podobná akce proti srsti. Nakonec se mi podařilo získat na svou stranu i kolegu, který ve výběrové komisi hlasoval proti mé osobě, jak mi sám sdělil. Společně jsme pak rozvíjeli projektovou výuku a tvořili nový obor Informační technologie, i za pomoci prostředků z evropských sociálních fondů.

Druhá krize nastala v roce 2011, kdy jsem začal s výraznou digitalizací vzdělávání, zaváděl informační systém školy, trval na vyšší míře využívání IT ve výuce i u všeobecně vzdělávacích předmětů. Rovněž jsem požadoval větší míru kooperace mezi vyučujícími a studenty, ne jen model jednoho „nábožně poslouchajícího“ a druhého „božského“ vykladatele pravdy. Ale především šlo o ty nešťastné informační technologie, vůči kterým měli někteří odpor a jiní se jich báli. Pro další jejich používání znamenalo v jejich uvažování práci navíc, změnu návyků, stereotypů.

V roce 2011 bylo již jasné, že v roce 2012 budu buď potvrzen do funkce na dalších šest let, anebo na moje místo bude vypsán konkurs. V tu chvíli vycítila příležitost užší a uzavřená skupina vyučujících. Ti začali přemýšlet, jak se mě zbavit. Vytvořili organizovanou skupinu, která se o přestávkách či po vyučováním scházela a přemítala, jak to zaonačit. Nejprve chtěli využít Školskou radu, aby ta odhlasovala návrh na vypsání konkursu. V té však tehdy byli i absolventi školy, kteří odmítli být jejich nástroji. Tak museli hledat jiný způsob. Nastalo „peklo“, kdy účel světil prostředky.

Bohužel jimi zvolené řešení bylo hodně drsným „honem“ na člověka, v tomto případě na moji osobu. Zvolené metody tomu odpovídaly. Během dvanácti měsíců bylo vyrobeno dvacet pět udání (!!!), většinou anonymních, které mě vinily z šikany, diskriminace, porušování všech možných i nemožných zákonů. Mluvící této skupiny přitom vystupovali jako nositelé morálky, jako „boží bojovníci“ za pravdu. Přitom jim nevadilo, že udání podepsaná fiktivními rodiči či nepodepsaná vůbec, putovala k zřizovateli, na Českou školní inspekci, Inspektorát práce. Vzhledem k obsahu udání bylo od začátku jasné, že autorem či autory musí být učitelé, neboť „vhodně“ podané či upravené informace byly probírány na pedagogických poradách, kam žádný „znehucený“, „roztrpčený“ či „znepokojený“ rodič přístup neměl.

Ten rok znamenal značný nápor na moji psychiku a méně vytrénovaný a odolný jedinec by se nejspíš ze všeho zhroutil. Zvláště, když v té době byla diagnostikována leukémie u mé matky a já musel řešit starost o ni. Z pekla jsem přicházel do pekla. Nositelé „pravdy a lásky“ však byli neúprosní, bojovali urputně a nekompromisně. Já trávil hodiny a hodiny sepisováním stanovisek, kdy jsem musel vyvracet účelově podávané informace či naproste dezinformace, ale i cílené lži.

Na druhé straně jejich „svatá válka“ vyvolala reakci a na mou podporu napsalo dopis zřizovateli třiadvacet pedagogů, ve kterém se mě zastali. Nepřáli si, abych věděl, kdo z nich dopis podepsal a já

jejich přání respektoval. Dodnes tak nevím, kteří učitelé mě podpořili, ale za jejich počín jsem jim byl velmi vděčný, neboť mi pomohl především v rovině duševní.

Ona udání měla i jeden pozitivní efekt. Díky všem těm kontrolám byly dokonale prověřeny vnitřní předpisy a já získal jistotu, že mé počínání je v pořádku. Vlastně všechna udání byla vyhodnocena jako neoprávněná. I v těch pár případech, kdy se autor podepsal a obvinil mě například ze šikany. Pochopitelně nikdy nepřišla ani jediná omluva, prostě jen jeden pokus nevyšel, tak se hned vymyslel jiný, jelo se dál.

Čeho si velmi vážím, je přístup zřizovatele, respektive odboru školství. V době smršti udání jsem byl pozván na odbor školství, kde se sešlo hned několik jeho zaměstnanců. Já na úvod požádal, aby byla na škole provedena hloubková kontrola, aby se jednou provždy vysvětlilo, zda jednám v souladu se zákony a dobrými mravy. Tehdy pro mě zazněla překvapivá odpověď od paní ředitelky odboru školství: „Pane řediteli, my jsme se tady přece nesešli, abychom vás soudili. My jsme se tady sešli, abychom spolu s vámi hledali způsoby, jak vám pomoci.“ Za zmíněná slova i skutečnou podporu jsem byl velmi vděčný a velmi jsem si tohoto přístupu vážil. A vážím si ho dodnes.

Když jsem byl potvrzený ve funkci, učinil jsem dle mého velkorysě gesto. Řekl jsem, že pokus mě odstranit nevyšel, takže tímto dělám jednostranně za vším tlustou čáru. Každý má možnost začít znovu, začít spolupracovat a podílet se na rozvoji školy. K předchozímu jednání se už nemíním vracet. Někteří tuto podanou ruku ke smíru přijali, jiní byli prodchnuti nenávistí natolik, že raději ze školy v krátké době odešli. Cestou ven utrousili ještě jedovatou slinu. Já však své slovo dodržel, nikomu jsem nezkřivil jediný vlas na hlavě. Věci jednak neberu nikdy osobně a za druhé bych nikdy nechtěl klesnout na úroveň těch, kteří si s kýmkoli vyřizují účty, jedno už jakým způsobem a jedno jakými prostředky.

Logicky začalo ubývat anonymů, pár jich ještě přišlo, asi ze setrvačnosti, pak vše ustalo. Za poslední roky už nepřišel žádný. Pevně věřím, že zase nezačnou, jak se blíží konec tohoto mého funkčního období.

Přežil jsem snad ve zdraví, ačkoli nevím, o kolik dnů, týdnů či možná let se můj život zkrátil. Vlastně ve mně zůstala jediná hořkost, a to z vědomí, že pisatelé anonymních udání mají vychovávat novou generaci. Palčivá otázka, jak a k čemu ji budou vychovávat, prostě odbýt nešla a nejde doposud.

Postavení školy na trhu vzdělávání

Škola si vydobyla významné postavení na trhu vzdělávání a respekt sociálních partnerů. I proto jsme v roce 2007 na výzvu partnerů a státní správy stáli u zrodu nového oboru Informační technologie a v roce 2016 nového oboru Kybernetická bezpečnost. O počtu přihlášek ke studiu se zmiňuji níže.

Spolupráce ředitel – pedagogové – absolventi – studenti

Již od roku 2003 fungují dvě zásadní věci. Tím první jsou internetové ankety, kdy studenti hodnotí své učitele a vybírají „Kantora roku“ a „Sympaťáka roku“. Rovněž mi každoročně dávají zpětnou vazbu v anonymních anketách. Také od té doby svolávám tak zvané kulaté stoly, kdy se scházejí pedagogové, absolventi a studenti, aby řešili společně nejen konkrétní problémy, konkrétní projekty, ale i vizi školy, směřování jejího dalšího rozvoje. Přitom studenti nejsou jen řešitelé, ale také se aktivně zapojují do organizace aktivit, zastupují školu na jednáních se sociálními partnery, na konferencích. Mnozí ve spolupráci pokračují i po maturitě. Ve školním roce 2016/2017 intenzivně spolupracovalo se školou 25 absolventů, většinou studentů vysokých škol, a aktivní byl minimálně stejný počet studentů. Pro školní rok 2017/2018 půjde o podobná čísla. Například v rámci maturitního projektu budu mít hned čtyři studentské asistenty.

STATISTIKA NUDA JE, MÁ VŠAK CENNÉ ÚDAJE:

Přijímací řízení

Každoročně významně převyšuje počet podaných přihlášek počet nabízených míst. Letos na pět tříd došlo 471 přihlášek. *(Na školní rok 2018/2018 přišlo 504 přihlášek – poznámka červen 2018)*

Spolupráce se sociálními partnery

Ze seznamu níže vyplývá, že významně spolupracujeme se sociálními partnery v ČR i v zahraničí.

Spolupráce se státními a regionálními institucemi

Pokud nebudu počítat zřizovatele, tak v rámci různých projektů spolupracujeme s Ministerstvem školství, Ministerstvem obrany, Ministerstvem práce a sociálních věcí, Národním ústavem pro vzdělávání, Svazem průmyslu, Hospodářskou komorou, Svazem zaměstnavatelů, Národním bezpečnostním úřadem, Národním centrem pro bezpečný internet, Czechinvestem, ICT unií, Centrem excellence kybernetické bezpečnosti při ČVUT, Asociací virtuální reality, Junior Achievementem, Fiktivní firmou, Inovačním centrem Středočeského kraje, Centrem pro výzkum genocid v Terezíně, agenturou IR 4.0, agenturou EDISON, Prahou 5.

Spolupráce s vysokými školami

Jsme fakultní školou FEL ČVUT, kromě toho spolupracujeme s dalšími fakultami ČVUT, dále s MFF UK, Unicorn College, Českou zemědělskou universitou, Metropolitní universitou.

Spolupráce se základními školami

Spolupracujeme s mnoha základními školami v rámci poskytování osvěty v oblasti kybernetické bezpečnosti, ale i účasti jejich žáků na odborných workshopech, pro mnoho škol vytváříme různé výukové materiály v rámci studentských či maturitních projektů.

Zahraniční spolupráce

V rámci různých projektů a výměnných pobytů spolupracujeme se středními školami v Německu, Francii, Španělsku, Finsku, Polsku, Itálii, Belgii, Slovensku, Slovinsku, Turecku, Rumunsku, Bulharsku. Každoročně do zahraničí na různé akce včetně poznávacích zájezdů vycestuje kolem 200 studentů. Naopak každoročně ve škole přivítáme desítky zahraničních studentů.

Spolupráce se soukromými subjekty

Dohody o spolupráci máme v rámci různých akademií či projektů s firmami Microsoft, Oracle, Cisco, Alef Nula, ECDL, Linux, Autodesk, Maxon, IBM, AFCEA, CZ.NIC, Corpus Solutions, AISECEC, AŠ Mladá Boleslav, O2 IT Services, Microrisc, OQRF Aliance, Unicorn, Network security Monitoring Cluster, Novicom, DHL IT Services, VS Linux Hosting Academy, Schindler.

Spolupráce s absolventy školy

Ve školním roce 2016/2017 se školou spolupracovalo 25 absolventů školy. Podobný či ještě vyšší počet by měl být i pro školní rok 2017/2018. Z toho 5 bude působit v IT oddělení, 5 v Projektovém oddělení, 4 v PR oddělení, 3 v projektu Kybernetická bezpečnost, 2 v projektu Internet věcí, 7 v projektu Osvětím, další vykonávají funkce asistentů ředitele, lektorů projektu z OP PPR. Mnozí ze zmíněných absolventů jsou zároveň konzultanty studentských a maturitních projektů, ale i vyučujícími vysoce odborných předmětů, jako jsou počítačové sítě, robotika, Internet věcí, Kybernetická bezpečnost, programování, Fiktivní firma.

(Ve školním roce 2017/2018 spolupracovalo se školou 35 absolventů – poznámka červen 2018)

Spolupráce se studenty školy

Kromě toho, že se studenti prostřednictvím „kulatých stolů“ zapojují do vytváření vizí školy, jsou v mnoha případech součástí realizačních týmů projektů či zastupují školu při jednáních se sociálními partnery. Pomáhají i s organizačními věcmi, jen já ve školním roce 2017/2018 budu mít čtyři studentské asistenty v rámci jejich maturitního projektu, dalších devět studentů budoucího třetího ročníku bude připravovat a vést workshopy pro základní školy v laboratořích fyziky, další budou působit v rámci osvěty v oblasti kybernetické bezpečnosti. Studenti ale pomáhají i se správou Virtuální školy, velkými projekty školy, propagací školy. Právě z nich se potom často stávají spolupracující absolventi.

Bilance hospodaření

Jde o velmi stručnou bilanci, podrobnější bude ve výroční zprávě a v zářijovém speciálu Presíku, jak je tomu již tradičně každý rok.

Granty do výuky a budovy

Celkem jsme od roku 2003 do roku 2017 získali 83 grantů do výuky, z toho 5 bylo v rámci programů z Evropských fondů. Dohromady jde o částku 24. 184. 600,- Kč.

Šestým grantem z prostředků Evropských fondů byl projekt na zateplení budovy, výměnu oken, dveří a střechy za 25. 221. 000,- Kč.

Doplňková činnost

Z doplňkové činnosti jsme za roky 2003 až 2016 získali 8. 932. 108,- Kč.

Získané prostředky nad klasický provoz (granty, doplňková činnost, mimořádné dotace zřizovatele)

Za roky 2003 až 2017 jsme získali z grantů, doplňkové činnosti a mimořádných dotací zřizovatele prostředky ve výši 100. 074. 100,- Kč.

Kolik stojí software a hardware

Za roky 2003 až 2017 jsme na software a hardware vynaložili částku 24. 374. 000,- Kč, z toho šla do nákupu hardware částka 20. 521. 000,- Kč, zbytek byl vynaložen na nákup licencí software, což činilo téměř 4 miliony korun.

Celkem částka do vybavení pro výuku, zlepšení prostředí a opravy budovy

Celkem do vybavení pro výuku, vybavení kabinetů a tříd a do opravy budovy byla za roky 2003 až 2017 vynaložena částka 99. 625. 000,- Kč.

Závěr

Nikdy bych si nedovolil tvrdit, že všechna má rozhodnutí byla správná. Každý dělá chyby a jen hlupák si myslí, že je neomylný. Právě proto, že je hlupákem. Také čím víc máte aktivit, tím větší existuje pravděpodobnost, že chybu uděláte. Na druhé straně díky mé „zarputilosti“ se podařilo prosadit mnohé, co všichni zpočátku považovali málem za chiméru. Za naivní výplod mého mozku. Klíčoví jsou pro mě aktivní lidé, a těch je na škole díkybohu dost. Přitom se rekrutují z učitelů, absolventů školy i studentů, ti všichni se podílejí na rozvoji školy. Podchycení jejich zájmu, získání je pro spolupráci, to považuji za svůj největší úspěch ve funkci ředitele.

STRUČNÝ NÁSTIN VIZE MÉHO PŮSOBENÍ VE FUNKCI ŘEDITELE ŠKOLY NA ROKY 2018 až 2024

Text níže byl zaslán zřizovateli v červenci 2017. Vyjadřuji v něm svým osobitým způsobem své představy, jak bych chtěl dále postupovat ve funkci ředitele školy. Je částečně pojat spíše jako filosofická úvaha, než nástin konkrétních akcí. Proč, na to snad odpoví text sám.

VIZE PRO DALŠÍ FUNKČNÍ OBDOBÍ 2018 až 2024

Obecné teze, ze kterých je nutno vycházet

Ačkoli mě někteří z funkcionářů zřizovatele nazývají „vizionářem“, snad ne v ironickém slova smyslu, vytvářet vizi IT školy na dalších šest let je poměrně složité. Nikoli proto, že by chyběla vůle, chuť anebo nápady, ale protože moderní technologie přinášejí stále nové a nové možnosti, výzvy, prostě se vyvíjejí neskutečně dynamicky. Ani velmi sebevědomý prognostik si nedovolí jednoznačně tvrdit, co bude za pět let, natož v ještě delším časovém horizontu.

Jedno je však zřejmé, budou vznikat nové pracovní pozice, o kterých v tuto chvíli nikdo nic netuší, a pro které mají školy vychovat pracovníky. Co tato nepříliš rozvinutá věta pro školství znamená? Dle mého významnou změnu, možná rovnou revoluci, pokud chceme své studenty připravit dobře pro jejich další kariéru. Bavit se o tom, co chce současný trh a přizpůsobovat tomu nabízené obory a dovednosti absolventů střední školy (ale i vysoké), je už minulostí. Nebo by mělo být. Kdo chce jednat v zájmu svých studentů, musí tento fakt akceptovat.

Co tedy ale máme naše studenty učit? Jak je máme připravovat? Mám trochu usnadněnou úlohu tím, že pravidelně chodím na jednání Digikoalice (zřízení MŠMT), účastním se různých jednání na téma Průmysl 4.0, Společnost 4.0 či Vzdělávání 4.0. Zároveň si však tím víc uvědomuji hloubku problému a nejasnost zadání. Jedno však dominuje všem diskusím, budoucí zaměstnanec (ale i živnostník, podnikatel) se bude muset učit permanentně, bude muset být schopen měnit své pracovní pozice, nejspíš i bude muset dokázat za prací cestovat a komunikovat minimálně v angličtině. I když kdoví, možná budoucnost přinese tak kvalitní překladače, že budete mluvit česky a druhý účastník dialogu uslyší vaše věty ve svém rodném jazyce ve sluchátkách ...

Určitě klíčovou dovedností pro úspěch absolventů bude schopnost umět se učit. Což je však pojem od současného klasického vyučování trochu odlišný. Absolvent nebude potřebovat se krátkodobě naučit na písemku či zkoušení, a pak stejně rychle tyto vědomosti zapomenout. Bude potřebovat se umět učit sám, za pomoci různých tutoriálů, profesních fór či odborných výukových materiálů. Za druhé bude muset umět kriticky myslet, na což se opět zatím tolik důraz neklade. Bude potřebovat komunikovat, umět pracovat v týmu, ale i v něm zaujmout roli lídra. K tomu všemu bude potřebovat bezpochyby digitální gramotnost. Informativní myšlení.

Než však bude možné tyto dovednosti studenty začít učit, musíme k tomu připravit učitele. A ještě předtím je přesvědčit, aby vystoupili ze své „komfortní zóny“ a některé své letité návyky pozměnili. Což bude sám o sobě nesmírně náročný proces. Tím nezavrhuji „klasiku“, například frontální výuku, a ani zkoušení (testování), ale považuji za nezbytné tyto metody doplňovat dalšími, včetně projektové výuky, zdokonalování měkkých kompetencí (dovedností), jakými jsou schopnost prezentace, komunikace, odborné diskuse na základě vhodných argumentů (ne plácání domněnek o věcech, o nichž nic nevím). Prostě výuku směřovat více všeobecně.

Stále přitom budou lidé s různými dispozicemi, někteří nadaní humanitně, jiní technicky. Toto rozdělení nejspíš zůstane, jen dle mého bude i humanitně vzdělaný člověk potřebovat základy techniky a digitální gramotnost, aby se ve světě moderních technologií neztratil. A technický odborník bude potřebovat zase základy společenských věd, aby se orientoval ve složitém světě, aby byl schopen chápat i etický problém využívání nejmodernějších technologií.

Technické vzdělávání

Nedostatek techniků je dán jak vrozenými dispozicemi lidí, tak také tím, že technické vzdělávání je objektivně těžší, než vzdělání humanitní, neboť vlastně aplikuje takové vědy, jakými jsou matematika či fyzika. Ty jsou pro mnohé složitější již sami o sobě, natož pak v jejich použití v praxi.

Vzhledem k rozsáhlosti poznatků lidstva i technik bude mít svá různá zaměření. Na tom se asi také nic moc měnit nebude. Co však bude nutné změnit, je způsob výuky. Příklad uvedu na informačních technologiích. I na IT školách se mnohdy učí „uživatelsky“, tedy jak používat ten který hardware či software. Jenže budoucnost chce spíše umět se vcítit do toho, jak „přemýšlejí a komunikují“ stroje, autonomní systémy. Jak s nimi tuto komunikaci navázat, v čem tkví podstata jejich konstrukce a ovládání.

Říkat dopředu, jakou konkrétní roli by měl absolvent té které odborné školy v budoucnosti zastávat, by bylo opravdu věštění z křišťálové koule. Absolvent si dle mého potřebuje vytvořit hutný a široký základ, na kterém bude stavět. Tento základ však musí mít opravdu pevné kořeny, tedy nikoli „našprtání“ se na test či zkoušení, ale pochopení dané problematiky. Jen na takovém základě bude moci absolvent dále rozvíjet své poznatky a schopnosti, učit se novým věcem na vysoké škole, sám či ve firmě, kde bude pracovat.

Z toho se rýsuje jedna potřeba, alespoň dle mého. Zúžit tak zvané tvrdé kompetence, ale ten zúžený základ probrat hlouběji a vést studenta k jeho pochopení. Praktickému využití. Kombinovat více metod výuky, hledat jejich optimální poměr. Vést studenty k větší samostatnosti a zodpovědnosti, a to včetně za své vlastní vzdělávání.

Jistě bude rozdíl mezi absolventem, který má talent či se chce zaměřovat na kybernetickou bezpečnost, virtuální realitu, programování her, multimediální tvorbu, reklamní činnost. Ale všichni by měli dostat onen zmíněný hutný základ, na kterém by od třetího ročníku začali stavět své zaměření. V tom by opět měli dostávat všeobecnější základy, než se zaměřovat na ten který konkrétní software. A hlavně by se pořád měli učit, jak se skutečně učit, neboť celoživotní vzdělávání, zvláště v oblasti informačních technologií, je a bude naprostá samozřejmost a nutnost.

Myslím si, že obecně je v českém školství uplatňováno dost metod a programů, jak pomoci slabším. Také máme většinou respekt k vrcholovým sportovcům. Ale dle mého neumíme účinněji podporovat velmi talentované a aktivní studenty. Chápeme, že někteří trochu zanedbávají školu, protože reprezentují náš stát ve sportu. Ale nechápeme, že někdo nedá tolik konkrétnímu předmětu, protože se věnuje jinému, který mu je bližší, pro který má větší talent. Nechápeme, či přímo odsuzujeme, že student již třeba v druhém ročníku pracuje na částečný úvazek a tím nutně školu v jisté míře zanedbává. Což u odborníků na IT bude nejspíš v nejbližší době běžné. Zvláště u těch nejschopnějších.

Jako učitelé a ředitelé bychom měli takové studenty podporovat a pomáhat jim nalézt rozumnou míru rozvržení jejich času, aby se mohli věnovat svému samo vzdělávání v té oblasti, která je baví a pro kterou mají předpoklady, své projektové činnosti či práci, ale zároveň si uchovali prostor, aby zvládali další výuku. Ne nutně na výborné, ale tak, aby systémem bez větších problémů postupovali vpřed. Zároveň bychom si jako pedagogové měli uvědomit, že předmět, který učíme, je pro někoho více a pro někoho méně zajímavý. A není pro většinu „středobodem“ světa. Takhle míra nadhledu některým z nás také chybí.

Chci budovat školu pro 21. století

Předchozí obecný úvod nebyl samoúčelný, ale důležitý k pochopení toho, jakým směrem bych chtěl dále školu rozvíjet. Je pravdou, že na rozdíl od mnoha konkurenčních středních škol jsme v tomto jednoznačně dál, především v zapojení některých studentů do chodu školy, spolupráci s absolventy, v projektové výuce. Přesto nás však čeká další kopec práce, pokud chceme být školou pro 21. století. Každého z nás, vedení školy, učitele všech předmětů a pochopitelně i studenty. Většinu z nich totiž také více vyhovuje „klasika“, tedy krátkodobě se něco „našprtát“, prodat to u testu a rychle zapomenout. Jít cestou pochopení problému, vytváření analýz a hledání řešení, je totiž obtížnější výzvou i pro ně.

Ač se na mě někteří kolegové zlobí, považují obecně učitelský stav za velmi konzervativní. S malou ochotou ke změnám, zvláště těm radikálnějším. Pokud však nechceme talentované studenty omezovat v jejich rozletu, pokud nechceme, aby se prosadili ne díky nám, ale vlastně navzdory nám, tak musíme změny provést. Jsem přesvědčený, že české školství není tak špatné, jak se často píše v novinách či zaznívá v různých diskusích. Jen mu chybí odvaha ke změnám. Nikoli však revolučním, těch jsme již zažili dost, ale ke zrychleným evolučním. Právě kombinováním různých metod výuky a vyšší mírou kooperace učitel – student.

Otázkou pochopitelně zůstává, jak v takovém systému dokázat „kočírovat“ ty studenty, kteří neprojevují zájem o nic, snad kromě počítačových her v pozici uživatele, a kteří ještě žádný svůj talent neobjevili. Jak je motivovat, když na jejich straně chybí zájem, jak je přimět se naučit, jak se učit, jak rozvíjet své schopnosti, které jistě v některé oblasti mají. V tom však tkví dle mého nejvyšší přidaná hodnota pedagoga, kterou těžko nahradí robot, který jistě brzo zvládne přednést novou látku, pak otestovat její pochopení, ale i z různých testů odhalit talent studenta. Pracovat s jeho emocemi, náladami a nešvary však dle mého ještě hodně dlouho žádný stroj nedokáže.

Co považují za nutné dále rozvíjet

Jednoznačně dialog na ose vedení školy – pedagogové – absolventi – studenti, ale též mezi jednotlivými zmíněnými sociálními skupinami. Když bude dialog otevřený, založený na vzájemném respektu, bude přinášet nové poznatky všem skupinám. Z tohoto dialogu se budou dále rekrutovat dobré nápady a díky spolupráci všech sociálních skupin se je podaří i realizovat.

Bude třeba se také vypořádat s nedostatkem odborníků pro výuku. Již nyní je citelný v některých oblastech, jako jsou informační technologie, elektrotechnika a další. Tento stav se nebude zlepšovat, ba právě naopak. V tom případě je nutné využívat jak spolupráci se sociálními partnery, vysokými školami, zaměstnavateli, tak s vlastními absolventy. Ti totiž již dnes na naší škole jsou schopni vést vysoce specializované předměty a projekty, jako jsou kybernetická bezpečnost, internet věcí, robotika či nově plánovaná virtuální realita. Jsou konzultanty studentských a maturitních projektů, jsou manažery projektů sloužících k rozvoji školy, ať již ze zdrojů zřizovatele či evropských fondů. Přinášejí mezi zaměstnance zpětnou vazbu i svůj entuziasmus.

Také je třeba využít nedostatek zaměstnanců v odborných firmách k jejich větším svázání se školou. Navrhl jsem program „Vychovej si svého studenta a svého zaměstnance“. Předpokládá propojení akademické a soukromé sféry, předpokládá kooperaci mezi různými stupni škol. Možná nebude moje myšlenka „těmi nahoře“ vyslyšena, což však není důvod ji opustit. Je možné budovat takový systém ve spojení s naší školou, ve spojení s našimi sociálními partnery na základních školách, na školách vysokých i ve firmách. Pokud se přidají i další střední školy, tím lépe, zatím na moje nabídky na spolupráci jejich vedení moc neslyší. Snad kvůli konkurenci, snad z nedostatku pracovníků na jejich školách, kteří by se mohli těmto věcem věnovat. Já do nich však chci zapojit nejen další pedagogy, ale v ještě vyšší míře absolventy a také výrazněji studenty. Není to utopie, jak se prokázalo na naší škole již v mnoha případech.

Jaké zaměření chceme dále rozvíjet

Pokud chci plánovat na dalších vlastně sedm let, neboť ještě mi zbývá jeden rok současného funkčního období, zcela vědomě vstupuji na tenký led. Možná za pár let přijdou inženýři s převratnou novinkou na poli IT a bude třeba tomu přizpůsobit i vzdělávací systém. Ale v obecnější rovině snad trochu plánovat mohu.

Také je nutné uvést, že ke konečné dohodě na níže uvedených zaměřeních došlo u kulatého stolu, který se uskutečnil v úterý 27. června 2017 od 15.00 do 17.30 hodin. Pochopitelně se o všem diskutovalo již dříve, ale zde došlo ke konečným rozhodnutím. Přítomno bylo 28 osob, devět pedagogů, osm absolventů a osm studentů. K tomu já i dva správní zaměstnanci. Ti všichni si našli čas i ochotu

podílet se na rozvoji školy. Přitom těch zainteresovaných je víc, někteří se z vážných důvodů dostavit nemohli. V naprosto otevřeném, rovnocenném a vstřícném dialogu došlo ke shodě na zaměření školy, ale také kdo za ten který směr ponese zodpovědnost (koordinátory čtyř z nich budou naši absolventi) a jaké zázemí pro jejich rozvoj bude třeba vybudovat. Rovněž se diskutovala vyšší míra mezipředmětových vztahů, například úzká spolupráce odborníků na IoT a vyučujících fyziky. Podobné kooperace je plánována i v jiných oblastech, kupříkladu programování a matematika.

Slovo zaměření je třeba chápat v souvislostech, nejde ani tak o jeho zápis na vysvědčení, ale o možnost studentů si zvolit, které oblasti se budou více a do větší hloubky věnovat, a to za pomoci výběrových odborných předmětů ve třetím a čtvrtém ročníku, ale i za pomoci studentských a maturitních projektů. Zapojit se do různých projektů školy či spolupráce se sociálními partnery v dané oblasti se však budou moci i studenti prvního a druhého ročníku, pokud projeví dostatečný zájem a schopnosti.

Preferované oblasti výuky:

- a). Multimédia (video, zvuk, fotografie)
- b). Kybernetická bezpečnost (pilotní projekt nového oboru posvěcený MŠMT)
- c). Internet věci (IoT)
- d). Virtuální a rozšířená virtuální realita (modelování, vytváření virtuální reality)
- e). Robotika
- f). Aplikované programování (vývoj aplikací v různých oblastech, včetně počítačových her)
- g). Aplikovaná fyzika (STEM - Science technology engineering and mathematic)

Jak zajistit prostředí pro kvalitní výuku po materiální stránce

Zajistit kvalitní prostředí pro výuku IT je obecně velmi náročný úkol. A také drahá záležitost, neboť zařízení morálně stárnou neuvěřitelně rychle a přitom je logický požadavek být co nejvíce „in“, tedy mít nejnovější výtobytky moderní techniky.

Pochopitelně nestačí jen prostředky, které dostává škola od zřizovatele, byť ten je dlouhodobě vstřícný a uznalý. Což nepíší, abych si „splhnul“, ale protože to tak cítím, i ve srovnání s jinými regiony. Proto i nadále chci v nejvyšší možné míře využívat grantové politiky, což je možné právě díky zapojení vyššího počtu aktivních pedagogů, absolventů i studentů, kteří nejsou jen řešiteli projektů, ale často i jejich tvůrci, organizátory, manažery.

Snaha bude také zapojit sociální partnery, a to jak z vysokých škol, tak z firem, ale i státní správy. Například jednáme o spolupráci s Inovačním centrem Středočeského kraje, především v oblasti kybernetické bezpečnosti. Ale i s Ministerstvem obrany. Díky tomu bychom možná mohli využít i některé zařízení těchto našich sociálních partnerů, minimálně k obohacení výuky.

Pro multimédia již existuje specializovaná učebna, kterou chceme modernizovat. Pro kybernetickou bezpečnost se z dotace zřizovatele staví kybernetický polygon. Pro internet věci plánujeme vybudovat speciální laboratoř. Pro robotiku již laboratoř je, plánujeme její rozšíření a modernizaci. Pro aplikované programování stačí počítač a vhodný software. Pro aplikovanou fyziku pak další rozšíření současně již dobře vybavené laboratoře. Jako zdroje chceme využít i strukturální fondy EU, snad budeme úspěšní.

Jak zajistit další schopné studenty

Ačkoli již mnoho let netrpíme nouzí o zájemce o studium, chceme být zcela rovnocennou alternativou těm nejlepším pražským gymnáziím. I dnes již mnohdy uchazeč dává přednost naší škole, ale chceme přivést i další talentované studenty, kteří zatím preferují gymnaziální směr studia či je tam tlačí rodiče. Proto musíme studenty připravovat tak, aby mohli studovat na těch nejlepších vysokých

školách v České republice, ale i v zahraničí. Což je také již trendem. Jen o sobě musíme dát ještě více vědět.

I proto organizujeme a budeme organizovat Letní školy či Kempy kybernetické bezpečnosti pro žáky ZŠ, rád bych ještě tuto nabídku rozšířil. Mám zájem spolupracovat v ještě větší míře se základními školami na konkrétních projektech, kdy mentory pro žáky ZŠ mohou být naši studenti.

Závěr

Je třeba si stále uvědomovat rčení, kterým se řídím. Kdo chvíli stál, stojí opodál. Bylo kdysi zneužito, ale má v sobě pravdu. Pokud se zastavím a zasním se nad současnými úspěchy, lehce se stane, že mi ujede vlak a dohnit ho bude velmi těžké, ne-li nemožné. Proto je nutné se nikdy nespokojit s dosaženým, ale stále hledět kupředu a přicházet s novými nápady a myšlenkami.

Chtěl bych, aby na SSPŠ cítil každý pedagog, každý zaměstnanec, každý absolvent a každý student, že se meze jejich aktivitám a nápadům nekladou. Že jsou vždy vítání, pokud přicházejí s nápadem, a že vždy bude snaha zajistit podmínky pro jeho realizaci. Jistě, ne vždy to vyjde, někdy je realizace nad naše možnosti, ať již odborné nebo finanční, ale vždy bude snaha vyjít vstříc.

Chtěl bych, aby na škole panovala tvůrčí atmosféra, aby všichni měli respekt k sobě navzájem, ale též sami k sobě. Aby byli sebevědomými osobnostmi, byli si vědomi své hodnoty. Nebáli se říkat své názory a dávali si vysoké cíle. Byť některých třeba nedosáhnou, tak musí vědět, že udělali vše, aby se k nim co nejvíc přiblížili. Jen tak si budou moci vážít sami sebe, jen tak nebudou cítit zahořklost z promarněného života.

Možná bych teď měl napsat – k tomu všemu výše uvedenému nám dopomáhej Bůh. Nejspíš však s boží pomocí počítat nemůžeme, a tak mohu jen slíbit, že udělám vše možné i nemožné, abych své představené vize naplnil. Přitom budu spoléhat na desítky skvělých, aktivních a nadšených pedagogů, absolventů a studentů, jejichž potenciál je obrovský a byl by hřích ho nevyužít.

A nyní již k jednotlivým problémům školství ...

ABECEDA ŠKOLY

(očíma Ing. Radko Sáblíka)

- A – Autorita
- B – Bodovací systém
- C – Cílevědomost
- D – Děkuji
- E – Efektivita
- F – Finance
- G – Glorifikace
- H – Hodnocení
- CH – Chování
- I – Informační technologie
- J – Jazyková vybavenost
- K – Kultura školy
- L – Láska

M – Materiální vybavení
N – Negace
O – Osobnost
P – Pedagog
Q – Quo vadis
R – Rada rodičů
Ř – Ředitel
S – Student
Š – Školství
T – Tlak
U – Úspěch
V – Virtuální škola
Z – Zlo
Ž – Žákovské projekty
X – Xenofobie

AUTORITA

Autorita je alfa a omegou pedagogického procesu. Jednou výstižně jeden student poznamenal, že hodina dobře připraveného pedagoga s malou autoritou je většinou horší, než hodina méně připraveného pedagoga s dobrou autoritou.

Autoritu rozlišuji na přirozenou a vynucenou. Pochopitelně ta první je daleko cennější, neboť vychází z přirozeného respektu. Vynucená autorita znamená, že dotyčný si své postavení udržuje jen za cenu vyhrožování, atmosféry strachu, pod hrozbou trestu.

S tím úzce souvisí otázka komunikace. Pedagog s přirozenou autoritou si může dovolit daleko více, než pedagog s autoritou vynucenou. Ten druhý typ se naopak snaží užší komunikaci či diskusi vyhýbat, neboť by takový proces mohl narušit jím nastavený umělý stav.

Před mnoha roky jsem měl ve svém kabinetě různé více či méně vtipné grafické výtvary studentů, dělající si často legraci z mé osoby, ale též z povolání pedagoga. Jeden zkušenější kolega za mnou přišel a žádal, abych toto odstranil, neboť tím dle jeho názoru snižují autoritu profesorského sboru. Ve své mladické radikálnosti jsem ho stroze odmítl s tím, že pokud takový obrázek v mém kabinetě snižuje moji autoritu, tak v takovém případě jsem žádnou neměl. Teď bych asi byl už méně strohý, nicméně na tomto mém přesvědčení se nic nezměnilo.

Rovněž před drahnými roky jsem se zúčastnil po plese večírku, ovšem poněkud svérázného. Tehdy se sešli ti nejproblematičtější studenti z maturitního ročníku, ze všech tříd. Prostě výkvět „průsvihářů“ a těch nekomplikovanějších studentů. Tito vyvrhelové si uspořádali sešlost jen sami pro sebe. Pozvali pár profesorek a profesorů, mezi nimi také mě. Přišel jsem. Jako jediný pedagog.

Nikdy nezapomenu, s jakým překvapením a radostí mě tehdy jako prvního a posledního příslušníka pedagogického sboru přivítali. Takovou péči jsem už nikdy z řad studentů nezažil. Prostě oceňovali, že jsem se odvážil do jámy lvové. Popíjeli jsme až do šesti hodin do rána. Co bylo ale velmi důležité, po celou dobu se ke mně všichni chovali uctivě a s respektem. Po celou dobu jsem neviděl jediného výrazně opilého studenta. Ti, co byli přítomní, již dokázali s alkoholem nakládat. V období po plese mě tito „sígři“ ve škole uctivě zdravili, rozhodně návštěvou tohoto problematického večírku moje autorita u nich neklesla. Spíš naopak.

Mezi pedagogy panuje podvědomý a svým způsobem přirozený strach připustit si studenty příliš k tělu. Ono se ale není co divit. Pokud si opravdu nejsem jistý svou autoritou, pokud nejsem zcela pevný v kramflecích, uvolnění atmosféry v hodinách směrem k diskusi, větší komunikaci, může skončit tento stav naprostou katastrofou. Naprostým rozbitím hodiny.

V legraci říkám, že třída je svým způsobem krvelačná smečka. Jak ucítí krev, stává se nezvladatelnou. To vše je pochopitelně vysoká nadsázka, nicméně je pravdou, že studentský kolektiv velmi rychle rozpozná slabost a nejistotu pedagoga. V tu chvíli nastává efekt zmiňované smečky, jenž mu jde po krku. Bez slitování. Hodiny se pro pedagoga stávají utrpením, pedagogický proces je v troskách. Takový pedagog by v zájmu svého duševního zdraví měl co nejrychleji uvažovat o zcela jiném zaměstnání.

Proto má mnoho pedagogů obavy ukázat svoji lepší tvář, možná svou pravou tvář. Bojí se, aby jejich vstřícnost a slušnost nebyla studenty chápána jako slabost. Neboť slabost se neodpouští. Takového jedince je nutné zesměšňovat, záměrně a opakovaně přivádět do trapných situací, vytáčet ho a těšit se z jeho bezradnosti, jeho trápení. Mnohdy ne přímo ze zlého úmyslu, ale prostě jen, aby byla sranda.

Slušnost není slabost. Vstřícnost není slabost. Bohužel si obé může bez obav dovolit jen silná osobnost. Naopak jedinec vnitřně nejistý, bez patřičné přirozené autority, musí hledat způsoby, jak si chybějící přirozený respekt vynutit. Pak se může jevit zlým, ač je ve skutečnosti nešťastným.

Poznámka 2018: K tomuto textu nemám důvod nic dodávat. Zcela se shoduje s názory, které zastávám i v současnosti.

BODOVACÍ SYSTÉM

Na vysvědčení máme známky od jedné (výborný) do pětky (nedostatečný). Jak k nim však dojdeme, je především otázkou každého pedagoga, který si stanovuje svůj systém hodnocení. Pochopitelně v rámci mantinelů klasifikačního řádu.

Kdysi jsem na gymnáziu zažil velmi nepříjemný zážitek s hodnocením chemie. Tehdy na konci druhého ročníku jsem měl ze čtvrtletních písemek známky 1 a 3, pak nějaké další menší, průměr mi vycházel asi 1,7. Tak jsem uvažoval, zda se mám nechat přezkoušet a pokusit se ještě o jedničku na závěrečné vysvědčení. Pak jsem usoudil, že dvojka je taky dobrá známka.

Jaký však nastal šok, když mi bylo oznámeno, že dostanu trojku! Pochopitelně jsem si toto nenechal líbit, vznesl hlasitý protest, argumentoval statistikou. Profesorka na chemii byla zároveň naší třídní, vůbec jsem nechápal, co jsem spáchal, že jsem takto perzekuován. Až později jsem si uvědomil, že předcházela třídní výlet, kde jsem asi řekl na úkor této profesorky něco nelichotivého, možná před její dcerou, se kterou jsem se tam kamarádil. Leč to jsou nepodstatné dohady, dodnes nevím, co způsobilo změnu přístupu paní profesorky k mé osobě. Jelikož jsem ale byl tak říkajíc huba nevymáchaná, neměl rád nespravedlnost a nepostrádal radikalismus, někde se stala chyba.

Při kontrole známek v zápisníku paní profesorky jsem zjistil, že z druhé čtvrtletní práce se stala bez varování z trojky čtyřka, písemky údajně již vyhodila. Ale i tak vycházel průměr rozhodně pod 2,5 a já hlasitě protestoval dál. Proto mi bylo nabídnuto přezkoušení.

Přezkoušení bylo velmi specifické. Já jsem stál jak ... u tabule a byli zkoušeni jiní mí kolegové. Když nevěděli, tak jsem byl vyzván já, abych je doplnil. Vcelku se mi dařilo, držel jsem se dost dlouhou dobu. Až asi po dvaceti minutách přišla otázka, na kterou jsem neznal odpověď.

„Škoda, už jsem ti tu dvojku chtěla dát,“ pravila paní profesorka, „Ale tohle musí dvojkař znát. Tvoje trojka mě stejně nemrzí, není jediná,“ dodala s odzbrojujícím úsměvem. Mně však přišel strašně moc výsměšný a krev se ve mně vařila.

„Na to se můžu vys....,“ řekl jsem rozrušeně a třískl sešitem chemie o stůl. Od té doby jsem dostával z chemie čtyřku a byl jsem za ní rád ...

Druhý zážitek se vztahuje k vysoké škole, kde mnohá zkoušení byla doslova loterií. Loterií, jak se vyspal zkoušející, co zlého či krásného se mu předchozího dne přihodilo. Mám mnoho osobních zkušeností, další od svých kamarádů, svých bratrů. Všechny ale mají jedno společné, průběh zkoušení a jeho výsledek je velmi často přímo úměrný náladě dotyčného pedagoga. Uvedu jen jeden jediný příklad, který je dostatečně výstižný a který mi utkvěl v paměti.

Na jedné z kateder Fakulty strojního inženýrství (FSI ČVUT) byla dvojice pedagogů, kterým se říkalo Lasica a Satinský, pro tělesnou podobnost s touto dvojicí herců a komiků. Dodnes si pamatuji i jejich skutečná jména. A právě jejich rozhovor v metru vyslechl můj kolega cestou do Dejvic, kde se konala zkouška z jejich předmětu, respektive kde oni dva zkoušeli. Konkrétně šlo o obrábění a obráběcí stroje.

„Dneska jsem nasra ..., dneska to u mě nikdo neudělá,“ děl Lasica.

„Co se stalo?“ ptal se Satinský.

„Byl jsem včera na jednom mejdanu, vožral jsem se jako prase a byl jsem za komika.“

„No jo, ale za to ty studenti nemůžou!“

„To je jedno,“ vysvětloval Lasica, „Jednou sem nasr ..., tak jsem nasr ... Dneska to u mě nikdo neudělá.“

Jak pravil, tak vykonal. S většinou z nás neměl velkou práci, protože my tento předmět dvakrát rádi neměli, hluboké znalosti postrádali. Čímž jsme se stali snadnou kořistí spravedlivě rozzlobeného a nasr ... muže středního věku.

Ovšem jeden z mých kolegů byl opravdu dobrý, tento předmět ho překvapivě bavil a byl výborně připravený. S oroseným čelem mu Lasica dával další a další otázky. Jeho nasr ... se zvyšovalo.

„Nakreslete mi příčný řez soustruhem!“ zněla další zákeřná otázka.

„Příčný řez soustruhem?“ nevěřil svým uším zkoušený.

„Přesně tak. Příčný řez soustruhem a se všema detailama.“

„Tak to snad abych šel.“

„Konečně jste to pochopil,“ objevil se po dlouhé době spokojený výraz ve tváři zásadového vysokoškolského pedagoga.

Když jsem nastoupil do školství, respektive na Smíchovskou střední průmyslovou školu, přemýšlel jsem, jak odstranit ve svém hodnocení takovéto nespravedlnosti, dané mou špatnou náladou, podvědomými sympatiemi či antipatiemi k některým osobám. Ne, že bych chtěl někomu dávat záměrně špatné známky, to asi nechce většina z pedagogů, výše uvedené příklady jsou velmi extrémní. Jenže naše podvědomí je potvora a tak mnohdy můžeme být nepříjemní, otrávení a tím pádem i méně laskaví a více přísnější.

Jen pro ilustraci, učil jsem předměty jako Automatizace, Technické kreslení, Stavba a provoz strojů, Stroje a zařízení, Deskriptivní geometrie. Výjimečně taky Mechaniku a Fyziku. Na Technické kreslení a Deskriptivní geometrii jsem napsal skripta, podle kterých se na škole roky učilo.

Postupem času jsem vyvinul bodový systém, který byl nakonec možná až příliš spravedlivý. Ovšem dával každému šanci do poslední chvíle, motivoval studenty k aktivitě, účasti na písemkách. Mnozí pedagogové s ním nesouhlasili, někteří ho však i použili.

Když jsem jednou uprostřed roku přebíral Fyziku za dlouhodobě nemocného kolegu, dal jsem studentům na výběr, zda v druhém pololetí chtějí nechat klasické známkování nebo použít můj bodový systém. V hlasování se drtivou většinou vyslovili pro bodový systém.

Na začátku roku jsem vždy studentům představoval tento systém, který si museli vždy napsat na první stránku sešitu. Při této příležitosti jsem říkal, že já je nebudu přesvědčovat, aby přišli na písemku, naopak, že oni mě budou žádat, aby si písemku mohli napsat. Ti, co ještě systém neznali, se smáli.

Níže uvádím klasický model tohoto systému, jeho modifikace vytvořená profesorem Fuksou se dodnes používá u žakovských projektů.

Práce v hodině	- 10 bodů
1. písemka	- 10 bodů
2. písemka	- 20 bodů
3. písemka	- 20 bodů
Pololetní test	- 40 bodů
100 až 70 bodů	- výborný
69 až 55 bodů	- chvalitebný
43 až 54 bodů	- dobrý
42 až 27 bodů	- dostatečný
26 až 0 bodů	- nedostatečný

Práce v hodině umožňovala studentům se bez obav hlásit. Na začátku hodiny jsem nedělal klasické zkoušení s vyvoláním konkrétního studenta, ale pokládal otázky do pléna jako formu opakování. Kdo první zvedl ruku, mohl odpovídat. Nebo jsem zadal příklad a kdo ho první vyřešil, přihlásil se a usiloval o „plus“. Většinou jsem dával plus, které vlastně znamenalo jeden bod. Pokud byl příklad těžší, vypsali jsem i plusy dva, výjimečně tři.

Pokud student neodpověděl správně, nic se nestalo. Žádný bod se mu neškrtil, ale také žádný nepřibýval. Proto se mohl bez obav přihlásit. Kdykoli. Otázky jsem kladl i během výkladu. Mohli dokončit odvozování, doplnit výklad, odpovědět i na skoro řečnickou otázku. Zajímavé bylo, že se předháněli, dohadovali se, kdo reagoval dříve. Několikrát jsem musel hasit i hádku, kdo že zvedl ruku první.

Další možností získat bod za práci v hodině bylo nalezení chyby na tabuli či při mém výkladu. Někdy jsem chybu udělal záměrně a čekal na reakci, někdy jsem prostě chybu udělal. Kdo ji odhalil a upozornil na ni, obdržel bod za svou pozornost, aktivitu a znalost.

Třetí možností bylo vypracovat referát, připravit si zajímavosti o probírané látce, většinou šlo o nadstandard nad klasický rozsah výkladu. Pak podle kvality mohl obdržet dotyčný nejčastěji od jednoho do tří bodů, výjimečně až pět bodů. Tuto aktivitu jsem však limitoval určitým časem před uzavřením pololetní klasifikace, proč je asi každému jasné. Tím však dostávali šanci i ti, kteří byli pomalejší, nestačili včas zareagovat na položený dotaz.

Pokud jsme před pololetím spočítali body a dotyčný se nacházel v pásmu tří bodů od lepší známky, mohl se nechat vyzkoušet a tyto tři body získat. Pokud mu chybělo více bodů, měl smůlu.

Pokud již dosáhl student deseti bodů, tedy maximum za práci v hodině, dostávali při otázkách přednost jeho kolegové a jeho jsem vyvolal, až když se nehlásil nikdo, kdo by mohl ještě získat body. Pár takových studentů s plným počtem bodů za práci v hodině se v každé třídě vždy našlo.

Pokud byl tedy někdo neaktivní či pokaždé odpověděl špatně, nedostával žádné pětky, ale nedostával také žádné plusové body. Prostě měl na konci pololetí na svém kontě za práci v hodině nula bodů.

Nikdy nikdo nedostával špatnou známku za nevhodné chování. To považuji za naprosto špatné. Slova jako „Jestli nepřestaneš vyrušovat, tak ti dám pětku!“ jsou hrozná. Stejně tak jako sdělení třídě typu „Jestli nebudete dávat pozor, dostanete písemku.“

Pochopitelně i já měl nástroj, jak umravnit nepoddajné studenty. Ti dostávali zvláštní úkoly. Vždy jsem to uváděl slovy „Je velmi žádoucí přistupovat k vám individuálně, protože vy jste jistě dál než ostatní, proto nedáváte pozor (vyrušujete). Pro další rozvíjení vašich dovedností ode mne dostáváte zvláštní úkol.“

Tento individuální domácí úkol musel student ve stanoveném termínu odevzdat. Pokud tak neučinil, dostával automaticky další. Až na opravdu ojedinělé výjimky naprostých flegmatiků, kterým na ničem nezáleželo, vždy takové úkoly studenti vypracovali. Někteří se však vlastní vinou dopracovali k většímu počtu úkolů, neboť nerespektovali termíny.

Odevzdání všech společných i individuálních úkolů bylo podmínkou klasifikace. Tedy jiné klasifikace než s hodnocením nedostatečná. Nebo neklasifikován, pokud měl dostatek bodů. Toto se však stalo opravdu jen ojediněle, spíše v případech, kdy dotyčnému tak jako tak vycházela nedostatečná. Ale k opravné zkoušce musel své úkoly dodělat a předložit.

Proto mohl mít i velmi rozpustilý student hodnocení výborné. Jeho chování na jeho známku na vysvědčení žádný vliv nemělo.

Písemky byly stanovovány tak, aby až do poslední z nich mohl mít student naději na solidní hodnocení. Čtyřicet bodů za pololetní test dávalo šanci se připravit a „ranou do černého“ smazat předchozí špatné výstřely. Tedy výsledky z předchozích písemek.

Nejčastěji hned na začátku školního roku mi dal předseda třídy návrh na termíny písemek a pololetního testu. Sami studenti tedy mohli volit jejich termíny, já měl pochopitelně poslední slovo. Nikdy tedy nebyli zaskočeni, naopak si mohli volit například návštěvu lékaře tak, aby nekolidovala s termínem písemky.

Před každou písemkou jsem vždy řekl, z jaké oblasti se budou otázky rekrutovat. Mnohdy jsem dokonce řekl i konkrétní otázky, pouze nebylo jasné, kterou dostane oddělení A a kterou oddělení B. Například u některých složitějších odvození vzorců. Nebo složitějších schémat. Otázky proti sobě byly vždy přibližně stejně těžké.

Každý student měl právo každou ze stanovených písemek psát. Pokud nebyl přítomen a předložil mi řádnou omluvenku, měl právo písemku dopsat. Psát písemku bylo tedy právo a ne povinnost. Pokud student nechtěl, mohl odevzdat prázdný papír nebo v případě absence náhradní test nežádat. Stalo se mi to však asi jen jednou. Tedy že nepožádal o náhradní test. Vždyť nic neriskoval. Těch prázdných papírů bylo bohužel daleko víc. Ty však vycházely ne z neochoty psát, ale z nedostatku vědomostí a tím pádem alespoň mizivého tušení, co psát.

O náhradní test musel student požádat v domluveném časovém limitu. Pokud třeba již chodil několik týdnů do školy a o dopsání náhradní písemky nepožádal, termín mu propadl. Avšak na toto si dávali studenti pozor. Tak nastával případ, kterému se zpočátku smáli. Oni mě žádali, aby si mohli písemku napsat.

Pro mě jako pedagoga byl systém dopisování testů náročný, protože jsem musel modifikovat jejich zadání. Pro náhradní písemky vždy o něco těžší, než té v řádném termínu. Proto studenti na písemky a zvláště pololetní testy chodili, vlastně absentovali jen z opravdu vážných zdravotních důvodů.

Každou písemku jsem přinesl vždy opravenou do třídy, často hned následující hodinu, téměř vždy do týdne. Písemky jsem rozdával, upozornil na chyby, které se vyskytly častěji, případně nějakou otázku znovu vysvětlil, někdy i jiným způsobem, než při prvním výkladu. Pak dostali pět minut času, aby si navzájem písemky porovnali a vznesli své dotazy. Pokud jsem se dopustil chyby při sčítání bodů či něco přehlédl, tak mohl student získat nějaký bod navíc. Což se občas stalo, byť opravdu ojediněle.

Tímto veřejným rozbořením písemek a možností si je navzájem porovnat, jsem dával studentům najevo, že jsou všichni hodnoceni stejně. Většinou dost přísně, ale stejně a spravedlivě. Pochopitelně ne vždy se mnou plně souhlasili, ale to je logické. Pokud mě nepřesvědčili, že si neúplná odpověď nějaký bod zaslouží, měli smůlu. Ale šanci dostali.

Každého pochopitelně napadne problém s opisováním. To jsem se vždy snažil eliminovat. Nikdy jsem nezůstával delší dobu sedět za katedrou, většinou procházel po třídě, často si stoupal za záda studentů, aby ti netušili, kde se nacházím.

Na lavici směli mít jen mnou předepsané pomůcky. Ostatní musely být v taškách, ty pak zavřené či zapnuté. Pokud bylo zapotřebí například tabulek, během hodin jsem jimi listoval, zda tam nejsou vlepené či vepsané taháky. Často jsem žádal, aby studenti nadzvedli svou písemku, zda pod ni neumístili nepovolenou pomůcku. Někoho jsem zkontroloval jednou, někoho vůbec a jiného třeba třikrát. Pochopitelně namátkou, chtěl jsem, aby si nikdo nemohl být jistý, kdy provedu jeho kontrolu.

Kontroloval jsem namátkově penály, pokud byly ve třídě lavice s prostorem pod deskou, tak i ten. Činil jsem vše, abych opisování ztížil. Jistě jsem mu nezabránil, ale zadarmo jsem se nedal.

Dlouholetými zkušenostmi jsem přišel na spoustu figlů, jak opisovat. Nejtrapnější a nejjednodušší bylo si něco načmárat na ruku nebo na lavici, lepší pak různé důmyslné skryše za páskem hodinek, v různých kapsách. Sezení na taháku se mnohým nevyplatilo, velmi neradi na požádání vstávali.

Aby nevypadl tahák z tabulek, dal se tam vlepit. Také přišpendlit zesponu na desku stolu. Napsat stejnou barvou na pryž, tedy gumu na mazání tužky.

Jelikož jsem vždy šmejdil po třídě, získával jsem přehled o aktivitách studentů. Většinou zpočátku psali, co věděli, postupně však začali hledat informace jinde. Ale i já byl připravený. Sledoval jsem i výrazy studentů, ty také mnohé napověděly. Pak jsem se na takového nenápadně zaměřil, předstíral nezájem, třeba si i sedl a jakoby něco dělal. Pak rychle vyrazil ...

Právě kombinace rychlého vyrazení a sledování výrazů studentů mnohé napovědělo. V tu chvíli netušili, zda moje aktivita směřuje k nim a ulekli se. Přitom já třeba v tu chvíli nic konkrétního netušil.

Jednou jsem poznal, že v křečovité sevřené ruce má student tahák. Tak jsem šel jakoby nic k němu, tam zůstal delší dobu stát. Asi z mého úsměvu pochopil. Ale ještě měl dobré nervy a nějaký čas vzdoroval. Po pár minutách však vztekle mrskl tahákem o zem a přistrčil mi svou písemku.

„Tak si to napište!“ řekl naštvaně.

Strhl jsem mu příslušný počet bodů.

Jakmile někdo oslovil svého souseda, našel jsem u něho nepovolenou literaturu, otevřenou tašku či byl přistižen s tahákem, v prvním případě jsem mu odečítal dvacet procent bodů. Tedy u písemky za deset bodů dva, u písemky za dvacet bodů čtyři atd. Někdy nastala legrace při vyhlásování výsledků, kdy měl dotyčný třeba minus jeden bod. Do celkového hodnocení se mu však počítala nula.

Pokud byl student přistižen podruhé při pokoutném shánění informací, získával z písemky automaticky nulu bodů.

Za jediný nedostatek tohoto systému považuji fakt, že je opravdu krutě spravedlivý. Není do něho možné zahrnout soucit s hodnými, leč velmi slabými studenty. Což je ale trochu podivná kapitola. Velmi slabý student dostane z milosti čtyřku, protože je hodný, nezlobí a dělá na pedagoga smutné oči. Chytrý, leč zlobivý a většinou nepřipravený student, dostane pětku, protože není důvod se nad ním slitovat. Tohle však bodový systém eliminuje. Padni komu padni.

Pololetní klasifikace pak probíhala specifickým způsobem. Já i studenti jsme si vedli evidenci bodů, průběžně jsme si ji kontrolovali. Když přicházela pololetní klasifikace, já se ptal studenta, jakou známku mu mám napsat.

„Napište mi pětku,“ však šlo z úst studentům velmi těžko. Leč když body chyběly ...

Pokud nastal případ, že měl třeba student 52 bodů a do dvojky mu chyběly dříve zmíněné tři body (nebo méně), mohl se rozhodnout, zda se spokojí s trojkou či zda bude bojovat ještě o dvojku. Ovšem jen v případě, že neměl limit deseti bodů za práci v hodině vyčerpaný. Někdy se rozhodl bojovat, někdy se spokojil s horší známkou. Kromě případu, kdy měl 24, 25 nebo 26 bodů. To se nechal vyzkoušet vždy.

Poznámka 2018: V současné době je na škole bodový systém používán centrálně u studentských a maturitních projektů, celoroční práce studentů třetího respektive čtvrtého ročníku. Různě nastavený bodový systém však používá mnoho pedagogů.

Je třeba si uvědomit, že hodnocení studentů je alfou a omegou jejich vztahu k pedagogům. Dovolím si tvrdit, na základě mých dlouholetých zkušeností, že student přijme přísné hodnocení, přijme i známku nedostatečná, pokud ji považuje za spravedlivou. Pokud však cítí jakoukoli nespravedlnost, nadřzování komukoli ve třídě, jedno z jakého důvodu, jeho důvěra v pedagoga je ztracena a nejspíš ji už nikdy nejde získat.

Studenti odpustí pedagogům hodně, jedno však nikdy, a to když cítí nespravedlivost. Ještě stále je tento pojem pro ně klíčový, ještě jsme je „nenaučili“ dělat ponižující kompromisy, raději „držet hubu a krok“, aby nenastaly problémy. Prostě v jejich věku mají velkou citlivost pro férové jednání. Každý pedagog by si proto měl dávat obrovský pozor, aby jakýmkoli svým jednáním nevyvolal pocit křivdy. Tohle mu opravdu studenti nikdy neodpustí.

K bodovému systému považuji za nutné uvést ještě dva příklady. Ten první souvisí s „Kempem demokracie“, který se uskutečnil na podzim roku 2016. Všichni studenti druhého ročníku (na kempu jich bylo sto třicet) po dobu pěti dní odpovídali ve skupinách na otázku: „Jaká by měla být Evropa, ve které bych chtěl žít.“ Jedna skupina se zabývala oblastí školství. V rámci závěrečného komuniké navrhla, aby místo známek byl plošně zavedený bodový systém. Při závěrečném schvalování tohoto komuniké tento požadavek přítomní studenti podpořili drtivou většinou. Při obhajobě svého návrhu studenti jako hlavní argument uváděli, že bodový systém je spravedlivější, než klasické známkování, a každý stále ví, jak na tom je. Co musí udělat, aby si vylepšil známku, aby prošel do dalšího ročníku.

Druhý příklad se odehrál před pár roky. Jeden z kolegů používá dost složitý bodový systém, s různou váhou bodů, s jejich odečítáním za špatné odpovědi a podobně. Ten systém je bezpochyby motivační a spravedlivý, ale také obtížně pochopitelný, zvláště když se nepříliš jasně vysvětlí. Kolega ho již dříve používal ve vyšších ročnících, pak ale začal učit v ročníku prvním a na listopadových třídních schůzkách nastalo mezi rodiči pozdvižení. Částečně bohužel způsobené i tím, že třídní profesor v dané třídě kolegu nejen nepodržel, ale jako odpůrce bodového systému ještě shodil a systému se vysmíval.

Byl jsem zavolaný k rodičům a musím uznat, že kolega jim ten systém opravdu vysvětloval nešťastným způsobem. Nicméně jsem situaci zklidnil slibem, že příští den zajdu do třídy a promluvím si se studenty a na základě jejich vyjádření budu věc řešit. Druhý den jsem opravdu do třídy přišel a pokoušel se o moderování diskuse mezi vyučujícím a studenty, jak je mým zvykem při podobných sporech. Bohužel prváci byli poněkud zakřiknutí a byl vidět jejich strach se vyjádřit. Proto jsem požádal kolegu, aby ze třídy odešel.

Studenti poté sice byli sdílnější, ale nikdo mi vlastně nedokázal říci, co jim na daném systému vadí. Kromě toho, že dostávají za neúčast na testu nula bodů, což někteří chápali jako pětku. Ovšem tyto výhrady pramenily pouze z nepochopení, že v případě omluvené absence si mohou test dopsat. Tím se vše vyjasnilo. Na závěr jsem studenty požádal, aby hlasováním dali najevo, kdo je pro zachování bodového systému a kdo by raději chtěl klasické známkování. A ejhle. Tuším, že pouze tři nebo čtyři chtěli klasiku, zbylých třicet studentů hlasovalo pro kritizovaný bodový systém. Situace se zklidnila a další stížnosti na zvolený systém se už v dané třídě neobjevily.

Závěrem bych rád konstatoval, že sám dávám přednost bodovému systému, ale rozhodně ho nechci centrálně nikomu vnucovat. Důležité je, aby si každý vyučující nastavil dopředu pravidla a dokázal je i naplňovat. V naší škole má každý pedagog u svého pracovního listu na Virtuální škole povinnost na začátku školního roku uvést kritéria hodnocení. Studenti (i jejich rodiče) tak mají od začátku jasno, podle čeho a jak budou klasifikováni, jaké práce mají odevzdat a za jakých okolností obdrží nedostatečnou či nebudou hodnoceni z důvodů nenaplnění procenta docházky. Toto své opatření

považuji za velmi důležité a již mnohokrát mi pomohlo, když jsem jednal s rodiči, kteří si přišli stěžovat. Případně ani stížnost nenastala, neboť pochopili, proč má jejich potomek pětku.

Ještě bych možná zmínil jeden případ, který jen dokreslí moje předchozí tvrzení. Každý student má v předmětu Studentský respektive Maturitní projekt vytvořený hodnotící list. Ten jsem osobně navrhl a správci Virtuální školy ho podle mých pokynů naprogramovali. Komunikace mezi studentem a jeho konzultantem či garantem je tam zaznamenávána v „komentačních“ bodech. Tedy dotyčný klikne na ikonku a napíše text, který se tam uchovává. Což mi rovněž umožňuje kontrolu, jak dodržují daní pracovní termíny hodnocení a jak probíhá jejich komunikace se studentem.

Jednou za mnou přišel otec studenta čtvrtého ročníku, jehož syn byl hodnocený nedostatečnou z předmětu Maturitní projekt. Tvrdil mi, že syn byl zanedbáván svou konzultantkou, proto nemohl práci dokončit. I otevřel jsem hodnotící list daného studenta a tváře daného rodiče nejprve zbělely, pak zbrunátněly. Mohl tam číst opakované vzkazy konzultantky, která se dožadovala odevzdání dílčích úkolů a upozorňovala na uplynutí stanovených termínů.

„Promiňte. Jdu mu rozbít hubu,“ byla jediná slova, které ze sebe otec studenta vysoukal.

CÍLEVĚDOMOST

Je správné si klást vysoké cíle. Každý asi tuto frázi slyšel. Někdo se nad ní možná zamyslel. Pár si z ní vzalo poučení.

Pochopitelně má něco do sebe i rčení, že je třeba si klást postupné cíle, jít postupnými kroky. Ale tyto kroky musí někam směřovat. Někam, kde máme svůj Olymp. Jedno o jakou oblast naší činnosti se jedná.

Vždy, když se hovoří o cílech, cílevědomosti, plánech do budoucnosti a o zarputilosti, s jakou za nimi jdeme, vzpomenu si na Ivana Lendlu.

Tento vynikající český tenista nevyhrál nikdy Wimbledon, byť byl párkrát hodně blízko. Měnil kvůli tomu tréninkové metody, uzpůsoboval dosažení tohoto cíle svůj program. Přesto nikdy nevyhrál. Když se ho později ptali, jak se na tento fakt zpětně dívá, odpověděl dle mého velmi inspirativně.

„Ano, je pravda, že jsem nikdy Wimbledon nevyhrál. Já však vím, že jsem udělal všechno proto, abych ho vyhrál.“

Myslím si, že v těchto slovech je skrytá podstata pojmu z nadpisu. Máme si dávat vysoké cíle a máme dělat vše proto, abychom na ně dosáhli. Určitě se nám většinu z nich naplnit nepodaří. Ale měli bychom být sami vnitřně přesvědčeni, že jsme udělali vše, abychom jich dosáhli.

Naplnit vysoké cíle je hrozně obtížné. V cestě může stát mnoho faktorů, z nichž některé jsou prostě nepřekonatelné. Prostě každý z nás má své limity schopností. Může se ke svému limitu schopností přiblížit, nemůže ho však nikdy překonat. Ať již jde o limity fyzické nebo duševní.

Jako ostatně vždy existuje i zde jistá míra nespravedlnosti. Někteří jedinci oplývají talentem a schopnostmi a jejich limit je daleko výše, než jiných jedinců. Těm talentovaným či lépe vybaveným pak stačí velmi málo píce a jsou na stejné úrovni jako jiní, kteří dřou do úmoru, ale svou hranici možného prostě překonat nemohou.

Jako sportovní trenér jsem toto viděl i ze stránky fyzické, byť i zde „hlava“ hrála velmi silnou roli. Mnohdy daleko větší, než fyzické předpoklady. Stejně podstatná byla píle, vytrvalost, pracovitost, zarputilost.

Jedna sportovní poučka o obraně říká. Mozek (rozum) ti musí říci, kam máš doběhnout, srdce musí dát vůli tvým nohám toto naplnit.

Nesnáším „kecy“ o sportovním srdíčku, stejně tak o srdíčku v jakékoli oblasti lidského snažení. Nesnáším „kecy“ o různých partách, které jsou předpokladem k úspěchu. To vše v drtivé většině případů

funguje ve chvílích, kdy se nám nějaká činnost daří, kdy panuje euforie z úspěchů. Jakmile se dostaví první problémy a komplikace, začne obojí značně skřípat. Jakmile se objeví krize, vše se sesype jak domeček z karet.

Dle mého jsou zásadními předpoklady úspěchu lidská vůle, odhodlání a pracovitost. Ano, někdo může zbohatnout díky šťastně vyplněnému tiketu, jiný může cosi zdědit. Ale drtivá většina úspěšných jedinců dosáhla své úrovně díky nesmírně tvrdé práci, ochotě mnohé obětovat, podřídit svým cílům své osobní zájmy. Schopnost stanovit si jednoznačné pořadí priorit a podle toho postupovat.

Na závěr se znovu vrátím ke sportu. Lidé vidí již jen vrcholek pyramidy, multimilionáře s modelkami po boku v luxusních autech. Ale už nevidí, jak se na vrchol vydrali. Jak neskutečně dřel třeba Pavel Nedvěd, Ivan Lendl či Jaromír Jágr, co všechno obětovali, než se dostali na špičkovou úroveň. Kolik tisíců jim podobných skončilo z objektivních či subjektivních důvodů v poli poražených. Z objektivních příčin třeba vinou zranění, ze subjektivních příčin třeba neschopností takovou řeholi vydržet.

A nakonec jedna provokativní otázka. Koho si vážít více, talentu, který dosáhl hodně, ale dokázal se přiblížit svému limitu třeba jen na šedesát, sedmdesát procent? Nebo dřiče, který možná nedosáhl vrcholných met, ale dostal se až téměř ke sto procentům svých možností?

Poznámka 2018: Opět není nic, co bych na svých slovech změnil. Další roky zkušeností je naopak jen potvrzují. Možná bych ale dodal pár slov.

Mnozí z nás mají předpoklady něčeho významného dosáhnout, bohužel se nikdy neodhodlají vystoupit ze své „komfortní zóny“ a pokusit se o vyšší mety. Ano, někdy takový pokus znamená riskovat, ano, někdy takový pokus znamená dílčí prohry. Dokonce je více než jisté, že dílčí neúspěchy přijdou. Pokud nás však nezastaví a my se dokážeme poučit ze svých chyb, tak máme naději na konečné vítězství. Pokud se zalekneme prvního nezdaru, propadneme pesimismu, malomyslnosti, nikdy svých snů nedosáhneme.

Ještě jedna věc se mi dere na mysl. Tou je strach z chyby. Strach z chyby je zároveň jednou z největších brzd školství. Od první třídy, možná už od mateřské školy, pěstujeme v dětech strach z chyby. Jako by šlo o hrozný zločin. Víím, také znám rčení: „Bylo to horší než zločin, byla to chyba.“ Jenže kdo chce něčeho dosáhnout, chyb se prostě nevyvaruje. Zvláště, když vstupuje do neprobádaného terénu, když se student snaží vytvořit něco nového, když se snaží být aktivní.

Ještě strašnější je, když „umrtvíme“ žáka či studenta tím, že se mu za jeho chybu vysmíváme. Kdo by si chtěl „užívat“ posměchu vyučujícího a potažmo třídy. Tak raději už nic neříká, na nic se neptá, stává se pasivním. Možná však je takový stav cílem některých pedagogů, neboť tak mají ve své třídě „klid na práci“.

Kdo nic nedělá, ten nic nezkaží. Kdo nic nezkaží, bude povýšen. Kdo je povýšen, ten nic nedělá. A tak dále. Strašná poučka z dob komunismu v mnohých z nás bohužel přetrvává a my ji šíříme dál.

Přítom chybami se člověk učí, to není fráze, ale velká pravda. Ovšem musíme si chybu rozebrat, poučit se z ní a pokusit se o novou cestu. Pokud však máme panickou hrůzu z chyby, abychom nedostali horší známku anebo abychom se nestali terčem posměchu, těžko budeme hýřit aktivitou a snažit se zkoumat nové věci. Být aktivní v hodinách, ale i ve svém životě, neboť tahle zkušenost se většinou přenáší i do doby, kdy už do žádné školy nechodíme. Hlavně neudělat chybu, křičují se mnozí a stávají se pasivními.

DĚKUJI

Slovo „děkuji“ je kouzelné a přesto dle mého málo používané. Stejně jako druhé podobné slůvko „prosím“. Přitom kolik nám dá úsilí tato slova vyslovit? Jakou dobu nám jejich vyslovení zabere?

Jako vždy má i tato věc dvě stránky. Na jedné jedince, kteří nedokáží slušně o nic požádat (prosím) a za nic vyjádřit své poděkování. Na druhé jedince, kteří očekávají děkování za činnost, která by měla být samozřejmostí. Jsou i pracovníci, kterým když třikrát za den nepoděkujete za odvedenou práci (nebo je jiným způsobem nepochválíte), cítí se dotčeni, že si jejich práce nevážíte. Té, která vyplývá z jejich pracovní smlouvy a pracovní náplně, a jejíž bezvadné odvádění by mělo být naprostou samozřejmostí.

V prvním případě jde o lidi, kteří mají velké mezery ve společenském chování. Ve druhém o lidi omezené, kteří se dožadují poděkování za to, že k vám třeba vůbec zvedli milostivě zrak. Obojí je znakem arogance a omezenosti.

Existuje jedno zajímavé rčení. Od dob, co existují peníze, se neděkuje. Pochopitelně poděkování lze vyjádřit různými způsoby. Třeba i tím, že někomu dám vyšší prémii, abych tím ocenil jeho přínos. Mohu ho i jinak povzbudit.

Slovo prosím považuji za symbol slušnosti. Slušně požádat o cokoli by mělo být pro každého samozřejmostí. Ano, někdy máme právo rozkazovat, vyžadovat. Ale ani v takových případech to kouzelné slůvko prosím nemusí být k zahození.

Slovo děkuji považuji za významné z důvodů motivace. Někteří ho uslyší raději než nějakou částku na svém účtu, neboť tím je oceňována jejich snaha. Mohou tím být motivováni. Někdy se prostě vše penězi vyjádřit nedá, někdy prostě peníze chybí, třeba jako ve školství.

Někdo říká, že se má se vším šetřit, nebo prostě to či ono zevšední. Asi mají pravdu, ale já doporučuji s tímto slůvkem zase tolik nešetřit, neboť vyjadřuje ocenění druhého, jeho odvedené práce, jeho snahy, ochoty. Toto slůvko může potěšit, pohladit. Proto se nebojme poděkovat.

Poznámka 2018: Děkovat za jakoukoli odvedenou práci se snažím dvěma způsoby. Za prvé dotyčného zmiňuji v poradách vedení, pochopitelně s poděkováním, a za druhé se snažím jakoukoli práci nad rámec pracovní smlouvy ocenit i finančně.

S tím se váže ale i jeden problém, který mě velmi mrzí. Stalo se mi již vícekrát, že za mnou přišel pracovník a požádal mě, abych ho už raději v poradách vedení nezmiňoval a nechválil ho. Důvod je ještě smutnější, než tato žádost. Existují totiž kolegyně a kolegové, kteří se pak na něho koukají skrz prsty. Ti, kteří si jen naplňují své povinnosti, ale neudělají ani minimum navíc. Jedině tak kritizují aktivnější kolegy, za které občas musí suplovat, když ti jsou na školní akci se studenty. Víc tento problém asi není nutné rozebírat, každý nechť si úsudek udělá sám.

Výše zmíněné jednání mi přijde o to smutnější, že mezi studenty se podařilo navodit pozitivní atmosféru a nikomu nevadí, že jeho portrét visí na nástěnce vyznamenaných nebo je chválen ve školním časopise Presík či ve školním internetovém zpravodajství SSPS TV. Naopak, ti, kteří jsou aktivní a úspěšní, se ve většině třídních kolektivů těší zasloužené úcty. Však také tento přístup opakovaně rozebírám ve svých besedách ve třídách, kdy na začátku každého školního roku na hodinu navštívím postupně všechny třídy. Na závěr diskuse mi ještě studenti vyplní anonymní anketu, jako zpětnou vazbu. Při těchto debatách zdůrazňuji, že si máme vážit těch, kteří jsou úspěšní a snažit se jim přiblížit. A určitě se nevysmívat těm, kterým se nedaří, ale snažit se je podpořit a pomoci jim.

EFEKTIVITA

Efekt a efektivita. Jak podobně tato slova znějí a jaká propast mezi nimi zeje. Bohužel v poslední době se mnoho věcí dělá na efekt a efektivita takové činnosti je mizivá.

Je možné pracovat od nevidím do nevidím a přitom neudělat téměř nic. Jsou dokonce jedinci, kteří se zhrouť z přepracování a výsledek nikde.

Na druhé straně se mnozí drží rčení, že není důležité hodně pracovat, ale je důležité umět hezky a dlouze o své práci vyprávět.

Vykonávat něco na efekt je samozřejmě lákavé. Naše třeba i malá snaha je daleko více vidět. Vždy si při těchto slovech vzpomenu na brankáře. Mohu prostě míč (puk) jednoduše stáhnout, dokonce se postavit tak, abych si „kryl“ záda, například zabránil nečekanému proklouznutí toho pohyblivého nesmyslu do brány. Nebo mohu po míči (puku) skočit, vykouzlit zbytečnou robinsonádu či rozštěp. Moje činnost pak vypadá několikanásobně lépe, důležitěji, ač je třeba naprosto zbytečná. Nebo ve skutečnosti v tomto uváděném příkladě i nebezpečná pro výsledek.

Jako vždy je ale třeba spravedlivě a s rozvahou vážit. Mnozí jsou opravdovými dřiči, jejich činnost má vysokou efektivitu, ale její ocenění je mizivé, jsou přehlíženi. Určitě je nutné se také dokázat prosadit, upozornit na svou kvalitní práci. Prostě něco vytvořit na efekt, aby si nás další všimli.

Je třeba se pochválit sám, protože to nikdo jiný za nás neučiní. Jsem spíše zastáncem tohoto rčení, než jiného, totiž že samochvála smrdí. To je svým způsobem stejně zavádějící, jako slova o tom, že se dobrý výrobek prodává sám. Neprodává. Spíše si koupíte hezký obal než ušmudlanou kvalitu. Chytří lidé toto vědí a podřizují tomu svou reklamu.

Je třeba dle mého pracovat efektivně, ale občas vytvořit i nějaký ten hezky viditelný efekt. Nebát se být sebevědomý, být si vědom svých schopností. Věřit si. Ale vždy by základem měla být poctivá práce, na kterou pak třeba přidáme blyštivý obal. Pokud hezky zabalíme nic, jednou to nic z toho skvostného obalu prostě vypadnout musí.

Vrátím se ale ještě k tomu, jak dle mého efektivně pracovat. S tím souvisí míra organizačních schopností, posouzení priorit a rozplánování si své práce. Pokud jsem zmatený, přeskakují od jednoho k druhému, nic neumím dotáhnout do konce, babrám se v detailech a uniká mi podstata, nemohu nikdy pracovat efektivně. Naopak, pokud si dokáži svou práci uspořádat, vystihnout důležité, oddělit nepodstatné, mohu vykonat daleko více práce v kratším čase.

Vždy, když se na mě hrnou povinnosti, když nevím, kde mi hlava stojí a začínám ztrácet nervy, přestanu na nějakou dobu dělat cokoli. Zapálím si cigaretu (to nedoporučuji, dá se relaxovat daleko zdravěji) a zklidním nervy. Někdy vezmu papír, napíši si, co mám udělat, za sebou podle důležitosti. Nebo i na přeskáčku. A pak začínám splněné úkoly odškrtnout. Jak začínají mizet, dostavuje se pocit uklidnění. Nemá cenu panikařit, snažit se něco udělat ve stresu a spěchu. Většinou se pak dějí naschvály, nedaří se vám.

Jako když spěcháte a zrovna vám praskne tkanička u bot. Máte jistě po ruce jinou, ale nedaří se vám ji zastrčit do otvoru na botě. Vypadne vám z ruky. Prostě v tom chvatu děláte chyby. Kdybyste se zhluboka nadýchli, uklidnili, trefíte se na první pokus. Jenže se to hezky říká, ale když vás pronásleduje stres, vše vypadá podstatně jinak. Přesto dle mého podstata zůstává. I při časovém presu je třeba zachovat chladnou hlavu, soustředit se, postupovat systematicky. Pak mohu pracovat efektivně.

Poznámka 2018: K vyřčeným myšlenkám se stoprocentně hlásím. Každý večer si doma napíši na papír seznam úkolů, které mám druhý den v práci vykonat. Stejně tak seznam položek, které musím vyřešit doma. Jednak na některé nezapomenu a za druhé, když je postupně odškrtnávám, cítím něco jako úlevu. Pokud něco nevyřeším, objeví se tento úkol druhý den na papíře znovu.

V souvislosti s pracovním kolektivem bych rád poukázal ještě na jeden úkaz. Totiž, že nejvíce malicherných problémů objevují a řeší ti, kteří mají nejméně práce. Ti, kteří jí jsou zavaleni, prostě nemají čas se babrat v maličkostech. Nemají čas porovnávat rozvrhy své a svých kolegů, aby si stěžovali na nespravedlivost mého zástupce. Nemají čas vysedávat u kávičky s kolegy a rozebírat, co zase vedení školy pokazilo. Lkát nad tím, jak jsou přetížení, jak si jich nikdo neváží a podobně.

Mnozí učitelé také rádi poukazují na to, jak moc je jejich práce stresující. Jistě, v jednom mají pravdu. Udržet si pozornost ve třídě je obtížné a bezpochyby nápor na nervy, zvláště, když nechci jen vykládat látku a pak ji vyzkoušet. Ale na druhé straně nejsou pod tlakem jako mnozí pracovníci firem, kdy nesplnění úkolu může znamenat ztrátu zakázky a někdy i krach firmy. Pochybení učitelů se neprojeví finanční ztrátou. Nemusí makat třeba i čtyřicet hodin bez přestávky, aby stihli termín odevzdání zakázky. O tlaku na manažery ani nemluvě. Pracovat s vysokým nasazením a vysokou efektivitou (produktivitou) je určitě náročné, ale dá se zvládnout, pokud si umím práci zorganizovat a nezaobírat se problémy, které jsou malicherné, či které nemohu vyřešit.

V souvislosti s poslední větou mě napadá ještě jedna věc. Mnohdy stejně neefektivní jsou porady ředitelů středních škol, kdy se mnohdy zvrhnou v řešení problémů, který prostě vyřešit nemůžeme. Možná je to však tím, že zaobírat se takovými věcmi je příjemnější, než se starat o problémy, které sice vyřešit můžeme, ale mohou se nás osobně dotýkat a někdy přinášet i nepříjemné chvíle, ať už s nadřizenými či podřízenými. Ale to jistě všichni známe, je českým koloritem nadávat na vládu, místo toho, abychom se zamysleli nad tím, jak bychom my mohli přispět k tomu, aby bylo lépe, aby nepanovala „blbá nálada“.

Stejně neproduktivně však mnohdy jednají i studenti. Možná i proto, že nejsou cíleně vedeni k tomu, aby dokázali pracovat efektivně, aby si dokázali stanovit priority a tomu přizpůsobili svůj denní režim.

FINANCE

O peníze jde až v první řadě. Není umění udělat velké divadlo za hodně peněz, je umění udělat velké divadlo za málo peněz. Peněz není nikdy dost.

Výše uvedená rčení dle mého vystihují podstatu. Bohužel s prvním bodem určitě neuspějeme u intelektuálně a duchovně založených lidí. Ti se ohradí, že na penězích nezáleží, že je daleko více důležitějších věcí než peníze. Pravda, jsou hodnoty, které se penězi vyvážit nedají. Jako například zdraví. Byť se i lepší péče dá koupit, zdraví jako takové se opravdu penězi vyvážit nedá.

U štěstí už je to poněkud jiné. Dá se bohužel koupit mnohé. Jak se říká, je lepší být zdravý a bohatý, než chudý a nemocný.

Bohužel školství je dle mého chudé a nemocné. Každá vláda uvádí školství jako svou prioritu, slibuje nadstandardní přísun peněz. Jak taky jinak. Přeci žádná strana, jedno zda zprava či zleva, nenapíše do svého volebního programu - na školství prostě kašleme. Více nás trápí dopravci, zemědělci, prostě ti, kteří mohou výrazně ovlivnit chod života kolem nás, když budou protestovat. Raději rozdáme různé volební dárky, ty uvidí každý hned. Když dostane pár stovek, efekt je okamžitý. Byť otřesně rychle pomíjející a nic neřešící. Investice do školství je otázka dlouhodobá a tudíž efekt vzdálený.

Ve školství jsou v oblasti peněz hned dva zásadní problémy. Tím prvním jsou platy pedagogů. Každý z pedagogů má buď vysokou školu či ji studuje. Mnozí mají ještě různé nástavby, jako je třeba pedagogické minimum. Průběžně se vzdělávají, absolvují mnohé kursy, získávají mnohé certifikáty. Jsou tedy vysoce kvalifikovaní. Přesto určitě nejsou tak vysoce zaplacení.

Vždy je rozdíl mezi státním a soukromým sektorem. Ve státním sektoru je výhoda daleko menšího nebezpečí ztráty zaměstnání. Podniky a firmy krachují rozhodně více, než se zavírá škol. Ale jak přilákat do školství mladé schopné talentované lidi, především na odborné předměty a informační technologie, když mohou možná dosáhnout po dvaceti či třiceti letech na částku, kterou ve firmě dostanou při nástupu? A s vidinou výrazného platového růstu, pokud se osvědčí.

Pochopitelně ne všichni jsou dobří. Pro některé je plat až moc vysoký, ovšem těch je menšina. Většina by si zasloužila paušálně víc. A pak jsou ve školách pedagogové, kteří si určitě zaslouží dvojnásobek. Nejen, že jsou skvělými pedagogy, ale ještě konají mnoho aktivit nad rámec svých

povinností. Tabulkové hodnoty rostoucí s věkem, respektive odslouženými roky, jsou nespravedlivé a nabádají spíše k průměrnosti a nižší aktivitě. Vždyť déle sloužící pedagog, těžící jen z podstaty, dostává automaticky mnohem více, než kratší dobu sloužící kolega, který pro školu dýchá, je aktivní, zavádí nové metody výuky. Osobním hodnocením a mimořádnými odměnami se dá tato křivka jen trochu napravit, při objemu prostředků na ně určitě ne odstranit.

Ve školství tiká časovaná bomba. Tou je stáří pedagogických sborů a především věkový průměr učitelů odborných předmětů. Kdyby od příštího prvního září zůstali důchodci doma, málokterá škola bude schopna pokrýt své úvazky. Právě zde se nízké platy nejvíce projevují. Proto mnoho pedagogů vykonává ještě další práci třeba na částečný úvazek, má jiné aktivity, aby si zvýšila svůj příjem. Nebo prostě někteří schopní odcházejí, další raději minou školství velkým obloukem. V duchu hesla či rčení - za tyhle prachy prostě ani nevstanu z postele.

Druhou oblastí je vybavení škol. Ministerstvo financí v posledních letech stále krátí kapitolu určenou na udržování a nákup učebních pomůcek. Naše škola se sedmnácti odbornými učebnami a celkovým počtem tři sta počítačových stanic, dostává celkem na rok částku cca 380. 000,- Kč. Za ni bych měl platit internet, udržovat techniku, aktualizovat software, modernizovat vybavení. Děsná utopie, že?

V roce 2006 jsme dostali, s dotací v programu vlády na rozvoj informačních technologií, o více než půl milionu více, než v roce 2009. Že by tolik poklesly ceny výrobků? Ba ne, to se prostě jen zase šetří na budoucnosti. Politici, bohužel s tichým souhlasem většiny národa, zase nakonec dali přednost žvanci pro voliče před investicí do mladé generace.

Ale ruku na srdce, nechce nemoudrá většina národa zadarmo kde co, příspěvky na kde co? Pastelkovné, mimořádné volební dárky důchodcům, zadarmo jízdné pro školáky. Drazí voliči, řekněte si, co chcete a my vám to dáme. To je jiné kafe než říci, že tyto peníze vložíme do rozvoje škol. Nemusí jít ani na platy pedagogů, i když i tam by se hodila každá koruna, například na mimořádné odměny aktivním učitelům.

Víte co je na tom nejkomičtější? Takto rozdávané peníze jdou z daní občanů. Horko těžko něco vybereme a potom si to zase tak nějak plošně rozdáme. Vydělají jen ti, co daně neplatí. Tohle ale není správná a cílená solidarita se slabšími, nemocnými, potřebnými.

Vezměme si stále dokola omílané zdravotnictví. Platíme si zdravotní pojištění. Pro chvíli, kdy budeme potřebovat drahé lékařské výkony a budeme se muset spolehnout na solidaritu jiných. Když si necháme z těchto peněz proplácet obyčejné léky na rýmu (tu má během roku skoro každý), tak si zase nesolidárně část bereme zpět. Platím přeci tyto prostředky ne proto, abych dostal příspěvek na acylpyrin, ale proto, abych si mohl dovolit lékařský zákrok třeba za milion. Nebo někdo jiný, kdo je vážně nemocný. V tom je solidarita.

Místo toho si prašule rozdáváme zpět více méně plošně a pak se objevují srdceryvné příspěvky v televizi, kdy se lidé skládají na operaci nějakého těžce nemocného dítěte, kterou pojišťovna nehradí. Zato proplácí banality. Přitom co jiného by se z těchto solidárních peněz mělo hradit, než třeba i velmi drahá operace, klidně i v zahraničí, která může děcku zachránit život či mu výrazně zvednout kvalitu života? Ba ne, my budeme remcat proti poplatkům, budeme chtít všechno „zadarmo“.

Pozor! Nikdy nic není zadarmo! Za vše se musí platit! To je takový ten nesmysl říkaný hloupým lidem. Tohle máte zadarmo. Vzdělání, lékařskou péči. Blbost. Za vše se musí platit. Buď z daní občanů nebo na sekeru, kterou dnešní generace odkáže té budoucí. Ať si s tím nějak poradí.

Je mi opravdu smutno, když slyším, jak se politici snaží kupovat voliče. Co jim nabízejí, aby je volili. Ještě ale více smutno mi je z toho, že s tím mají úspěch. Přijít a přednést projekt, který by investoval do budoucnosti, je politickou sebevraždou. Stačí se jen podívat, co se dalo vytřískat politického kapitálu z pár desítek korun za poplatky ve zdravotnictví. Prostě to, co vám slibuje náš politický rival, vám slíbíme taky a ještě k tomu něco přihodíme. Sice splníme jen část slibů, ale i to pořádně zahýbe se státním rozpočtem.

Tohle je prach obyčejná politická korupce voličů. Na úkor budoucí generace. Té generace, která ke všemu ještě bude muset splácet dluhy, které teď vytvoříme. Nejen, že „prozíráme“ peníze vhodné na investice do vzdělání, do mladé generace, ale ještě jim odkážeme pořádný dluh. Tomu se říká podpora budoucnosti národa, kterou má každá z politických stran ve svém programu. Bravo.

Modlou se pro mnohé politiky stávají peníze z Evropské unie. Jenže dosáhnout na ně je těžké, obzvláště v Praze. Přitom těch peněz opravdu není málo. Bohužel dost jich jde na tak zvané systémové či národní projekty, které jsou dost často tak nějak rozplzlé. Prostě se prostředky utopí v přípravách čehosi, co koneční uživatelé, tedy školy, mohou hravě postrádat. Na skutečné a vysoce potřebné projekty škol pak zbývá jen malé procento zdrojů.

V Praze je situace velmi špatná i tím, že je Praha považována za bohatý region. Tedy je daleko méně prostředků na granty s podporou EU než v jiných regionech, přitom koncentrace škol je zde vysoká. Pokud dám do druhé výzvy programu Praha-Adaptabilita, který podporuje středoškolské denní studium, 76 milionů pro 200 škol, je to opravdu úsměvné. V první a druhé výzvě na nějakou dotaci z tohoto programu dosáhlo cca 15 % středních škol.

Naše škola našťastí uspěla v roce 2005 v podobném programu JPD 3.1. a získala 5 milionů korun na rozvoj oboru vzdělání Informační technologie. Bohužel ve dvou výzvách programu Praha Adaptabilita jsme dvakrát těsně neuspěli. Jednou o jeden bod, ve druhé výzvě o půl bodu. Prostě stačilo, aby jeden ze dvou počítačem vylosovaných hodnotitelů nám přiznal v některém z kritérií o bod více a dotace mohla směřovat k nám.

Právě systém dvou náhodných hodnotitelů je sázka do loterie a právě oni rozdělují dobré projekty na úspěšné a neúspěšné. Bohužel se často výrazně liší, jeden dá 80 bodů ze sta a druhý třeba jen 60. Kdo má svým způsobem v losu hodnotitelů štěstí úspěje, kdo má smůlu, zase splácí nad výdělkem. Velmi náročná práce na přípravě projektu přichází vniveč, dostavuje se deziluze a deprese zaměstnanců, kteří projekt poctivě připravovali. Jsou demotivováni.

Grantová politika je nepochybně správná. Je daleko lepší podporovat konkrétní projekty, než rozdat peníze všem plošně, neboť každý umí utratit jakoukoli částku. Jak jsem napsal v úvodu, peněz není nikdy dost. Efektivnost takových nákupů však je pak dost diskutabilní. Takže grantová politika ano, ale s dostatečnou alokací prostředků, aby měly dobré projekty vyšší šanci na úspěch.

A tak schopní dělají velké divadlo za málo peněz, každý odpovědný manažer školy dvakrát otočí každou korunu, než ji vydá. Bohužel tím ale brzdí mnohé dobré projekty, vědomě některou oblast šidí. Co udělat dřív? Koupit aktualizaci software, bez kterého nelze dobře učit? Nebo obstarat nový hardware, neboť na starém nová verze software nebude běžat? Záměrně a cíleně od jeho výrobců? Nebo nakoupit zařízení do laboratoře fyziky či řídicích systémů? Nebo zaplatit násobně vyšší částku, aby internet běhal rychleji? Teď babo rad'.

Děsivé podfinancování školství v oblasti vybavení brzdí rozvoj škol a významně ovlivňuje kvalitu výuky směrem dolů. Pokud nezískáte vhodné granty, tak škola zaostává.

Nám se podařilo získat v minulých šesti letech na grantech do výuky bezmála deset milionů korun a díky tomu jsme nyní docela slušně vybavení. Bohužel ale mnohé prostředky nešly na rozvoj, ale do pouhé obnovy hardware či software. A v tom je zakopaný pes. Granty jistě ano, ale takto získané prostředky mají být nadstandard, mají sloužit výhradně na rozvoj školy a výuky a ne s nimi zalátávat díry v rozpočtu školy.

Poznámka 2018: Předchozí vyjádření financování nastiňuje problémy, které byly kolem roku 2009. Bohužel však většina z napsaného je stále aktuální. Vlastně skoro všechno. S jedinou výjimkou, a tou je štedrost zřizovatele v posledních letech, kdy do škol dává více prostředků, jak na vylepšení platů zaměstnanců, tak na různé investice.

Také jsme nakonec dosáhli na další evropské peníze, ať již z Operačního programu Praha – Adaptabilita v roce 2011 nebo z Operačního programu Praha pól růstu v roce 2016. Vytvořil jsem si i

Projektové oddělení, které připravuje granty a ve kterém pracuje bývalá paní profesorka, nyní již v soukromém sektoru, jeho vedoucím je bývalý absolvent a můj asistent, nyní již programátor u soukromé firmy. Ale na částečný úvazek nám stále pomáhají a s aktivními pedagogy, absolventy a studenty připravují žádosti o granty.

Co se týká jejich počtu, byli jsme schopni jich podat v některém roce až patnáct. Mám takové tušení, že díky této naší aktivitě zavedl zřizovatel pravidlo, kterým v rámci jeho výzev na podporu vzdělávání omezil počet žádostí na šest. Respektive na tři z jednotlivých programů. V těchto případech jde většinou o částky v řádech desítek tisíců, výjimečně statisíců, ale jsme vděční za každou získanou korunu.

Úspěšní jsme byli také ve výzvách, které umožňují mezinárodní spolupráci, ať již z programu Leonardo či Erasmus +. I díky tomu se nastartovala mezinárodní spolupráce. K tomu studenti často vyjíždí do zahraničí i na poznávací zájezdy či výměnné pobyty, ale ty si musí uhradit ze svého. Přesto vycestuje do zahraničí každý rok více než dvě stovky studentů. Dost poznávacích zájezdů pochází přímo z hlavy studentů, domluví se ve skupině, kam by se chtěli podívat, a spolu s aktivním pedagogem či absolventem jako doprovodem, si s mým souhlasem akci zorganizují.

Na závěr ještě k financím obecně. Pokud se zpětně podívám, kolik se podařilo zajistit peněz po dobu mého působení ve funkci ředitele, rozhodně si nemohu stěžovat na nepřízeň zřizovatele či hodnotitelů projektů. Však také prošla škola kompletní rekonstrukcí, s výjimkou půdy a sklepa. Na druhé straně desítky a desítky dalších projektů „spadly“ do koše. Naštěstí tyto neúspěchy mě ani mé spolupracovníky neodradily v podání dalších. Například žádost o dotaci na výstavbu venkovního hřiště jsme předložili snad osmkrát. V roce 2017 bylo dokončeno. Jak vždy říkám, pokud podáme projekt, je malá naděje, že peníze získáme. Pokud ho však nepodáme, je jistota, že žádné peníze nebudou.

Na začátku mého pojednání o školství je uvedeno, kolik jsme získali prostředků na rámec běžného provozu a kolik a kam bylo investováno. Snad si tím může každý uvědomit, jak náročné je budovat úspěšnou školu informačních technologií, a že rozhodně vzdělávání mladé generace není zadarmo, jak nám někteří rozumbradové tvrdí. Každý školní rok jednoho studenta stojí zřizovatele a stát na naší škole cca 55. 000,- Kč. Cena za celé studium jednoho studenta se tak blíží ke čtvrt milionu korun. A to jsme vysoce zaplněná škola s průměrem 31 studentů ve třídě. Mít jich méně, tato částka by byla pochopitelně mnohem vyšší.

GLORIFIKACE

Co si pod tím slovem představit? Já bych se chtěl zamyslet nad „vzory“ nejen pro mladou generaci. Vzory, jejichž glorifikace je většinou nezasloužená či mírně úsměvná. Bohužel ale mnozí k těmto pochybným idolům či vzorům vzhlížejí, nekriticky je obdivují, snaží se je napodobovat, v oblékání, životním stylu.

Je dobré mít své vzory? Možná, pokud hledáme dobře. Stěží, pokud jsou jimi nafintění fotbalisté, zfetovaní zpěváci.

Je jaksi asi vrozené, že zvláště v mladším věku hledáme vzory, ke kterým bychom se chtěli přiblížit, které nám imponují. Imponuje nám jejich úspěch, jejich vizáž, jejich životní styl. Bohužel jsme v tom značně nekritičtí a dochází ke glorifikaci osob, které nám média vydávají za osobnosti. Celebrity. Úsměvné, když „pologramotný“ umělec či sportovec potom rozdává svá moudra. Ne, není to úsměvné, ale hrozně smutné.

Celebritou je taková osoba, která se objevuje v médiích, bez ohledu na její lidské kvality. Někdy má trvání její slávy jepičí život, někdy nás straší dost dlouhou dobu. Nemám nic proti tomu, abychom si vážili skutečných osobností ze sportu či uměleckého života, osobností, které skutečně něčeho dosáhly.

Vykonávají totiž práci jako každý jiný, byť oproti jiným profesím neúměrně finančně honorovanou. Pracují v zábavním průmyslu, abychom se my ostatní mohli odreagovat, abychom na chvíli zapomněli na své všední starosti.

Umělci a sportovci nám předkládají skutečné či uměle vytvořené dojemné příběhy, kdy dokáží překonat velké nástrahy a dostat se k metám, ke kterým bychom se rádi dostali i my. Na chvíli se můžeme ztotožnit s takovou rolí. Na chvíli, pak se zase ocitáme v naší šedé realitě.

Nevyzrálí mladí lidé, mezi něž logicky počítám sociální skupinu středoškolských studentů, mají pochopitelné a silné tendence hledat svůj životní styl, své priority. Pak mohou být některé „vzory“ více nebezpečné než vhodné. Někdy i ohrožující život, pokud k jejich životnímu stylu patří negace, nihilismus, svět drog či násilí.

Než však nad mladými začne starší generace ohrnovat nos, lámat hůl a pronášet mravokárné úsměvné proslovy, měl by si každý připomenout, jaké plakáty měl sám před hodně roky na stěnách nad svou postelí, jaké pořady hltal, koho nekriticky oslavoval. Taková malá reflexe by možná potom dost změnila onen proslov. Je logikou mládí vidět věci výrazně černě a bíle, neuznávat kompromisy, snažit se být v opozici proti všem autoritám. Život je poučí a změní. Otázkou však je, zda vždy k lepšímu.

Je utopíí žádat, aby se v médiích objevovaly skutečné osobnosti a skutečné celebrity, které nám mohou být vzorem. Taková media založená na příspěvcích o akademikách, kteří vynalezli nový lék, o skvělých konstruktérech, programátorech, by asi stěží někdo četl či sledoval. Chceme slyšet o neštěstí druhých, chceme vidět krev. Proto jsou média plná takových zpráv. Není to chyba médií, ony nám jen předkládají to, co chceme slyšet a vidět.

Bohužel ne vždy každý dokáže odlišit realitu od skutečnosti. Pak se může třeba i na čas ztotožnit se vzorem, který den předtím někoho v zápase sejmul, který se proslavuje skandály na večírcích, prohání se jak šílenec v drahém autě s nádhernou manekýnou po boku. Či manekýnem, pokud tou osobností je herečka či zpěvačka. Kdo by nechtěl být oslavován a obdivován, kdo by nechtěl žít v blahobytu.

Většinou vzhlížení k takovým vzorům a k jejich bohémскому životnímu stylu opadne s věkem, s přibýváním všedních starostí. Přesto není dle mého na škodu čas od času upozorňovat na to, že žijeme ve dvou zcela odlišných světech. První je daleko méně záživný, je šedý a všední, neboť jde o naši každodenní realitu. Druhý je vytvořen médií pro naše pobavení, pro naše rozptýlení. Tento virtuální svět je plný krásných mladých bohatých lidí v nekonečných seriálech ze všech možných prostředí, zteplých sportovců či sportovkyň, které málem povznášíme na hrad. Přitom jejich jedinou kvalifikací je, že umí dobře chytat balón či puk, dobře bruslit či házet oštěpen. Případně před kamerou odříkat s patřičnou mimikou text či nechat rozezvučet své hlasivky.

Pokud jsou skutečně ve svém oboru dobří, může jim patřit náš obdiv, jako by ostatně měl patřit každému, kdo vyniká ve své práci. Nemělo by však docházet k jejich glorifikaci, která zcela nekriticky vyzvedává jejich kvality a stejně silně opomíjí jejich nedostatky. Berme je jen jako skvěle placené zaměstnance zábavního průmyslu, kteří jsou v jisté fázi a v jistém úzkém vzorku ve svém oboru dobří, ale jinak mají daleko více osobních problémů, než by se na první pohled zdálo. Pak by nás nemohl zaskočit idiot, který v amoku rozkope kameru, chce zaškrtnit rozhodčího či demoluje ve svém záchvatu šílenství vše, na co narazí.

Pak také můžeme být shovívaví k „blbečkům“, kteří rychle přišli k velkým penězům, ale spolu s nimi se nijak nezvýšila jejich inteligence. Proto propadají lehce hazardním hrám, alkoholismu, drogám. Nebyli nic, neměli nic a najednou se kolem nich točí média, dav šílí a omdlévá, zfanatizované dívky si rvou rodidla, jen co dotyčného zahlédnou, byť koutkem oka. Krásky, o jakých se mu nesnilo, mu lezou ze všech stran do postele, neboť je přitahuje vůně jeho peněz.

Odolat takovému tlaku je nesmírně složité. Proto jsou bulváry plné skandálů rychlokvašek z řad zábavního průmyslu, z řad umělců a sportovců. I když mnoho aférek je vytvořeno uměle, mnohdy záměrně vyvoláno samotnými jejich aktéry, když začínají cítit, jak jim ujíždí vlak. Nebýt v médiích pro

ně znamená být mrtvý. Jedno, co se píše, hlavně, že se píše. Potřebují být na titulních stránkách deníků, magazínů a v hlavních večerních zprávách. Třeba i v hodně nedůstojné roli. Negativní reklama je také reklama.

Nemám rád mravokárce a rádoby intelektuály, kteří vykřikují, že by se na nějaký stupidní seriál nikdy nedívali a pak z rukávu vysypou detailní obsah jeho dílů. Jistě, sledují ho za svého strašného duševního utrpení jen ze studijních důvodů. Tito intelektuálové odsuzují zprávy v televizi, ve kterých převládají informace o utrpení jiných. Ale měli by lkat ne nad profesionály z médií, kteří moc dobře vyhodnotili, co chtějí jejich diváci vidět a slyšet. Pláčou totiž na špatném hrobě.

Vždyť i taková informace v hlavních večerních zprávách: „Upozornujeme, že následné záběry budou velmi drastické“, není nic jiného, než přimět každého, kdo nedává zcela pozor, aby přerušil veškerou svou jinou činnost a běžel upřít svůj zrak na obrazovku. Pak si může oddechnout, neboť on je v teple a klidu svého domova a na maděru je jeho bližní.

Nebo si snad někdo myslí, že by lid seděl přikován k sedačkám před obrazovkou, kdyby se na ní řešil problém okvětních lístků, problém, jak správně vypočítat konstrukci, aby stavba nespadla, zabýval se nezáživným všedním životem? Odpověď snad není ani třeba naznačovat.

Tento svět nezměníme, to bychom se totiž museli změnit sami. Doporučuji si vždy připomenout skvělou definici olympijského vítěze, kterou jsem kdesi četl. „Olympijský vítěz je člověk, který dělá naprosto zbytečnou a naprosto neužitečnou věc, ale dělá ji nejlépe na světě.“

Poznámka 2018: Na výše napsaném nemám důvod změnit jediné slovo.

HODNOCENÍ

Hodnocení čehokoli je velmi obtížné. Hodnocení kohokoli je nesmírně složité a citlivé. Výsledek může přinášet traumata jak hodnotiteli, tak hodnocenému, pokud je verdikt extrémní. Byť třeba i spravedlivý.

Slovo spravedlnost je ale alfou a omegou v hodnocení. Zvláště mladá generace je nesmírně citlivá na spravedlivé zacházení. Smíří se i s tvrdými podmínkami klasifikace, pokud vnitřně cítí, že je férová a pro všechny stejná.

U bodového hodnocení jsem se pokusil naznačit jeden z možných systémů objektivního hodnocení, upozornit i na některá úskalí subjektivního pocitu hodnotitele. Žádný člověk nedokáže být stoprocentně objektivní a spravedlivý. Měl by se o to ale neustále pokoušet.

Bohužel jsem se za svou kariéru studenta i pedagoga setkal s mnoha případy do nebe volající nespravedlnosti. Někdy záměrné, jindy podvědomé. Někdy zapříčiněné zlým úmyslem hodnotitele, jindy jen jeho nevyrovnaností či preferencí sympatií před výkonem.

Pochopitelně, pokud hodnotím kohokoli bez pomocných podpůrných a konkrétních kritérií, princip sympatií je více uplatňován. Ať se sebevíc snažím být objektivní a spravedlivý. Pokud dochází k ústnímu zkoušení, je nesmírně mnoho cest, jak zkoušenému pomoci či ho potopit.

Pokud je pedagog zkušený a ve svém oboru alespoň trochu v obraze, proti studentovi je v nesmírné výhodě a převaze. Stačí jen „vhodně“ zvolit otázku. Její jedno znění může výrazně napovědět, její druhé zkoušeného zmást. Není žádný problém „zkoupat“ studenta, který se teprve předmět učí a možná i pomalu proniká do jeho zákonitostí. Pokud ovšem není student na stejné úrovni či lepší než pedagog, což se ale většinou nestává. Výjimkou mohou být některé odborné předměty informačních technologií, které se učí díky jejich nesmírně dynamickému rozvoji pedagog i student souběžně. Což není chyba pedagoga, takový je prostě dramaticky rychlý vývoj poznání v dané oblasti.

Je velmi obtížné dát nedostatečnou studentovi, který je hodný, snaživý, ale hloupý. Je nám ho podvědomě líto. Chceme mu pomoci, neboť cítíme, že dělá pro úspěch hodně. Bohužel někdy není jiného vyhnutí, neboť dotyčný prostě na víc nemá. Nebo prostě přes svou snahu látku naprosto nezvládl. Snažíme se mu napovídat, snažíme se mu pomáhat a pak ho s těžkým srdcem negativně ohodnotíme.

Je velmi snadné, a někdy doslova příjemné, dát nedostatečnou studentovi, který je „grázlík“, který nás vyrušuje, je hubatý, drzý, prostě krajně nesympatický. Pak můžeme i podvědomě vycítit šanci, si s ním přes známku vyřídit účty. Určitě nehledáme způsoby, jak mu lépe formulovanou či nápovědnou otázkou zvýšit naději uspět. S ironickým či někdy až zlým úsměvem mu se zadostiučiněním vypálíme nedostatečnou, někdy ještě s ponižujícím komentářem.

Pokud jdou dvě taková zkoušení za sebou, i hlupák pozná jejich rozdílnost. Poznává rozdílný přístup pedagoga. Nemůže jeho jednání považovat za férové. Takový pedagog se nutně v očích všech musí shodit. Budou o něm říkat, že „klasifikuje podle ksichtu“, že má své oblíbence, kterým jednoznačně nadrzuje. Tím si pedagog bourá svou autoritu v samých základech.

Jak jsem již říkal, mám desítky i stovky různých případů, které bych zde mohl uvést. Ale zmíním se jen o několika spíše úsměvných, ačkoli když se nad nimi zamyslíme, některé zase až tak úsměvné nejsou.

K těm méně vážným patří příklad jednoho velmi chytrého studenta, kterému jsem dělal třídního učitele. Dostal se do konfliktu s vyučujícím fyziky, neboť se mu zdálo jeho hodnocení nespravedlivé. Což u tohoto studenta nebylo nic neobvyklého, se mnou se přel delší dobu o jeden bod, zdálo se mu, že jeho odpověď dostatečně vystihovala moji položenou otázku. Když mě nepřesvědčil, asi dva měsíce se mnou nemluvil.

S kolegou z fyziky zvolil jiný přístup. Prvně jsem se o něm dozvěděl od jeho matky. Ta mi sdělila, že její syn leží od rána do večera v učebnicích fyziky. Za čas se ukázal důvod jeho počínání. Na každou hodinu byl skvěle připravený, respektive měl připravené velmi dotěrné otázky na detaily, jimiž hodlal pedagoga vyvést z míry. Snad půl roku student trápil pedagoga, pak se domluvili na příměří. Výsledkem však bylo, že student exceloval díky svému úsilí z fyziky a byl na konci roku hodnocen známkou výborně.

Nikdy nikdo nemůže vědět všechno. Pokud si pedagog hraje na mistra světa, většinou pohoří. Čas od času je studenty zkoušen. Když jim naletí, tak spláče nad výdělkem. Přitom existuje velmi jednoduchý recept či recepty. Jeden kolega se při takto položeném provokativním dotazu podíval s konsternovaným výrazem na tázajícího se studenta a pak odpověděl: „Vy to nevíte, studente? Opravdu to nevíte? To se tedy nedá nic dělat, do příští hodiny na toto téma zpracujete referát.“

Já používal jiný postup. Pokud jsem tušil odpověď, říkal jsem, myslím, že by to mohlo být tak a tak, ale stoprocentně jistý si nejsem. Když jsem nevěděl, po pravdě jsem řekl, že v tuto chvíli správnou odpověď neznám. Následoval však můj dotaz. Opravdu vás to tolik zajímá? Pokud ano, do příští hodiny vám to zjistím. V mnoha případech student odpověděl, že to není nutné. Jinak jsem si problém nastudoval a v příští hodině mu odpověděl.

K tomuto postupu mě inspiroval můj pedagog na vysoké škole, asistent na katedře matematiky. Při řešení jednoho složitějšího případu jsme se do něj všichni zapletli, včetně něho, a nemohli postoupit k cíli. Pochopitelně jsme cítili zadostiučinění, že i on je v úzkých. Vyvlékl se z toho však skvěle. „Vážení studenti“, řekl, „tento případ má jednoduché řešení pomoci jednoho figle, který jsem však zapomněl. Do příště ho nastudujte a na další hodině příklad dopočítáme.“

Ale pojďme k dalším případům podivných hodnocení. Test na zkoušku z fyziky jsme psali brzo ráno v Dejvicích, asi v devět hodin končil. Rozdělili si nás, někteří šli k asistentům, několik z nás připadlo samotnému profesorovi. Od té chvíle jsme čekali na slovutného postaršího muže. Nikdo nám nebyl schopen říci, kdy dorazí. Stalo se tak až po páté hodině. Vzal si nás dovnitř všechny, bylo nás sedm nebo osm. Dával nám postupně různé otázky a obcházel nás. Často kroutil hlavou, hodit vás nahé

do kopřiv, zmrskat vás, zastřelit na úsvitu a podobné průpovídky nám říkal. Mezitím chodil do vedlejší místnosti, popíjel, debužiroval a kecal tam se svou o hodně mladší sekretářkou.

Jeden můj kolega byl úplně mimo, odpovídal něco ve stylu, že když byl vynalezen třífázový motor, musel být vynalezen také třífázový proud. Profesor ho chtěl vyhodit, on ho přemlouval, ať tak nečiní. Někdo měl slabší nervy a odešel. Zůstali jsme kolem sedmé tři a zmíněný kolega prosebník. Sloutný podsaditý pán v letech se na něj podíval a řekl.

„Když mi přinesete tři dnešní rohlíky, tak vám tu zkoušku dám.“

V té době pokročilého socialismu ale všechny krámy zavíraly v šest, v hospodách byl tou dobou tak leda okoralý chleba. Žádné supermarkety, žádné večerky, žádný prodej non stop.

Něco po půl osmé se smiloval nad námi třemi a my získali známku do svého indexu. V tom se ozvalo zaklepání a vstoupil náš kolega. K našemu překvapení donesl opravdu tři měkké rohlíky. Profesor dodržel slovo a zkoušku mu opravdu napsal. Když jsme se kolegy ptali, jak to dokázal, podal nám vysvětlení. Chodil byt po bytu, zvonil, žadonil a vysvětloval, než vyprosil tři kusy zmíněného pečiva.

Hned má první zkouška na vysoké škole v Horské ulici byl šok. Byla z Technického kreslení. Dostal jsem za zkoušející jakousi dámu v letech. Ta se rozvalila do židle vedle mě, aniž by se podívala na moje přípravy, rovnou se zeptala, odkud jsem. Odpověděl jsem, že jsem absolventem gymnázia Botičská. Upřela na mě svůj nevlídný zrak a na celou místnost s dalšími deseti studenty a třemi dalšími zkoušejícími zvolala.

„Zase jeden exot z gymnázia, co neví o technice vůbec nic.“

Jak u ní má první zkouška dopadla, není asi třeba říkat. Cítil jsem její přístup jako velkou křivdu, už předem mě odsoudila a bez ohledu na mou snahu mě s pohrdavým úsměvem vymetla.

Jenže šokům nebyl konec. Měl jsem tu čest narazit na slavnou dvojici Lev a Fišer na katedře matematiky na Karlově náměstí. Ke každému nás šlo asi třicet. Zkoušení probíhalo jak na běžícím pásu. Asi po dvaceti absolvovaných studentech nahlédl pan asistent Lev ke svému kolegovi.

„Jak na tom si,“ ptal se ho.

„Jeden to udělal,“ odpověděl tázaný.

„Fakt? Tak to já to taky jednomu dám,“ děl pan Lev.

Písemka z Matematiky I. se skládala ze tří vysokoškolských příkladů a jednoho středoškolského. Za každý příklad byly tři body a za úspěšné vyřešení středoškolského +. Když jsem uviděl u pana Lva moji opravenou písemku, na níž bylo 9+, srdce mi zaplesalo radostí.

Jak jsem byl naivní! Nejprve pan asistent zkontroloval opravu svých kolegů, nicméně stále to bylo po jeho korekci 8+. Za takový zisk z písemky ve vedlejší místnosti docent Gabriel nabízel rovnou dvojku, student se mohl dalším zkoušením pokusit o jedničku.

Jenže pan Lev byl jiný sekáč. Dusil mě nezvykle dlouho, kladl mi záludné otázky, vyrušoval mě hraním si s tužkou. Vysmíval se mi do očí. Nakonec mě vyhodil. Na můj dotaz, co mám tedy dělat, abych u něj uspěl, odpověděl.

„Učit se, učit se, učit se.“

Pud sebezáchovy mi nedovolil mu zakroutit krkem a ani ho poslat tam, kam bych ho s hroznou chutí poslal.

Naprosto jiná a překvapivá zkouška nás čekala z jiného odborného předmětu, týkající se řízení a vypracování projektů. Přesný název předmětu si už nevybavuji, ale to není podstatné. Konala se tuším ve třetím ročníku a zcela se odlišovala od ostatních. Do té doby každá zkouška spočívala v tom, že se vás zkoušející pokoušel nachytat, bazíroval na přesných odpovědích, na slovíčkách. Na definicích.

Docent si nás vzal tuším šest najednou. Každému zadal zcela konkrétní příklad, dost složitý. Už jsme si mysleli, že zkoušku rovnou vzdáme, koukali na sebe dost vyjeveně. On se však jen usmál a šokoval nás podruhé.

„Pánové,“ řekl, „odcházím teď na dvě hodiny pryč. Do té doby máte čas. Tady všude okolo jsou různé odborné knihy, jsou vám zcela k dispozici. Kdybyste něco nemohli najít, můžete požádat paní sekretářku, sedí vedle,“ dodal a odešel.

Pochopitelně jsme neuspěli, protože jsme nevěděli, kde hledat. Na podruhé jsem se již připravil jinak, udělal si přehled, kde se která oblast nachází. Získal povědomí, kde co najít. Mimochodem, takto pojatá zkouška není vůbec jednoduchá, byť praxi daleko blíží.

Vraťme se však z vysoké školy o jeden stupeň níž. Chci se zmínit o velkém, leč mnohdy využívaném nešvaru, kdy pedagog používá klasifikaci k zastrašování studentů a k trestání jejich nekázně. V jednom případě si u mě studenti, já byl tou dobou krátce ve funkci ředitele, na takový přístup stěžovali. Spolu se svým zástupcem jsme si pedagoga zavolali a sdělili mu, že v žádném případě nemůže slučovat klasifikaci a nekázeň. S tou si musí poradit jiným způsobem. Dotyčný nám vše odkýval a my ho s dobrým pocitem propustili z jednání.

Jaké překvapení mě čekalo, když jsem spatřil daného pedagoga asi o hodinu později, ve vášnivé diskusi na chodbě s jedním ze stěžovatelů. Hlasitě mu sděloval, že si vše s ředitelem vysvětlil, že si nekázeň vyřeší jinými způsoby. Bohužel však proslov zakončil větou, jíž mě konsternoval.

„Budu vás zkoušet tak dlouho, dokud nepřestanete vyrušovat.“

Těmito slovy popřel vše předchozí. Za krátký čas opustil řady našeho pedagogického sboru, neboť se mu ani tímto způsobem zvýšit svou autoritu nepodařilo.

Má-li mít student pocit spravedlivého hodnocení, musí být seznámen s výsledkem zkoušení a v případě písemných prací s jejich opravou. Bohužel se občas stalo, že některý pedagog písemky vůbec nepřinesl a jen sdělil známky. Tím sám dával obrovský prostor k pochybnostem, zda jeho hodnocení bylo objektivní. Je nutné opravit testy v rozumné době a s chybami a výsledky studenty seznámit. Dát jim možnost nahlédnout do svých prací a pochopit, co udělali špatně. Proč dostali známku nebo určitý počet bodů, jaký dostali.

Pedagog však musí mít dostatečnou autoritu, aby zvládl otázky ke své klasifikaci. Bohužel jsem zažil kolegu, seděl jsem s ním po dobu jeho půlročního působení na naší škole v kabinetě, který když donesl písemky do třídy, rozpoutalo se peklo. Studenti se s ním hádali, dopisovali si do písemek správné odpovědi a pak je chodili reklamovat. Zrušili zcela záměrně skoro celou hodinu. Dotyčný po čase pochopil, že povolání učitele není jeho šálkem čaje a sám odešel.

Pedagog musí mít ve svém hodnocení pořádek. Bohužel čas od času jsem se přesvědčil, že tomu tak není. Je velmi smutné, když pedagog zapomene, že dal úkol. Jindy, když ho vyžaduje, tak mu ho studenti zapřou. Pak jim dávat pětku je velmi obtížné. Plést si, která známka byla z důležitého testu a která třeba za drobnou správnou odpověď či práci v hodině. To vše se dotyčnému pedagogovi jednou parádně vymstí.

Na druhé straně, až se jednou studenti dostanou do role, kdy budou oni muset někoho hodnotit, poznají, jak obtížná tato činnost je. Spravedlivě zvažovat všechna pro a proti, stanovit spravedlivou známku. Možná i pocítí velkou zodpovědnost, když svým negativním hodnocením významným způsobem ovlivní další životní osud hodnoceného.

Možná se najde pár zakomplexovaných jedinců mezi pedagogy, kteří si svou „uťápnutost a vnitřní nejistotu“ kompenzují na svých studentech. Možná jsou jen nešťastní a pak mohou být třeba i zlí. Mohou mít radost, když dají na vysvědčení nedostatečnou. Když přispějí k tomu, že student bude muset kvůli neprospěchu opustit školu.

Drtivá většina pedagogů však má zcela opačné pocity a cítí velkou zodpovědnost. I když si je jista, že známka nedostatečná vyjadřuje spravedlivě úroveň vědomostí studenta, vidí i druhou stránku, kdy kvůli této známce bude muset dotyčný odejít ze školy. Spatří slzy studenta či studentky. Nemylme se, i největší třídní „tvrďáci“ se většinou rozpláčou. Zkoušející plně chápou, že mu svým hodnocením vystavují stopku pro studium na naší škole a významně ovlivní jeho další osud. Pak třeba o všem přemýšlí i doma a jen stěží usínají.

Ovšem být pedagogem, který má omezenou škálu stupnice hodnocení, neboť dostatečnou dává výjimečně a nedostatečnou nedává nikdy, také není správné. Většinou to vede k devalvaci kvality výuky. Někteří pedagogové tak činí proto, aby si nepřidělávali starosti. Aby si někdo nestěžoval či nemuseli sedět u opravných zkoušek. Prostě nakonec nikdy nikoho propadnout nenechají, i kdyby si to student sebevíc zasloužil. Během klasifikačního období pouštějí hrůzu, vyhrožují, ale pak to všem „namažou“. Stávají se nevěrohodnými, jejich strašení směšným. Studenta nedonutí se připravit, neboť ten ví, že přinejhorším dostane čtyřku. A mnoho studentů vám upřímně odpoví, že je jim jedno, jakou známku dostanou, pokud jí nebude nedostatečná.

Je však také pravdou, že být „katem“ není nic příjemného. Když někomu oznamujete, že uspěl, vidíte jeho nefalšovanou radost, máte dobrý pocit. Když však musíte někomu sdělovat, že byl připraven nedostatečně, vidíte jeho lesknoucí se oči, z nichž často vytrysknou slzy, už tak dobře po těle vám není. Zažil jsem případy kolegyň, stalo se to u maturit i u reparátů, které se významně přimlouvali za studenta, ač sami uznávaly, že byl jednoznačně a nezpochybnitelně nedostatečný. Když nakonec byl verdikt komise negativní, rozplakaly se.

Jak jsem již napsal v úvodu, hodnocení kohokoli je velmi složitá záležitost a to především pro hodnotitele. Někdy jeho spravedlivé zhodnocení vědomostí studenta přinese traumatický zážitek jak hodnocenému, tak jeho zkoušejícímu.

Poznámka 2018: Text výše mohu i nyní podepsat. Možná bych však uvedl ještě dva zajímavé případy a pak přidal úvahu na téma, jak hodnotit studenta, který nemá o daný předmět zájem, ale naopak vyniká v jiných, jemu bližších.

Nejprve příklad, potvrzující má slova o těžké roli pedagoga při stanovování postihu pro studenta. Před x roky se jeden student nepohodl s vyučujícím, bez dovolení se zvedl a opustil třídu. Já jsem jako ředitel měl situaci vyřešit. Studenta jsem si zavolal a sdělil mu, že mu neupírám právo nesouhlasit se svým pedagogem, ale musí tak vždy činit kulturním způsobem. Studenty, kteří se uráží a opouštějí třídu, nepovažuji za hodné u nás studovat. Před studenta jsem předložil výstupní list a požádal ho, aby ho vyplnil a naši školu opustil. On na má slova příliš nereagoval, jen přikývl, vzal si výstupní list a ředitelnu opustil.

„Proboha, vždyť on ten list vyplní a odejde!“ vykřikla jeho třídní profesorka, která byla jednání přítomná.

„Pokud u nás nechce studovat ...“, pokrčil jsem rameny. Po pravdě jsem očekával jinou reakci studenta, a i teď věřil, že si vše rozmyslí a přijde sám s jiným řešením.

„Přece ho za tohle nevyhodíš. Vždyť je to jinak docela slušný kluk,“ rozplakala se paní profesorka a já ji musel uklidňovat. Nakonec zašla za studentem, ten se přišel za své chování omluvit nejprve mně a potom dotyčnému pedagogovi.

Druhý případ se týká naopak dost problémového studenta, který byl sice chytrý, ale poněkud nevychovaný a někdy až arogantní. Jednání s ním nebyl žádný med pro žádného pedagoga. Student byl z technického lycea a já tam vedl Seminář věda a technika v době praxí ostatních studentů, které tato třída v druhém ročníku neměla. Zadal jsem každému krátkodobý projekt na čtrnáct dní. Dotyčný student evidentně nebyl spokojený a já zaslechl, jak svému kolegovi říká, že nevidí důvod, proč by takovou blbost zpracovával.

„Tak vy nechcete svou seminární práci vytvářet?“ obrátil jsem se na něho s klidným výrazem ve tváři.

On se nechtěl shodit před ostatními, tak jen vzdorovitě trhl hlavou.

„V pořádku,“ přikývl jsem, „Tak se prosím zvedněte a zajděte si do sekretariátu.“

„Do sekretariátu?“ objevil se v jeho výrazu nástin překvapení.

„Jistě, do sekretariátu. Tam paní asistentce řekněte, že si jdete vyzvednout výstupní list. Je přeci nesmysl, abyste studoval na škole, kde po vás chtějí vytvářet nesmysly. Vyplňte výstupní list a přineste

ho i s žádostí o ukončení studia. Jistě naleznete vhodnou školu, kde se budete cítit dobře a nikdo vás tam nebude zatěžovat s projekty,“ mluvil jsem naprosto klidně, aniž bych projevil jakoukoli nevoli.

Student jen nevěřicně zíral.

„No tak, prosím, na co čekáte,“ ukázal jsem mu na dveře.

„Já jsem přece neřekl, že tu seminárku nevypracuji,“ prohlásil student a od té chvíle s ním nebyl jediný problém.

Ještě se chci zmínit o problému, který se zvláště v poslední době vyskytuje. Na naší škole jsou mnozí velmi talentovaní a aktivní studenti, kteří však již mají své vyhrané zájmy a těm se věnují. Mnohdy pracují na školních či svých vlastních projektech, jsou zaměstnáni u firem na částečný úvazek. Z logiky věci pak není jejich prospěch takový, jaký by mohl být, kdyby se studiu věnovali naplno.

Existují dva přístupy k takovým studentům. Někteří pedagogové, a je jich nutno říci menšina, takovému studentovi fandí a snaží se mu pomoci třeba i tím, že akceptují jeho vyšší neúčast ve svých hodinách a domluví se s ním, kdy ho vyzkouší či kdy si napíše písemku. Většina učitelů však na takového studenta hledí skrz prsty, neboť je na denním studiu, má být na každé hodině a jejich předmětu dávat maximum. Vědí, že by student mohl mít třeba i hodnocení výborné, kdyby se jejich předmětu více věnoval, a o to možná je jeho přístup více štev.

Já sám se pochopitelně přikláním k první variantě. Pokud student „nezatahuje“ školu, ale má k absenci důvody, které je schopný vysvětlit, a pokud se učí na předmět tak, aby určitě prošel, byť třeba jen se známkou dobrý, tak nevidím důvod takové jeho rozhodnutí neakceptovat. Něco jiného by bylo, kdyby dotyčný trávil čas v hospodách, hulením trávy v parku nebo jen bezduchým vasedáváním u počítačových stříleček.

Jako extrémní příklad mohu uvést dva studenty, kteří od druhého ročníku vlastně studovali školu „dálkově“. Ve většině předmětů vždy dělali dodatečné zkoušky, a jelikož byli dobří, většinou ani moc čtyřek neměli, byť museli „dát“ třeba i tři předměty v jednom dni. Pouze ve druhém pololetí čtvrtého ročníku si pohlídali docházku, aby mohli maturovat v řádném termínu. Dokonce mohli mít oba u maturity vyznamenání, kdyby „uměli“ lépe česky. Také jsem na to v rozhovoru s nimi poukázal.

„Víte, pane řediteli, my jsme se na tu češtinu připravovali tak, abychom ji bezpečně dali, ale ne víc, než bylo nutné,“ odpověděl mi jeden z nich.

Pointa? Oba nyní se školou spolupracují v oblasti kybernetické bezpečnosti, v níž již od druhého ročníku podnikají. Mnozí pedagogové se na ně dívali skrz prsty, považovali je za flákače, ovšem oni přitom pracovali na svém odborném růstu. Ale musím přidat ještě dovětek. Jejich případ jsem uvedl v jednom rozhovoru pro jistý časopis a když jsme pak jeli na jednání s partnery, obrátil se na mě zmíněný student.

„Pane řediteli, nevím, jestli je právě vhodné nás dávat za příklad. Ono se připravovat na ta přezkoušení nebylo právě lehké a nejsem si jistý, jestli by to každý zvládl.“

Musím mu v tomto dát naprosto za pravdu, což mi potvrdil jiný případ. Student čtvrtého ročníku měl v pololetí vyznamenání a pak požádal o větší toleranci absence s tím, že případně dodatečné zkoušky vykoná ještě před řádným termínem maturity. Souhlasil jsem, komu jinému už vyjít vstříc, než studentovi s výborným prospěchem.

Pointa? Student tento způsob nezvládl. Věnoval dost času získání lukrativního místa programátora ve firmě a práci pro ni, ale nedokázal se přimět k tomu, aby se připravoval na ty předměty, které ho nebavily. Učil se s chutí matematiku, ale jiné ... Čtvrtý ročník musel opakovat a sám prohlásil, že už se domluvil ve firmě tak, aby mohl docházet řádně do školy. Maturitu nakonec získal s dobrým prospěchem a i místo ve firmě si udržel.

Z obou případy pro mě plyne jedno poučení. Ne každý má tak silnou vůli, aby byl schopný zvládat na střední škole samostudium, byť na něj třeba vědomostmi má. Pak by měl do školy docházet co nejvíce, aby ji řádně dokončil. Pokud však se umí učit sám a je schopný se připravit, může využít i způsob dodatečných zkoušek či předem domluvených přezkoušení. Určitě bych ke studentům

doporučoval přistupovat individuálně. Ti dva, které jsem zmínil, se díky ušetřenému času hodně naučili ze své odbornosti, mnohem víc, než by byli schopni pochytit ve škole. Pravdou však je, že na takový způsob studia bude mít jen menší procento studentů a většina by nejspíš splakala nad výdělkem.

CHOVÁNÍ

Škola má vzdělávat, ne vychovávat. Vychovávat má rodina.

Bohužel tato zcela jasná pravidla nejsou všemi brána v potaz. Střední škola by měla připravovat svého klienta na další studium, na naší škole většina studentů ve svém vzdělávání po maturitě pokračuje, nebo pro odborné uplatnění na trhu práce. Student by měl na střední školu přicházet se zásadami slušného chování.

Bohužel jsou mnohé případy, kdy tomu tak není. Zdravit, při žádosti použít slovo prosím, poté slovo děkuji. Nenosit v budově na hlavě čepici, zvednout své pozadí, když hovoří se stojícím, nemít ruce v kapsách při rozhovoru. Umět vyjádřit svůj názor slušným způsobem. Tak bych mohl pokračovat, nešvarů je pochopitelně více.

Na naší škole máme v poslední době docela štěstí, přicházejí sem poměrně kvalitní studenti a větší kázeňské problémy nemají. Ale i tak výše zmíněné nešvary jsou mezi nimi zpočátku dost rozšířené. Ačkoli naší povinností je vzdělávat naše mladé klienty, snažíme se je i trochu vychovávat. Jsem rád, že většinou si toho povšimnou i lidé mimo naši školu, když na náš ústav zavítají.

Se slušností nejdál dojdeš, říká jedno rčení. Bohužel studenti kolem sebe vidí pravý opak. Morální kreatury ve vysokých postech se nám vysmívají z obrazovky denně. Jsou splachovací, mají neoprénový oblek, po němž stéká svinstvo. Tyto příklady pak ničí snahy o výchovu slušných lidí. Místopředseda Poslanecké sněmovny soudruh Filip, udavač STB za peníze, je jen vrcholem ledovce. Tolerance jeho osoby ze strany všech dalších poslanců je děsivá. Desítky politiků či vysokých úředníků mají všechno možné, jen ne morální kredit. Jejich vědomé lhaní s kamennou tváří, mnohdy ještě s výsměšným výrazem, představuje vizitku společnosti. Oni přeci nejsou jiní než lid obecný, jsou jen jeho viditelným vzorkem.

Přesto bychom v žádném případě neměli rezignovat na snahu směřující ke slušnosti a dobrému vychování. Čtyřicet let komunismu, kdy se lhaní přímo vyžadovalo, kdy lidské zrůdy ovládali tuto zem, muselo nutně poznamenat celou společnost. Dostat se z morálního bahna je dle mého možné jen s novou generací. Pravděpodobně ne jednou, ale za pomoci více generací. Kdy budou opět nastaveny takové morální hodnoty, za něž se slušný člověk nemusí stydět.

Slušnost není slabost. Slušný člověk nemusí být nutně měkký. Bohužel u mnohých panuje názor, že slušného člověka jde prostě a jednoduše převálcovat. Hulvát a bezcharakterní jedinec nemá žádné morální zábrany někoho podrazit, zachovat se nefér. Zde je slušný člověk opravdu v nevýhodě, neboť jemu činí velké morální problémy zachovat se podle, nečestně. Ale být slušný opravdu nutně neznamená být měkký. I slušný člověk by se měl umět tvrdě postavit takovým, jejichž jediným kritériem je jejich vlastní ego a jejich osobní prospěch.

Bohužel inteligence je omezená a blbost nekonečná. Jednání s vyloženě hloupými osobami je opravdu velmi náročné. Ne nadarmo se říká, že nejhorší srážka je ta s blbcem. K tomu měl výbornou průpovídku pan Werich. Zkusím citovat. „Říkat blbci, že je blbcem, to je zcela zbytečné, blbec nikdy nepochopí, že je blbcem skutečně.“

Není opravdu jednoduché v reálném životě zachovávat morální hodnoty a zásady slušného chování. Zvláště, když musíte jednat s lidmi nejen nevychovanými, omezenými, hloupými, ale ke všemu i agresivními. Pak se jen obtížně zachovává klid a rozvaha, neboť váš protějšek v jednání nemá žádný zájem slyšet vaše racionální argumenty. Vzpomínám si na jeden přílehlavý vtíp, kdy osoba od pohledu

mdlého rozumu řve na jakéhosi chudáka: „Já že jsem agresivní?! Já že jsem agresivní?! Řekni to ještě jednou a rozbiju ti držku!“

O tom, jak by měl vypadat ideální student, o jeho sebevědomí, jednání a vystupování, se hodlám zmínit v další kapitole. U pojmu chování bych ale ještě rád uvedl, že dle mého strašně chybí základní výchova slušného chování. Podceňuje se. Každý by měl vědět, jak má vystupovat, jak se má chovat, když vstoupí do místnosti, jak pozdravit, jak hovořit s kolegou, nadřízeným, muž se ženou. Toto by se mělo pěstovat v rodinách, ale jelikož se tak ne vždy děje, je dle mého nutné toto zahrnout ve větší míře do vzdělávacího systému.

Pochopitelně nejlepším způsobem výchovy je vlastní příklad. V první řadě od rodičů, pak od pedagogů, ale taky od takzvaných celebrit, osobností. Hvězd z ranku umělců a sportovců. V neposlední řadě od osob veřejně činných, které se nacházejí ve veřejné správě a politice. Pokud si můžeme odpovědět kladně, zda vyjmenované sociální skupiny vhodný příklad mladé generaci dávají, pak je vše v pořádku. Ale asi i ten největší optimista stěží odpoví pozitivně. To by musel k optimismu přidat i hluchotu a slepotu.

Přesto všechno nejsem ryzím pesimistou. Právě díky svému jednání se studenty. Jsou sice neotesaní, ale u mnohých základy slušného chování vidím. Jsem zásadně proti, když někdo říká, že mladá generace je nevychovaná. Nelíší se od té starší a pokud, tak dle mého ne negativně. Je-li podle názoru starší generace mladší generace nevychovaná, pak se naskýtá logická otázka, kdo je za to odpovědný. Čí je to chyba.

Jsem velmi rád, že na naší škole se na slušné chování dává velký důraz. Jen si musíme vždy dávat pozor, abychom nekázali vodu a nepili víno. Abychom se sami chovali tak, jak chceme, aby se chovali naši studenti. Neboť přes všechno negativní, co o učitelích slyší doma, co o nich slyší či vidí studenti a jejich rodiče v médiích, přes veškerou snahu snižovat autoritu pedagoga jeho nevalným postavením ve společnosti, vyjádřením i finančním ohodnocením, pro dost studentů jsou pedagogové jejich vzory. Pozorně je sledují, hodnotí, jejich chování nevyjímaje.

Nečín sám nic, co nechceš, aby jiní činili tobě. Každý by měl začínat vždy u sebe. Každý jedinec je za své chování a jednání plně zodpovědný. Zodpovědnost by měla vzrůstat s věkem. Pokud budou studenti ve „správném“ prostředí doma i ve škole, bude se jejich chování určitě těmito příklady formovat. Prostředí má i podle vědeckých poznatků velký vliv na formování jedince. Proto se zamýšleme nad sebou, neházejme flintu do žita a buďme důslední ve vyžadování slušného chování.

Nebojme se na nevhodné chování upozornit. Nemusíme přeci hned udělat scénu. Stačí malá poznámka. Pozdvižené obočí. Ironická glosa. Prostě naznačení, že takové vystupování není to pravé ořechové. Inteligentní lidé pochopí. Blbcům asi nic nevysvětlíme, ale za pokus nic nedáme.

Poznámka 2018: Se vším, co jsem uvedl výše, stále souhlasím. Jen nám k tomu přibyly další negativní příklady, v první řadě pan prezident, který dává na odiv své hulvátství a používá výrazy, na které si do jeho éry na hradě vrcholní představitelé státu dávali pozor. Nebo alespoň ve chvílích, kdy jsou zapnuté mikrofony.

Je dost smutné, když slyším od studentů jejich názory na některé výjevy spojené s panem prezidentem Zemanem. Naštěstí je tak velkou parodií na svou funkci, že ho studenti neberou vážně, natož, aby si z něj brali příklad. Dle mého ale není pro člověka nic horšího, než když je směšný. Některé osobnosti lze nenávidět a bát se jich za jejich zruďné chování, v dějinách jich máme dost. Některé osobnosti lze nemít rád za jejich vystupování. Ale pokud je směšný prezident republiky i dětem a studentům, měl by mu někdo z mnoha jeho servilních spolupracovníků poradit. Ovšem těžko tak učiní jeho mluvčí pan Ovčáček, který je pro změnu parodií téměř na vše.

Člověk se rodí nahý a čistý, myšleno duševně. Nepoznamenaný okolním světem. Postupně dostane oblek a přebírá zvyklosti, které pozoruje ve svém okolí. Můžeme se jen modlit, aby v mladé generaci bylo co nejvíce silných osobností, které se nedají prostředím přetvořit k obrazu české

společnosti, ve které bohužel často dominuje hulvátství, buranství, závist a pesimismus. Tak zvaná „blbá nálada“.

K té „blbě náladě“ jen dovětek. Pokud se pozorně díváme, tak zjistíme, že nejvíce ji šíří ti, kteří na ni upozorňují. Jako kdyby kolem sebe rozhazovali střepy a zároveň křičeli, jak bolestivé je chodit poté bosý po cestě plné řezavého skla.

Podobné je to i s atmosférou v mnohých pracovních kolektivech. Nejvíce špatnou atmosféru na pracovišti kritizují ti, kteří dělají vše možné i nemožné, aby ji zhoršili. Svým jednáním, svým chováním, svou záští, kterou kolem sebe šíří. Takových lidí však můžeme jen litovat, jejich život musí být peklem, když stále vidí jen to špatné, na všech hledají chyby, neumí se radovat z maličkostí.

INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE

Pojem informační technologie v někom vyvolává euforii, jinému způsobuje kopřivku. Do tohoto pojmu se dá vměstnat mnohé, ale znamená především neskutečný pokrok ve vědomostech a možnostech lidstva. Jejich závislost na informačních technologiích stále roste, co bylo kdysi sci-fi, je nyní realitou. Mluví se o informačních válkách, kdy pouhým vyřazením této technologie z provozu lze naprosto ochromit nepřítele. Celý stát a možná celý svět.

Není pravdou, že mladá generace automaticky propojenost světa i svou závislost na informačních technologiích vítá a naopak starší generace ji odmítá či z ní má podvědomý strach. Ve svém okolí vidím zářné příklady, kdy tomu tak není.

Jelikož jsme škola zaměřená právě na informační technologie, mohu z bezprostřední blízkosti sledovat neskutečně dynamický rozvoj této oblasti. Sám nejsem odborník, jsem manažer, který řídí školu a má k tomu mnoho odborníků. Pravda, někdy, když slyším mluvit dva studenty, nevím, zda si nadávají či odborně komunikují. Mnoho výrazů mi nic neříká. Což ale není zase tak divné, neboť mezi našimi studenty jsou opravdu jedinci „počítačově“ velmi zdatní.

Nemá smysl se pokroku bránit. Můžeme před ním na čas utíkat, můžeme se před ním nějakou dobu schovávat, ale pokud chceme být alespoň trochu „in“, musíme ho s pokorou přijmout. Hledat způsob, jak nové poznatky a technologie využít ve svůj prospěch.

V každém z nás něco nového vždy vyvolává pocit nejistoty. Máme z novot podvědomý strach. V první řadě proto, že bourají naše zažitá pořádky. Narušují naše stereotypy. Nutí nás se učit, jak s novou technologií zacházet. Což znamená další práci. Můžeme mít i strach, že budeme směšnými. Načas možná ano, než se s novou technologií naučíme zacházet.

Sám jsem kdysi koukal na obyčejný počítač dost podezřívavě. Než jsem pochopil, jak výrazným způsobem mi zjednoduší život. Když se teď stane, že se mi můj osobní počítač porouchá, nastává panika. Zastaví se moje práce, klesá výrazně způsob komunikace. Nervózně pohlížím na vyhaslý monitor a přemýšlím, kolik důležitých e-mailů mezitím přišlo. Honím členy IT oddělení školy, jen aby se mi obrazovka zase co nejrychleji rozsvítila.

Viděl jsem výrazy ve tváři některých kolegů, když jsem po svém nástupu do funkce ředitele nařídil, že každý pedagog bude povinně mít svůj e-mail, bude povinen takto komunikovat s vedením školy a především s rodiči studentů. Někteří mě přišli opatrně leč neúspěšně přesvědčovat, že již mají jen pár let do penze a tak by výjimka v jejich případě neměla dlouhého trvání.

Dnes už je situace zcela jiná. Elektronická komunikace je pro pedagogický sbor naprosto samozřejmá. Podvědomý strach z počítače klesá. Žádost téměř všech pedagogů o notebook je mi důkazem.

Teď pochopitelně nemluví o pedagozích, kteří vyučují některou z oblastí informačních technologií. Ti jednak notebooky mají, ale pochopitelně jsou ve vztahu k informačním technologiím někde zcela jinde, než my další, pouzí uživatelé této technologie. Vůbec vyučujícím IT nezávidím,

neboť v jejich předmětech platí zásada, co je dnes moderní, bude zítra zastaralé. U nich zprofanované rčení o zemi, kde zítra znamená dnes a dnes znamená včera, naprosto platí. Jdou ze školení na školení, samostudium je samozřejmostí, pokud chtějí se svými studenty držet krok.

Ale ani nám ostatním nic jiného nezbyvá. Informační technologie jsou všude kolem nás. Výrazným způsobem ovlivňují kvalitu našeho života. Když jsem v roce 1976 nastupoval na gymnázium, počítali jsme za pomoci logaritmických pravítek! Když jsem přinesl do školy kalkulačku Texas, na které se daly „naprogramovat“ matematické vzorce, byl jsem málem za exota a terčem závistivých pohledů. Mimochodem, ta kalkulačka stála celý plat mého otce, strojního inženýra. Teprve až na vysoké škole si nám dovolili nařídit, že všichni studenti si musí koupit kalkulačku, na které jsou alespoň goniometrické funkce!

Na konci školního roku 2006/2007 jsem se vsadil, že do čtyř let budou mít všichni studenti na naší škole osobní počítače či nějaké zařízení, které klasický notebook nahradí. Na začátku školního roku 2009/2010 již běžně ve škole používá notebook více než třetina studentů a jejich počet roste s každými narozeninami, o vánocích ani nemluvě.

Pochopitelně tato invaze informačních technologií postupně poznamenává výuku všech předmětů. Jako se výrazně změnila výuka matematiky po zavedení obyčejných kalkulaček, tak se změní, až bude mít každý středoškolský student k dispozici stále svůj osobní počítač. Již teď může pedagog rozhodnout, že si student píše poznámky do svého notebooku místo do sešitu. Zatím ještě nelze notebook požadovat, stále jde o výraznou položku do rodinného rozpočtu, ale pokrok jde dál.

Za čas bude osobní počítač na střední škole samozřejmostí a vyučující tomu budou muset přizpůsobit svou výuku. Což ale naopak může výrazně její kvalitu zvednout, pokud si pedagog dokáže vytvořit vhodné přípravy a stane se pánem a ne otrokem informačních technologií.

Ovšem není vše tak blyštivé, jak se na první pohled zdá. Každá závislost je svým způsobem nebezpečná. U informačních technologií jsou dvě základní závislosti a obě dost nebezpečné. Tou první je závislost celé společnosti. Pokud bude vyražena na delší dobu počítačová síť, zkolabují nejen úřady, ale doslova všechno. Výroba, doprava, komunikační systém. Což ale vědí i teroristé, vědí to i strategové vojenských uskupení. Vědí to i různí počítačovní piráti. U nich mám silné podezření, že jsou na výplatnicích velkých softwarových firem, minimálně těch, vyvíjejících antivirové programy.

Druhá závislost je osobní, pro společnost méně nebezpečná, pro jedince může být až smrtící. A to doslova. Objevily se už případy, kdy zemřel člověk uprostřed počítačových her na dehydrataci. Stal se z něj takový „závislák“, že začal ztrácet pojem o realitě. Objevují se případy, kdy psychicky méně odolný jedinec byl naveden pomocí počítače ke zločinu či sebevraždě. Další se stali na základě internetové komunikaci následně obětí sexuálních trestných deliktů. To vše jsou nebezpečí, které s sebou šíleně rychlý rozvoj informačních technologií přináší.

Počítač je rychlý blbec, říkalo se zpočátku a svým způsobem to stále ještě platí. Zatím ho ještě ovládáme pomocí programů. Zatím ještě udělá jen to, co mu my předepíšeme. Zatím je ještě sci-fi, že se počítač naučí samostatně myslet. Ale už teď se o vytvoření umělé inteligence snažíme.

Kde je hranice, kde se tento rozvoj zastaví? Nezničí nakonec člověk sám sebe tím, že se vlády zmocní stroje? Takové otázky si kladou zatím jen filosofové. Co ale bylo nedávno ještě skoro utopií, je dnes realitou. Ne virtuální realitou, ale skutečnou realitou.

Zakončím citátem, který kdysi řekl tuším Albert Einstein: „Pokud vědec řekne, že je něco možné, pravděpodobně má pravdu. Pokud vědec řekne, že je něco nemožné, pravděpodobně se mýlí.“

Poznámka 2018: Co jsem napsal před devíti roky sice stále platí, ale mezitím se událo tolik věcí, že by bylo nejspíš potřeba několika desítek stránek, abych je mohl popsat a pokusil se vysvětlit jejich dopad. Tehdy jsem uvažoval o osobních počítačích, nyní už má každý student chytrý mobil. Stejně tak pedagog. Každá učebna, nejen ty odborné, má připojení pro notebook, projektor i plátno. Každý pedagog má služební notebook. Využívání prezentací v hodinách je samozřejmostí pro většinu

vyučujících. To jen na okraj, neboť používání prezentací se již nepovažuje za plnohodnotné využívání IT technologií.

Již několik let se naše škola věnuje osvětě v oblasti kybernetické bezpečnosti a od školního roku 2017/2018 jsme zahájili pilotní výuku nového oboru vzdělávání Kybernetická bezpečnost, jako jedna z dvou škol v ČR, druhá je z Brna. V rámci projektu Erasmus + naši studenti vytvářejí se svými kolegy z Německa, Francie, Španělska a Polska „dům budoucnosti“, neboli „chytrý dům.“ Také jsme zapojeni do pilotní projekt IoT (Internet věcí) firmy IBM. S dalšími partnery jednáme o vytváření virtuální reality a rozšířené virtuální reality, i v rámci jiných velkých projektů, jako je modelování koncentračních táborů Auschwitz I. a Auschwitz II. – Birkernau či pevnosti Terezín.

Ne, nebudu tyto věci dále rozebírat, neboť se o nich zmiňuji v úvodu, kdy vysvětluji těžkou situaci škol, kdy mají připravovat studenty na ještě neexistující pracovní pozice. V souvislosti s Průmyslem 4.0 a potažmo Vzděláváním 4.0.

Já osobně, ale i někteří spolupracující absolventi a studenti, se zúčastňujeme jednání tak zvané „Digikoalice“, což je platforma vytvořená MŠMT v ČR, jinak platforma EU. Na setkáních se diskutuje právě otázka využití informačních technologií ve školství a jak správně IT dovednosti vyučovat. Řeší se pojmy jako digitální gramotnost. Nejen, že se plánuje zavádění programování na základní školy, ale hovoří se o tom, že využívání klasického balíčku Office (Word, Excel, PowerPoint) budou vyučovat učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů. Tedy je budou nejen využívat ve svých hodinách, ale naučí s těmito programy studenty i pracovat.

Pokud jsem psal v roce 2009 o obavách z útoků na IT systémy, v současné době se celosvětově hovoří o „kyberválce“ a důraz na kybernetickou bezpečnost začíná být životní nutností. Situace, kdy vyděrači zablokují systém v nemocnicích a chtějí za jeho zprovoznění výpalné, jsou již realitou. Ohrožení života pacientů jim je lhostejné. Nelze je nazvat jinak, než teroristy. Můžeme jen odhadovat, kdy dojde k tomu, že začnou vyhrožovat vraždou pacientů s kardiostimulátory či inzulinovými pumpičkami řízenými lékaři přes internet. Kdy natvrdo „sundají“ letadlo či navedou „chytré“ auto do zdi. Nastaví na všech křižovatkách zelenou. O tom, že je skrytě ovlivňováno veřejné mínění v různých státech pomocí falešných či „nezávislých“ internetových portálů, také už pochybuje málokdo. Kam až vše dojde? Existují vůbec nějaké hranice? Dokáží se státy, firmy, organizace a jedinci ubránit? Mají vůbec šanci?

Ne, nejde rozhodně o žádné strašení. Jde o realitu. Kybernetická bezpečnost se dost dlouho podceňovala a i nyní ji ne všichni berou zcela vážně. Ale již začal boj „světlé“ a „temné“ strany, neboli „světlých“ a „temných“ hackerů. Jsou na výplatnicích států, korporací i všech významných organizací. Jen někdy možná není úplně jasné, kdo je ten „hodný“ a kdo ten „zlý“.

Dalším fenoménem se stává virtuální a rozšířená realita. Potřebná technika se zdokonaluje, je dostupnější pro stále větší množství obyvatel. Vytvářejí se či se budou vytvářet nové virtuální světy, ve kterých budeme moci být tím, kým díky našim limitům nedokážeme být v reálném životě. Možná začas bude problém rozlišit realitu a virtuální realitu. Na druhé straně může využívání virtuální a rozšířené reality významně posunout vzdělávání, pomoci těm, kteří mají nižší míru představitosti. Učinit výuku atraktivnější a poutavější.

Uvedu jeden malý příklad. Paní učitelka vyzve své žáky, aby se pomocí jim již zcela běžné techniky přenesli společně s ní a spolužáky na Karlštejn. Dostanou deset minut, aby si ho prošmejdili, aby si promluvili s Karlem IV., jeho zbrojnoši, obhlédli si řemeslníky, výzbroj, nástroje. Poté se všichni vrátí do reality.

„Tak, a teď si budeme povídat o tom vousatém pánovi, co jste se mu snažili sebrat korunu. Napřed mi ale řekněte, co vás tam nejvíce zaujalo,“ řekne paní učitelka, a pro děti nebude slavný státník již jen abstraktní osobou z historie, ale pánem, kterého před chvílí viděli.

V každém předmětu půjde virtuální a rozšířená realita využít. A tak se na lavicích objeví pyramidy, seříznuté hranoly, geometrické konstrukce, bude po ní poskakovat králík, u tabule popluje

velryba a v prostoru se bude vznášet zvířecí či lidská kostra. Studenti a žáci budou putovat krevním řečištěm, sledovat proudění větrů, setkávat se s minulostí, přítomností, ale i budoucností.

Sci-fi? Uvidíme. Zdá se, že rozvoj informačních technologií nemá limity. Ani ti největší experti se neodvažují říci, co bude za pět let. A už vůbec, co se stane v delším časovém horizontu.

JAZYKOVÁ VYBAVENOST

Nedávno jsem sledoval ve zprávách informaci, že japonští vědci testují speciální překladatelské brýle. Dvě komunikující bytosti si je nasadí, jeden hovoří svým jazykem a tomu druhému běhá na brýlích překlad do jeho mateřštiny. Naděje? Možná, byť asi už ne pro mě, neboť čeština nepatří mezi testované jazyky a současná cena zařízení, asi jeden a půl milionu korun, pro nejbližší čas hovoří proti jeho masovému rozšíření.

K masivnímu zvýšení obchodu, a s tím spojeného zvyšování úrovně techniky a průmyslu, přispěla kdysi lepší doprava. V současné době je dle mého základní podmínkou dalšího rozvoje schopnost se domluvit. Existují už i na našem území firmy, v nichž je „úředním“ jazykem angličtina a v nichž pracují špičkoví odborníci třeba i padesáti různých národností.

Vždy jsem záviděl anglicky mluvícím lidem, respektive občanům zemí, v nichž je mateřštinou angličtina. Vždyť oni to mají tak jednoduché, domluví se svým rodným jazykem téměř všude. Nás pár milionů, co mluvíme česky, si můžeme tuto dovednost strčit tak leda za klobouk. Mně, jakožto osobě „tvrdé“ na jazyky, to vždy přišlo jako velká nespravedlnost.

Na základní škole jsme se všichni museli povinně učit rusky. Vzhledem k okupaci naší země sovětskými soudruhy a naší příslušnosti ke komunistickému bloku, šlo asi o logické nařízení. Naši potentáti se jezdili radit do Moskvy, jak co nejlépe zakroutit svým občanům krkem a tak byla ruština opravdu vhodným jazykem pro výuku. Domluvili jste se s ní nějak i v zemích, kam jsme směli cestovat. Ačkoliv národy z okolních států, jež byli také pod nadvládou komunistické internacionály, „Rusáky“ nenáviděli. Začít mluvit v Polsku rusky, by vám taky třeba tehdy mohlo přivodit úraz.

Jako nepovinný jazyk jsem si vybral angličtinu. S tou jsem pak bojoval na škole střední a asi dva semestry na škole vysoké. Od té doby, po strašně dlouhý čas, nebyl jediný důvod a jediná příležitost, kdy a kde těmito jazyky promluvit. Vlastně až v roce 1988, kdy jsem vyjel s basketbalem do Francie, ovšem „žabožrouti“ angličtinu moc nemuseli, rovněž z historických důvodů. Naše i jejich malá slovní zásoba a praxe, nám za pomoci různě podivných neartikulovaných výkřiků, a především za pomoci rukou, dokázala připravit nevšední komunikační zážitky.

Začít se intenzivně učit jazyk v pětatřiceti, ve čtyřiceti, když máte mnoho jiných povinností, je velmi obtížné. Nejen, že vám učení už tak neleze do hlavy, ale nemáte moc času se na něj soustředit. Když k tomu přidáte nižší schopnosti pro zvládnání jazyků ...

Slabá jazyková vybavenost je rozhodně mojí největší slabinou. Jsem přesvědčený, že kdybych uměl pořádně alespoň anglicky, nebyl bych v tuto chvíli ředitelem státní střední školy, měl podstatně jiné auto a bydlel asi také trochu jinak. Takže mohu všem svým studentům jen doporučit, aby jazykové vzdělání kladli na přední místo svých priorit.

Ale to oni asi vědí, ti inteligentní a schopní určitě. Zásadní otázka pro mladou generaci, která se chce nazývat vzdělanou, stát se elitou národa a dosáhnout úspěchy, už dle mého není, zda se cizí jazyky učit či ne, ale jaké. Je logické, že u oborů, které se učí na naší škole, je prvním a povinným jazykem angličtina. Druhým je z polohy naší země asi logicky němčina. Ale co světově? Co takhle umět třeba ještě španělsky? Nebo rusky? A co takhle čínština? Rozhodujícím faktorem je velikost trhů, na nichž se tím kterým jazykem domluvíte. Pak vaše cena pro firmy vzrůstá.

Kolik umíš jazyků, tolikrát jsi člověkem. To říká rčení, při jehož vyslovení se rdím. Ale myslím si, že pro naše studenty bude rozhodující více kvalita než kvantita. Angličtina je pro odborníky v oblasti informačních technologií klíčová. O tom se přesvědčují už u nás ve škole, kdy mnohé certifikáty musí získat složením zkoušek právě v angličtině. A někteří studenti otevřeně přiznávají, že složit zkoušku například v Cisco Academy nezvládli právě kvůli nedostatečné znalosti angličtiny. Mnozí studenti proto dochází na nepovinný seminář technické angličtiny. Jdou dle mého správným směrem.

Jsou lidé, kterým jde učení se jazykům jaksi samo. V historických análech je zmínka o jistém kardinálovi, který se dohovořil snad až padesáti jazyky. Jeho osud však už je o poznání smutnější. V závěru života se mu vše tak nějak pomíchalo a on se pak nebyl schopen domluvit s nikým. Mluvil prý od každého jazyka něco.

Většině z nás podobné nebezpečí rozhodně nehrozí. Tedy kromě toho, že se kromě češtiny nedomluvíme taky s nikým ...

Nevím, kde leží hranice, kdy jazyk zvládáte dobře. V tom já jen stěží poradím. Ale říká se, že rozhodují je, když v cizím jazyce začnete také myslet ...

Poznámka 2018: Co k předchozím slovům dodat. Snad jen, že ani zde nelze přesně odhadnout, jak moc do komunikace zasáhnou vymoženosti techniky. Na internetu existují různé překladače a lze sledovat, jak se každým rokem vylepšují. Pokud jste si nechali text přeložit před pár roky, bylo více hádání a tušení, o čem se v dokumentu píše. Dnes už překlad většinou dává smysl, pokud jste trochu v obraze, celkem dobře nejasnosti domyslíte.

Překladače lze použít i v e-mailové komunikaci. Takto mi napsal jeden koordinátor ze švédské školy. Respektive napsal text švédsky, nechal ho přeložit do češtiny a pak mi poslal svou žádost o návštěvu naší školy a spolupráci. Vyměnili jsme si tímto způsobem několik e-mailů, pak jsem stanovil koordinátora této spolupráce a oni přešli do komunikace v anglickém jazyce.

Jiným problémem je osobní komunikace. Ale jak pozoruji vývoj techniky, jsem v tomto optimistou. Už existují zařízení, kterým diktujete a oni podle toho píšou text. Co jim brání, aby ho také hned přeložili do cizího jazyka? Od toho je jen krůček k tomu, aby ho téměř okamžitě reprodukovaly svým strojovým hlasem druhé osobě. Nebo možná dokonce mnohem uhlazeněji a líbezněji, než chraptíte vy.

Jistě, jde o budoucnost a pokud dneska nemluvíte alespoň anglicky, jste velmi, velmi omezeni. Ne, že by se bez toho nedalo žít, proslýchá se i o některých čelních státních představitelích, že bez překladatele jsou ztraceni. Já sám se mnohokrát cítím trapně, když na jednáních hovoříme se zahraničními hosty a zatímco moji studenti s nimi bezvadně komunikují, já musím čekat, až mi informace přeloží a pak přetlumočí moji odpověď. Nemám však už vůli se vrhnout do učení a alespoň trochu svůj velký handicap zmírnit. Díkybohu mohu některá jednání rovnou přehodit na své spolupracující absolventy či studenty. Proto mohou mezinárodní projekty dobře fungovat.

Nevím, jak dobře jsou na tom obecně Češi s angličtinou. Ale vím od svých studentů, že při mezinárodních setkáních rozhodně nejsou horší, spíše naopak. Mluví většinou lépe, než zahraniční studenti, jejichž mateřským jazykem také není angličtina. Výhodou našich studentů je, že využívají informace na internetu a ty jsou často v anglickém jazyce. Také mají motivaci se tento cizí jazyk učit. Asi i proto od zavedení státní maturity z angličtiny doposud u testů nikdo nepropadl.

KULTURA ŠKOLY

Na zjištění „kultury školy“ existuje vědecký dotazník, který se rozdává zaměstnancům školy a podle odpovědí se usoudí, jak na tom ta která škola je. Já sám, během čtyř semestrálního manažerského studia na Pedagogické fakultě University Karlovy, ho vyhodnocoval minimálně třikrát ...

Je nepochybné, že vztahy na pracovišti mohou mít výrazný význam pro plnění cílů, vytýčených managementem firmy. U školy je situace ještě obtížnější, protože k zaměstnancům přibývají ještě klienti v podobě studentů. Pokud máte kolem padesáti pedagogů, přes deset správních zaměstnanců a k tomu šest set třicet studentů, mezilidské vztahy se vytvářejí v několika rovinách.

Nejprve je nutné si říci, jak chápat jednotlivé zmíněné sociální skupiny. Já mám svoji teorii, se kterou ne každý musí souhlasit. Dokonce jsem si jistý, že mnoho lidí souhlasit nebude.

Předně si musíme uvědomit, proč tady škola je. Určitě ne proto, aby vedení školy, pedagogičtí a správní zaměstnanci měli práci. Škola tu je proto, aby poskytovala vzdělání svým klientům, kteří vyhodnotili (mnohdy jejich rodiče) nabídku školy jako nejvhodnější pro svůj další rozvoj. Studenti jsou prostě number one.

Pochopitelně kvalitní pedagogický proces nemůže být úspěšný bez dobrých pedagogů. Jsou v mém žebříčku sice number two, nicméně pro chod školy stejně důležití jako studenti.

Vedení školy se musí snažit, aby studentům a pedagogům poskytlo potřebné podmínky pro zdárný pedagogický proces. Umožnilo jim tvořivou práci a zajistilo odpovídající prostředí a vybavení. Tedy dobrou organizaci a peníze na činnost.

Správní zaměstnanci zde jsou od toho, aby studentům a pedagogům poskytovali potřebný servis. Rozhodně nesmí nastat situace, kdy škole vládne školník či uklízečka, což bylo za komunistů dost typické a někde bohužel převládá dodnes. Po pedagogích a studentech chci, aby se ke správním zaměstnancům chovali slušně, u správních zaměstnanců trvám na jejich uvědomění si své role a svého postavení. Ne vždy se vše daří k mé absolutní spokojenosti, ale jde vždy výhradně o selhání člověka jako jedince, nikoli systému.

Tyto výše vyřčené teze se snažím veřejně opakovat a tak říkajíc všem vtoukat do hlavy. Co konkrétně požadují po studentech a pedagogích, se zmíním v jiné kapitole, zaměřené přímo na tyto sociální skupiny. Nyní se chci věnovat především klimatu na škole a vztahům mezi jednotlivými skupinami.

Bohužel ne každý výše vyřčené bere za své. Znáám školy, kde se program tvoří podle pedagogického sboru, tedy dle předmětů, které dotýkní učí. Pak se názvy předmětů tváří pokrokově, náplň je však mnohdy podobná jako před deseti, dvaceti roky. Nalákat studenty a zajistit si práci. Před patnácti, dvaceti roky byly v kursu manažerské obory, vznikaly obory jako management ve strojírenství, management v čemkoli. V poslední době každý přidává do názvu informační technologie. Přidá dvě hodiny „výpočetní techniky“, což není nic jiného než výuka nějakého konkrétního software, a již se škola tváří, že je školou s rozšířenou výukou informačních technologií. Tento obor zavádí houfně ekonomky, dokonce už i zahrádkáři.

Na naší škole se v rámci programu Phare začalo s výpočetní technikou těsně po pádu komunistů. Takže máme skoro již dvacetiletou tradici, což v našem postkomunistickém státě znamená, že patříme mezi několik škol, kde je tato tradice největší.

Po mém nástupu do funkce v roce 2002 jsem učinil další kroky, aby mohl rozvoj oboru Informační technologie pokračovat. Bylo nutné významně změnit skladbu předmětů při přechodu z oboru Výpočetní technika na obor Informační technologie a také zrušit obor Strojírenství. V následných důsledcích to znamenalo pro pedagogy buď nutnost změnit své vyučovací předměty nebo ztrátu práce. Informační technologie jsou stěžejní, další předměty musí být podpůrné a svým způsobem zahrnovat aplikace výpočetní techniky. Toto samozřejmě neplatí pro všeobecně vzdělávací předměty jako je český jazyk, matematika, angličtina či dějepis.

Musím spravedlivě uznat, že pedagog nemá na naší škole lehký život. Uznávám také, že především mojí zásluhou, neboť vycházím z teze, že člověk nesmí být nikdy spokojený a pořád se

snažím prosazovat něco nového. Což je velký nápor na už tak přetížené pedagogy. Pochopitelně ne každému se to líbí.

Přes mnohé spory s profesorským sborem mohu být spokojen. Jsou zde vyslovení tahouni, pak učitelé, kteří berou některé změny jako nutné zlo, ale respektují zvýšené požadavky na ně kladené. Pochopitelně jsou i tací, jejichž cílem je slušně odučit, pokud možno tak, aby nevznikl žádný problém a oni na sebe neupozornili. A pak si vzít čepici (klobouček) a jít domů.

Počet pedagogů, zapojených do grantové politiky školy, počet pedagogů podílejících se na žákovských projektech formou garanta či konzultanta, či počet pedagogů snažících se zavádět nové metody do výuky, je velmi potěšitelný.

Nejsem naivní, abych si myslel, že všichni akceptují změny v nezřízeném nadšení. Je mi jasné, že mnozí se přizpůsobují se skřípěním zubů. Leč s celkovým efektem mohu být spokojený.

Já osobně do kultury školy počítám několik zásadních oblastí. První je vztah mezi vedením školy a zaměstnanci. Druhý je mezi vedením školy a studenty. Třetí je mezi pedagogy a studenty. Čtvrtý mezi pedagogy a pátý mezi studenty navzájem. Níže se krátce zmíním o jednotlivých oblastech.

Vztah vedení a zaměstnanců musí být založen na vzájemném respektu. Vedení školy se nesmí bát prosazovat své názory a vize, zaměstnanci mohou vznášet dotazy, námítky, nicméně konečné rozhodnutí vedení školy musí respektovat. Demokracie není anarchie a někdo tomu velet musí.

Jsem připraven nést plnou zodpovědnost za svá rozhodnutí, někdy velmi nepopulární. Nestojím o to, abych byl milován, neboť pak bych se musel snažit zavděčit všem a moje nároky na zaměstnance by nemohly být vysoké. Vůbec taky nestojím o přízeň lidí, kteří vás za zády pomlouvají a do očí vám říkají: „My vás pane řediteli máme tak rádi, co bysme si bez vás počali.“

Podobné výroky jsou téměř vždy pokrytecké. Jestliže někdo je ve vedoucí roli a pokud není vláčen okolím, ale prosazuje své vize, nutně musí docházet ke konfliktům. Ovšem tyto konflikty by měly být výhradně pracovního rázu, ryze odborné, nikdy by neměly sklouznout do roviny osobní. Dostat se do stádia, kdy se začne klubat nesnášenlivost či nenávisť.

Hodnotit objektivně vlastní školu je velmi obtížné. V jakékoli oblasti. Někde si mohu pomoci statistikami, počtem zájemců v přijímacím řízení, počtem a kvalitou přijímaných studentů, stářím zařízení v učebnách. V oblasti kultury školy však tyto přesné statistické údaje chybějí. Dají se využívat jen různé dotazníky. Dělán si mnoho anket, až již jsou mnozí otráveni. Snažím se tak získat zpětnou vazbu.

Nikdy jsem nepostihl žádného zaměstnance za jeho názor. Pochopitelně dávám přednost kritice vyslovené přímo a společensky přijatelnou formou. Kritika mi nevadí, byť třeba i nestojí na racionálních základech. Vadí mi pomlouvání za zády, také nesnáším patolízaly a donašeče.

Různé ankety ukazují mnoho problémů, které je třeba řešit. Asi největší výtku, která je mi v různých variacích sdělována, se týká mého vztahu k výsledkům a lidem. Mnozí pedagogové se domnívají, že vidím jen výsledky a nevidím za nimi lidi. Proto mi mnozí nemohou přijít na jméno. Chápu je. Snažím se posouvat školu neustále dopředu a to znamená velký nápor na každého zaměstnance. Snažím se sice jednotlivé kroky podrobně a opakovaně zdůvodňovat, ne každý však chce slyšet racionální argumenty.

Takže vztah vedení a zaměstnanců u nás na škole bych ohodnotil jako přijatelný. Ředitel je mnohdy zlý, vyvažují to vlídní zástupci.

Naopak vztah mezi vedením školy a studenty bych ohodnotil jako velmi dobrý. Na české školství bych řekl i nadstandardní. Dokonce mi mnozí vyčítají, že až příliš dám na názory studentů. Cítím respekt studentů k mé osobě ředitele i mým zástupcům, ovšem zároveň se studenti nebojí za námi chodit, říkat nám své názory, připomínky, stížnosti.

Obecně si myslím, že by se vedení školy nemělo schovávat ve svých kancelářích. Situaci, kdy vyjde ředitel na chodbu a všichni prchají, považuji za nepřijatelnou. Komunikace mezi studenty či jejich zástupci a přímo vedením školy považuji za nesmírně důležitou.

Otázka vztahu mezi pedagogem a studentem je tak obsáhlá kapitola, že by se o ní dal napsat román. Není divu, tento vztah je klíčový pro kvalitu pedagogického procesu. Má-li ho kladně podporovat, musí být založen na vzájemném respektu.

Pedagog by měl studenta brát jako partnera ve vzdělávacím procesu, který je možná trochu umíněný, trochu se odmítá vzdělávat, nemá příliš v lásce autority, ale který je hoden dalšího vzdělávání. Pedagog by nikdy neměl brát studenta jako svého nepřítele, před kterým se musí mít na pozoru. Již jsem mnohé naznačil u autority pedagoga, s nímž vše výše vyřčené stojí i padá.

Na naší škole považují komunikaci mezi studenty a pedagogy obecně za solidní. Pochopitelně jsou výrazné rozdíly mezi jednotlivými pedagogy. Také je vždy co zlepšovat. Nicméně i v různých anketách tento vztah považují studenti obecně za dobrý, výhrady vznášejí pouze ke konkrétním jednotlivcům.

Na naší škole studenti hodnotí v internetové anketě každoročně své pedagogy a vybírají Kantora a Sympaťáka roku. U Kantora roku vybírají z těch, kteří je učí, u Sympaťáka roku z celého pedagogického sboru. Zavedení této ankety nebylo z mé pozice nijak jednoduché, před pár lety přišlo většině pedagogického sboru jejich hodnocení od studentů jako něco zcela nepříjemného. Skoro svatokrádež.

Prosadil jsem si svou a výsledky jsou vysoce pozitivní. Za což patří poděkování studentům, kteří se v drtivé většině snaží o objektivní hodnocení, nároční pedagogové tak zaujímají nejvyšší příčky. Naopak na těch nižších končí převážně pedagogové, kteří by se měli zamyslet nad svou autoritou či přístupem.

Pochopitelně, jde jen o anketu, kterou nelze nikdy přeceňovat. Do jisté míry v ní vždy hraje důležitou roli subjektivní pohled a jistě i sympatie. Pokud však 70 procent pedagogického sboru opakovaně končí v pětibodovém hodnocení (1,00 nejlepší, 5,00 nejhorší) do průměru 2,50 a přes průměr 3,00 se dostane jen pár jednotlivců (ve školním roce 2008/2009 čtyři), musím být jako ředitel velmi spokojen. S úrovní pedagogů i studentů. Stejně tak s faktem, že v „top ten“ končí učitelé českého jazyka, programování, výpočetní techniky, matematiky či cizích jazyků, tedy rozhodně ne právě jednoduchých předmětů. Téměř každý rok má v první desítce zastoupení každá komise.

Ke slušné komunikaci mezi pedagogy a studenty na naší škole jistě přispívá i fakt, že třetina pedagogického sboru patří do komise výpočetní techniky. Zde je vývoj tak zběsilý, že bez solidní komunikace mezi studentem a pedagogem je kvalitní pedagogický proces prostě nerealizovatelný. Vždy však záleží na osobnosti pedagoga, co si může a nemůže dovolit, co je ochoten či neochoten riskovat, jak si je jistý svou autoritou.

Na druhé straně nelze v žádném případě opomíjet ani studenty. Pokud ti nebudou vstřícní, solidní, jen stěží může přijatelná komunikace probíhat. Pokud studenti nebudou respektovat autoritu pedagoga, nebudou ochotní se v mnohém podřídit, nemá naději vzniknout kvalitní komunikační proces. Studenti musí svým výrazným dílem přispět.

Vztah mezi pedagogy navzájem je stejně ošemetný, jako vztah zaměstnanců na každém jiném pracovišti v jakékoli firmě, kde musí vedle sebe pracovat desítky lidí, mnohdy i spolupracovat. Rozhodující je pochopitelně složení sboru, věkové, pohlavím. Určitě se dá vydefinovat ideální stav, který je však v praxi nedosažitelný. Důležité je, aby nevraživost či jen obyčejná nesympatie nepřerůstala únosnou mez. Neovlivňovala pedagogický proces.

Opět, pedagogové se mezi sebou nemusí milovat, měli by však vždy zachovávat naprostou profesionální loajalitu ke své sociální skupině. Nemělo by se nikdy stát, že jeden pedagog shodí bez mrknutí oka před studenty druhého. A už vůbec ne, že tak činí opakovaně a s jednoznačně zlým úmyslem.

Je-li atmosféra dobrá, může samozřejmě jeden kolega zavtipkovat na účet druhého, ale student musí vycítit, že nejde o pomlouvání, nýbrž o nadsázku a legraci. Pedagogové jsou také lidé. Vždy ale

musí studenti cítit, že pedagogové drží při sobě, vyznávají stejné hodnoty, co se týká náročnosti na chování, jednání. Že mezi pedagogy panuje vzájemný respekt.

Vždy jsem studentům říkal, že přede mnou mohou mluvit o mých kolezích jen tehdy, pokud je chtějí pochválit. Když chtěli znát můj názor na mého kolegu či kolegyni, odpovídal jsem následovně. „Až mi ukážete výstupní list nebo maturitní vysvědčení, rád si s vámi sednu a na vaše dotazy odpovím. Dokud jste studentem školy, je něco takového nepřijatelné.“ Respektovali to a jen málokdo po splnění vyčleněných podmínek přišel. Možná párkrát na maturitním večírku.

Vztah mezi studenty navzájem je vděčným námětem mediálních článků. Respektive jeho negativní stránka, blížící se k šikaně. Je třeba si uvědomit, že třicítka mladých lidí tráví den co den dlouhé hodiny pospolu. Jistě záleží na složení třídy, je-li rozumně smíšená, převážně dívčí či chlapecká. Z toho mohou vznikat různě zabarvené konflikty. Dalším důležitým kritériem je úroveň té které třídy, nebo-li jakou inteligencí její členové oplývají, jaká atmosféra ve třídě panuje. Asi zcela jinak nebezpečí šikany vypadá na elitní střední škole a jinak na učilišti. Ať se to někomu líbí či nelíbí.

Na naší škole jsem se s tvrdou šikanou nesetkal, dokonce si myslím, že nejsou špatné vztahy ani mezi ročníky navzájem. Což však neznamená, že si není třeba stále dávat pozor. Naše třídy jsou buď zcela chlapecké, nebo se v nich vyskytují dívky, které jdou spočítat na prstech jedné ruky i truhláře.

Za největší nebezpečí považuji strašně tenkou hranici mezi legráckými a již psychickou šikanou. Dost těžko si dovedu představit, že by na naší škole docházelo k drsné fyzické šikaně, kdy by byl nějaký jedinec v některé třídě tímto způsobem týrán. To, že si mohou dát kluci pár facek, většinou pro malicherný důvod, je zcela něco jiného. Sice o takových věcech nevím, ale bylo by s podivem, kdyby si třicet „náctiletých“ občas nevjelo do vlasů.

Poznat, kdy už legrácky přerůstají v něco jiného, je někdy velmi obtížné. Zvláště, když se oběť takových nejméně uzavře do sebe a nechce svým vzdorem dávat další důvody k eskalaci vtípků. Podoba nevhodného chování může být velmi různorodá, zvláště v době, kdy je velkým problémem tak zvaná kybernetická šikana. Pomlouvání či zesměšňování jedince na internetu k nim rozhodně patří a z médií víme, že může v krajním případě u psychicky méně odolného jedince vést až k sebevraždě. Posměšné poznámky, schovávání věci, politá židle, pomlouvání, vystavení hanlivého videoklipu, koláže na internetu. Zdánlivé prkotiny, ale když se opakují a terčem je stále stejný jedinec, začíná jít o vážnější problém.

Ve školním roce 2008/2009 jsem si povšiml podezřelé situace v jedné třídě třetího ročníku. Jen na základě nepřiměřené reakce studenta, kterému kdosi schoval přezůvky. Leč právě takových reakcí je nutné si všimnout, neboť ty mohou mnohé napovědět. K tomu by měli být pozorní všichni pedagogové.

Zavola jsem si dotyčného studenta do ředitelny a začal vyzvídat. Pochopitelně vůbec o ničem mluvit nechtěl. Dalo mi velkou práci z něj vůbec něco vytáhnout. Obával se, že by mohl být považován za „bonzáka“ a že by se vše otočilo proti němu. Nakonec jsem uspěl, dotyčného svým způsobem zlomil a ten mi vyklopil, co jsem chtěl slyšet. Ovšem jen pod jednou podmínkou, že mu dám slib, že nikoho ve třídě nepotrestám.

Následně jsem osobně do třídy přišel a moderoval v ní diskusi. Z ní vyplynuly věci, které překvapily i mnohé její příslušníky.

Za prvé by mohlo někoho překvapit, že oběť vtípků byla o hlavu vyšší a o dvacet kilo těžší, než ten, kdo je organizoval a kdyby se vysmívaný rozpráhl, urazil by žertěři hlavu. Což ale není nic neobvyklého, ne vždy musí být obětí nutně osoba fyzicky slabá.

Za další, ten zlý v této kauze byl student s výborným prospěchem, ten hodný naopak mívá čas od času v některých předmětech problémy. Nejde však o zakřiknutého jedince, dokonce podniká a solidně si vydělává. Což bohužel dával najevo a tím krom jiného také své okolí dráždil.

Někteří nezúčastnění považovali vše jen za naprosto nevinné žertování, byli překvapeni, když jim oběť žertíků sdělila, jak moc jí takové jednání vadí. Ještě více, když jsem jim sdělil, že dotyčný vážně koketuje s odchodem na jinou školu.

„Tak proč si nic neřekl?“ zeptal autor vtípků. „Kdybys řekl, že ti to tak vadí, tak bych toho nechal.“

„Nechtěl jsem, aby to bylo ještě horší. Párkrát jsem měl chuť ti dát přes hubu, ale nechtěl jsem si dělat problémy ve škole,“ odpovídal postižený.

„Já vůbec netušil, že je to tak vážný,“ konstatoval předseda třídy.

Je mi jasné, že jsem se pohyboval na velmi tenkém ledě. Však také student, který byl obětí opakovaných vtípků, nechtěl zprvu ani slyšet, že bych tuto otázku v jejich třídě otevřel. Dokonce se na mě velmi zlobil, když jsem tak učinil. Já však věřil, že úroveň studentů je taková, že jsem schopen věc ustát. Zajistit ve třídě klid a ukončení vtípkování na účet zmíněného jedince, aniž bych mu v té třídě ještě více zavařil a uškodil.

První diskuse ve třídě za přítomnosti oběti trvala více než hodinu. Další půl hodiny probíhala moje rozmluva se třídou bez oběti vtípků, kdy jsem neváhal velmi důrazně připomenout případnou trestně právní odpovědnost.

„Za pár hloupých vtípů?“ zazněly námitky.

Pochopitelně, nešlo o nic tak hrozného, ale dle mého byla právě překročena ta tenká hranice mezi nevinným žertováním mezi studenty a již náběhem na šikanu. Snažil jsem se být dost přesvědčivý.

Třetí fáze se odehrála u mě v ředitelně, kam jsem si pozval oběť i hlavního viníka, autora nejvíce vtípků, který je svým způsobem ve třídě respektovanou osobností. Viník se postiženému omluvil a slíbil, že už se nic podobného opakovat z jeho strany nebude.

Moje stanovisko bylo také jasné. Jste nyní oba v mých očích na stejné lodi. Pokud student, ze kterého si děláte legrácky, během třetího ročníku opustí školu, očekávám, že to samé učiní přítomný hlavní organizátor vtípků. Pokud ne, jsem připraven ho ze školy vyhodit sám. Detaily reakcí si nechám pro sebe.

Co je podstatné, situace se uklidnila, obavy postiženého studenta z eskalace nehezkých projevů vůči jeho osobě se nepotvrdily. Oba jsou nyní ve čtvrtém ročníku. Asi se nijak nemusí i nadále, ale rozhodně si neznepríjemňují život. Věřím, že jsem našel způsob, jak si toto ověřit.

Ten příklad uvádím záměrně, aby si každý uvědomil, že hranice mezi vtípkováním a významným znepríjemňováním života je velmi tenká a vůbec nemusí aktéři ani okolí postřehnout, že již byla překročena. Zvláště, když se oběť zdánlivě žertíků a klukovin uzavře do sebe a snaží se nedávat najevo, jak jsou jí takové projevy nepříjemné.

Výše jsem se pokusil naznačit některé aspekty kultury školy z mého chápání. Ke kultuře školy samozřejmě patří dle mého mnoho dalšího. Účast na společenských akcích, aktivity nad rámec vyučování, reprezentace školy ve sportu. Naznačil jsem jen pár věcí, které považuji z pohledu dobrého fungování školy jako živého organismu za klíčové.

Poznámka 2018: Nejprve pár řádek k příběhu, který jsem vyprávěl. Oba studenti úspěšně odmaturovali a ani ve čtvrtém ročníku již k žádným problémům nedošlo.

Naopak došlo ke zcela jiné krizi, kdy se mi v roce 2011 pokusila skupina pedagogů tak říkajíc namastit schody. O tom je již pár slov v úvodu, kde jsem umístil svůj text pro zřizovatele k vyhodnocení mé činnosti ve funkci ředitele. Nejhorší pro mě v této situaci bylo, že jsem s tím nemohl nic dělat. Jakýkoli argument nebyl přijat, cokoli jsem řekl, či udělal, bylo vykládáno tak, abych byl opět ten špatný. Zažil jsem skutečnou šikanu od svých zaměstnanců, kteří se cítili chráněni zákoníkem práce. Navenek vystupovali jako obránci a zvěstovatelé pravdy, lásky a morálky, ale daleko víc připomínali osoby z české komedie „Mravnost nade vše“. V každém případě se mnou neměli vůbec žádné slitování. Opravdu se chovali v některých chvílích jak fanatici. Nenávist se některým dala číst v očích, neodpovídali na pozdrav, snažili se rozbít jakékoli jednání iracionálními argumenty či emotivními gesty. O tsunami anonymních udáních jsem se také zmínil již dříve.

Ne, ani teď s odstupem času se mi o tom nepíše dobře. Ale pokud jsem se rozhodl vyjádřit své názory na školství a upozornit na některé nešvary, nemohu tuto velmi nepříjemnou epizodu vynechat. Ta může zároveň mnohé upozornit, do jakých problémů se může dostat ředitel školy, který se jen snaží prosadit některé výtvarné techniky do běžného života jím řízené organizace. Ne každý ve vedoucí funkci je nakonec ochoten tolik riskovat a ne každý má tolik sil, aby takový střet s iracionalitou dotáhl do konce.

Nikomu rozhodně nepřeji zažít takové chvíle. Cítíte marnost, cítíte bezmocnost. Když se k tomu v mém případě přidala starost o umírající matku, prožíval jsem velmi těžké období. Jsem přesvědčený, že kdybych nebyl vytrénovaný na stresové situace ze sportu, neměl bych naději takový hon na mou osobu ve zdraví přežít. Nevím, zda si dotyční uvědomili všechny souvislosti, zda si uvědomili rozsah a důsledky svého jednání, ale chovali se přesně tak, jak se dá definovat psychická šikana.

Hrozně moc jsem byl v této situaci vděčný za veřejně vyjádřenou podporu daleko větší skupiny triadvaceti pedagogů. K tomu musím přičíst i další skupinu „mlčících“ pedagogů, kteří se sice nevyjádřili, ale vším tím byli rovněž znechuceni. Ovšem oněch cca deset zaměstnanců dokázalo rozbít každou schůzi a nakonec se začalo obracet i proti kolegům, kteří s nimi nesouhlasili. Vytvořili ve škole děsnou a dusivou atmosféru, a pak si ještě stěžovali, že je klima ve škole špatné. Pochopitelně díky hroznému řediteli, který je nelidský a navíc nadřazuje studentům před pedagogy.

V jistém kabinetu se uskutečňovaly „kospirační“ schůzky, kde se probíral způsob, jak zajistit vypsání konkursu na mé místo. Využili k tomu v hojné míře i odborovou organizaci, která měla zvýšit legitimitu jejich počínání. Ve výsledku však zapříčinili, že ke konci se počet členů odborové organizace přiblížil počtu členů jejich skupiny, neboť hojně zaměstnanců z odborové organizace odešlo.

Hodně mi v této krizi určitě pomohlo, že nikdy neberu věci osobně. I tuto situaci jsem tedy pojal jako pouhý zápas o školu a o její směřování. Byť vedený značně unfair. Pokud bych však prohrál nebo jen tlaku ustoupil, škola by se vrátila o několik let zpět a nemohly by se uskutečnit mnohé aktivity, kterými se nyní můžeme chlubit. Zároveň jsem však dostal příležitosti se zamyslet nad dalším fungováním školy, a nad tím, jak zajistit mnou plánované změny a aktivity. Také jsem si udělal obrázek o charakteru svých zaměstnanců. V dobrém i zlém, pochopitelně. Je třeba zdůraznit, že většina pedagogického sboru mě buď podpořila či zůstala neutrální.

Ten lítý boj o školu jsem vyhrál, i díky podpoře zřizovatele a větší části pedagogického sboru. Vyhrál jsem však i podruhé, když jsem žádným způsobem nezneužil mého potvrzení ve funkci a neudělal proti nikomu ze svých oponentů žádný podraz. Právě díky tomu, že neberu věci osobně, jsem mohl s těmi lidmi dále komunikovat. V mých pocitech nebyla nenávist, jen lítost nad tím, jak se zachovali. Bohužel někteří oponenti naopak brali vše naprosto osobně a nedokázali podanou ruku přijmout. Tato krize zanechala u některých hluboké jizvy a ovlivňuje i některé současné vztahy ve škole.

Na druhé straně mi ale tato epizoda ukázala, s kým mohu počítat, kdo je ochotný pro školu udělat víc, než jen co vyplývá z jeho pracovní smlouvy. Také mě přivedla k přesvědčení, že musím dát ještě větší důraz na spolupráci s absolventy a studenty. Nastartovala jinou etapu, která nyní přináší své ovoce. Krize byla nepříjemná, ale zároveň inspirativní.

Je mi jasné, že mnozí zaměstnanci mě rádi nemají. Vcelku je chápu, protože přicházím neustále se změnami. Chci po nich, aby měnili svůj zaběhaný způsob výuky. Aby byli aktivní. Také jsem zvyklý lidem říkat své názory do očí, což se stále moc nenosí. Někteří bohužel nejsou schopni pochopit, že člověk s jiným názorem je jen člověk s jiným názorem, ne nutně nepřítel, s nímž je nutno bojovat do statků a hrdel.

Někdy se však objevují i značně iracionální argumenty. Nejvíce úsměvné mi přijde, když je mi vytýkáno, že o něčem mají zaměstnanci málo informací. Já pak oponuji, že jsem přece ten problém podrobně popsal v poradě vedení. Včetně zdůvodnění, proč došlo k tomu a tomu rozhodnutí.

„Ale já ty porady vedení nečtu. Jsou moc dlouhé,“ řekne mi dotyčný pracovník bezelstně, čímž se přiznává jak k porušování pracovní kázně, tak si sám protiřečí. Informace jsou, jen by musel jednou

týdně věnovat půlhodinu času, například z nepřímé pedagogické činnosti, aby si zápis z dané porady přečetl.

Jistě, má pravdu. Zápisy z porad vedení jsou opravdu dlouhé. Zápis z nich dělám tak, abych informoval o všech aktivitách a také je vysvětlil. Vzhledem k akcím školy jde někdy třeba i o dvacet informací, jenže kterou mám vynechat či ji jen letmo zmínit? Mám totiž zájem, aby ti, kteří informování být chtějí, tam našli vše potřebné. Ti, co zájem nemají ...

Je mi jasné, že stejně jako se hovoří o dvou rychlostní Evropské unii, je i naše škola na tom podobně. Existuje zde velmi aktivní a díkybohu početná skupina pedagogů, absolventů a studentů, kteří se podílejí na mnoha projektech, scházejí se u kulatých stolů, jednají se sociálními partnery, srší nápady. Pak je zde ale větší část školy, která je v různé míře pasivnější. Což mi potvrzuje i vyjádření jednoho ze studentů, které uvedl v anketě v otázce silných stránek školy.

„Škola nabízí velmi mnoho příležitostí, které já nevyužívám.“

Děkuji však i za takové upřímné vyjádření. Student uznává možnost zapojit se, ale zároveň přiznává svou pasivitu. Což beru, nelze nikoho nutit k tomu, aby byl aktivní. Lze ho pouze přesvědčovat a ne vždy jste úspěšní. Díkybohu dobré příklady táhnou a tak se počty těch aktivních zaměstnanců a studentů každým rokem zvyšují.

Jistě, chtěl bych mít všechny zaměstnance i studenty co možná neaktivnější. Ale vím, že něco takového je zcela nereálné. Mnohé průzkumy opakovaně potvrzují, že v každé společnosti je maximálně osm až dvacet procent aktivních lidí, kteří jsou tahouny, nositeli pokroku a zajišťují rozvoj dané společnosti. Většina společnosti ji svou rutinní prací pomáhá udržovat, a bohužel vždy se část jen veze. Na tom se asi nikdy nic nezmění, pouze se můžete snažit, aby těch tahounů bylo co možná nejvyšší procento.

Tímto konstatováním bych rád přešel od nepříjemných věcí k těm naopak velmi příjemným. Vždy mi nejvíce nové energie do žil vlévá jednání s aktivními lidmi. Jedno, zda jde o pedagogy, absolventy nebo studenty. Je strašný rozdíl, když jednáte s pozitivními lidmi, nebo když jednáte s lidmi bez tohoto životního postoje. Největší rozdíl v těchto jednáních je patrný při hledání řešení problému, zajištění podmínek pro uskutečnění sděleného záměru. Skupina pasivních lidí, bez pozitivního náhledu na svět, vám vždy začne snášet haldu argumentů, proč daný nápad nepůjde uskutečnit. Ve skupině aktivních a pozitivně naladěných osob se vám tohle nikdy nestane. Tam naopak vždy všichni začnou vymýšlet, jak to udělat, aby se záměr podařilo realizovat. Z „bouře mozků“ pak většinou vyjde i racionální řešení.

Jak jsem již naznačil v předchozím textu, po svém jmenování do funkce ředitele na období srpen 2012 až červenec 2018, jsem se rozhodl v ještě větší míře dát prostor studentům a absolventům, ještě více je zapojit do chodu školy. Situaci mi usnadnil efekt dobrých příkladů, které táhnou. V poslední době totiž již sami studenti a absolventi vyjadřují zájem k aktivní spolupráci, není nutné je vyhledávat a oslovovat. I když i to občas učiním. Ve školním roce 2016/2017 spolupracovalo se školou 25 absolventů, většinou studentů vysokých škol, a přibližně stejný počet aktivních studentů ze všech ročníků. Ti všichni v mnoha případech přímo zastupují školu při jednání se sociálními partnery, zúčastňují se různých konferencí, kulatých stolů. Organizují mnohé aktivity, připravují konkrétní projekty a v případě získání jejich finanční podpory je i realizují.

Pro školní rok 2017/2018 se uskutečnila spolupráce s loňskými absolventy a z řad studentů čtvrtého ročníku, měl jsem hned čtyři studentské asistenty. Ti se stali zároveň členy PR oddělení. Celkem v tomto školním roce spolupracovalo 35 absolventů školy. K nim se přidávají další, kteří odmaturovali v květnu a červnu 2019. S několika z nich jsem již domluvený.

Když už jsem zmínil PR oddělení, zřídil jsem hned tři oddělení, kteří vedou absolventi a jehož členy jsou absolventi a studenti. Jde o IT oddělení, které se stará o správu zařízení a systému školy, o Projektové oddělení, které připravuje a poté realizuje projekty, včetně těch z různých programů EU, či mezinárodních v Erasmus +, a pak o PR oddělení, které zajišťuje prezentaci školy a vše s tím spojené.

Absolventi buď pracují na částečný úvazek nebo na dohodu o provedení práce, studenti zpočátku vykonávají svou činnost zadarmo, ale pokud se osvědčí, mohou získat také finanční odměnu či nahradit odcházející absolventy. Ti totiž po čase logicky přecházejí do firem, které jsou jim schopné nabídnout zcela jiné finanční podmínky, někteří také odjíždějí na studium či pracovní stáže do zahraničí. Jsem přesvědčený, že i díky práci pro školu a nabytým zkušenostem, jsou pro zaměstnavatele atraktivnějšími zaměstnanci. Navíc mnohdy začnou organizovat spolupráci s konkrétní firmou, aby se posléze stali jejími pracovníky. Další se pak rozhodnou sami podnikat či provozovat živnost.

Absolventi školy se také významně zapojují do výuky, kdy vykonávají funkce konzultantů studentských či maturitních projektů, anebo přímo vyučují velmi specifické odborné předměty, jako jsou počítačové sítě, robotika, programování, internet věcí, kybernetická bezpečnost. Přenášejí tak své poznatky z vysokých škol či z praxe, jsou pro nás i zpětnou vazbou při tvorbě obsahu předmětů.

Významným zapojením absolventů a studentů školy se zároveň podařilo částečně ulevit aktivním pedagogům, kteří jsou mnohdy velmi vytiženi. Díky velké kooperaci pedagogů, absolventů a studentů tak můžeme realizovat velké množství projektů a dalších aktivit, do kterých bychom se jinak nemohli pustit. Tímto způsobem řešíme personální krizi ve školství. Zároveň má tato kooperace význam pro kulturu školy, neboť nastavuje jiné vzorce chování a jednání mezi všemi těmito sociálními skupinami.

Velmi mě potěšila událost z úterý 27. června 2017, kdy jsem svolal kulatý stůl k dalšímu směřování školy, ale i k přípravě některých konkrétních projektů a dokumentů s tím spojených. Ačkoli se schůzka konala v době od 15.00 do 17.30 hodin, našlo si na ní cestu devět pedagogů, osm absolventů, osm studentů a dva správní zaměstnanci. Ve velmi vstřícné atmosféře pak bylo jedno, kdo je autorem názoru, byl cítit respekt všech ke všem. Došlo k domluvě na preferenci sedmi oblastí IT (multimédia, kybernetická bezpečnost, internet věcí, virtuální realita, robotika, aplikované programování a aplikovaná fyzika), byli stanoveni koordinátoři pro tyto oblasti. Hned čtyři z nich jsou absolventy školy.

Možná bych ještě mohl uvést konkrétní příklad, který charakterizuje výše zmíněné zapojování studentů do chodu školy. Týkal se studenta prvního ročníku Erika, rodilého Francouze, který už deset let žil v České republice. Jelikož jeden z absolventů spolupráci končil, neboť byl v posledním ročníku na vysoké škole a už nestíhal s prací ve firmě, začal školit trojici studentů prvního ročníku, aby po něm mohla převzít správu systému Virtuální školy, což on sám vykonával už od třetího ročníku střední školy až do současnosti na 0,4 úvazku. Kromě této aktivity byl Erik přítomen jednání s francouzskou delegací z regionu Toulouse, a na konci schůzky jsem ho jmenoval koordinátorem této spolupráce.

Setkání s delegací z Francie bylo zpočátku trochu komické. Když dorazila trojice hostů, z nichž jeden byl šéf školství tohoto regionu, dost nechápali, jaká čtveřice osob je se mnou vítá – jeden absolvent v pozici vedoucího PR oddělení, dva studenti třetího ročníku, z nichž jeden bude příští rok mít jako maturitní projekt téma „asistent ředitele“, a dokonce jeden student prvního ročníku. U toho však záhy usoudili, že má jen tlumočit.

Když jsem hosty poslal s dotyčnými osobami na prohlídku školy, aby se s ní seznámili, a pak jsme se mohli bavit o spolupráci, tvářili se dost rozpačitě. Když se po hodině a půl vrátili, sálalo z nich nadšení, opakovali, jak byli studenti skvělí, jak skvěle s nimi komunikovali (Erik francouzsky, další anglicky) a jak bezvadně a poutavě vypravovali o projektech školy. Také nemohli pochopit, že nacházeli ve třídách i Studentském klubu studenty bez dozoru, kteří tam na něčem pracovali či jen hráli hry. Bez obalu řekli, že nechápou, jaká atmosféra a volnost na škole panuje a jak ukázněně se přitom studenti chovají.

Hosté projevíli zájem o spolupráci hned v několika oblastech, a když jsem na konci jednání jmenoval Erika koordinátorem této spolupráce, už se nijak nepodivovali, naopak mu srdečně gratulovali a vyměňovali si s ním kontakty. Už jim nepřišlo divné, že tuto spolupráci za školu bude koordinovat šestnáctiletý student, který právě postoupil do druhého ročníku.

Uvedu i jeden příklad absolventa, který se stal inspirací i vzorem pro mnoho dalších svých kolegů a určitě přispěl k tomu, že se hlásí další absolventi ke spolupráci se školou. Filip mi byl krátce po

jeho maturitě doporučen jednou kolegyní jako skvělý člověk, já ho do té doby příliš neznal. Ale po chvíli jednání s ním jsem byl nadšený z jeho hrozně slušného vystupování, ale také značnou sebedůvěrou v sebe sama.

Filip mi následně rok dělal asistenta, pak odjel na roční stáž na universitu v Soulu v Jižní Koreji. Během tohoto pobytu psal články do školního časopisu a po návratu se znovu zapojil do chodu školy. Začal se věnovat novému fenoménu, kterým byla kybernetická bezpečnost. Stal se na naší škole jejím koordinátorem a významně se zasloužil o vznik nového oboru Kybernetická bezpečnost na naší škole. Koordinoval i spolupráci mezi naší školou a Fakultou elektrotechniky ČVUT, na které studoval.

Po získání bakalářského titulu musel řešit dle mého příjemné dilema. Byl přijatý na jím vysněnou universitu v Německu, zároveň získal právo na stipendium od několika amerických universit a jako třešničku na dortu možnost roční pracovní stáže v centrále firmy Cisco v Silicon Valley, kam posléze také zamířil. I tam s naší školou udržoval kontakt, psal pravidelně články do školního časopisu i uskutečnil video rozhovor se studenty přes internet. I když dostal od Ciska nabídku zůstat v USA, po roce praxe nastoupil na technickou universitu v Mnichově v Německu a se školou dále spolupracuje. Přednášel také na česko německé konferenci Průmysl 4.0 v Deggendorfu o kybernetické bezpečnosti. Ve svých čtyřiaadvaceti letech.

Ačkoli Filip již dosáhl bezpochyby značných úspěchů, stále zůstává velmi skromným a slušným člověkem. Je zářným příkladem, že slušnost není slabost, ale právě naopak. Stále spolupracujeme v oblasti kybernetické bezpečnosti, byť je většinou realizována přes internet.

Na závěr této kapitoly uvádím níže v bodech soubor aktivit či pravidel, které jsem zavedl a které dle mého názoru mají významný vliv na kulturu školy.

- od svého nástupu do funkce vždy v září na začátku každého školního roku navštěvuji na jednu vyučovací hodinu každou z dvaceti tříd, na konci besedy mi studenti ještě vyplní anonymní anketu, která mi slouží jako zpětná vazba, debaty jsou většinou velmi otevřené a přínosné
- od svého nástupu do funkce pořádám kulaté stoly za účasti pedagogů, absolventů a studentů - když jsem před čtrnácti roky svolal první kulatý stůl, kam jsem pozval studenty a učitele (řešil se informační systém školy), obě skupiny proti sobě seděly a zaraženě na sebe zíraly - dneska už nikomu na škole nepřijde divné, že spolu pedagogové a studenti diskutují o vizích rozvoje školy, ale i konkrétních projektech, směřování předmětů, navíc k nim přibyla významná a početná skupina absolventů, kteří se školou velmi intenzivně spolupracují
- od svého nástupu pořádám internetové ankety, ve kterých studenti z řad pedagogů vybírají hodnocením šesti kritérií „Kantora roku“ (z těch, co je daný rok učí) a „Sympaťáka roku“ (z celého pedagogického sboru), učitelé pak volí „Studenta roku“ (ze studentů, co mají v pololetí vyznamenání), pro uvážlivé pedagogy jde i o významnou zpětnou vazbu, vidí vždy jen své vlastní hodnocení
- už mnoho let k výročí 17. listopadu a k datu 26. června, v den památky obětí komunistického režimu a vraždy paní Milady Horákové, pořádám Dny demokracie, místo „kladění věnců“ se studenti učí diskutovat - zpočátku byli moderátory besed pedagogové a absolventi, pak přišli sami studenti s tím, že si chtějí také moderování vyzkoušet, už mnoho let je vždy připraveno na patnáct témat, ke kterým se studenti dle zájmu hlásí a jejichž moderátory jsou pedagogové, absolventi i studenti
- již mnoho let každé ráno od 7.40 do 8.00 hodin stojím v prvním patře před ředitelnu, takže kolem mě vlastně projde skoro každý zaměstnanec i student - nejen, že pozdravím a přivítám všechny přichozí, ale také si odchyťávám ty, se kterými potřebuji mluvit - a naopak, každý má možnost mě oslovit se svým přáním či dotazem, některé dny je docela fronta ...
- od počátku ve své funkci velmi dbám na určité vzorce chování, ke kterým patří zdravení, nenošení čepic v budově školy, přezouvání, ale také právo říci na cokoli svůj názor, ale vždy

kulturním způsobem, naopak neomalenost velmi příkře odsuzují a v závažnějších případech i trestám

- po zaměstnancích i studentech vždy chci, aby měli odpovídající ústroj na akcích, což mnohdy představuje oblek - často se stává, když vyzvu studenta k účasti na jednání s hosty, že se zeptá, zda si má vzít oblek (někdy to není nutné, pokud jde o neformální jednání) - na výstavě pražských středních škol „Schola Pragensis“ či při Dnech otevřených dveří je u asistujících studentů oblek samozřejmostí
- student má právo přijít čtyřikrát za pololetí pozdě, v případě dojíždějících pak devětkrát, za překročení této hranice následuje důtka třídního a dvojka z chování – anebo má student možnost za mnou přijít a požádat o náhradní práci, tou je většinou úvaha v rozsahu A4 anebo vytvoření videa, na tématu se vždy domluvíme, i podle zájmu studenta
- každý student má právo být čtyřikrát za pololetí nepřezutý, stačí, když ráno zajde do sekretariátu a nahlásí se, ten den pak chodí v botách (chození v ponožkách mi přijde nedůstojné), pokud tento počet překročí, následuje řešení jako u pozdních příchoďů
- pokud student přijde do školy v obleku, má právo chodit v botách, přezůvky dle mého k obleku nejsou vhodný doplněk, někteří studenti občas chodí na pracovní schůzky (za školu či za sebe) a toto pravidlo využívají
- podporuji studentské iniciativy a úzce spolupracuji se Studentskou radou, Studentským spolkem a Lady's Clubem, což je spolek dívek, byť jsou bohužel na naší škole zastoupeny v nízkém počtu

LÁSKA

Život plyne jak voda, kterou láska ve víno promění. Kdo v životě miluje, ať neztrácí naději.

S dovolením jsem si půjčil předchozí věty z jedné známé písničky. Mít někoho nebo něco rád, je dle mého dost podstatné pro kvalitu lidského života. Kdo má rád tak maximálně sám sebe a jinak se užívá v nenávisti, závisti, může být úspěšný a bohatý, ale zcela jistě je nešťastný.

Bohužel mnohdy se ke slovu láska váže i jiné slovo, dost nehezké, a tím je nenávist. Z vášnivé lásky se může stávat vášnivá nenávist.

Většinou se slovo láska používá jako vztah mezi dvěma jedinci. O tom byly popsány stohy papíru, krásné romány i šmíra, natočeny velkofilmu, u nichž nezůstane jedno oko suché. Do této oblasti rozhodně nemíním vstupovat.

Chci se v této souvislosti nejprve zmínit o něčem jiném. Slovo mít rád nemusí vždy znamenat výše zmíněnou lásku k druhé osobě, ať již platonickou, nikdy nevyřčenou nebo naopak konzumovanou, jak zaznělo v podivném překladu jednoho filmu, spíše by se slušelo říci naplněnou.

Slovo mít někoho nebo něco rád, může vyjadřovat i vztah zcela oproštěný od podoby spojené s tělesným prožitkem neboli sexem. Mohu mít rád své rodiče, mohu mít rád svou práci, mohu mít rád své kolegy. Miluji svou práci. Miluji konkrétní sport. Miluji tento způsob života. Mám rád svojí paní učitelku, že abych nebyl blbec. Tím je naznačováno, že mám k někomu nebo něčemu veskrze kladný vztah.

Dle mého dobrý pedagog musí mít rád své studenty. Pochopitelně ne jako fyzické objekty, ale jako sociální skupinu. Pokud pedagogovi jsou studenti zcela ukradení, nebo je dokonce nenávidí, má z nich strach, je evidentně něco velmi špatně.

Stejně tak musí mít dobrý pedagog rád svou práci. Podle mého se jinak nikdy dobrým pedagogem nemůže stát. Ale to není výsadou jen tohoto povolání, těžko mohu být dobrý architekt a nenávidět architekturu, být dobrým manažerem a nenávidět rozhodovací proces, být dobrým sportovcem

a nenávidět svůj sport. Možná mohu dobře uklízet a nenávidět svou práci. Kde je ale součástí pracovního procesu tvořivá práce, tam dle mého musí mít úspěšný člověk toto povolání rád.

Podobně je to i se studenty. Co se týká pedagogů, tak zde bude asi stačit, když je budou respektovat. Ale možná budou mít některé i rádi. Tím opět nemyslím, že se student zamiluje do atraktivní profesorky. Bylo by dobře, kdyby měli rádi i svou školu, minimálně si k ní vybudovali kladný vztah, brali ji za svou, byli na ni hrdí. Což také ale není jen tak.

Po tomto odlehčení se vrátím k problému, o kterém chci v této kapitole mluvit. Totiž o následcích lásky, nebo chcete-li vážného zamilování se a následných problémů. Ať již s problematickým vztahem či jeho bolestným skomíráním či mnohdy dramatickým ukončením Lásky středoškolských studentů a studentek. Ale také jejich rodičů, neboť někdy následkem obojího může být významně ovlivněn vzdělávací proces mladého jedince, našeho klienta.

Pokud milostný vztah studentů ovlivňuje pedagogický proces kladně, tak jen houšť. Pokud se student snaží, aby se neshazoval před partnerkou. Bohužel někdy se projeví i opačným způsobem a pak mohou nastat problémy, dobrý student se náhle zhoršuje. Ještě větší problémy mohou nastat, když se vztahu příliš nedaří, je značně komplikovaný nebo skončí a dotyčný či dotyčná se s tím dobře nevyrovná.

Do osobních věcí studentů nikomu nic není. Toto razím jako zásadní heslo, které z mé pozice pochopitelně platí i pro mé zaměstnance. Nikdy jsem se neptal a neptám. Každý má právo na své soukromí a plné právo sdělit jen to, co uzná za vhodné. Soukromí jiných je prostě tabu.

Negativně proces vzdělávání mohou ovlivnit i jiné případy, než je „obyčejné“ zamilování se a následné rozchody. Tím si většina studentů a studentek projde v životě vícekrát. Jsou další rodinné problémy, úmrtí, vážné nemoci a bohužel dost časté případy, kdy láska mezi rodiči studentů přerostla v onu zmíněnou nenávist. Dotyčný student pak žije v pekle, které má s harmonickým rodinným zázemím velmi málo společného. Často se uzavírá do sebe, hůře komunikuje s okolím. Vždyť komu by se chtělo vyprávět, jak si jdou rodiče po krku a svého potomka mnohdy záměrně či v zaslepení zatahují do bažin svého končícího vztahu.

Na svých besedách se třídami studentům říkám. Nikomu z nás pedagogů není nic do vašich osobních problémů. Víme, jak těžké je se s něčím takovým svěřovat. Přesto zvažte, zda nestojí za to se s něčím svěřit. Můžete řešit vážný problém osobní, ve své rodině. Když o ničem nevíme, můžeme vaše špatné výsledky přičítat vaší liknavosti, nezájmu o studium. Pak může lehce dojít k tomu, že místo abychom vám podali pomocnou ruku, tak vás dorazíme. I když vím, jak těžké a pro mnohé i trapné je o osobních problémech hovořit, zvažte, zda nás nepožádat o pomoc, toleranci.

Pouze když řeším nějaký problém se studentem, většinou výrazné zhoršení prospěchu, které může vést až k žádosti o opakování, tak se zeptám, zda nemá nějaké vážné důvody, které ovlivnily jeho neúspěch. Necháávám na něm, zda se svěří či nikoli.

Opravdu nemáme právo vyzvídat o osobních věcech jakékoli cizí osoby. Bulvár vyžívající se v propírání soukromí lidí považují za nejhorší spodinu. Nikdy si ho nekupuji, nečtu ho a je mi líto těch, kteří si pro své vlastní uspokojení potřebují přečíst o neštěstí jiných. Soukromí cizích lidí považují za naprosté tabu a tak by k tomu dle mého měli přistupovat všichni slušní lidé.

Jako pedagogové však můžeme navodit takovou atmosféru, že se student či studentka odhodlá za námi se svým problémem přijít. Poradit se, požádat o pomoc. Musí takovému pedagogovi důvěřovat. Většinou se snažíme pomoci tak, abychom citlivé informace nemuseli nikde moc zmiňovat. Já bych například bez svolení takové osoby nikdy dál nepustil nic z toho, co mi bylo v důvěrném rozhovoru sděleno.

Musím obecně konstatovat, že někdy člověk zůstane konsternovaně zírat, když se dozví některé souvislosti. Čím všim někteří naši studenti procházejí. Nenávist mezi rodiči přerůstající v otevřenou válku. Sociální podmínky, kdy student po nocích pracuje a přispívá do rodinného rozpočtu. Stará se o mladší sourozence. Žije zcela sám, platí si bydlení a ošacení. Do školy chodí rovnou z práce. Pendluje

mezi rodiči, těžce nese, jak se ti nenávidí. Bohužel nejsou výjimečné i těžké nemoci nejbližších, někdy dlouhodobé a značně deprimující. Nutnost sledovat pomalé a bolestné umírání velmi blízké osoby.

Apeluji proto na každého pedagoga, aby se snažil být tím, za kým zcela dobrovolně student či studentka přijde, svěří se mu se svými problémy či ho požádá o pomoc. Aby byl v takovém případě trpělivý a pokusil se nezklamat, i když mnohdy je skutečná pomoc velmi obtížná či dokonce nemožná. Pedagog však může být alespoň jakousi vrbou či morální oporou.

Končím. Od krásného slova láska jsem se dostal do poněkud kalnějších vod.

Poznámka 2018: K výše napsanému není dle mého co dodat.

MATERIÁLNÍ VYBAVENÍ

O špatném vybavení škol jsem se zmínil už u pojmu finance. V této kapitole bych se chtěl zamyslet nad prostředím školy, jejím materiálním vybavením pro výuku, ale i používáním barev. A pochopitelně o tom, kde vzít peníze, abychom mohli vše právě uvedené realizovat.

Bohužel musím zopakovat, že prostředí v mnohých školách není právě povzbudivé. Špinavé chodby, starý nábytek, zastaralé přístroje, ošuntělé lavice a židličky. Unylé barvy, něco mezi bílou a špinavě šedivou.

Když jsem nastoupil do funkce, všechny kabinety byly vybaveny tak asi padesát let starým nábytkem, snad desítky let nevymalované, třídy v duchu výše vyřčeného, odborné učebny zašlé a plné nemoderních zařízení. Během následných sedmi let byly všechny kabinety zrekonstruované, vybavené novým nábytkem. To samé platí o třídách a především odborných učebnách. Hardware v počítačových učebnách byl vyměněn většinou již dvakrát, každé čtyři roky se učebny obnovují.

Začal jsem u chodeb, našel uklízečku, která je vyučenou malířkou a udělal z ní údržbářku. Maluje od rána do večera, už sedm let. Přes odpor a nepříliš lichotivé připomínky jsem zavedl používání barev, aby prostředí nebylo tak depresivní.

Je třeba si uvědomit, že pedagogové a studenti jsou nuceni trávit značný čas ve škole. Prostředí musí mít nutně vliv na atmosféru, která poté ovlivňuje pedagogický proces. Povzbudivé barvy jsou jen třešničkou na dortu. Čistota, pořádek a slušné prostředí by mělo být samozřejmostí. Jenže vše stojí peníze. My máme prostory obnovené díky využití Rezervního fondu, kam směřují zisky z doplňkové činnosti.

Jestliže má pedagogický proces dobře fungovat, musí mít pedagogové i studenti odpovídající moderní pomůcky pro výuku. Školy, které mají ve svém programu informační technologie, trpí jejich rychlým rozvojem a taky rychlým zastaráváním. Jak hardware, tak software. V počítačových firmách nesedí žádní hlupáci, proto na trh uvádějí stále nový software, mnohdy vytvořený tak, že je pro jejich chod nutná i obnova hardware. Aby program prostě ty bedny utáhl.

Pedagogové a studenti se pochopitelně dožadují nejnovějších verzí. Ovšem i když jsou software pro školy mnohonásobně levnější, i tak jsou drahé. Školní verze následně zapovídá její využití pro komerční činnost, s výjimkou školení osob pracujících v oblasti školství. Problém je v počtu licencí, neboť se musí kupovat na velké množství počítačových stanic. Hromadné licence se slevou pomáhají, ale ne vždy situaci řeší. V odborné škole jako je naše, nestačí jen klasické licence, potřebujeme také speciální licence.

Učební pomůcky potřebují ale i v předmětech všeobecně vzdělávacích, o dalších odborných předmětech ani nemluvě. Bohužel pak nelze uspokojit všechny a manažer musí velmi pečlivě vážit, koho potěší a koho zarmoutí.

Pedagogové potřebují životně důležitá školení. U informačních technologií není výjimkou, že stojí deset, patnáct, ale i dvacet tisíc pro jednu osobu. Což si mnozí také neuvědomují.

Je velký rozdíl učit informační základy, kdy jsou studenti školeni na pouhé budoucí uživatele, anebo mít obor vzdělání, jehož výstupem má být počítačový odborník. Tomu pochopitelně nestačí balíček Office. Stejně tak jeho pedagogům. Potřebují skutečně moderní hardware a software.

Je moc hezké, když se mluví v médiích o využívání informačních technologií ve všeobecně vzdělávacích předmětech. Pokud se to myslí vážně, byla by potřeba mít v každé kmenové učebně interaktivní tabuli. Jenže k tomu potřebujeme také počítač, ozvučení a dataprojektor. Jedna taková učebna pak vyjde bratru na sto dvacet tisíc. Mít dvě, tři multimediální učebny pro celou školu, je žalostně málo.

Na naší škole je dvacet kmenových učeben a sedmnáct odborných učeben. Z toho osm učeben výpočetní techniky, každá se sedmnácti počítačovými stanicemi. Ve škole máme tři sta počítačových stanic. Studenti v tuto chvíli používají asi dvě stě třicet notebooků a jejich počet bude stoupat. Musíme obhospodařovat pevnou počítačovou síť a bezdrátovou počítačovou síť. Tolik stanic už je pořádný nápor. Když jsem někde zmínil, kolik musíme udržovat počítačových stanic, objevil se dotaz, proč a k čemu jich vlastně tolik máme. Ne každý si dokáže představit, jak vytížené jsou jednotlivé učebny. Nejen klasickou výukou, ale i následujícím nadstandardem, semináři, různými odbornými akademiemi, školením.

Provozní prostředky, které školy dostávají, stačí stěží na udržování daného stavu. Nadějí, jak zlepšit prostředí a zajistit vybavení odborných učeben, jsou zdroje z doplňkové činnosti, peníze z Investičního fondu, granty, mimořádné dotace a sponzorské peníze. U každého se krátce zastavím a naznačím těžkosti s tím spojené.

Kdysi platilo, že školy musely odevzdat vše, co získaly na doplňkové činnosti, či se jim o to krátily provozní prostředky. Což znamenalo, že management škol nebyl vůbec motivován se o doplňkovou činnost snažit, protože s tím měl pouze starosti a zisk byl velmi malý, pokud vůbec nějaký byl.

S přechodem pod Magistrát HMP nastala u středních škol změna, která trvá doposud. Získané prostředky zůstávají škole a po schválení Radou HMP se mohou převést do některého z fondů školy. Bohužel v současné době se začíná rozmáhat nepříjemná situace, kdy do škol přicházejí nižší prostředky v provozní kapitole, než je potřeba, a očekává se, že školy skončí ve ztrátě ve své hlavní činnosti. Tu mají pokrýt ze svých fondů respektive ze zisků z doplňkové činnosti. Pokud by se tato situace opakovala či ještě dramaticky zhoršila, bude to opět znamenat, že motivace získat prostředky vlastní doplňkovou činností poklesne.

Každý soudný ředitel si řekne. Proč se máme snažit, když nakonec dostaneme méně peněz od zřizovatele? Když nic dělat nebudeme, tak nám stejně na provoz budou muset dát. Pevně věřím, že na školách budou i nadále zůstávat prostředky z doplňkové činnosti ve fondech a k jejich využívání na dokrytí nedostatečných provozních prostředků bude docházet jen výjimečně.

Do Investičního fondu se dávají prostředky z odpisů. Doposud školy dostávají tyto peníze do kapitoly provozních prostředků od zřizovatele. My z těchto peněz vyměňujeme každý rok dvě počítačové učebny. Pochopitelně ty školy, které mají dostatečně velké odpisy, neboť jsou novější či nákladně rekonstruované, jsou na tom lépe. Pokud vím, někde dochází i ke krácení. Pokud ale má škola Investiční fond malý, těžko z něj může něco významného modernizovat.

Velkou nadějí jsou granty. Jsou z různých zdrojů, jednak z Evropské unie, pak také z ministerstva či od zřizovatele. Grantovou politiku jednoznačně uznávám, peníze by měly jít na projekty, ne se rozdávát plošně. Pokud si škola připraví projekt, musí zvážit a prokázat účelnost použití prostředků. Jako u všeho existuje vždy ale. Vyskytuje se několik vážných problémů, o nichž se chci zmínit.

Prvním je nedostatečná alokace prostředků na jednotlivé grantové výzvy. Dobré projekty pak nelze realizovat, protože je na ně málo peněz.

Druhý problém je přesvědčit pedagogy, že kromě své základní pedagogické činnosti musí nejprve připravit a poté i realizovat grant. Pravda, mohou si tak přivydělat, ale ne každý je ochoten strávit spoustu hodin touto činností. Škola si nemůže dovolit platit profíka, který bude granty připravovat a poté ještě řídit. Ke všemu některé menší projekty nutně potřebují pedagoga, jako odborníka, který je uvede do života.

S tím souvisí i třetí velký problém. Zamítnutí většiny grantových žádostí pro nedostatečné množství prostředků, kdy požadavky projektů převyšují alokované prostředky někdy i desetkrát, vede k deziluzi pedagogů. Proč zase něco připravovat, když to s největší pravděpodobností zase nevyjde.

Jsem velmi rád, že se do přípravy i realizace různých projektů na naší škole zapojuje větší množství pedagogů. Za dobu sedmi let mého působení ve funkci ředitele jsme získali přímo do výuky skoro deset milionů korun z různých grantů. Největší byl ve výši pěti milionů v programu JPD 3.1., financovaný ze Strukturálních fondů EU. Minimálně tři miliony korun šly na konta pedagogů, kteří modernizovali výuku, připravovali úlohy, napsali skripta. Další statisíce stála jejich školení. Miliony pak směřovaly do vybavení školy, respektive vybavení odborných učeben.

Máme schválený grant na částečné zateplení budovy a výměnu oken, teď bude záležet, zda zřizovatel najde peníze na spolufinancování projektu. Pevně v to doufám, byla by škoda zdroje získané z peněz EU nevyužít. Uspěli jsme s grantem na rekonstrukci tělocvičny.

Je možné také získat mimořádnou dotaci od zřizovatele, většinou formou investice. Což ale znamená přesvědčit zřizovatele, respektive jeho představitele, že taková dotace je opravdu nutná. Nám pomáhá naplněnost školy, její dobré jméno. Většinou však takové dotace řeší havarijní stav v některé oblasti. Šance na získání velké dotace, například třiceti milionů na stavbu nové tělocvičny s regulárními rozměry, je velmi málo pravděpodobná. Škol je mnoho, dost z nich sídlí ve starých budovách. Žadostí je přehřšel, prostředků poskrovnu.

Najít vhodného sponzora, který by dal škole významné hotové peníze, považuji téměř za utopii. Je nesmírně obtížné najít partnera na spolupráci, která ho téměř nic nestojí, jen úsilí několika jeho pracovníků. Firmy nemají takové prostředky, aby mohly postupovat koncepčně. Dávat školám své výrobky zdarma s tím, že se s nimi (hardware i software) naučí studenti pracovat a až se za mnoho let dostanou na místa, kde budou ve firmách rozhodovat o nákupech, budou logicky vyžadovat takové výrobky, které důvěrně znají.

Na jaře roku 2009 můj asistent věnoval mnoho času dalšímu kolu oslovování firem. Velkých, středních i menších. Psal dopisy, posílal e-maily, telefonoval i mnohé osobně navštívil. Výsledek jeho snahy je téměř nulový. Přitom jsme si nedovolili žádat hotové peníze, ale spolupráci v oblasti praxí, spolupráci na výukových programech, námětech na žákovské projekty. Pochopitelně jsme měli zájem o některé produkty firem, které by nám mohly poskytnout k užívání či za výrazně výhodných podmínek odprodat. Za to jsme nabízeli firmám možnost spolupracovat, a tím pádem být v kontaktu s více než šesti stovkami studentů, kteří studují informační technologie.

Kamenem úrazu ovšem je, že tito studenti většinou půjdou na vysokou školu, a i když třeba pro firmu něco mohou vykonat formou brigády či na částečný úvazek, jako stabilní zaměstnanci pro ně přicházejí do úvahy až za mnoho let. Investovat něco do jejich středoškolského studia jim asi přijde z hlediska návratnosti nevýhodné.

V listopadu 2009 jsem od jednotlivých komisí obdržel požadavky na vybavení potřebné pro výuku na rok 2010. Jen ve výdajích naprosto nezbytných pro udržení současné kvality výuky jde o částku asi tři čtvrtě milionu. V kategorii potřebných, aby mohla být výuka zlepšována, by byla potřeba asi stejná částka. Tedy celkem asi 1,5 milionu korun. Já ale dostávám na další neinvestiční výdaje, lidově řečeno na učební pomůcky, částku cca 380. 000,- Kč. Kde tedy brát a nekrást?

V těchto požadavcích za 1,5 milionu nejsou uvedeny prostředky na obnovu dvou počítačových učeben, které budou financované z Investičního fondu. Ale ani nutné náklady na internet, antivirový program, Virtuální školu, jen toto představuje dalších asi sto padesát tisíc.

Jsem přesvědčený, že v jiných školách jsou na tom podobně. Vysoké podfinancování škol v těchto kapitolách ovlivňuje negativně kvalitu výuky.

Jsem velmi rád, že díky grantům a doplňkové činnosti na tom nejsme špatně, sami studenti uvádějí vybavení školy jako jednu z jejích silných stránek. Ovšem udržování této úrovně je velmi náročné. Chápu naprosto požadavky na modernizaci, nový software, nové přístroje. Nejsem však kouzelník. Mohu se jen modlit, ač nejsem věřící, abychom uspěli v nějakém grantu směřujícím do výuky, aby bylo venku stále teplo a něco se ušetřilo na topení.

Díky našemu úsilí, a teď myslím jak vedení školy, tak pedagogický sbor, na tom jsme v tuto chvíli relativně dobře. Což ale neřeší naznačené problémy. Byl bych velmi vděčný, kdyby se už politická reprezentace dokázala dostat na úroveň, kdy pochopí, že investice do školství je investicí do budoucnosti. Nelze vše nechávat na zřizovatelích. Musí být větší snaha využít státní prostředky. Účelněji využívat „evropské peníze“, aby nemizely v různých systémových a národních projektech, ale putovaly ke konečným uživatelům, tedy do konkrétních škol, za jejich pedagogů a studenty.

Bylo by velmi žádoucí přestat rozdávat dárečky voličům a investovat do naděje národa, jak se nazývá v některých programech politických stran mladá generace. Vždyť jen navrhovaný a zarputile prosazovaný jednorázový dárek důchodcům (ti ať mi prominou, ale jednorázový úplatek ve výši 2.400,- Kč je nespasí) má přijít státní rozpočet na cca 5 miliard korun. Co by se za ně dalo vybavit škol!

Bohužel posmutnělé zašlé budovy nemohou protestovat, postarší zařízení nemají hlasovací právo, vzdělání mladých lidí je prioritou jen na papíře. Ale to se již opakuje.

Mám jeden krásný sen. Celý národ pochopí, že je nutné do dětí investovat, neboť ony budou jednou tvořit bohatství země, vydělávat na důchody. Dojde ke konsensu, lid odmítne populisty, odmítne být uplácen. Odmítne žít na úkor budoucí generace. Pak se vloží prostředky do vybavení škol. Děti se budou učit v moderních učebnách, používat moderní technologie. Budou je vyučovat dobře zaplacení odborníci. Bude zájem pracovat ve školství, tím budou moci ředitelé nahradit ve svých sborech ty, co pracují nekvalitně či se jen vezou. Budou moci posílit své různě velké skupiny tahounů. Úroveň vzdělání vzroste, povolání pedagoga získá potřebnou prestiž. Takto vzdělaná generace vytvoří mnoho hodnot a tím výrazně ovlivní životní úroveň v zemi.

Je hezké snít, že?

Poznámka 2018: Mnohé bohužel zůstává v platnosti i nyní. Například dotování provozu z fondů školy. Nebo prioritou školství dalších vlád, která je však prioritou jen na papíře. Pedagogové jsou dále ostudně placeni a evropské peníze zase „tečou“ na kde co, ale ke koncovému uživateli, tedy školám a studentům, putuje jen část a ještě za strašných byrokratických podmínek.

Situace se však naštěstí změnila ve dvou oblastech, o kterých se chci zmínit. Tou první je větší „štedrost“ zřizovatele, neb byl dostavěn tunel Blanka, který tuneloval rozpočet Prahy, a další taková velká akce ještě nezačala. V posledních letech se tak navyšují investice do škol, což je hodné chvály. Na nepřízeň zřizovatele si tak opravdu stěžovat nemohu.

Druhou situací je nedostatek zaměstnanců, především v technických profesích. Nezaměstnanost v České republice klesla pod čtyři procenta, přitom se uvádí, že cca tři až pět procent obyvatelstva prostě pracovat nikdy nebude. Takže téměř dvě stě tisíc pracovních míst nemá kdo obsadit. Jelikož jsou již všichni schopní vysokoškoláci firmami rozebrání, obrací se ty na studenty středoškolské. Což je pro ně skvělé, neboť budou moci pracovat v oboru a ne smažit hranolky v rychlém občerstvení. I když říkám, že každá práce je pro studenta skvělá, neboť získává potřebné pracovní návyky.

Nevím, jak na jiných technických školách, ale u nás je hlad firem po absolventech velký. Zvláště když se snažíme jít s dobou a nabízíme moderní obory, projekty a podobně. Firmy jsou ochotné k dlouhodobější spolupráci a já jsem za to velmi rád.

Tato situace má však i stinnou stránku, totiž někteří studenti nejsou schopní si čas rozvrhnout tak, aby jim zbyl i na studium. Bohužel jim v tom mnohdy nepomáhají ani pedagogové, kteří před ně staví

striktně otázku: vyber si, buď škola nebo práce. Jsou přesvědčeni, že středoškolský student má studovat a na jejich práci, mnohdy na částečný úvazek, se koukají skrz prsty.

Jistě, student musí plnit své školní povinnosti, ale pokud se nefláká u počítačových her, nefetuje po parcích či klubech, ale pracuje na svém kariérním růstu v odborné firmě, mělo by k tomu být přihlédnuto a měl by s ním být navázán dialog, v rámci kterého by se hledal způsob, jak sladit práci a školu, jako se běžně hledá u sportovců, kteří reprezentují Českou republiku.

Pokud však studenta postavím před nutnost se rozhodnout, aniž bych se mu snažil poradit a alespoň částečně vyjít vstříc, ne každý dá přednost škole. Na jedné straně vidí učení, které ho v mnoha předmětech ke všemu vůbec nebaví a neoslovuje, naproti tomu kupa peněz. Přitom kupa peněz není až tak nadnesené slovo, některé firmy jsou schopné platit dvě stovky za hodinu a někdy i víc, pokud je daný student odborník přes IT a vydělá firmě mnohem víc. A jelikož jsou dost často placeni od odpracovaných hodin, tak není těžké si spočítat, že si mohou za měsíc vydělat třeba i třicet tisíc. Tedy možná více, než pedagog, který před ně staví z jejich pohledu drsnou volbu.

Ale to jsem trochu odbočil, byť vyšší zájem firem o střední školy v poslední době s tím souvisí. Naše škola i díky své pověsti a mnoha aktivitám nad rámec klasické výuky, získává v poslední době mnoho partnerů a já jsem za to rád. Díky spolupracujícím absolventům a aktivním studentům je možné koordinovat spolupráci s více subjekty, včetně státních úřadů i zahraničních škol. Pokud by vše leželo jen na pedagogích, tak i kdyby jich byla super aktivní polovina, nikdy by nebyli schopni všechno zastat.

Spolupráce s firmami sice přináší zpětnou vazbu do výuky, prestiž, ale téměř žádné prostředky na materiální vybavení školy. V tom musíme dále spoléhat na štědrost zřizovatele či evropské peníze, kdy oproti minulému období mají šanci na některé dosáhnout i pražské střední školy. V předchozím období byly neskutečně diskriminovány, neboť kdosi usoudil, že Praha je bohatý region. A tak i když k nám chodila třetina studentů ze Středočeského kraje, měli jsme smůlu.

Když už mluvím o těch evropských penězích, tak se mi zase už otevírá nůž v kapse. Už asi tři roky „tečou“ peníze do příprav různých KAP (krajský akční plán) a MAP (místní akční plán), aniž by šly do škol. Ty navíc musí vytvořit PA (plán aktivit) a ŠAP (školní akční plán), který musí souznít s dotazníkem a také se závěry, které někdo učiní. Tedy co školy skutečně potřebují. Kdyby někdo moudrý nechal rozhodování na ředitelích, mohly se ušetřit desítky milionů (možná jsem naivní a jde o částku o řád vyšší) za všechnu tu byrokracii kolem a školy mohly jednak už prostředky využívat, a za druhé i ve vyšší míře. Bohužel kdosi „nahore“ rozhodl, že musí těm „hlupákům“ ve školách poradit, na co peníze potřebují.

Možná bude vhodné, když zde připojím dokument, který jsem v souvislosti s čerpáním evropských peněz vytvořil v červnu 2017. Laskavý čtenář necht' si úsudek udělá sám.

CO JE TŘEBA UDĚLAT PRO ČERPÁNÍ PENĚZ Z OP VVV

Zdrojem je prezentace pracovníků Národního ústavu pro vzdělávání

Poznámka ředitele školy:

O tom, že školy ubíjí byrokracie, se hodně mluví. Ta je významně spojena i s čerpáním peněz z evropských strukturálních fondů. Školy peníze opravdu potřebují, zvláště ty pražské, když byly v minulém období z čerpání vyřazeny, neboť se nacházejí v bohatém evropském regionu. Tak hurá, pro období 2014 až 2020 na některé prostředky z EU mají právo si i pražské školy sáhnout. Ovšem pro školy to znamená také vytváření mnoha různých dokumentů. Níže je uvedeno, co musí školy udělat, aby mohly čerpat z Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání. To pochopitelně není výmysl pracovníků Národního ústavu pro vzdělávání (NÚV), ti jen na semináři ve své prezentaci vysvětlovali, co se musí udělat. Jejich snahou bylo školám pomoci, ne je zatížit. O to se postarali jiní, kteří vše kolem projektů připravují.

Například Krajské akční plány (KAP) se již tvoří dva roky a stále nejsou hotové. Pak se také připravují Místní akční plány (MAP). Školy si pak mají vytvořit Školní akční plány (ŠAP). Při tomto „tvůrčím“ procesu se platí mnoho peněz za tuto administrativu. Kupodivu však ne školám, ale pracovníkům na „vyšších“ pozicích v rámci přípravných prací pro čerpání z tohoto fondu. Ale to není všechno, vznikl také P-KAP, což je podpůrný projekt pod kuratelou NÚV. Ten má stejně jako KAP své komise, subkomise, manažery, zástupce manažerů, koordinátory atd., pořádá kulaté stoly, semináře, porady a připravuje horu dokumentů.

Je také stanovena koordinátorka z NÚV, která musí komunikovat se zástupci dvou set pražských středních škol a posuzovat, jestli jsou jejich požadavky oprávněné. Jedna pracovnice má tak posoudit, co dvě stovky škol opravdu potřebují. Je velmi vstřícná a snaží se pomáhat, ale probůh, copak může jeden člověk posoudit, co potřebuje dvě stě škol, když mnohdy i v těchto školách tápou a jejich potřeby se mění s ohledem na vývoj v oblasti překotného a dynamického rozvoje informačních technologií?

Možná by přitom stačilo, kdyby se více věřilo vedením škol. Kdyby se místo celého toho administrativního pekla kolem nechalo na školách, aby jejich zástupci zvážili, na co opravdu potřebují peníze. Jistě by jich pak mohly školy obdržet mnohem více, kdyby odpadla ta děsivá byrokracie kolem.

Školy čeká mnoho a mnoho porad, mnoho a mnoho papírování. Bude to stát mnoho času mnoha zaměstnanců, a dle všeho za to nic nedostanou. Respektive ředitel na tuto práci nedostane prostředky. Pokud tyto zaměstnance bude chtít odměnit, bude muset sáhnout do vlastních zdrojů a tím ponížit prostředky na odměny za jiné záslužné činnosti. A nakonec je vždy otázkou, zda bude dost prostředků a škola na individuální projekt dosáhne. Pokud se vůbec odhodlá takový projekt podat. A pokud ho podá a uspěje, čeká ji další zoufalá byrokracie při jeho vyhodnocování.

Výběr z prezentace:

- školy se zapojily do dotazníkového šetření „Analýza potřeb škol“ na přelomu roku 2015/2016, šetření se bude opakovat v letech 2016/2017 a poté 2019/2020 jako závěrečné šetření
- toto dotazníkové šetření bude využito při tvorbě „plánů aktivit rozvoje vzdělávání“ (PA), jejich zpracování v každé SŠ je s ohledem na čerpání ze šablon OP VVV závazné, plány by měly být vytvořeny ve spolupráci ředitele školy s pedagogickým sborem a externími partnery školy
- dále bude toto dotazníkové šetření využito při vypracování úplných „školních akčních plánů“ (ŠAP) - kraj může určit školy s ojedinělými obory, strategicky důležitými z hlediska České republiky, ty nemusejí vypracovávat PA, ŠAP ale bude pravděpodobně podmínkou pro podání individuálních projektů pro zajištění priorit definovaných v ŠAP
- vyhlášena výzva OP VVV v prosinci 2016, ta končí 30. 9. 2017 (*naše škola již projekt podala a již z dotace 1,2 milionů korun čerpá – spolupráce pedagogů, školení pedagogů, semináře*)
- další výzva má být v roce 2017 nebo 2018, témata zaměřená na podporu vzdělávání v oblastech povinných intervencí (stanovených priorit), už bude třeba zpracovaný PA, který v sobě bude zahrnovat cíle a úkoly řešené jak šablonami 2016, tak šablonami 2017, respektive 2018
- další výzva v OP VVV pravděpodobně 2019 nebo 2020, podmínkou opět zpracovaný PA, který bude navazovat na předchozí PA
- pro tvorbu ŠAP i PA platí stejná pravidla a postupy pro nastavení priority, jejího obecného cíle i konkrétních cílů pro příslušnou oblast
- rozdíl mezi ŠAP a PA – ŠAP musí být vytvořený pro všechny povinné oblasti, PA může být vytvořený jen pro vybranou oblast nebo oblasti (povinné, nepovinné i vlastní – škola má svůj profil), PA lze chápat jako podmnožinu ŠAP pro vybranou oblast/oblasti – jedná se o nástroje rozvoje školy, ne o vzdělávací programy

- je 6 povinných oblastí – rozvoj kariérového poradenství - podpora kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě – podpora polytechnického vzdělávání – podpora odborného vzdělávání včetně spolupráce škol a zaměstnavatelů – rozvoj škol jako center dalšího profesního vzdělávání – podpora inkluze
- jsou 3 nepovinné oblasti – rozvoj výuky cizích jazyků – ICT kompetence – čtenářská a matematická gramotnost
- z šetření potřeb škol vychází, že 37% z nich staví na první pozici rozvoj infrastruktury školy, 31% podporu odborného vzdělávání, 11% podporu kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě, 10% podporu polytechnického vzdělávání, 8% rozvoj školy jako center dalšího profesního vzdělávání, 3% společné vzdělávání a 1% rozvoj kariérového poradenství
- je třeba stanovit tým pro tvorbu ŠAP/PA – interní tým - vedení školy, vybraní vyučující (v průběhu možno doplnit podle oblastí), jeden hlavní zpracovatel – širší partnerství – doplnění interního týmu o další aktéry – zřizovatel, zaměstnavatelé, školská rada, zástupce žáků/rodičů
- zpracování základní charakteristiky (profilu) školy – není to propagační úvod dokumentu ŠAP, ale východisko pro tvorbu ŠAP
- základní charakteristika (profil, záměry, vize) zejména odpovídají na otázky: kdo jsme, co děláme, jaké je naše poslání, kam směřujeme, jaká je naše strategie (máme-li ji nastavenou)
- lze vycházet kromě jiného i z dotazníku z šetření P-KAP (výše zmíněný vyplněný dotazník, který se má aktualizovat)
- struktura ŠAP i PA má být následující – priority – obecné cíle – konkrétní cíle, kritéria hodnocení – úkoly/činnosti – předpokládané finance, termíny, zodpovědnost
- škola vydefinovala, do jakého stavu chce příslušnou oblast rozvinout a stanoví si alespoň jednu prioritu v každé povinné oblasti, u rozvinuté spolupráce může být prioritou též udržení dosažené úrovně, do priorit však nepatří běžné činnosti
- principy, kterými se řídíme – hledisko reálnosti a naléhavosti (vždy v souladu s činnostmi, záměry, představami a možnostmi podle toho, co škola považuje za důležité a nezbytně nutné) – typy priorit (dle cílové skupiny – pedagogové/žáci/firmy), dle oborů vzdělání (lze u vybraných volit různé priority), všeobecně formulované priority
- příklady stanovování priorit – dle cílové skupiny (např. vybudování sítě stabilně spolupracujících podniků, využití spolupráce se zaměstnavateli ke zkvalitnění výuky), dle oborů vzdělání/zaměření (např. posílit praktické vyučování, zajistit srovnatelnou kvalitu odborného výcviku u zaměstnavatele), dle všeobecně formulované priority (např. lepší propojení teorie a praxe, intenzivnější kontakt žáka s reálným prostředím, zajištění kvalitních absolventů dle požadavků trhu práce, rozvíjení komplexního vztahu se zaměstnavatelem)
- priority stanovuje škola v reakci na své potřeby a v rámci ŠAP je dále rozpracovává – pro každou z priorit si nejprve stanovíme obecné cíle, aby si všichni pod příslušnou prioritou představovali totéž a aby všichni byli zajedno v tom, kam chtějí směřovat – obecné cíle následně rozpracujeme do cílů dílčích/konkrétních – cíle musí být vyhodnotitelné a proto stanovujeme také kritéria vyhodnocení
- existují tři roviny, kam chcete cíle směřovat – začít něco nového (vybudovat, vytvořit, spustit, zavést, zahájit, zařadit zpracovat – např. vybudovat spolupráci s klíčovými zaměstnavateli) – rozvíjet a posílit stávající stav (rozšířit, posílit, podpořit, zvýšit, např. zajištění praktického vyučování pro všechny žáky v ročníku) – udržet dosažený stav (udržet, zachovat, např. udržet stávající rozsah a kvalitu praktického vyučování)
- ke každému obecnému cíli stanovujeme cíle konkrétní, které definují stav, kterého chce škola docílit, neopisujte z dotazníku, ale diskutujte o tom v týmu, který tvoří ŠAP – třeba vyplyne potřeba něco změnit či přeformulovat priority – vracet se na začátek není chyba

- kritéria hodnocení musí být kvantitativní (počty žáků, akcí, hodin, proškolených učitelů, výukových materiálů apod.) a kvalitativní (způsob provedení – návaznosti (např. vznikne materiál ze školení či stáže vhodný k využití ve výuce) – synergie)
- konkrétním cílem může být například proškolení instruktorů praktického vyučování, inovace ŠVP (školní vzdělávací program)
- finanční zdroje mohou být – vlastní zdroje školy (hospodářská činnost), šablony, individuální projekt z OP VVV, projekt z IROP, krajské projekty či jiné krajské zdroje, sponzor, partnerská firma

Poznámka autora:

Pokud někdo dočetl až na konec výběru z prezentace a neztratil se, tak mu gratuluji. Pokud i potom uvažuje posílit řady zaměstnanců škol, pak před ním smekám.

NEGACE

Je daleko jednodušší se vymezovat vůči něčemu, než se vymezovat pro něco.

Toto bohužel chápou velmi dobře političtí populisté, takže nenabízejí žádné převratné programy, ale svoji kampaň staví na negaci toho, co už je, či co nabízí jejich protivník. Neberme si z nich prosím příklad.

V jistém věku je pro nás všechny určitou módou být v neustálé opozici. Vůči všem autoritám, které nám tak hrubě nerozumí, nechápou naši genialitu. Rodiče, učitelé. Další podivní údajně moudří dospělí. Štvou nás svými připomínkami, svými radami. Pořád nám říkají, to nesmíš, to musíš. Není divu, že nám jdou na nervy a mnohdy děláme něco jinak ne proto, že to považujeme za nejlepší, ale z principu. Abychom jim nevyhověli.

S rostoucím věkem vyhraněnost postojů klesá a u většiny přijde čas vidět svět ve více barvách. Radikalismus vyměníme za snahu najít pro obě strany přijatelný kompromis.

Bohužel ne každému se „zadaří“ takto dospět. Nemluvím teď o politicích, kteří svou negaci dělají záměrně, zjištěně. Ne z přesvědčení, ale z vypočítavosti. Sami svým slovům nevěří, ale pro své zvolení jsou ochotni udělat cokoli. Spojit se třeba i s marťany. Nebo komunisty. Lidé rádi nadávají na poměry, politik tedy bude nadávat s nimi. K tomu pár slibů, které stejně asi nepůjde splnit a hlasy utěšeně přibývají.

Nulová tolerance byla v poslanecké sněmovně vyhlašována zprava i zleva. Hlasování z principu proti návrhu protivníka, v jednom šiku, to jsme také zažili a zažíváme. Dokonce i kšeftování se životy našich vojáků v zahraničních misích. Tak důsledný je jen málokterý puberták, ve svém upřímném odporu proti zavedeným pořádkům.

Dle mého si každý z nás v nějakém období projde etapou, kdy je naštváný na celý svět. Kdy reaguje přesným opakem, než se od něj očekává. Bez ohledu, co mu radí rozum. Naschvál. Negace, negace, negace. V té době jsme nejchytřejší. Všichni se proti nám spikli, nikdo nám nerozumí. Ti měšťáci, co jsou samej kompromis, ty nás tak vytáčeš.

Bohužel ne každý dospěje. Mluví se o zastydělé pubertě, o stavu, kdy puberta plynule přechází v senilitu. Znáám bohužel případy zcela dospělých jedinců, kteří jsou apriori proti všemu. Na všem hledají jen mouchy. U každé věci se snaží najít důvody, proč to nepůjde. Jsou proti ze zásady, ze svého hlubokého přesvědčení.

Já říkám, že nechci slyšet, proč něco nejde. Já říkám, že chci slyšet, jak to udělat, aby to šlo. Naladění se na pozitivní vlnu. Nihilismus, dekadence, to jsou dle mého cesty do pekla. Pro každého, kdo

tím trpí. Takový jedinec přeci jen stěží může být byt' na okamžik šťastný. Permanentní hledání chyb na všem a u všech. To přeci musí být ubíjející, když to nekončí s dospělostí.

Ne a ne a ne! Jak malé vztekle děcko se někteří chovají. Pracovat s nimi je děsné. Nemá smyslu je přesvědčovat, oni nikdy pozitiva hledat nebudou. Oni mají svou pravdu, žádná jiná neexistuje. Všechno je špatně, každý jim ubližuje. Není z čeho se radovat, neboť zdánlivý úspěch je vlastně taky špatně.

Brr. Takovým bych nechtěl být. A co vy?

Poznámka 2018: Opět nemám důvod na svých slovech nic měnit. Pouze jsem se v nich utvrdil během již popsané krize v roce 2011. Tehdy na každém mém rozhodnutí hledali někteří něco špatného a kritizovali ho, dokonce i tehdy, když jim jednoznačně přinášelo prospěch.

V poslední době se projevuje další společenský fenomén, kdy lidé žijí v uzavřených bublinách na sociálních sítích, kde výhradně komunikují s těmi, co s nimi souhlasí. Doplňují tak uzavřené bubliny kanceláří či školních kabinetů. Všude tam souzní jeden názor, jedna konspirační teorie. Není oponentury, naopak jen v hojné míře vzájemného utvrzování v jejich pravdě, jedno, že jde často o očividný blud.

OSOBNOST

Ten XY je opravdová osobnost. Tuto větu slýcháme dost často. Se slovním obratem skutečná osobnost se dle mého v poslední době dost plýtvá.

Za komunistů se na tento pojem pohlíželo jako na hanlivé označení. Podle jejich teorie dějiny netvořily silné osobnosti, ale pracující dělný lid, možná tak ještě spolu s rolnictvem. Bez ohledu na skutečnost, že historie hovoří jinak. Objevil se výraz „Kult osobnosti“, což zahrnovalo řádění diktátorů a masových vrahů typu Stalina.

Bohužel osobnost nemusí vždy působit kladně. V dějinách národů, ale i v menších kolektivech.

Kádr nemají špatný, ale chybí jim osobnost, píší sportovní redaktoři o nějakém mužstvu. Naše politická elita postrádá skutečnou osobnost, čteme v komentářích.

Na druhé straně vydáváme za osobnost kdejakého kvákala, který je uměle tvořen médii. Děláme osobnosti z nevyzrálých jedinců, kteří by potřebovali sami minimálně dobře poradit, když ne rovnou péči kurátora.

Jak ale poznat skutečnou osobnost? Kde ji hledat? Je osobností jen ten, který přepsal dějiny, ať již kladně či záporně? Nebo jí je i člen pomenšího kolektivu, který dokáže strhnout své okolí? Je jím fotbalista, který dal dva góly, který náhodou nevykopl drn či nepřestřelil stadion?

Nemíním se zde teď zabývat osobnostmi na nejvyšší úrovni. To nechám jiným. Svůj názor jsem mimochodem naznačil u předchozích kapitol. Chtěl bych hledat osobnosti v pedagogickém sboru a mezi studenty, tedy v prostředí školy. Když ta má štěstí, tak lidé, které označujeme za osobnosti, sedí i v ředitelně a kancelářích jeho zástupců.

Začnu obráceně. Jaké vlastnosti by určitě osobnost mít neměla. Neměla by mít problém vyjádřit jasně svůj názor, i když je s ním třeba v danou chvíli v naprosté menšině. Neměla by mít strach se veřejně projevit, i když jí to může přivodit problémy. Neměla by měnit názory, jak mění směr korouhvička na věži, kam vítr, tam plášt'. Neměla by být ve vleku svého okolí.

Kdo jí tedy dle mého názoru je? Ten, kdo dokáže získat přirozený respekt okolí. V těžkých či důležitých chvílích na sebe vzít zodpovědnost. Usměrnit sám sebe a následně své okolí. Mít v zásadních otázkách pevné postoje. Nepodléhat módním trendům.

Kdo se může osobností stát? Podle mého ne každý. Podle mého nelze vytvořit osobnost uměle. Uměle se dá vytvořit diktátor, který má vliv a moc díky strachu, který kolem sebe rozsévá. Lidé se ho bojí, ale respektu má, co by se za nehet vešlo.

Je ještě nevyzrálou osobností, říká se. Ano, každý jedinec musí zrát. I osobnost. Životní zkušenosti nelze získat jinak, než prostě s určitým věkem a prožitky. I mladý jedinec může být osobností, tou nevyzrálou. Ale ke skutečné osobnosti dojde později.

Jak poznáme osobnost? Někdy stěží, někdy na první pohled. Ale zase, pozor, neplést si osobnost s vůdčími autoritami, které mají svůj vliv založený na něčem jiném. Třeba jen na síle, nebo na určitém šarmu, výhodnosti být s dotyčným za dobře. Někdy se jako osobnost projeví jedinec, od kterého bychom to nečekali. V krizové chvíli odhalí své vlohy, které měl vždy v sobě, pouze neměl příležitost nebo je nechtěl dávat najevo.

Je osobnost vždy „klad“? V žádném případě. Bohužel i zcela negativní osoby mohou být osobnostmi. Navíc každý člověk má své světlé i stinné stránky, proč by je tedy neměla mít osobnost. Pouze k tomu má ještě další vlastnosti, které většinou chybí.

Kdo je tedy osobnost? Dle mého jí není skvělý odborník, který může být třeba geniální, nicméně postrádá některé z mnou uváděných vlastností. Osobnosti vědy a techniky, se třeba uvádí na obalu knihy. Dle mého trochu zavádějící, i když vžitý výraz. Ne každý skvělý vědátor byl osobností, dost často naopak podivínek. Nikdo mu neupírá úspěch, jistě byl skvělý ve svém oboru. Ale opravdu každý z nich dokázal výrazně ovlivňovat své okolí? Ať již pozitivně či negativně? A tak tomu je ve všech lidských profesích, sportovce, umělce i politiky nevyjímaje.

Pochopitelně i zde existuje pojem relativní. Každý asi zná přesnou a jedinou správnou definici pojmu relativní. Osoba A strčí nos do zadku osobě B. Obě osoby mají nos v zadku, ale relativně je na tom lépe osoba B. Většinou se tato definice používá s jistým vulgárním slovem, aby byla říznější.

Pro nějakou třídu může být některý z pedagogů osobností. Z jejich pohledu skutečně tou osobností je, byť třeba jinak jí není. V menším kolektivu můžeme za osobnost považovat osobu, která se nějak vymyká, má vliv, dokáže daný kolektiv ovlivnit. Může to být právě jen v tomto kolektivu, shodou více různých náhod.

Znám pár kolegů či kolegyň, které mohu považovat z úzkého pohledu pedagog – studenti za osobnost. V tomto specifickém vztahu jimi opravdu jsou. U studentů mají přirozenou autoritu, dokáží je zaujmout, mají jejich přirozený respekt. Ne však každý z nich je stejnou osobností i mezi svými kolegy ve sboru, neboť zde již v jejich prospěch nehrají hned dvě věci – stav podřízený a nadřízený a zkušenost, někdy související s i s věkovým rozdílem. To samé platí pro třídní kolektivy.

Bůh však zaplat' za každého pedagoga, který je osobností pro své studenty a ve specifickém prostředí pedagogického procesu.

Ne vždy osobnost musí být nutně vůdčím typem v nějaké skupině. Mohu uvést zcela konkrétní příklad. Před mnoha roky jsem byl třídním učitelem v jedné třídě oboru strojnictví. V té byl student, který se zcela vymykal kolektivu. Dobře se učil a když třída jako celek v druhém pololetí třetího ročníku tak trochu zešílela, respektive začala až moc intenzivně poznávat nástrahy života, jeho se toto netklo. Když chtěl jít s ostatními na pivo, tak šel a bavil se. Když se chtěl jít učit, nedal by se přemluvit k zábavě ani za nic. I když nikdo neudělal domácí úkol, on ho měl.

Nutně každého napadne, že svým způsobem šprt, nebude právě oblíbený, natož respektovaný. Ovšem opak byl pravdou. On byl naprosto respektovanou osobností v dané třídě. Většinou se staral sám o sebe, sportoval, dobře se učil, ale dokázal se i bavit. V hodinách byl velmi aktivní, z pohledu kantora ideální student. Byl velmi dobrým programátorem, už ve třetím ročníku si začal přivydělávat. Nenechával se ovlivňovat svým okolím, byl jednoduše řečeno naprosto svůj.

Byly však chvíle, kdy si vzal slovo a promluvil. Většinou nečekaně. V tu chvíli ostatní zmlkli a poslouchali ho. Na okamžik se stal vůdčí osobností, když uznal za vhodné se jí stát. Těch situací nebylo mnoho, většinou, když se třída nemohla na něčem dohodnout, nebo když bylo potřeba něco udělat a

nikdo se k tomu moc neměl. Jen málokdy jsem zažil takový respekt, jaký tento student mezi svými kolegy měl. Prostě v něm bylo něco, čím dokázal ve chvíli, kdy se rozhodl, ovládnout celý kolektiv.

Dost často má třída nějakého svého třídního „vůdce“, ovšem ve velmi velkých uvozovkách. Berou ho, protože je výřečný, možná vtipný, dokáže přicházet s nápady, dělat zábavu. Ale k osobnosti má velmi daleko.

Ještě o něčem se musím v této souvislosti zmínit. Dost často se setkáváme s tak zvanými tvrďáky. Studenty, kteří se ve třídě chovají jako drsníci, rebelové. Vůči svému okolí a někdy i vůči profesorům, jejichž autorita není nejvyšší. Ze svých zkušeností vím, že u značného procenta z nich je tento postoj pouhou pózou, za kterou dotyčný skrývá svou nejistotu a své problémy. Pokud dojde na lámání chleba a takový jedinec se ocitne v ředitelně, velmi rychle své kouzlo frajera a rebela ztrácí. Dost často se objeví i slzy.

V jednom vtipu od Renčina dává otec svému potomkovi do ruky dva dráty a říká: „Synu, život dává různé rány, tohle je třeba elektrický proud.“ Život opravdu není jednoduchý. Jak se zpívá ve známé písničce, jednou jsi dole a jednou nahoře. Silná osobnost se dokáže s ranami života vyrovnat, dokáže se jim postavit. Dokáže bojovat za věc, které věří.

V životě jsou určité mezníky, které dávají mnohým možnost vyniknout. Říká se, že každý člověk má svých patnáct minut slávy. Já bych to tak neviděl. Prostě každý prochází různými mezními situacemi a dostává šanci je zvládnout. Někdo zcela propadne, někdo šanci využije jen zčásti, jiný ji úplně mine. Někdo dokáže příležitost chytnout za pačesy. Je v pravou chvíli na pravém místě, vycítí příležitost a chopí se jí.

Co chce vlastně básník předchozími odstavci říci? Chci jen vyjádřit svůj názor, že bychom s pojmem skutečná osobnost měli opravdu šetřit. Je mnoho lidí, kteří něco dokázali, které dokáží být „hvězdou“ v nějakém menším kolektivu. Je však jen málo skutečných osobností. K té se prostě nelze cíleně dopracovat. Tou člověk prostě je. Osobností se dle mého názoru musí člověk narodit.

Poznámka 2018: V prosinci 2016 se pro studenty druhých ročníků uskutečnil „Kemp demokracie“ v rámci projektu „Inkluzivní výchova na SSPŠ“ z Operačního programu Praha pól růstu. Sto třicet přítomných studentů se rozdělilo do deseti skupin, které v různých oblastech odpovídali na otázku „Jaká by měla být Evropa, ve které bych chtěl žít.“ Na začátku si studenti zvolili svého předsedu a mluvčího, ovšem během pěti dnů práce na tématu se ve většině skupin vygeneroval jiný lídr, dost často takový, od kterého to nikdo nečekal. Prostě se v dané chvíli stal vůdčí osobností kolektivu. Projevil vlastnosti, které doposud před svými spolužáky skrýval. Možná je objevil i sám před sebou. I v tom byl přínos velmi úspěšného kempu.

PEDAGOG

Dobrý pedagog dokáže i nepříliš záživný předmět učinit oblíbeným. Špatný pedagog dokáže znechutit studentovi i předmět, který by ho jinak bavil.

Dobrý pedagog musí být hercem a manipulátorem. Manipulátorem v dobrém slova smyslu. Musí dokázat zmanipulovat své studenty tak, aby v nich probudil zájem o svůj předmět, dokázal je zaujmout, vtáhnout do děje. Oslovit je. Při své výuce musí hrát, dokázat být občas bavičem, který odlehčí atmosféru, musí se umět vzápětí proměnit v moudrého rádce, který nenásilně vštěpuje svým studentům zásady vhodného jednání a chování, včetně nutnosti a prospěšnosti se vzdělávat.

Existuje zákon, který říká, že pedagog musí mít vysokoškolské vzdělání a k tomu ještě pedagogické minimum. Já sám získal titul inženýra na Fakultě strojního inženýrství ČVUT a pak ještě musel studovat další čtyři semestry na Masarykově institutu a získat titul bakaláře jako učitel odborných

předmětů. Chce se po mně celkem čtrnáct semestrů vysokoškolského studia. Jsem podle toho jako pedagog také tak zaplacený?

Když už mluvím o studiu pedagogického minima, měl jsem k tomu, jak bylo postaveno, dost velké výhrady. Například v rámci zdravotní péče se podrobně probíral vznik lidského života. Třiceti až padesátiletým mužům a ženám, většinou matkám, bylo vysvětlováno, jak dojde k oplodnění vajíčka. Přestože tam seděli sami středoškolské učitelé, skoro nic jsme se nedozvěděli o tom, jaké mohou mít zdravotní problémy mladí lidé mezi patnácti až dvaceti lety. Jak poznat různé dis. Jak s těmito lidmi pracovat. Na co si dávat pozor.

V jiném případě nás slovný středoškolský profesor v důchodovém věku učil držet křidu, aby neskřípala! Používat kuličkovou pera na rýsování, přestože se tou dobou již kreslilo výhradně na počítačích. A tak bych mohl pokračovat.

Jenže ani kdyby toto studium bylo sebelepší, nedokáže z nikoho udělat dobrého učitele. Kvalitní pedagog musí především zvládnout svůj vztah se svými studenty. Být pro ně autoritou a dokázat své hodiny kočírovat. To ho nenaučí žádná škola ani sebelepší kvalifikační předpoklady. Bohužel někdo nemá k povolání učitele žádné vlohy a výuka je pro něj pak bojem o přežití a nutně i utrpením. Bohužel jsem se byl nucen již v roli ředitele rozloučit s některými pedagogy ve zkušební době, kteří byli sice dobrými odborníky, ovšem nedokázali zvládnout pedagogický proces. Prostě ne každý je předurčen být pedagogem a ne každý pedagog se stane dobrým pedagogem.

Já bych učitele rozdělil do tří skupin. Nikomu pochopitelně svůj názor nevnucuji. Pravděpodobně bychom našli i další dělení v rámci jednotlivých mnou naznačených typů.

Aktivní typ pedagoga. Takový typ pedagoga, aktivního a snažícího se pracovat i nad rámec svých povinností, je radost mít ve svých řadách. Pak je ale děsivé, když někteří ředitelé místo finančního ocenění takového jedince, mu dají to samé, co těm pasivním, jen aby nevznikly konflikty. Tady nemluvím ze své zkušenosti, neboť já se nezdráhám mít rozpětí v mimořádných odměnách od 0,- Kč až do 20.000,- Kč. Mluvím tu například o mimořádných dotacích od zřizovatele na odměny pro pedagogické pracovníky. Jde však o oblast, která by vydala na samostatnou semestrální práci, zde ji zmiňuji jen jako motivační faktor, který mnohdy chybí a ředitel se tak sám připravuje o aktivního pedagoga, ze kterého sám vychová pedagoga flegmatického.

Bohužel typ aktivního a nápady sršícího pedagoga je těžké dlouhodobě uspokojit, neboť ten je většinou bez problémů schopen se uživit i v jiném odvětví a tam mu dají daleko vyšší peníze. Systém platových tabulek nám nedává příliš možností si takového pedagoga hýčkat. Přitom mnohdy pracuje více, než je součet přímé a nepřímé vyučovací povinnosti, dokáže strhnout studenty, podnítit jejich zájem. Pokud je tedy podporován ze strany vedení. Většinou i chápe nutnost získat prostředky na své aktivity i pomocí grantů. A připravuje je i s vědomím vysoké nejistoty, zda jeho práce neskončí v kolonce zbytečná, možná oceněna uvědomělým ředitelem při mimořádné odměně. Někdy oceněna vzhledem k jejímu rozsahu jen částečně nebo symbolicky.

Pasivní typ pedagoga. Druhým typem, a nebojím se říci typickým českým pedagogem, je osoba spokojená se současným stavem. Svoji práci si odvádí kvalitně, svoje povinnosti plní řádně, ale jede ve vyznačených kolejích a nechce nic moc měnit. Přípravy má již dávno hotové, sem tam do nich zabuduje nějakou novinku, aby se neřeklo. Písemky si opraví během suplování, dělá minimálně práce nad rámec své přímé vyučovací povinnosti. Většinou dokáže zajistit kvalitní pedagogický proces, někdy za pomoci tradičních metod zastrašování, někdy i za využití své přirozené autority.

Při zmínce o dalších aktivitách nechápavě kroutí hlavou, škola je přece o kvalitním výukovém procesu, já si plním všechny povinnosti jak mám, chodím včas do hodin, látku dovykládám podle osnov, v klasifikaci mám pořádek, kdo jiný než já by si zasloužil vysokou mimořádnou odměnu. Co bych měl dělat dál? Proč něco modernizovat, když si vystačím dobře s tím, co mám? Proč si dělat problémy? Proč vynakládat čas, když to možná k ničemu nebude? Peněz bych chtěl sice víc, ale akceptuji nižší příjem

výměnou za dost volna. Vzhledem ke svým zkušenostem, vypracovaným přípravám, ho mám skutečně dost. Případně může ještě učit na jiné škole na „vedlejšák“ či si jinak přivydělat.

Mám bohužel obavu, že tento typ pedagoga v našem školství převažuje. A nejde přitom výhradně o věk, mohou být velmi agilní šedesátníci a zcela flegmatictí třicátníci či čtyřicátníci. Jde o typ, který se spokojí s jistotou třeba i relativně nižšího výdělků, kompenzovanou svou jistotou osobní. Záměrně říkám relativně nízký plat, protože v případě takového typu pedagoga je dle mého kacířského názoru jeho plat dostatečný. On skutečně pracuje nižší dobu, neboť čas nepřímé vyučovací povinnosti nevyužívá, stejně tak různá další volna mu slouží toliko k vlastnímu odpočinku.

Zmatený typ pedagoga. Bohužel nedostatek kvalitních pedagogů, byť i jen těch pasivních, přivádí do škol typy učitelů, kteří by se těmto institucím měli vyhýbat obloukem. Jde o osoby s různým „postižením“ pro práci pedagoga, od lajdáctví přes nulovou autoritu, špatné vyjadřovací schopnosti, zmatený výklad, diktování celých statí, špatné pedagogické schopnosti. Občas se objeví i vyslovený flink, sice schopný, ale beroucí zaměstnání učitele jako svou jistotu a zabývající se jinými aktivitami. Do tohoto typu učitele spadají všichni ti, kterých by se ředitelé rádi zbavili, kdyby jim to zákon umožňoval bez obav z následných soudních tahanic, a také a především, kdyby za ně existovala náhrada.

Na pedagogy se dívají lidé různě. Bohužel dost často vycházejí z teze, že kdo umí, tak umí, a kdo neumí, ten učí. Rodiče hovoří zcela naplno před svými dětmi o pedagogích s velkým despektem, a pak se diví, že jejich potomek nemá k učiteli žádnou úctu. Pochopitelně je na vině pedagog.

Na druhou stranu skoro až pokrytecky ti sami říkají, že být učitelem není povolání, ale poslání. Když toto slyším, vždy vzpomenu na bývalého kolegu, který toto dost často používané rčení parafrázoval. „To není poslání, to je k posrání.“

Vy pedagogové, říkali mi někteří kamarádi. Co pořád máte. Na co si pořád stěžujete. Já musím makat osm hodin denně a mám tři nebo čtyři týdny dovolené. Vy učíte dvacet hodin týdně, a ty ještě trvají pětáctyřicet minut, k tomu máte bezmála tři měsíce volna. Ovšem mnohdy už nevidí, jak velký nápor na nervy výuka představuje a kolik se toho na pedagogy nakládá. Nevidí přípravu kvalitních pedagogů na výuku, opravy prací, účast na kursech a samostudium, které je pro správný výkon funkce učitele nezbytné.

Pedagog je však v současném českém školství taková děvečka pro všechno. Dle logiky má především vzdělávat studenty a k tomu se také vzdělávat neustále sám, aby mohl uplatňovat ve výuce moderní formy. Logicky si musí dělat přípravy na hodiny, pokud mají být zajímavé.

Jenže na pedagoga se valí i další povinnosti. Suplovat neodborně, tedy vykonávat pouhý dohled nad třídou. O přestávkách musí konat dozory. Vykonávat funkci třídního učitele, kterou jistě příspěvek osm set korun měsíčně nevyváží. Teď mu ještě připadla časově i odborně velmi náročná činnost, kterou je příprava Školského vzdělávacího programu. Pár korun, které v rámci mimořádných odměn poskytlo MŠMT, jejich práci opravdu nemůže vyvážit. Jestliže chceme získat pro školu nějaké peníze, musí se podílet pedagogové na přípravě grantů.

Další zátěž představuje nesmyslně nastavený systém státních maturit. Chce-li stát organizovat centrálně státní maturity, měl by k tomu vytvořit odpovídající podmínky a ne, jak je jeho zvykem, hodit největší díl práce zase na pedagogy. Uvrtat je do rolí komisařů, hodnotitelů, zaneprázdnovat je dalším školením, testováním a následným výkonem těchto funkcí. Aniž by pochopitelně zabezpečil jejich adekvátní ohodnocení.

U nás na škole však práce pedagogů vyjmenovanými povinnostmi rozhodně nekončí. Jelikož zavádíme systém Virtuální školy, plynou z toho pro ně další úkoly. Jak studium systému, tak jeho naplňování. Podílí se ve formě garantů a konzultantů na žákovských projektech. Mnoho z pedagogů, vyučujících informační technologie, jsou zároveň lektory různých odborných akademií, Cisco Academy, Microsoft Academy, Autodesk Academy či ECDL.

U nás na škole máme to štěstí, že učitelský sbor je již delší dobu stabilizovaný, ačkoli u některých odborných předmětů hrozí generační problém. Naštěstí pedagogové v důchodovém věku, vyučující především odborné předměty, informační technologie, jsou dost aktivní a v dobrém slova smyslu zachovalí. Dost z nich bez ohledu na šediny na svých skráních stále hýří aktivitou.

Rovněž tak mohu být na naší škole spokojen se skupinou „aktivního typu pedagoga“, která je v našem sboru poměrně silná, o čemž svědčí mnohé naše aktivity nad standardní výukový proces. O velmi dobrém hodnocení pedagogů ze strany studentů jsem již zmínil u kapitoly o kultuře školy.

Obecně považuji za naprostou časovanou bombu v celém českém školství fakt, že mnoho učitelů odborných předmětů je v důchodovém věku. Výjimkou nejsou učitelé, jejichž věk se blíží sedmdesátce. Nic proti nim, někteří jsou opravdu skvělí a drží odborné předměty nad vodou. Ale čas se zastavit nedá a kvalitní náhradníky nějak nevidím. Dokonce ani dostatečnou kvantitu náhradníků, bez posuzování jejich úrovně pedagogických schopností.

Najít mladé kvalitní učitelé odborných předmětů je velký problém, neboť soukromý sektor jim nabízí daleko více peněz. Ve škole sice mohou mít určitou jistotu, možná stabilní pracovní dobu, nemusí pracovat na zakázkách přes noc a o víkendech. Ale ti dobří a aktivní tuto řeholi přijmou, náhradou je jim adekvátní finanční ohodnocení.

Pedagogů je velmi mnoho. Populistické volání po snižování platů poslanců je z hlediska ekonomiky státu naprosto nepodstatné. Je jich jen dvě stě. Když jim přidám tisícovku měsíčně, dělá to dvě stě tisíc a za rok necelého dva a půl milionu. Když cca dvě stě tisícům učitelů přidám tisíc korun, dělá to měsíčně dvě stě milionů a za rok bratru dvě a půl miliardy.

Platy ve školství dané tabulkami, kde roste plat úměrně s věkem, respektive odslouženými roky, jdou proti motivaci. Budiž, zachovejme tento systém, ale dejme větší částku na osobní příplatky a mimořádné odměny, aby mohl ředitel skutečně podporovat aktivní pedagogy. Nebo dobrým mladým pedagogům kompenzovat ostudně nízký nástupní plat.

Nic proti řidičům tramvají a autobusů. Ale pokud mají minimálně stejný plat jako vysokoškolsky vzdělaní lidé, kteří vzdělávají mladou generaci, není něco v pořádku. Vypovídá to o postavení pedagoga ve společnosti, o jeho prestiži. Od toho se odvíjí ochota schopných lidí stát se pedagogem.

Jistě, svým způsobem musí mít pedagog ke své práci vztah, práce s mladými lidmi ho musí bavit, nacházet v ní vnitřní uspokojení. Jenže na to se nelze věčně spoléhat. Zvyšování úrovně pedagogických sborů a jejich omlazování musí být centrálně podporováno.

Když dostanu cca 12,5 % z platového základu na osobní příplatky, znamená to cca 2. 000,- Kč na hlavu. Pokud však dám někomu 6. 000,- Kč, znamená to, že dalším dvěma pedagogům musím dát nulu.

Někdy s nadsázkou říkám, bohužel zase tak moc o nadsázku nejde, že budeme mít možná dobré vybavení, budeme mít možná i nadále dobré studenty, ale během několika let je nebude mít kdo učit. Především v oblasti odborných předmětů. Ne že by kvalitních pedagogů ve všeobecně vzdělávacích předmětech bylo přešlá, byť chodí dost žádostí o zaměstnání na občanskou či tělesnou výchovu, dějepis, objevuje se i matematika či fyzika, v poslední době i jazyky. Bohužel nejsem zavalen žádostmi, kdy by se o práci ucházel odborník z oboru informačních technologií, elektrotechniky, řídicích systémů.

Nemůže být dobré školy bez dobrých pedagogů. Naopak jeden špatný pedagog, který je ostudou svého sboru, dokáže velmi poškodit prestiž školy i svých kolegů. Pedagogové obecně si dle mého zaslouží větší vážnosti ve společnosti. Bohužel toto nelze nařídit. Dokud ale nezmění naše společnost či alespoň její většinová část své hodnoty, své priority, nic se nezmění.

Dokud nám bude bližší košile než kabát, dokud se budeme dívat jen na plný talíř před sebou a ne na budoucnost mladé generace, nezmění se podíl HDP jdoucí do školství a nezmění se i podmínky pro pedagogický proces. Nelze se pak divit žákům a studentům, když jsou navyklí z rodin na jistý hodnotový žebříček, že na pedagoga pohlížejí jako na chudáka, na podivína, který dělá za plat, kvůli kterému by jejich otec ani nevstal z postele.

Být dobrým pedagogem je poslání. Společnost by si jich měla umět vážit a najít způsob, jak je ještě více motivovat a v českém školství udržet.

Poznámka 2018:

Předně je třeba zmínit jeden významný fakt. Tím je změna postavení pedagoga ve vzdělávacím procesu, ke které dochází, ať se to někomu líbí či ne. Kdysi byla škola hlavním zdrojem informací a učitel jejich zvěstovatelem. To již neplatí, daleko více informací získávají studenti mimo školu. Využívají především různých portálů, odborných diskusních fór na internetu, ale i různých online kursů u vzdělávacích institucí, universit apod.

Učitel by měl být v budoucnu, a vlastně už v současnosti, nikoli vykladačem pravd, ale mentorem, který studenta provází vzdělávacím procesem, garantem pravdivosti informací. V daleko širší míře se musí zaměřovat u studenta na rozvíjení měkkých kompetencí a upozadovat ty tvrdé, které se bez praktického používání rychle zapomínají.

Výše popsaná situace po devíti letech nabývá ještě více na aktuálnosti. Chybí techničtí pracovníci ve všech firmách i institucích, tak jak by neměli chybět ve školství, které je platí nejméně, dovolím si říci přímo ostudně. Do soukromého sektoru nám již zmizelo několik dobrých učitelů, jen co se trochu vyprofilovali. Tisíce jiných o školství vůbec ani neuvažují.

Na všech středních i základních školách chybí učitelé IT. Na některých základních školách nakonec učí IT například tělocvikáři, a to způsobem, že nechají žáky, aby si zapnuli počítače a dělali si, co chtějí. Vím o mnoha takových případech od svých studentů. Pro ředitele středních škol je problém najít odborníka na IT, a já jich na své škole potřebuji dvacet.

Situaci nám pomáhají řešit tři skupiny osob. Tou první jsou důchodci, a díkybohu za ně. Tou druhou jsou učitelé, kteří ještě mají svoje podnikání, svou živnost, svou firmu. Ve škole mají jistotu příjmu, ale životní úroveň si zvyšují jiným způsobem. Třetí skupinou jsou absolventi, kteří jsou konzultanty studentských a maturitních předmětů, ale také vyučujícími vysoce odborných a nejmodernějších předmětů, jako jsou počítačové sítě, robotika, Internet věcí, kybernetická bezpečnost, programování.

Mezi prvními z řad absolventů začali s výukou dva studenti, kteří už ve třetím ročníku získali statut lektora Microsoft Academy a začali učit své kolegy. Po absolvování střední školy se z nich stali spolupracující absolventi. Zároveň jsem o něco později několik absolventů dosadil na pozici asistenta ředitele školy. Ve chvílích personální krize jsme se na ně obrátili. V posledních letech se k nim přidávají další a další. Pokud jsem je musel zpočátku hledat a na doporučení kolegů oslovovat, nyní už mnozí přicházejí sami a říkají: „Pane řediteli, měl bych zájem po maturitě spolupracovat.“ Většinou jde o studenty, kteří se školou spolupracují již během svého studia.

Úplně prvním absolventem, který se stal řádným učitelem, byl však pan profesor na IT. Ve čtvrtém ročníku se mnou spolupracoval na školním časopise Presík a před maturitou jsem ho oslovil, zda by nechtěl na naší škole učit výpočetní techniku. Byl sice dost zaskočený, ale nakonec přikývl. Přes prázdniny se tak stal ze studenta učitelem, což zaskočilo jak pedagogy, tak studenty, před které náhle předstupoval v nové pozici.

Svoji roli zvládnul skvěle. Má již bakalářský titul, ale i své vlastní podnikání. Stále však na naší škole učí, byť počet hodin je každý rok jiný, podle toho, jak má čas. Ale i když rok pracoval na projektu v Německu, se zaměstnavatelem se dohodl na volných pátcích, které věnoval výuce na naší škole. Po skončení tohoto projektu se počet jeho hodin opět navýšil.

Možná si teď někdo řekne, jak může učit „dvacetiletý kluk“, který má jen střední školu. Já na to odpovídám, stejně dobře, jako kterýkoli jiný odborník. Někdo z nich má vyšší pedagogické vlohky, ale všichni mají dostatečné odborné znalosti, přinášejí nové poznatky, které sami získávají na vysokých školách. Významně nám pomáhají, ale zároveň rostou i sami. Mezi studenty má většina z nich dobrý

zvuk, jak jsem si mohl ověřit. Drtivá většina z nich navíc k výuce přistupuje s maximální pokorou, snaží se zlepšovat, nebojí se požádat o radu.

V loňském školním roce dva studenti v rámci pilotního projektu s IBM pracovali na maturitním projektu „Chytré auto na chytré silnici“. Jelikož absolvent, který je měl „na povel“, skončil a šel do soukromého sektoru, oba se uvolili v příštím roce nabídnout výběrový předmět Internet věcí ve třetím respektive čtvrtém ročníku, a také se stát konzultanty mnoha projektů. Oba k tomu začali studovat na ČVUT. Také se stali koordinátory zaměření Internet věcí. Jistě, šlo o jisté riziko, které si oni sami uvědomovali, když již v devatenácti letech dostali takovou míru zodpovědnosti. Já však věřil, že svou roli zvládnou stejně dobře, jako před nimi jiní jejich kolegové. Po roce jejich působení ve škole mohu říci, že jsem věřil správně. Za ten rok nesmírně vyrostli po všech stránkách a jejich význam pro školu se ještě zvýšil.

Další dva absolventi z roku 2015/2016 se školou již dva roky spolupracují na projektu Kybernetická bezpečnost. Jako koordinátor a jeho zástupce. Nahradili tak pro změnu jiného absolventa, který po absolvování bakalářského studia na FEL ČVUT odešel na roční stáž do centrály firmy Cisco v Silicon Valley a pak na studia v Německu.

Oba dva zmínění absolventi vlastně tvoří nový obor Kybernetická bezpečnost pro celou Českou republiku, jsou autory projektu vybudování kybernetického polygonu na naší škole. Zároveň učí i některé vysoce odborné předměty. Pravdou však je, že v tomto oboru podnikají již od druhého ročníku střední školy, a že ještě jako studenti vedli semináře pro své kolegy. Přitom u nich cítím velký respekt ke své roli a jejich přístupu si vážím. Ve dvaceti jedna letech mají velkou zodpovědnost, kterou však zatím zvládají velmi dobře a osobnostně bezpochyby rostou. Zároveň jsou velmi dobře hodnoceni i našimi partnery z firem či z FEL ČVUT, se kterou úzce spolupracují.

Jistě, oba již dostali nejednu nabídku na zaměstnání. Dokonce jim někteří bezostyšně nabízeli práci přímo přede mnou. Oni ale naštěstí chtějí zůstat nezávislími, a tak pracují na částečný úvazek u nás a k tomu podnikají.

Na závěr této kapitoly chci znovu připomenout, že personální krize v českém školství v oblasti odborných předmětů se prohlubuje. Místo toho, abychom odborníkům otevírali dveře lepšími platy, otravujeme je naopak byrokracií, jako je pedagogické minimum. Přitom mám tu zkušenost, že jeho absolvování nijak významně nikomu nepomůže. Buď má schopnost učit v sobě, nebo nemá, a pak mu teoretické rady nepomohou. Navíc mnohdy jde o rady od „odborníků“, kteří jsou sami minimálně hodně dlouho od role pedagoga odtrženi, pokud jím vůbec kdy byli.

V legraci jsem na jednom jednání DigiKoalice (Národní koalice pro digitální pracovní místa) na MŠMT představil perpetuum mobile pro budoucí vzdělávání studentů na středních školách. Studenti se během prvního a druhého ročníku musí naučit se učit. Studenti třetího a čtvrtého ročníku se musí sami učit, a k tomu musí naučit studenty prvních a druhých ročníků se učit. Někteří nejprve konsternovaně zírali, pak se začali smát. V ten moment se ozval jeden z přítomných.

„Vážení, my se vyjádření pana ředitele smějeme. Jenže pokud se rychle něco převratného nestane, tak to tak nakonec skončí.“

Pedagogů je málo a těch skutečně dobrých a aktivních ještě méně. Společnost, který si neváží svých pedagogů a nedokáže je adekvátně ohodnotit, kašle na svou budoucnost.

QUO VADIS

Kam jdeš, ptá se dle mythologie Ježíš svého apoštola, který opouští Řím, kde jsou masakrováni křesťané psychopatickým Nerem.

Kam směřuje lidstvo, ptám se já. Máme jedenadvacáté století, máme takové technické vymoženosti, o jakých se nám dříve ani nesnilo. Přesto na světě panuje tolik nenávisti, nesnášenlivosti a násilí. Místo, aby se lidé snažili vymoženosti techniky využívat ke zlepšení kvality svého života, snaží se nalézt způsoby, jak se co nejefektivněji pozabíjet.

Často se mluví o krutém a krvavém středověku. Když se však položí prostá otázka, které století bylo v dějinách nejkrvavější, není jiné odpovědi, než že století dvacáté. Co nás čeká v tom jedenadvacátém? Další apokalypsa?

Nacisté rozpoutali válku a neváhali neosobně a technicky vzato velmi účinně povraždit miliony civilistů. Komunismus připravil o život dalších asi sto milionů lidí, většinou svých spoluobčanů. Masově vraždili Japonci v Číně, Turci vyhlazovali Armény a ještě na konci dvacátého století prováděli genocidu Srbové v bývalé Jugoslávii. Století jedenadvacáté zahájili Hutové zmasakrováním Tutsiů v Africe. Vraždí se dál a je jedno ve jménu jaké ideologie. Zda nacionální či náboženské.

Vždy se zamýšlím, kde se v lidech bere ta bezmezná nenávist, s kterou ve jménu nějaké zdánlivě ušlechtilé ideje masově zabíjejí zástupy lidí, které jsou jinačí či nesdílí jejich názory. Zvláště to nechápu v otázce náboženství.

Já sám jsem nevěřící, ale naprosto respektuji ty, co chtějí věřit ve svého Boha či bohy. Očekával bych, že víra bude přinášet lidem vyrovnanost, ale místo toho se setkáváme s obrovskou nenávistí a netolerancí.

V západní Evropě, kam už nějaký čas patříme, jsou nastaveny určité hodnoty, mezi které patří demokracie a velká tolerance k lidem různé rasy, národnosti, víry, náboženství a sexuální orientace. Což je jistě dobré a správné. Bohužel se dle mého trochu sebevražedně v rámci této tolerance smiřujeme s tím, že dáváme v našem životním prostoru stále větší prostor lidem, kteří tyto naše hodnoty nesdílejí.

Ano, mluvím v této chvíli především o islámu. Je právem každého, aby se rozhodl, čemu bude věřit. Ale dle mého mám také já právo požadovat, aby každý byl stejně tolerantní ke mně. Bohužel stále více osob, co vyznává islám, vyžaduje toleranci ke své víře, ale stejnou měrou neoplácí. A to dle mého ani tací, kteří rozhodně nevyznávají terorismus.

Mám jednu osobní teorii. Křesťanství se datuje k narození Krista, je tedy asi dva tisíce let staré. Islám vychází ze stejných tradic, má stejné kořeny, nicméně je přibližně o šest set let mladší. Odečteme teď těch šest set let a dostaneme se do období kolem roku čtrnáct set. V té době rozhodně křesťanství nebylo tak tolerantní, jak ho známe ze současné doby. Tehdy se kacíři upalovali na hranicích, militantní skupiny věřících obraceli své spoluobčany na víru ohněm a mečem. To už nemluvím o bratrovražedné válce katolíků a protestantů, jejichž nesnášenlivost někde přetrvává dodnes. Možná jen islám potřebuje dospět k větší toleranci vůči lidem, kteří jsou jiné víry či nevěřící.

I u představitelů umírněného islámu mi chybí jejich rozhodné a jednoznačné odsouzení terorismu. Bez žádných ale. Jak řekl v jedné besedě s nepřilíš velkou nadsázkou bývalý premiér Miloš Zeman. Není pravdou, že každý muslim je terorista. Je však pravdou, že každý terorista je muslim.

Západ zaujímá v tomto směru většinou velkou umírněnost. Miliony muslimů na území jejich státních útvarů je nutí být obezřetnými. Jenže pokud někdo hlásá, že jeho cílem je obrátit všechny na svou víru, že si člověk jiného vyznání nezaslouží žít, hrozí svatou válkou a militantní skupiny uvádějí toto do praxe, kdy si neváží života svého ani cizího, je nutné se semknout a postavit se takové hrozbě. Neboť nenávist plodí opět nenávist a časem může dojít k nekontrolovatelné explozi.

Je nepochybně správné vychovávat mladou generaci k maximální toleranci k jinakostem. K maximální toleranci k lidem jiné rasy, s jinou vírou, sexuální orientací. Ale je také nutné je vychovávat tak, aby byli připraveni své principy bránit. Jestliže se na konci ulice usadí člověk, který kolem sebe máchá nožem, šíří kolem sebe nesnášenlivost a nenávist, postupně získává v ulici dům po domu, neváhá při své expanzi podřezávat lidem krky v přímém přenosu, nelze schovávat hlavu do písku. Je nutné zaujmout rozhodné stanovisko vůči takovým skupinám.

Boj s terorismem je dle mého ze strany Evropské unie nevýrazný. Nerozhodný. Bohužel se domnívám, že jde o obrovský omyl. Omyl v tomto případě jak vyznavačů evropských demokratických tradic a západoevropského životního stylu, ale i omyl představitelů muslimských komunit, které nemají ve své terminologii slovo terorismus. Odsuzují ho však velmi chladně a postrádají větší míru tolerance vůči svým spoluobčanům a v mnoha případech i hostitelům. Jak západoevropským vládám, tak i umírněné muslimské komunitě se toto může vymknout z ruky, pokud se bude teror stupňovat.

Velkým mementem by pro ně měla být nacistická či komunistická terminologie, která dokázala vytvořit nepřítele z celé skupiny obyvatel. V prvním případě z rasového hlediska, například z Židů, v druhém z celé sociální skupiny vlastníků, podnikatelů, živnostníků. Tyto skupiny pak perzekuovala strašným způsobem. Když demokracie bude slabě či nedůsledně bránit sama sebe, mohou vznikat tendence ji nahradit vládou silné ruky, která bude umět rázně problémy vyřešit. Bohužel takové řešení je ve svém důsledku hrubě nedemokratické a vede k perzekuci celých skupin, bez ohledu na míru provinění.

Umírněné muslimské komunity v Evropě by měly uzavřít s Evropskou unií smlouvu o vzájemném soužití. Necht' dodržují některé své tradice, pokud nejsou v rozporu s listinou lidských práv a svobod, necht' mají své mešity, minarety. Ale ať jsou tolerantní k lidem jiné víry či bezvěrcům. Ať respektují zákony země, ve které jejich příslušníci žijí. Ale především, ať se společně a razantně postaví proti terorismu, proti šíření nenávisti a nesnášenlivosti. Vražedění nevinných je nepřijatelné a oni to musí společně celému světu a především militantním skupinám sdělit.

Bohužel nabývám přesvědčení, že některé zaslepení nezná hranic. Příkladem je mi poslankyně hnutí Hamas, která poslala už všechny své syny do Izraele v roli sebevražedných atentátníků. Hrdě se k tomu hlásí a vykřikuje, že kdyby měla i dalšího syna, opět ho omotá výbušninami a pošle ho zemřít. Hlavně musí zabít co nejvíce vrstevníků, třeba na nějaké diskotéce.

Musím se přiznat, že jsem se snažil přijít na to, jak taková žena uvažuje. Proč s hrdostí a nadšením posílá své syny vraždit, posílá je na smrt a prožívá pocit štěstí. Přitom není považována za šílenou, ale je zvolena do parlamentu. Zvolena svými spoluobčany, je jimi uctívána a dávana za příklad. Opravdu lze s někým takovým jednat a očekávat, že ho přesvědčím racionálními argumenty?

V každém z nás je dobro a zlo. Každý z nás má ve svých genech stopy lovce, válečníka. Každý touží ovládat jiné. Každý chce mít vliv a moc. U každého je namíchán z těchto ingrediencí jiný koktejl a hlavně, u každého existuje jiná míra morálních zábran. Ty vycházejí z morálních hodnot společnosti, ve které dotyční žijí. Většina z nás své výše zmíněné pudy dokáže ovládnout.

Za druhé světové války byly členy německých popravčích čet otcové od rodin. Jistě milující otcové, kteří by v běžném životě nevztáhli ruku na své sousedy. Nedopustili by se žádného zločinu, natož násilného trestného činu. Ale titíž hodní tatínkové bez slitování stříleli do zátylku malé židovské děti.

Kdysi Miloš Kopecký v rozhovoru s Miroslavem Horníčkem říkal, že když chceme někoho skutečně poznat, je dobré ho opít. Pak se teprve projeví jeho skutečná podoba. Mimochodem také poznamenal, že alkohol za nic nemůže, ale že by na každé láhvi mělo být napsáno: „Jsi-li blb, nepij“.

Já však mám teď na mysli tu první část. Jsme brzděni morálními zásadami společnostmi, ve které žijeme. Většina z nás by ráda občas někoho hodně silně praštila, ne-li mu provedla něco horšího. Drtivá většina to však neudělá, protože podvědomě cítí, že se to nepatří. Pro jedince, kteří tyto morální zábrany nemají, jsou tu zákony, aby před nimi byli ostatní chráněni. Jak dobře, je věc jiná.

Jenže válečné konflikty přinášejí extrémní situace a během těchto konfliktů ukazuje lidstvo svou pravou tvář. Jinak skrytou za slupkou spořádaného občana. Není snad žádného zvěrstva, kterého by se ve válečných konfliktech lidé proti sobě nedopustili. Padají přirozené morální zábrany pro většinu, patologičtí zločinci jsou pak vypuštěni ze řetězů. Přirozená povaha lidí propuká naplno. Historie dává lidstvu strašnou odpověď, jací jsou, nastavuje jim strašné zrcadlo. Historie stará pár desítek let, ale bohužel i několik roků a dokonce i několik dní.

Škola má vzdělávat, ne vychovávat. Vychovávat má rodina. Opakuji již jednou napsané. A přidávám znovu, že se prostě škola na výchově podílet musí. Měla by se snažit, aby ve svých klientech pěstovala morální zábrany, které jim budou bránit konat jinak, než je z pohledu naší společnosti správné a přípustné. Pěstovat v nich úctu k životu, pěstovat v nich toleranci k jinakostem, pěstovat v nich oddanost demokracii. Ale také je učit, že pokud jsou ohroženy právě zmíněné zásadní hodnoty, je nutné je bránit. Nelze-li jinak, tedy i silou, protože některé příslušníky lidské rasy jinak prostě zastavit nelze. Zemřelo mnoho lidí, abychom si my mohli těchto vymožeností užívat. Je naší povinností tyto vymoženosti bránit, aby si je mohly užívat i generace, které přijdou po nás.

Kam lidstvo kráčí? Tak to opravdu nevím. Snad ne tam, kam se s oblibou posíláme.

Poznámka 2018: Aktuálnost mých úvah z let 2006 a 2009 jen potvrzují události z poslední doby, vznik Islámského státu či teroristické útoky na mnoha místech v Evropě. Také je patrný stoupající vliv stran, u kterých mohou panovat obavy, že po uchopení moci by již nemuseli mít jejich představitelé zájem o ni soutěžit v dalších svobodných volbách.

Já osobně mám největší strach z toho, že pštroší politika evropských „elit“, které zase tak moc elitami nejsou, povede k volbě buď extremistických stran či populistů, kteří nakonec přivedou demokracii k zániku. Nastolí nějaký druh totality, jedno či zleva či zprava. Budou se zaštiťovat ochranou spoluobčanů před teroristy, ale postupně za ně budou považovat každého, kdo bude smýšlet jinak než oni, respektive kdo bude zpochybňovat jejich vedoucí úlohu, ohrožovat jejich moc. Vždyť i Hitler či Gottwald přišli k moci demokraticky, pouze už další demokratické volby nepřipustili.

Pochopitelně se snažím, aby naši studenti o všech těchto nebezpečích přemýšleli, aby v sobě měli toleranci k jinakosti, ale také obezřetnost k jednoduchým řešením, který vždy vedou do pekel. Věnujeme se velkému projektu, který zpracovává historii Osvětlení, ale také aspektům náboženství. V březnu 2017 se uskutečnil „Kemp bez hranic“, na kterém se potkalo pětaticet studentů s českým i jiným občanstvím. V rámci tohoto kempu se studenti rozdělili do pěti skupin a zpracovávali pět významných náboženství, judaismus, křesťanství, islám, hinduismus a buddhismus. Po pět dní hledali informace, vytvářeli si názory a ty poté prezentovali před ostatními, aby o nich byla následně vedena diskuse. Na závěr přijali komuniké, které je velmi vstřícné vůči věřícím, ale také jasně požaduje oddělení náboženství od státní správy.

V červnu 2017 pak na tento kemp navázala jiná akce, kdy si studenti pozvali do školy zároveň představitele tří abrahámovských náboženství. Já tuto besedu moderoval a musím říci, že měla velmi dobrotou úroveň, jak ze strany hostů, tak přítomných studentů. Vedle sebe proti nim seděl rabín, zástupce pražského arcibiskupství a představitel pražské obce muslimské. Mnohé nejspíš překvapilo, kolik společného mají všechny tři víry.

Možná by bylo dobré se zmínit ještě o jednom. Mnoho lidí se vyhrazuje proti různým věcem, ale přitom o nich vědí strašně málo, neřkuli téměř nic. Podobné je to s islámem. Ale i judaismem. Uvedu dva příklady, jak moc chybí vzdělání v této oblasti, za což se zlobím i na pojetí výuky dějepisu v našem státě. Snad až s patologickou rozkoší se babráme v různých prvobytně pospolných společnostech, abychom „kašlali“ na výklad moderních dějin. Chápu, o těch se mnohým mluví hůře, neboť se jich mohou dotýkat a mohli by se jich studenti ptát na jejich postoj. Ale neznalosti moderních dějin může vést k jejich opakování, jak správně říká jedno rčení.

Příklad prvý. V rámci Dnů demokracie se uskutečnila diskuse o islámu, přítomen byl i náš absolvent, který studuje tento obor na universitě. V jednu chvíli padlo jméno Ježíš, a paní profesorka, přítomná besedě, rádoby vtipně poznamenala:

„Ježíš! To by ti muslimové dali, kdybys ho před nimi zmínil.“

„Myslím si, že ani ne, paní profesorko. Oni totiž muslimové Ježíše uznávají, byť ne jako syna božího, ale jako významného proroka,“ poznamenal jsem a odborník na islám mi dal za pravdu. Navíc s Ježíšem muslimové počítají i u posledního soudu.

Dovolím si tvrdit, že si mnozí občané ani neuvědomují, že judaismus, křesťanství a islám mají toho samého Boha, a dokonce uctívají mnoho stejných osobností, proroků.

Uvedu i druhý příklad. Hovořili jsme se studenty o judaismu a o velmi smutném postavení Židů v Evropě po mnoho staletí. Padl i názor, že křesťané asi nemohli odpustit, že jim Židé zavraždili Ježíše.

„Můžete mi někdo říci, který je asi nejslavnější a nejznámější Žid v dějinách lidstva?“ zeptal jsem se při té příležitosti.

Začala padat různá jména, jako například Albert Einstein.

„A co takhle Ježíš?“ zeptal jsem se.

Mnozí vyvalili oči. Vůbec totiž netušili, že Ježíš byl židovským mladíkem, který chtěl reformovat judaismus a později z jeho učení vzniklo křesťanství. Pro někoho snad bylo i šokující, že zakladatelem a nejvíce uctívanou osobou křesťanství je Žid. Mimochodem, i u vzniku islámu byli židé a křesťané, naopak proti nim velmi příkře vystupovali Arabové, vyznávající jiné bohy. Také dle legendy učení, zaznamenaného v Koránu mnoho let po smrti Mohameda, mu ho od Boha zprostředkoval Archanděl Gabriel, který za ním čas od času zalétal.

Svět je dle mého velmi složitý a neexistují jednoduchá řešení. Stejně tak je složitá i povaha lidí. V každém z nás dřímá zlo a nikdo z nás nedokáže říci, jak bychom se zachovali v mezních situacích. Jedinou účinnou obranou tak je, abychom nepřipustili vytvoření takových situací, které by mohly vyvolat podobné události, jako byl například holocaust. Tak by měli být dle mého studenti vzdělávání, neboť oni budou muset zajistit, že v našem regionu bude stále demokratický režim a ne jakákoli totalita se svým „honem na čarodějnice“.

RADA RODIČŮ

Spolupráce rodičů a školy může výrazným způsobem ovlivnit vzdělávací proces. Pravdou však je, že v drtivé většině případů netušíme, zda se rodiče o své potomky průběžně zajímají, neboť ti nemají žádné studijní problémy. Až v extrémních případech vyplouvají na povrch některé znepokojivé informace.

Je také pravdou, že jsou rodiče, kteří se za celou dobu studia svého potomka na naší škole nedostaví ani na jedinou třídní schůzku. Pokud není žádný problém, budiž. Bohužel čas od času dochází k nepříjemným situacím, kterým musí čelit především můj zástupce pro pedagogickou činnost. Někdy dojdou tyto problémy až do ředitelny.

Zastávám názor, že střední škola není školou základní. Pokud rodiče chtějí, mohou být dobře informováni. Každý pedagog má e-mail, existují mobilní telefony. Stačí jen chtít.

Proto mi přijde komické, když se některý rodič rozčiluje, proč nebyl o studijních problémech svého potomka včas informován. Jsme zdvořilí, někdy bohužel na rozdíl od druhé strany.

Na naší škole velmi dobře funguje Rada rodičů, kterou řídí několik obětavých lidí. Jejich počet není vysoký, ale zatím se jich vždy našlo tolik, aby dle stanov mohla tato organizace fungovat. Vybírají na rok 500,- Kč a tyto prostředky jsou následně věnovány na aktivity studentů.

Já jako ředitel na schůze Rady rodičů osobně chodím, jsou přítomni nejen rodiče, ale i zástupci studentů. Zde je možné probrat i některé problémy v pedagogickém procesu, vyříkat si některé záležitosti provozního charakteru. Jednání pro mě představuje zpětnou vazbu.

Musím bohužel po pravdě konstatovat, že aktivita většiny rodičů je mizivá. Pravdou také je, že více než čtvrtina našich studentů je mimopražských. I tak bych uvítal více takových rodičů, kteří se aktivně zapojí do řízení své organizace.

Rada rodičů na naší škole dává věcný dar studentům s vyznamenáním, dále prostřednictvím studentských správců udržuje Studentský klub, přispívá na jeho provoz. Zaštiťuje Maturitní ples školy. A podporuje další aktivity studentů.

Většina rodičů našich studentů je slušná a vstřícná. Bohužel se najde pár výjimek, kdy nás stojí velké sebeovládání zachovat chladnou hlavu a neztratit úsměv z tváře, pokud s nimi jednáme. Díkybohu jde opravdu o případy ojedinělé, neboť mnoho studentů vážné kázeňské nebo studijní problémy nemá. Některé názory, které si však musíme vyslechnout, nejsou právě lichotivé, dost často založené na domněnkách či předsudcích.

Kdysi vznikl možná i dobrý nápad, ustanovit tak zvané Školské rady. V šestičlenném grémiu jsou dva zástupci pedagogického sboru, dva zástupci zřizovatele, jeden zástupce rodičů a jeden zástupce studentů. Jaká je však skutečnost?

Zástupcem rodičů je bývalý předseda Rady rodičů, jehož syn již odmaturoval před třemi roky. Nikdo ze současných představitelů rodičů kandidovat nechtěl. Studenty zastupuje bývalý předseda Studentské rady, který je také již tři roky ze školy pryč. Smekám před oběma, chodí na schůze pravidelně, ač z toho absolutně nic nemají. Určitě jsou přínosem, protože situaci naší školy dobře znají. Problém není ani se dvěma zástupci za pedagogický sbor, ovšem zřizovatel svého jednoho zástupce jmenoval až po roce a druhý již rok a půl ustanoven není!

Školská rada možná měla být dobrou myšlenkou, jak propojit zájmy školy, zřizovatele, studentů a rodičů. Výsledek však je na můj vkus až příliš formální.

Rodič dle mého může vhodným způsobem podpořit vzdělávací snahy školy, ale také je podrývat. To když před svým potomkem hovoří o škole a učitelích s despektem, podporuje jeho záškoláctví, omlouvá jeho lajdáctví.

Někdy nastávají situace, kdy rodič hledá u školy spásu, místo poslední záchrany. Zažil jsem pár situací, kdy si rodiče či rodič prostě s potomkem nevědí rady. Často se objevují v jejich očích slzy a ve tváři zoufalství. S ním žádají o pomoc. Z nejasných příčin nastal v životě jejich potomka zlom, kdy přestává docházet do školy, nereaguje na své rodiče. Má podivné priority, někdy i vědomě lže. Hledání důvodů je velmi obtížné a často končí fiaskem.

Naposledy jsem řešil typický příklad. Tedy naštěstí jde o případy ojedinělé, počet 31,5 studentů v průměru ve třídě svědčí o tom, že v naší škole velký „odpad“ není, drtivá většina našich studentů úspěšně školu absolvuje. Typický je pouze z pohledu příčin, proč student nakonec k maturitě nedojde.

Díkybohu neřešíme téměř žádné kázeňské problémy, většina studentů, která se dostane do tíživé situace, patří ke studentům slušným a nekonfliktním. Jen se prostě náhle začne jejich prospěch velmi zhoršovat a nakonec přestanou do školy téměř docházet. Rodiče slibují nápravu a často se o ni u svého většinou už zletilého potomka snaží. Po marných pokusech se přicházejí poradit do školy.

Student, o kterém chci mluvit, neměl v prvním ročníku a pololetí druhého žádné problémy, byl považován za studenta chytrého, pro kterého nebude obtížné středoškolské studium zvládnout. Ovšem poté nastal zlom, obrovské absence a neprospěch.

Jelikož nešlo o studenta s kázeňskými problémy a student dle vyjádření pedagogů měl na to, aby studium zvládl, povolil jsem mu opakování. Což se na naší škole děje jen výjimečně. On se dušoval, že si své osobní problémy již vyřešil, byly dle všeho především psychického rázu. Ovšem na začátku dalšího školního roku se vše opakovalo.

Jeho matka se dostavila, naprosto zdrcená. On ji ujišťoval, že do školy chodí, ona ho dokonce doprovázela až před školu. Leč student se po jejím odchodu vypařil. Ona sama hledala oporu u přítelkyně syna, ta však přes svou snahu taky neuspěla. Já jsem znovu se studentem mluvil, přišly další sliby a skutek opět utekl.

Student jako plnoletý nakonec přinesl žádost o ukončení studia, byť i tu mu musela matka napsat a skoro ho dokopat, aby ji doručil na sekretariát školy. Od jeho matky jsem dostal e-mail, v němž mně velmi děkovala za vstřícnost a snahu jí pomoci. Bohužel přes naši oboustrannou spolupráci jsme

skončili v poli poražených. Nevím, zda se matce podařilo nakonec dostat svého syna k psychologovi, přejí ji pochopitelně úspěšné zvládnutí této krize.

Mluvím o tomto případě proto, že jsou situace, kdy rodič ani škola nic nezmuže. V mladém jedinci cosi zkratuje a jen obtížně se hledá, co bylo či je příčinou. Jak ji odstranit.

Existují naštěstí i případy, kdy se včasným a intenzivním navázáním spolupráce mezi školou a rodiči podaří krizi studenta zvládnout a on odchází jako úspěšný absolvent. Právě kvůli tomu nabádám rodiče, aby se snažili být v kontaktu s třídním profesorem, sledovali výsledky svého potomka a pokud nastane problém, ve spolupráci se školou zasáhli včas.

Poznámka 2018: Není moc co dodávat, Rada rodičů i nadále funguje a já s ní spolupracuji. Rodiče mají o prospěchu i absenci svých potomků informace v systému Bakalář a u studentských a maturitních projektů v systému Virtuální školy. Vím však, že někteří vůbec nikdy nepožádají o přístupové heslo. Někteří tam chodí přes heslo studenta, někteří se tam nepodívají nikdy.

Mnoho se nezměnilo ani v uváděných počtech studentů a jejich místě bydliště. Udržujeme si v průměru 31 studentů na třídu a třetina pochází ze Středočeského kraje. Pár jich je i z jiných regionů republiky.

ŘEDITEL

Kdo umí, ten umí. Kdo neumí, ten učí. Kdo neumí ani učit, ten to řídí.

Přejdu taktickým mlčením předchozí krátké věty a pokusím se definovat, jak post ředitele školy chápu já osobně. Nejprve se však zmíním o pár větách ze své první řeči, kterou jsem pronesl po mém uvedení do funkce směrem k pedagogickému sboru.

„O funkci ředitele jsem usiloval proto, že v ní vidím možnosti se realizovat. Neuznávám lidi, kteří přijímají funkce s tím, že se přicházejí pro někoho nebo pro něco obětovat. Chci být pochopitelně úspěšným ředitelem, proto také budu usilovat o to, aby škola byla úspěšná. Nechci, aby jen bezproblémově fungovala, chci, aby patřila mezi top ten školy.“

Myslím si, že stále ještě se na mnoha školách objevuje nesprávné pojetí funkce ředitele. Ředitel není chápán jako manažer, který má především zajišťovat chod celé organizace, ne se zabývat provozními detaily. Tak mnozí věnují mnoho času věcem, které mají řešit jejich zástupci, pipalají se v rozvrzích, drobných pedagogických problémech, místo aby se věnovali budování koncepce školy, její propagaci a samozřejmě, neboť peníze jsou vždy až na prvním místě, jejich financování. Jsou ve škole od rána do večera, ale efektivnost jejich práce je poměrně nízká. Řešení vidím ve větších kompetencích, ale také zodpovědnosti ředitelů.

Školu chápu jako živý organismus, ředitelskou funkci pak jako funkci manažerskou. Toto jsem napsal do své koncepce pro konkurs na ředitele školy. Zde se mi myslím podařilo předsevzetí naplnit. Rozdělením kompetencí i zodpovědnosti na své dva zástupce se mi podařilo získat prostor pro naplňování své vize. Kladně se k systému řízení školy vyjádřila i Česká školní inspekce.

Ředitel musí dokázat využít zpětné vazby a korigovat chod školy dle její analýzy. Další má teze. Ač si jistě mnozí zaměstnanci nepochybně myslí, že je jejich názoru nasloucháno málo, či že se jím neřídím vůbec, snažím se zpětné vazby využívat. Během let vzniklo několik rozsáhlých anonymních anket mezi pedagogy i studenty, závěry byly diskutovány s oběma skupinami a to po třídách i po odborných komisích.

Pravdou je, že ne vždy jde vyslyšet každý názor a ne vždy se dá vyhovět všem. To by nebylo řízení, ale naprostý chaos. Za školu nesu zodpovědnost já jako ředitel, a nemohu se z ní vyvlékat, jak se

mi zlobí. Takže považuji za správné si vyslechnout názory a pokud jsou rozdílné či přímo protichůdné, konečné rozhodnutí náleží mně jako řediteli. Ať se již ukáže správné či nikoli.

Ředitel musí zajistit podporu školy od nadřazených orgánů, její smysluplné financování, kvalitní profesorský sbor a zájem kvalitních studentů. Další teze. V těchto oblastech nemůže být nikdy spokojenost. Peněz není nikdy dost, kvalitu pedagogického sboru i studentů je nutné se snažit stále zvyšovat. Pokud však zhodnotím tuto myšlenku obecně, spíše převažuje spokojenost. Komunikace s nadřazenými orgány je na velmi dobré úrovni, provozní prostředky se navýšily, byť bych je viděl raději ještě objemnější, pedagogický sbor má svoji kvalitu, což oceňují pravidelně i studenti ve svých anketách. Kvalita přijímaných studentů se za poslední roky prokazatelně zvýšila, zde lze porovnávat výsledky přijímaných studentů na základních školách.

Práce v těchto oblastech nikdy nekončí, jen naprostý hlupák by mohl být s daným stavem uspokojen.

Klíčová pro chod školy i výkon ředitelské funkce jsou zástupci ředitele. Obecně se dá konstatovat, že kvalita řídicí práce je přímo odvislá od spolupracovníků, kterými se manažer obklopuje. Jen hloupý a slabý vedoucí pracovník má kolem sebe lidi nevýrazné, aby ho náhodou někdo nepřevyšoval či neohrožoval. Dobrý vedoucí si vybírá nejbližší spolupracovníky z lidí chytrých, aktivních a schopných.

Byť jsme se všichni tři střetli v rámci konkursu na ředitele, přijali oba zástupci mého předchůdce mou nabídku a ve svých funkcích vytrvali. Musím konstatovat, že jsem tomu velmi rád. Jejich přínos pro školu je velký, protože nejsou jen vykonavateli mých přání a příkazů, ale samostatně řeší problémy spadající do jejich kompetence.

Způsob řízení školy jsem dlouze diskutoval s Českou školní inspekcí. Bylo mi řečeno, že nastolený systém je jistě efektivní, protože mi umožňuje věnovat se více manažerským věcem a rovněž podporuje iniciativu a tvůrčí schopnosti zástupců, má však dvě zásadní nebezpečné oblasti.

První oblast vyjádřili inspektoři slovy – vy jim ale musíte věřit. Druhou – jsou chudáci, co jste na ně všechno naválil. Souhlasím s oběma tezemi. Věřím svým zástupcům a spoléhám na jejich loajalitu. Bez toho bychom jen těžko zvládali tolik různých akcí, do kterých jsem školu „namočil.“ Zapojení do různých projektů, různých odborných akademií, změny oborů, tvorba učebních textů, obtížné hledání odborných vyučujících, administrativa, zavádění systému Virtuální školy.

Můj statutární zástupce skutečně řídí vzdělávací proces. Sám si vybírá vedoucí předmětových komisí a já jeho volbu respektuji. Koná pohovory s novými vyučujícími a dává kladné či záporné vyjádření. Prakticky o jejich přijetí rozhoduje on. Což je logické, vždyť on je bude řídit a on s nimi bude spolupracovat. Dále řeší oblast metodiky výuky, komunikaci se sborem, kontrolu dokumentace. Řeší úvazky pedagogů a rozvrh školy. Vyplňuje mnoho dotazníků týkající se oblasti vzdělávání, připravuje prezentaci školy z hlediska výuky na Dnech otevřených dveří, zaštiťuje přijímací řízení.

Má zástupkyně řeší oblast správních zaměstnanců, komunikuje s mzdovou účetní, účetní a hospodářkou školy, koordinuje různé projekty. Vyplňuje mnoho administrativních formulářů a komunikuje v tomto s příslušnými partnery. Má na starosti administrativní stránku maturit, dodatečných a opravných zkoušek, suplování.

Po přečtení předchozích řádek asi mnohého napadne - a co vlastně dělá ředitel? Pominu jisté rčení, které říká, že dobrý vedoucí umí rozdat práci tak, aby na něj žádná nezbyla. Tak dobrý opravdu nejsem. Možná by jistý škarohlíd mohl poznamenat, že má ředitel až moc času, proto vymýšlí různé aktivity, které pak doléhají na všechny zaměstnance školy. Svým způsobem by trochu pravdu měl.

Za svoje priority mám koncepci školy, hospodaření školy, sestavování a kontrolování manažerského rozpočtu, kdy je nutné stanovit priority využití omezených prostředků a modlit se, abychom s penězi vyšli, reprezentaci školy směrem k sociálním partnerům, prezentaci školy směrem k veřejnosti a úřadům, komunikaci s Radou rodičů a Studentskou radou. A samozřejmě vymýšlení

různých aktivit, které toto podporují. A nad kterými silnější jedinci z řad zaměstnanců blednou a na slabší povahy přicházejí mdloby. Samozřejmě přeháním.

Stále nejasné? Zkusím uvést na klasickém příkladu zavedení nových oborů. Přišel jsem s touto myšlenkou, osobně vyjednával podporu naší žádosti, velmi živě a dlouze diskutoval s odborníky učební plány, tedy co bude náplní, jak budou využity disponibilní hodiny. Ale praktická realizace pak se vši váhou dopadla na zástupce pro pedagogickou činnost a samozřejmě i níže. Jinými slovy, hodně času se věnuji tomu, co se bude učit, pan zástupce pak, jak se to bude učit a kdo to bude učit.

Všichni tři z vedení školy máme na starosti i další oblasti, ale pokusil jsem se nastínit s trochou nadsázky rozdělení klíčových kompetencí a zodpovědnosti za ně mezi nás. Jsem s tímto způsobem spokojen, stejně jako s prací svých zástupců. Většinu důležitých rozhodnutí diskutujeme na poradách vedení a jen ojediněle nedojdeme ke shodě a rozhodnutí je pak na mně. Často přicházím s nějakým nápadem a zástupci mě taktně upozorňují na možná úskalí a komplikace a společně pak hledáme řešení. Ale jsou i situace, kdy řeknu, toto si rozhodni sám(a), je to v tvé kompetenci, takže problém vyřeš, jak považuješ ze svého pohledu za nejlepší.

Jsem asi jeden z mála ředitelů, který opravdu vítá systém Rámcových vzdělávacích programů a následně Školních vzdělávacích programů. Ale jsem také realista, který umí předpovědět, jak celá tato reforma dopadne. Vytvoří se Školní vzdělávací programy, které budou hodně často kopírovat či popisovat současný výukový proces. Pouze místo tradičních osnov budou Školní vzdělávací programy. Detailnost Rámcových vzdělávacích programů zatemňuje jejich skutečný cíl, totiž vymezit opravdu jen rámec povinných a základních poznatků - každá škola, každý pedagog, pak má hledat tu nejlepší cestu, jak studentům získání klíčových kompetencí zajistit. Vše asi vystihne řečnická otázka. Může obecně současný český pedagogický sbor rázně změnit své tradice? Svě zaběhané postupy? Svou nejistotu? Překročit stín svých schopností?

Někteří vyučující mi vytýkají přílišnou vstřícnost ke studentům, mají mi za zlé, že potřeby studentů jsou upřednostňovány a sami se cítí být upozadováni. Již mnohokrát jsem vysvětloval, že kvalitní školu, a já mám zájem řídit kvalitní školu, vytvářejí jak studenti, tak vyučující. Pokud jedna skupina bude zaostávat, nelze mluvit o úspěšné škole.

Samozřejmě, studenti jsou solí školy, pokud oni nebudou, nebude ani škola. Pokud chceme získat kvalitní studenty v obrovské konkurenci, musíme jim nabídnout důvody, proč si naši školu zvolit. Oni i jejich rodiče si mají z čeho vybírat, takže nelze jen nečinně sedět a čekat, kdo k nám pošle přihlášku.

Za prvé, musíme mít moderní obor vzdělávání, což oba naše otevírané obory jsou. Za druhé, musíme vytvořit prostředí, které bude motivovat k aktivitě, které bude vstřícné, ale zároveň budou vyžadovány kvalitní výsledky, dodržování termínů, zásady slušného chování. Být ke studentům vstřícný vůbec neznamená se jim podbízet, tolerovat jejich šlendriánství, drzosti, absence a další nešvary. Za třetí, musíme být schopni nejlepším ze studentů nabídnout další vzdělávání nad rámec běžné výuky, například získání certifikátů, absolvování seminářů, volitelných předmětů.

Vrátím se k úvodní myšlence. Nelze mít dobrou školu bez kvalitních studentů a bez kvalitních pedagogů. Když nebudou dobří studenti, nebo když nebudou vůbec, v prvním případě bude výuka utrpením a v druhém si budou pedagogové muset hledat práci. Pokud však nebude kvalitní pedagogický sbor, nebude stát výuka za nic a kvalitní studenti nebudou mít důvod podávat přihlášku na naši školu. Jsou to spojené nádoby, což si plně uvědomuji, ať má někdo pocit jakýkoli.

Studenti i pedagogové jsou na stejné lodi, což by si měly obě skupiny uvědomit, jen jejich vzájemná spolupráce založená na vzájemné úctě a respektu může přinášet ovoce. Stejně tak si musí obě skupiny uvědomit, že studenti stojí na první palubě a kantoři na palubě druhé. Což znamená potřebný respekt ze strany studentů a autoritu ze strany kantorů. Každé nucené zdůrazňování „kdo kde stojí“ narušuje výukový proces, obě skupiny by si měly vytvořit přirozený vztah mezi sebou, který respektuje vše výše vyřčené. Inteligentní studenti a kantoři s přirozenou autoritou jsou takového

„soužití“ schopni a jejich výsledky práce tomu odpovídají. Hlupci a špatní pedagogové nikdy podobné kvality nedosáhnou, naopak, často jejich vztah končí bojem kdo z koho.

Za klíčové považují, aby studenti byli chápáni jako partneři, aby cítili, že jsou na škole respektovanými osobnostmi a individualitami. Samozřejmě i oni musí potvrzovat svým chováním, jednáním a vystupováním, že si takového zacházení váží a že si ho zaslouží. Nesmí mít pocit, že jsou nicky, které docházejí do školy, aby si na nich někdo léčil své mindráky. Jsem přesvědčen, že jsme v tomto vykonali velký kus práce a anonymní dotazníky mezi studenty u mnohých pedagogů vyzdvihují jejich komunikaci, vstřícnost, přitom většina z takto hodnocených kantorů patří k těm nejpřísnějším. Potvrzují tak má předchozí slova, že být komunikativní a vstřícný, neznamená být podbízivý s tolerováním lajdáctví. Studenti rovněž velmi citlivě posuzují fér jednání, bez problémů akceptují i špatnou známku, pokud byla dosažena v rámci předem stanovených pravidel a v duchu hodnocení všech stejným metrem.

Každý vedoucí pracovník musí jednat s lidmi. Jednání s podřízenými i nadřízenými není nikdy jednoduché a přináší mnoho stresujících situací. Snaha své kroky podrobně vysvětlovat na provozních poradách či v zápisech z porad vedení naráží mnohdy na nezájem. Titíž potom kritizují menší informovanost.

Každá komunikace s lidmi je sama o sobě obtížná. Když však ještě chceme „prosadit svou“, realizovat svou vizi, což má za následek více práce a vyšší nároky na pracovníky, dostáváme se do situací, kdy se zvyšuje naštvání, odpor, nechuf. Ideální je pochopitelně lidi přesvědčit, získat je na svou stranu. Nadchnout je pro danou myšlenku.

Po mém nástupu chvíli fungovalo rčení, že nové koště dobře mete. Cítil jsem velkou snahu a vstřícnost z celého pedagogického sboru. Jenže elán u některých postupně vyprchává, jak jsou zatěžováni dalšími a dalšími novinkami, aktivitami. Mnozí se domnívají, že už bylo dosaženo dost, že máme plnou školu dobrých studentů, tak proč vymýšlet něco nového. Což je ale cesta do pekla. Je těžké se vyškrábat na výsluní, daleko těžší je se na něm dlouhodobě udržet.

Člověk se učí z chyb. Jisté přísloví praví, že dobrý vedoucí se učí z chyb jiných, špatný ze svých vlastních. Zcela s tím nesouhlasím. Pochopitelně je nutné sledovat konkurenci a poučit se. Ale opravdu neznám jediného člověka, který by nedělal chyby. Za daleko horší, než chybovat, považují se z chyb nepoučit. Opakovat je.

Jen ti nejlepší vedoucí bývají úspěšní a ještě oblíbení. Opět dle mého poněkud kontroverzní teze. Neupřímné klepání na rameno, vyjadřování podpory, obdivu. Komu z nás nedělá dobře, když je chválen. Ale konat vedoucí funkci tak, abych byl oblíben, konat ji podle průzkumů veřejného mínění, je dle mého taky cesta do pekla.

Pokud chci dělat vedoucího, musím počítat s tím, že budu muset občas někomu šlápnout na kuří oko. Tím si u něj určitě nijak zvlášť nepolepším. Vedoucí pracovník musí být schopen přijímat i rozhodnutí, která nejsou pro mnohé příjemná. Říkat věci, které nechtějí mnozí slyšet. Snažit se zvyšovat produktivitu práce svých podřízených. Nic z toho mu na oblibě nepřidá.

Snaha se podbízet, být nadměrně žoviálním, lidovým, není dle mého správná cesta. Většinou jsou mnozí tací překvapeni, když se nakonec dozví pravdu. Jejich „kamarádi“ z řad podřízených zase takovými skutečnými kamarády nejsou. Je správné udržovat dobrou atmosféru, nestránit se podřízených, nežít ve skleněné kouli. Je ale vždy dobré počítat s tím, že není vše stříbro, co se třpytí. Že mnozí jinak mluví a jinak myslí.

Jsem si vědom, že mě mnozí moji podřízení nemají rádi. Doufám, že těch, kteří mě přímo nenávidí, není tolik. Zastávám jednu tezi. Nestojím o to, aby mě podřízení milovali, stojím o to, aby mě podřízení respektovali. Ne za to, že se jim podbízím, ale že jsem schopen vykonávat svou funkci ku prospěchu organizace, kterou řídím. Víím také, že s tímto svým názorem mnozí nesouhlasí.

Vše výše vyřčené se dle mého musí snažit ředitel zajistit. Snažím se i já. Podle statistických údajů, které hovoří o rostoucím počtu studentů a jejich kvalitě, o větší prestiži naší školy, se toto daří.

Druhou stránku, jak dobrým či špatným vedoucím jsem z pohledu svých zaměstnanců a svých klientů, tu musí posoudit jiní.

Na závěr této kapitoly uvádím několik obecných a častých výtek na mě jako ředitele. Šlo o anonymní anketu v profesorském sboru v červnu roku 2009. V odrážkách jsou moje odpovědi či vysvětlení na jednotlivé připomínky či výhrady. Nechávám je v podobě, v jaké jsem je zveřejnil v profesorském sboru v září 2009.

Často tlačí na pilu, dle mého je dosahování cílů důležité, ale lidé jsou důležitější!

- nepochybně zajímavá úvaha hodná filosofické rozpravy
- osobně si myslím, že tyto dvě oblasti nelze zcela oddělit
- tuším asi, na co narážíte, že se zaměřuji příliš na konkrétní hmatatelné výsledky a daleko méně na dopady mých rozhodnutí na zaměstnance školy, že ve svém rozhodování preferuji výsledky před spokojeností zaměstnanců
- domnívám se ale, že „výsledky“ úzce souvisí s lidmi
- nejprve je ale nutné si říci, co jsou ony výsledky – v mém chápání jde o naplněnost školy, kvalitní studenti na škole, konsolidovaný profesorský sbor, vybavení školy, dostatek financí na mzdy, odměny, inovaci a údržbu zařízení
- tyto výsledky ovlivňují následně „lidi“ – snad každý uzná, že se mu bude daleko lépe učit ve třídě s převážně solidními studenty, než když v ní budou sedět žáci, kteří na základní škole procházeli s trojkami a čtyřkami, stejně tak, že se bude lépe pracovat ve slušném prostředí, ve vybavení v rámci možností na slušné úrovni
- ano, má snaha dosahovat těchto výsledků přináší zvýšené nároky na všechny zaměstnance, neboť chceme-li dobré studenty, musíme je ke studiu získat
- ve své podstatě, ač to neradi slyšíte, a v jiné anketě mi to také bylo vytčeno, tyto výsledky také zaručují lidem práci – každému je snad jasné, že pokud má jedna konkurenční škola místo původních 24 tříd v současnosti jen 14 tříd, museli mnozí pedagogové odejít a tedy si hledat jiné zaměstnání – chodí mi dost žádostí o zaměstnání, především vyučujících humanitních předmětů a tělesné výchovy, ale hojně i matematiky, ekonomiky a v poslední době i cizích jazyků, z nichž nejvíce jazyka německého

Je pravda, že si každý názor vyslechnete a akceptujete ho, ale vždy si rozhodnete podle svého.

- a to je snad špatně?
- to mě chválíte nebo haníte?
- uznávám, přesvědčit mě není snadné, ale nevzdávejte to, bát se opravdu nemusíte, za názor opravdu nikoho „nesejmu“ ani jinak perzekuovat nebudu – pokuste se mě přesvědčit argumenty, vím, jsem tvrdohlavý, paličatý, umanutý – ale co kdyby to vyšlo?

Argument, že nějaká věc bude tak a tak jen proto, že Vy jste rozhodl, je argument spadající do jiné historické éry, než je současnost.

- toto tvrzení považuji za naprostý omyl a hluboké nepochopení systému řízení
- vedoucí jakékoli organizace nejen že má právo rozhodnout, ale dokonce má povinnost rozhodnout!!!
- nelze se schovávat za někoho jiného, jistě, je rozumné vyslechnout názory, analyzovat je, zvážit kritické připomínky, třeba i některé akceptovat, ale rozhodnutí musí učinit konkrétní vedoucí
- nevím, o jaké historické éře mluvíte, předpokládám, že mi předhazujete diktaturu komunistických papalášů, ale nebylo spíše tam více „kolektivního“ rozhodování než

rozhodování individuálního – strana rozhodla, výbor rozhodl, organizace se usnesla ... že s tebou soudruhu zameteme ...

- řízení jakékoli organizace má svá pravidla a její šéf musí přijímat rozhodnutí, ovšem také za ně nese plnou zodpovědnost. Pokud díky nim bude organizace poškozená, pokud nebudou potřebné či očekávané výsledky, pak takový šéf nese odpovědnost třeba i ztrátou své funkce. Ovšem dobrý šéf se nesmí bát přijímat rozhodnutí, jinak by byl jen trapnou figurkou, která manévruje sem a tam ve snaze se všem zavděčit, nic závažného neřešit apod.

Ředitel školy – vytvořit prostředí náročné, ale zároveň motivující a laskavé.

- věřte mi, nic jiného bych si nepřál
- bohužel toto ve značné míře nezáleží jen na mé osobě či vedení školy obecně
- toto v první řadě předpokládá vysokou míru sebereflexe pedagogů, jejich uvědomělost, jejich plnění úkolů, dodržování termínů apod.
- bohužel tento ideální stav lze dosáhnout jen obtížně, mnohdy mnozí slyší jen tehdy, „když nad nimi zapráská bič“, tedy když je dusno kvůli nesplnění některé povinnosti
- všichni jsme jen lidé a pokud necítíme tlak shora (to platí i pro mne), což jsou nejčastěji závazné termíny a případné sankce, jsme schopni některé úkoly termínově nesplnit či odsunout

Nelíbí se mi, že se ředitel chová ke studentům podbízivě.

- prosím v jakých případech?
- hledání nabídky programů, které k nám přitáhnou dobré studenty (takoví se i lépe učí, pedagog má snazší práci) v dostatečném množství za podbízění nepovažují
- trvání na snímání čepic, zdravení, dodržování pravidel slušného chování, trvání na přísném hodnocení, to je snad podbízivost?
- přede mnou musí studenti mluvit o pedagozích uctivě, když jim něco ujede a já si toho všimnu, vždy je napomínám
- ano, snažím se zjistit, co k nám dobré studenty přitáhne, ano, snažím se hledat programy, které je zaujmou, ale to je moje povinnost a zodpovědnost nejen vůči škole jako instituci, ale i pedagogickému sboru

Neustále vyrábí tabulky, grafy, číselně srovnává všechno a všechny zleva zprava ... lidé se pak často cítí jako pod rentgenem, ponížně, nesvéprávně.

- tomu se většinou říká analýza problému
- pokud se chci rozhodovat na základě racionálních argumentů a ne na základě pocitů či zbožných přání, potřebuji správné informace
- budete se velmi divit, a nebudete sám (sama), ale mně zpětná vazba, tedy reakce na má rozhodnutí, opravdu zajímá, proto si dělám ankety, proto srovnávám různé výsledky, analyzuji, zda nastal očekávaný efekt nebo se můj záměr minul s předpokládaným účinkem – a na základě toho mnohdy něco změním nebo upravím, čehož si ale možná mnozí nepovšimnou, protože může jít o zdánlivý detail, který však má význam pro konečný efekt
- nevím, které konkrétní tabulky a grafy ponižují zaměstnance, které z nich činí nesvéprávné bytosti, na tuto připomínku neumím odpovědět

Učitelství není sportovní tým, který jste si sestavil a který trénujete, často mi to tak připadá.

- ani netušíte, jak hluboce se mýlíte
- kdybych Vás „vedl“ jako kdysi svoje sportovní svěřence, tak by se polovička lidí zhroutila do týdne, věřte mi, tlak vytvářený na hráče na tréninku, na zápase, tlak psychický spojený s vysokým fyzickým vypětím – a já jim uměl zatopit

- a zase v jednom máte pravdu, v jednom má sbor a sportovní tým směrem k mé osobě něco společné, většina mě nenáviděla tam a nejinak je tomu i tady, naštěstí většina z hráčů časem pochopila, s odstupem času, až když se naše cesty rozešly, že některé moje kroky byly nutné a teď se mnou spolupracují
- dovolím si i tvrdit, že mnozí hráči, co mě opravdu „do krve“ nenáviděli, si mě teď po letech váží
- ještě k tomu sportu, pokud ho děláte na určité úrovni, ne že si zakopete dvakrát týdně na plácku a pak se jdete zmastit do hospody, dává Vám dost důležitých věcí do života (míním tím sportovce, kteří trénují každý den, před či po vyučování, po práci, o víkendech hrají zápasy apod.) – tací jedinci jsou pod opravdu velkým tlakem, musí hodně obětovat, vypěstují si ale časem vysokou fyzickou i psychickou odolnost
- i já vděčím sportu za pár zásad, kterými se v různých modifikacích snažím řídit, viz níže
- pokud chceš vyhrávat, musíš se naučit prohrávat
- pokud prohraješ, jako první chybu hledej u sebe, analyzuj porážku, pouč se z ní, až vyhodnotíš svoje chyby, hledej další příčiny porážky (to se dá obecně vztáhnout na jakýkoli neúspěch)
- nauč se přijímat prohry i vítězství, těch porážek je víc, vítězství je většinou slastná euforie, ale trvá krátce, tak si ho vychutnej, ale nepřeceňuj
- nikdy se neuspokoj s dosaženým, to je cesta do pekel, jen pokud budeš chtít být stále lepší, máš naději se alespoň chvíli udržet na vrcholu
- nauč se ustát prohru i vítězství, obojí ber s pokorou, měj v úctě jak poraženého tak vítěze, dnes jsi v jedné roli, zítra budeš v druhé
- vždy respektuj svého protivníka, soupeř s ním, tvrdě a nekompromisně, ale važ si jeho kvalit
- hraj tvrdě, ale nepoužívej unfair zákroků
- nikdo ti zadarmo nic nedá, pokud chceš úspěch, musíš si ho odpracovat

Používá ironický humor.

- ano, k této vlastnosti se hlásím
- chápu, mnohým se to nelíbí, ale je to můj způsob obrany, reakce na stres, rozčilení, roztrpčení
- někdo huláká, řve, nadává, já používám ironii
- „přiblblý“ úsměv je mnohdy větší zbraní, než nějaké agresivní chování, pár ironických poznámek je více, než přívál hrubých či hlasitých slov
- zkusím to trochu omezit či zmírnit, rozhodně se zcela ironie nezbavím, což vlastně ani nechci

Jednání s Vámi není vždy jednoduché.

- určitě není, v tom Vám dávám plně za pravdu
- s trochou té mé ironie - jsem však přesvědčen (velmi subjektivně), že znám i případy, se kterými je jednání ještě složitější

Poznámka 2018: Na zásadách, které uvádím v textu, si stále trvám. Něco se změnilo v řízení školy, díky množství aktivit přibýlo IT oddělení, Projektové oddělení a PR oddělení, takže trocha práce od mých zástupců přešla na jiné. Ale bez těchto změn bychom nemohli nabízet studentům tolik nadstandardních příležitostí, jak činíme. Mimochodem i Česká školní inspekce ve své zprávě uvedla, že v tomto jsme „příkladem dobré praxe“, což je dle jejich vyjádření velké vyznamenání pro školu.

Ve svém textu z roku 2006 a 2009 jsem naznačoval nespokojenost některých zaměstnanců se změnami, například zaváděním systému Virtuální školy a využíváním informačních technologií. Očekával jsem problémy, ale nečekal jsem, že vyvrcholí již zmiňovanou krizí v roce 2011. Odpor k novinkám byl však vyšší, než jsem si myslel a cesta k prosazení „novot“ těžší, než jsem předpokládal.

Já, stejně jako každý jiný člověk, mám pochopitelně své silné a slabé stránky, stejně jako každý dělám chyby, a jelikož jsem velmi aktivní, hrozí větší nebezpečí, že učiním chybných rozhodnutí více.

Ale odmítám se držet rady, že „kdo nic nedělá, ten nic nezkazí, a kdo nic nezkazí, ten je povýšen“. Snažím se naplňovat své vize, snažím se je obhajovat, i při vědomí toho, že ne vždy budou kladně přijímány všemi. Ale já jim věřím a snažím se o jejich realizaci.

Je nepochybné, že někteří zaměstnanci i studenti nesdíleli a nesdílejí můj pohled na vzdělávání, které já vidím nikoli v soupeření pedagogů a jejich studentů, ale naopak v harmonii partnerského vztahu, kdy v něm studenti mají přirozený respekt ke svým učitelům a naopak ti respektují osobnost svých studentů. Mnozí pedagogové nesdílejí ani můj názor, že je zbytečné bojovat o studenty s moderními technologiemi, ale naopak je vhodné tyto moderní technologie využít ve svůj prospěch a pro získání studentů pro svůj předmět.

Proto nemohu vyloučit, že odchody několika pedagogů mohly být částečně spojeny s tím, že nesdíleli moje vize a nechtěli se na nich podílet. Další šli do důchodu, jiné odchody mohly být spojené i s tím, že ne vždy nejlépe vycházeli se svými kolegy, někdo možná s mým zástupcem pro pedagogickou činnost, který ode mě dostal plné kompetence k řízení celého pedagogického procesu. Nejvíce ukončení pracovních poměrů však souviselo s tím, že jednoduše dotyční dostali z jejich pohledu lepší nabídku, ve které viděli pro sebe lepší budoucnost, lepší kariérní růst, lepší finanční podmínky. Na rozhodnutí změnit zaměstnání má každý plné právo a takový postup je běžným jevem v celé společnosti. Jak pak svůj odchod zdůvodní, jak ho vysvětlí svým studentům, kterým tvrdili, jak strašně moc jim na nich záleží, je již jen mírou jejich vkusu.

Pokud se mnou někdo nesouhlasil, a byť svůj nesouhlas vyjádřil i méně kulturními způsoby, vždy jsem se ho snažil v debatách přesvědčit o své pravdě. Někdy se mi to povedlo, někdy ne. Ale nikdy jsem nevyužil svého postavení, abych svého oponenta záměrně ničil a snažil se ho vyštvat. Vždy jsem věřil, a pořád věřím, že je možné najít se všemi společnou řeč. V tom jsem asi naivní, ale nemohu jinak.

Jsem ve funkci skoro již šestnáct let a za tu dobu jsem nedal ani jedinému pracovníkovi výpověď. Maximálně jsem s někým neobnovil pracovní smlouvu, pokud se neosvědčil během roční zkušební doby. Pokud odešel někdo z dlouhodobých a stálých zaměstnanců, tak vždy dal výpověď on nebo rozvázal pracovní smlouvu dohodou. To se většinou stalo v případě, kdy potřeboval uvolnit rychleji, než jsou zákonem předepsané dva měsíce. Tak odcházel naposledy i jeden výborný učitel informačních technologií, který se mě zeptal, zda ho k 1. únoru uvolním, aby mohl o obdržené nabídce na nové pracovní místo jednat. Věřil natolik mému slovu, že o svém novém zaměstnání jednal, aniž by měl cokoli písemně potvrzené. Když se definitivně dohodl, tak mi o tom řekl a já samozřejmě svůj slib dodržel.

Pochopitelně, po oznámení záměru odejít, jsem se pana profesora zeptal, zda je nějaká šance jeho rozhodnutí změnit, zda bych mohl učinit něco, čímž bych jeho úmysl zvrátil. On mi odpověděl, že není nic, čím bych jeho rozhodnutí mohl změnit. Tři nabídky předtím odmítl, ta čtvrtá v pořadí na místo správce Linuxu v bance byla z těch, které se prostě neodmítají, a které žádná škola se svými platovými podmínkami prostě čelit nemůže. Tak jsme se pak už jen bavili o další externí spolupráci.

Někdy se musím vyrovnat i s tím, že pedagog si svůj odchod před studenty zdůvodní způsobem, který sice není pravdivý, ale lépe se mu s nimi loučí. Bohužel jsem to zažil vícekrát. U příkladu popsaném výše, dotyčnému pedagogovi v jedné třídě student vmetl do tváře, že je zrádce, když je opouští. Pan profesor pak prý čtvrt hodiny jen seděl s kamenným výrazem ve tváři a mlčel. Následně raději uváděl, že by býval zůstal, ale neměl podmínky pro další rozvoj své oblasti, byť v září téhož školního roku ode mne dostal „bianko šek“ k vybudování laboratoře Linuxu. Na což však sám neměl čas a nesehnal vhodné spolupracovníky. Sice mě pan profesor vystavil do nepříjemné situace, ale lidsky ho chápu a není proto ve mně žádná zášť.

Nerad však vzpomínám na odchod jiného oblíbeného a bezesporu výborného pedagoga humanitních předmětů. Ten také značně mlžil před studenty. Přitom se na jaře nejprve se mnou domluvil na spolupráci na mezinárodních projektech a odjel na dvě zahraniční cesty se studenty, aby jednal

s partnery o dalších projektech. Pochopitelně za peníze školy. Pak však přišel, že má šanci učit na gymnáziu u svého známého na částečný úvazek.

Mohl jsem říci ne, buď zůstane na plný úvazek anebo půjde na jinou školu. Já mu však vyšel vstříc a můj zástupce velmi obtížně hledal učitele na část úvazku. O to větší bylo překvapení, když pan profesor podal těsně před prázdninami výpověď. Jak ale naznačil, na jednom gymnáziu se stal ředitelem či zástupcem jeho kamarád a nabídl mu celý úvazek. Tak místo přijal.

Mohl jsem se právem zlobit, ale já místo toho pana profesora pozval na slavnostní zahájení školního roku, aby si převzal zaslouženou cenu za svou dobrou pedagogickou činnost. K mému dalšímu překvapení toho pan profesor využil k vyjádření ne právě lichotivých slov na vedení školy, které mu vyšlo opakovaně vstříc. Tak jsem mu jen veřejně poděkoval za jeho práci a jeho slova nechal bez odezvy. Co taky k tomu říkat.

Tyto příklady uvádím proto, že někdy musí ředitel čelit informacím, které jsou značně zkreslené a mají posloužit někomu jako alibi. Třeba proto, aby zdůvodnil, proč opouští studenty, kteří ho mají rádi. Říci jim na rovinu, i já vás mám rád, ale dostal jsem lepší nabídku, kde vidím svou větší seberealizaci, například u humanitně založených studentů, anebo potřebuji si vydělat peníze na zabezpečení své rodiny, k tomu někteří asi nenajdou odvahu. Přitom na takový postup mají plné právo a žádný soudný student jim tento jejich krok nemůže vyčítat.

STUDENT

Jak bych si představoval ideálního studenta Smíchovské střední průmyslové školy? Byl by jím mladý člověk s vybraným chováním a se zájmem o studium. Sebevědomý, ale nikoli arogantní. Mající své zásady a pevné názory, které je schopen veřejně sdělovat, důrazně obhajovat. Hovoří rázně, bez používání vulgárních výrazů. Naopak své myšlenky má utříděné, jeho vyjádření popisují přesně daný problém, používá správné odborné výrazy. Není žádný suchar, dokáže se decentně bavit, má své koníčky. Taky alespoň trochu sportuje, na jeho postavě nenalezneme žádné tuky, ale pružné dynamické svalstvo, má dobrou fyzickou kondici. Odívá se normálně, ale nečiní mu žádný problém přijít v obleku. Na hlavě mu nestojí žádná barevná rozhledna, nemá ve vlasech vystříhané díry vyjadřující možná i nějaké slovo. Nos nemá propíchnutý a v něm nemá kruh. Ke svému okolí je přátelský, k dívkám galantní. Má v hlavě srovnané své cíle a jde za nimi bez ohledu na překážky. Připravuje se na studium na vysoké škole. Občas koná brigády v oboru, aby si jednak přivydělal, ale také získal praktické zkušenosti. Pomáhá svým slabším spolužákům a respektuje autoritu pedagoga. Uctívá ředitele školy (to jsem si s dovolením přidal).

A pak jsem se probudil.

Školy byly postaveny proto, aby se v nich mohla vzdělávat mladá generace. V dobách dávných a možná i poměrně nedávných, přináležela výsada vzdělání jen úzké hrstce osob z privilegované vrstvy. Kdo uměl číst a psát, něco znamenal. Číst a psát neumělo i mnoho urozených mužů a žen, protože byli hloupí a ke svému životnímu stylu vzdělání nepotřebovali.

Pojem právo na vzdělání není zase tak starý. Přitom si tohoto práva mnoho mladých lidí neváží, ačkoli investice do vzdělání je tou nejlepší investicí. O hmotný majetek lze přijít, mohou vám ho znárodnit, uloupit, můžete zbankrotovat. Můžete přijít i o svobodu, mohou vás zavřít, právem i neprávem. Vaše vzdělání vám ale nevezmou. Pokud vám tedy nevezmou váš život.

Za komunistů platila známá rovnice – $P + V = \text{konstanta}$. Tedy čím větší V , jako vzdělání, tím muselo být menší P , jako peníze. V naší současné společnosti tomu tak již naštěstí není (teď snad

neposlouchají pedagogové), lidé jsou placeni podle toho, co svému zaměstnavateli nabídnou. Ten oceňuje jejich dovednosti, jejich dosažené vzdělání, odborné certifikáty, prostě jejich kvalitu a kvalifikaci, a podle toho jim vyměří plat. Na mnoho postů nelze dosáhnout bez toho, aby měl člověk určitý stupeň vzdělání. A to je správné.

Předpokládá se, že čím vyšší vzdělání člověk má, tím větší má přehled, tím lépe dokáže řešit náročné úkoly. Za to se ho vyplatí dobře zaplatit, neboť svým moudrým rozhodováním vydělá firmě mnohonásobně víc. Kdo naopak na vyšší vzdělání nedosáhl, musí se spokojit s prací, na níž mu jeho kvalifikace stačí. Může v ní být dobrý, ale prostě na určité posty dosáhnout nemůže.

Celoživotní vzdělávání přirovnávám ke zdolávání hradu. Pokud se chci dostat až do jeho útroh, musím projít mnoha úskalími. Pokusím se svůj příměr rozvinout.

Pokud nechci zůstat v podhradí a čistit vodní příkop, potřebuji projít hlavní branou na první nádvoří. Tato první brána se mi otevírá ve chvíli, kdy strážnému předložím své maturitní vysvědčení.

Když vstoupím na první nádvoří, mám již daleko více možností. Mohu se ucházet o zajímavější práci, ale mohu také pošilhávat po další bráně, která vede na nádvoří druhé. Tím, že jsem prošel první branou, mám ale možnost chvíli na slušné úrovni pracovat a pak se pokusit zdolat další metu. Já doporučuji příliš neváhat a přihlásit se na vysokou školu hned po maturitě.

S dokladem o absolvování vysoké školy vás propustí na druhé nádvoří. Práce je tam také dost, dokonce více, je velmi různorodá, převažuje především ta duchovní. Většina lidí je také trochu jinak ustrojena, než na nádvoří prvním a většinou taky vyznává trochu jiný životní styl.

Opět se mi otevírají další možnosti. Mohu si spokojeně žít na druhém nádvoří, nebo se pokusit vstoupit na nádvoří třetí. Tam vede hned několik různých bran a je na mně, zda budu usilovat některou projít a získat výhodné místo, většinou již významného vedoucího. Pak si může vrátit stanovit podmínky, třeba předložení nějakého certifikátu, doktorátu, potvrzení o absolvování předepsaného odborného nebo manažerského studia.

Základem, abych měl rozumnou možnost volby, je však projití první branou. Maturitní zkouška je tím zlatým klíčem, který mi ji otevírá.

Prosím, teď mi nepodsouvejte, že pohrdám lidmi, kteří zůstávají na planině před hradem či čistí jeho vodní příkop. Ne každému Bůh nadělil do vínku schopnosti se dobře učit, třeba ale dokáže dobře konat jinou činnost. Může si v podhradí postavit domek a spokojeně žít. Je třeba si vážit každého, kdo využívá a rozvíjí své schopnosti. Kdo nezanedbává svůj talent, třeba i k manuální práci.

Já jen tvrdím, že pokud mám na to, abych alespoň první branou prošel, měl bych této možnosti využít. Později mohu litovat a začít se vzdělávat v pokročilejším věku, nemusí být žádný med. Radím proto studentům, aby se pokusili hned dosáhnout co nejvyššího vzdělání, na které mají.

Existuje známá Gaussova křivka, která říká, že největší množství případů je ve středu a pak symetricky ubývají na obě strany. S tím se nedá nic dělat, platí to i pro schopnosti lidí, jejich přirozenou inteligenci. Snažit se násilím či uměle vytvářet 90 % obyvatel s maturitou a 60 % obyvatel s vysokoškolským vzděláním vede k jedinému, totiž devalvaci hodnoty těchto vzdělání. Gaussova křivka nelze změnit, lidé jsou, jací jsou, takže nezbyvá, než jít s nároky dolů. Což je pochopitelně obrovská chyba.

Můj příklad je pochopitelně velmi zjednodušený, existuje mnoho dalších stupňů, vyšší odborné školy, nástavbové studium jazyků, bakalářské studium a podobně. Já se jen pokouším naznačit, jak chápu důležitost vzdělání pro naše další možnosti. Pro větší rozmanitost naší volby při hledání lukrativního zaměstnání.

Vzdělávat se na slušné střední škole a následně vysoké škole znamená také jiný životní styl. Znamená být ve společenství lidí, kteří vyznávají určité hodnoty, mají určitý rozhled a společenské chování.

Já jsem rok odsloužil jako velitel tankové čety v rámci povinné vojenské služby v Českých Budějovicích. Tento rok jsem žil s několika dalšími vysokoškoláky ve společenství lidí, z nichž většina

měla základní vzdělání, moji rotu tvořili více jak z poloviny vojáci s pošramoceným trestním rejstříkem. Pokud si něco přímo neodseděli, vyfasovali alespoň podmínku. Při návratu do „normálního“ života jsem si uvědomil, jak otřesně se změnil můj slovník. To byl jen jeden z mnoha aspektů. Jako další by následovalo myšlení. K tomu naštěstí za tak „krátkou“ dobu nedošlo.

Jistě budu mít jiné způsoby, když budu nejprve v kolektivu středoškolských studentů a později vysokoškoláků. I já se budu bavit, chodit na mejdany, do hospod. Ale tam budeme řešit poněkud jiné problémy, než bude řešit parta podavačů na stavbě. Budeme mít jiná témata, jiný styl mluvy i uvažování. I kdyby se mi z hlavy vykouřilo vše, co se na vysoké škole dozvím, tento životní styl mě určitě ovlivní.

Středoškolští studenti jsou sama o sobě specifická sociální skupina. Pokud mají štěstí a dostanou se na solidní střední školu, pak si vytváří vlastní mikroklima, které ovlivňuje jejich jednání, jejich pohled na svět. Rozvíjí své schopnosti, které by, teď bez pardonu, prostě třeba na učilišti rozvíjet nemohli. Mám-li na to, abych do této sorty lidí patřil, měl bych dělat vše proto, abych z ní nevypadl.

Neuznávám komunistické rovnostářství. Naopak, podporuji individualismus. Každý je zodpovědný sám za sebe. Nyní mu již nic nebrání studovat školu, na kterou má. Nikdo se neptá na původ jeho rodičů, zda souhlasí se vstupem sovětských vojsk v roce 1968, zda nemá negativní vztah k socialistické vlasti. Na základě takových úchylných kritérií už není nikomu bráněno v kvalitním vzdělávání. Važme si toho a využijeme své příležitosti.

Být individualista, rozvíjet svou individualitu, neznamená v žádném případě být bezcitný arogantní sobec. Naopak. Součástí osobnosti každého z nás by mělo být i ctění takových kritérií, jakými jsou lidská solidarita, slušnost, tolerance k jinakosti jiných. Ovšem měl bych být schopen rozvíjet své individuální schopnosti, mít své sebevědomí. Sebevědomí však musí být podloženo znalostmi a schopnostmi, bez toho půjde pouze o namyšlenost a tupou aroganci.

Chtěl bych, aby naše škola pomáhala právě tyto individuální vlastnosti ve studentech rozvíjet. Aby se student nebál diskutovat, veřejně vystupovat, slušným, ale důrazným způsobem vyslovovat své názory a hájit je. Abych však mohl diskutovat na úrovni, musím mít základní znalosti, bez nich nejde o diskusi, ale bezduché plácání.

Jsem velmi rád, že mnoho studentů naší školy chápe důležitost vzdělání, neboť bez toho by těžko navštěvovali po odpoledních odborné semináře, kursy různých odborných akademií a skládali mnohé zkoušky pro získání certifikátů.

Za posledních sedm let se výrazně zvýšila kvalita studentů na naší škole. Spolu s tím ubyly kázeňské přestupky. Vlastně jsem vážný kázeňský přestupek nemusel řešit již mnoho let. Naopak přibyly nároky studentů na kvalitu vyučovacího procesu. Zvýšil se počet studentů z 558 na 630 ve dvaceti třídách, neboť jsou natolik kvalitní, že mají na dostudování naší školy. Odejdou jen jedinci, většinou z osobních důvodů, díky propuknutí osobní krize, ne z důvodů, že by na naše požadavky nestačili.

Když už mluvím o vážných kázeňských přestupcích, poslední jsem řešil před čtyřmi roky, kdy student prvního ročníku ukradl v bufetu jedny chipsy. Využil situace, kdy šla paní z bufetu dozadu a otočil jeden sáček brambůrek. Výsledek? Sami další studenti zasáhli, dotyčný byl jimi zadržen a následně ode mne dostal podmíněčné vyloučení.

Ne, nejsem zase tak naivní, abych si myslel, že je všechno v naprostém pořádku. Jistě jsou věci, které se stanou a které mi zůstanou utajené. Ale obecně platí, že chování našich studentů je na úrovni. Akceptují požadavky na slušné chování, zdraví, přezouvají se, nenosí v budově školy čepice. Pokud nějaký jedinec pochybí, je na nás pedagogích, abychom ho hned upozornili, že nejedná v souladu se svým stavem středoškolského studenta, studenta Smíchovské střední průmyslové školy.

Pokud mi chce někdo tvrdit, že naši současní studenti jsou horší, než byli studenti na této škole před dvaceti roky, tak mu mohu do očí říci, že lže. Naopak, naši současní studenti jsou kvalitativně lepší, ve své snaze o vzdělání i ve svém vystupování, chování.

Pokud mi někdo bude tvrdit, že současná generace je daleko horší, než před dvaceti, třiceti roky, že je daleko více agresivní, nevladatelná, opět se dle mého názoru hluboce mylí. Není horší, není agresivnější, ale je výrazně jiná.

Dříve pedagog prostě řekl, že něco tak a tak je a student tento fakt bral jako hotovou věc. Maximálně se zeptal, pokud mu něco konkrétního nebylo jasné. V atmosféře strachu, nutnosti se neustále přetvářet a lhát, nebylo moc prostoru na otevřené otázky. Současný student se však s takovým vysvětlením často nespokojí, nebojí se zeptat, proč tomu tak je. Pedagog je pak nucen nejen své vědomosti předávat, ale i před studenty obhajovat jejich podstatu. Výrazným způsobem se zvýšila náročnost komunikace student – pedagog ze strany vyučujícího. Kdo ji z kantorů nezvládá, přirozeně v hodinách trpí.

Návratem demokracie se pochopitelně atmosféra uvolnila. Otevřeně se může hovořit o všem, je možné klást otázky na cokoli. Demokracie nese daleko vyšší nároky na jedince než režim autoritativní. Tam se něco prostě nakáže a strach nedovolí nikomu se bouřit. V demokracii je třeba přesvědčovat, vysvětlovat.

Na druhé straně demokracie není anarchie. To je třeba neustále studentům vtoukat do hlavy. Jsou povinni respektovat základní pravidla, mezi něž patří dodržování zásad slušného chování, respektu k osobám výše postaveným. Což pro ně ve třídě kantor je. Mají právo vyjadřovat své názory, musí tak však činit způsobem hodným středoškolského studenta.

Vykonávat povolání pedagoga dříve bylo jednodušší. Pomáhala k tomu atmosféra strachu. V současné době má pedagog situaci daleko těžší, neboť v daleko vyšší míře záleží na jeho autoritě.

Také však z velké části nesou za hodinu zodpovědnost studenti. I to je nutné jim připomínat. Pokud záměrně rozbíjejí hodiny učiteli, který je na štíru s autoritou, který má méně zkušeností, je nejistý, škodí jen sami sobě. Je třeba v nich pěstovat zodpovědnost za vlastní jednání.

Zastávám názor, že nejlepší výchovou k zodpovědnosti je studentům nějakou zodpovědnost dát. Uvedu příklad. Ve škole máme již pět let Studentský klub. Je v prostorách pronajatých Radě rodičů, starají se o něj pověřeni studenti. Žádný z pedagogů tam nechodí, nikdo nic nekontroluje. Studenti si spravují vše opravdu sami. Od instalace výpočetní techniky, různých periférií i multimediálních zařízení, až po udržování pořádku.

Za těch pět let, kdy si studenti zodpovídají sami sobě za svůj prostor a jeho vybavení, nedošlo k žádné krádeži, nedošlo k žádnému zničení čehokoli. V klubu je vcelku pořádek. Nebylo třeba řešit žádný konflikt mezi studenty, žádný vážný problém související s přeplněností a obsazením stanic.

Když jsem toto zavedl, většina z pedagogického sboru mi říkala, že do půl roku bude z klubu kůlnička na dříví. Nestalo se tak a já jsem tomu rád. Moje sázka na studenty a jejich zodpovědnost se vyplatila. Pevně věřím, že tomu tak bude i do budoucnosti.

Není žádnou výjimkou, že student vede nějaký odborný kroužek nebo seminář pro své kolegy. Dost často z programování. V tu chvíli je bez problémů vpuštěn do třídy, je mu umožněn přístup k výpočetní technice, je ve třídě se svými kolegy sám. Nezaznamenal jsem doposud případ, že by došlo k nějakému záměrnému poškození jakéhokoli zařízení.

Čím zakončit svou úvahu na téma student? Snad shrnutím výše vyřčeného. Je nutné, aby byl student ze strany pedagoga chápán jako svébytná osobnost, se svými klady i zápory, nicméně osobnost, kterou je nutné vzdělávat, nikoli ponižovat. Osobnost, ke které musíme mít kladný vztah, tedy nesmíme ji považovat za nepřítele, mít z ní strach.

Na druhé straně se nesmíme bát být přísní a tvrdí, pokud je takové jednání zapotřebí. Důsledně trvat na slušném chování, vystupování, jednání. Důsledně trvat na dodržování termínů. Studenty klasifikovat přísně, ale spravedlivě. Přísnost je důležitá, neboť student dostává návyk, že nic není zadarmo, že se ze všeho nevykecá, že musí respektovat zadání a stanovené termíny. Možná se bude v první chvíli zlobit, ale za čas takovému pedagogovi poděkuje. Pokud je pedagog spravedlivý a přísný, bude si ho student vážit.

Ovšem na druhé straně si musí umět i pedagog vážit studenta, který projevuje snahu jak ve svém jednání, tak ve svém vzdělávání. Byť někdy prostě uletí, byť někdy bude mít radikální názory.

Student i pedagog musí mít navzájem pocit, že mezi nimi panuje respekt jeden k druhému. Pak je položen základ pro kvalitní pedagogický proces. I pro dobrou atmosféru ve třídě, která bude podporovat aktivitu studentů. Ti musí mít zafixované, že být dobrý a snažit se vyniknout je normální, naopak špatné je být nedostatečný, nestíhat, být laxním. Jinými slovy, pokud někdo studuje s vyznamenáním, musí mu třída zatleskat a ne se mu posmívat a klepat si na čelo.

Ve třídě musí vládnout soutěživý duch a ne parta „tupounů“, která se dívá na dobrého studenta jak na exota. Jsem velmi rád, že být úspěšný na naší škole neznamena postizení. Určité není vše ideální, ale také ne špatné. Snad se bude tato atmosféra nadále vyvíjet správným směrem. Určité je to také tím, že většina studentů měla na základní škole vyznamenání, a i když se pochopitelně na střední škole mnohým z nich prospěch zhorší, mají snad snahu být dobří zafixovanou.

Když jsem v listopadu 2002 nastoupil do funkce ředitele, bylo na celé škole 10 studentů s vyznamenáním. Na konci školního roku 2008/2009 dosáhlo na vyznamenání 59 studentů. Jejich fotografie jsou na nástěnce, stejně jako vítězů anket Kantor a Sympat'ák roku a Student a Sportovec roku.

Pokud se nad těmito fotografiemi někdo ušklibne, je mi takového člověka upřímně líto. Jen se právě projevil jako ubožák. Snad má ještě naději na záchranu. Jinak zůstane navždy zatrpklým, zapšklým člověkem, který se bude užírat nenávistí k úspěšným, místo aby se sám pokusil mezi úspěšné propracovat. Ať již ve škole nebo kdekoli jinde.

Poznámka 2018: Výše vyřčená slova bych podepsal i nyní. Počet studentů stále osciluje kolem čísla 625. Počet vyznamenaných poklesl, ale nemyslím si, že by to bylo zhoršením úrovně studentů, ačkoli s jejich znalostmi ze základní školy je to mnohdy všelijaké. Dost studentů, kteří by mohli dosáhnout na vyznamenání, dává však přednost jiným aktivitám a studuje tak, aby ze všech předmětů prošli, ale nevěnuje veškerý svůj čas šprtání se na vylepšení známek.

Nemluvím teď o flákání se studentů, ale o jejich zapojení do různých projektů, jejich samostudiu těch oblastí IT, které je nejvíce zajímají, jejich práci na částečný úvazek či brigády. Nebo i podnikání. Jejich zapojení do vlastních či školních projektů. Jejich vedení studentských pracovních týmů, spolupráce se sociálními partnery, kterou domlouvají a následně i ve zmíněné studentské pracovní skupině řídí.

Pokud jsem mluvil před devíti roky o nutnosti dávat studentům důvěru, klást na ně zodpovědnost za konkrétní věci, tak v tom jsme dle mého zase pokročili. Studenti se ještě výrazněji zapojují do chodu školy, jsou nejen účastníky kulatých stolů, ale zároveň v některých případech i přebírají zodpovědnost za konkrétní úkol. Neváhám je vysílat jako reprezentanty školy na jednání se sociálními partnery, k besedám, na konference. Koordinuji i spolupráci s některými sociálními partnery.

Dalším významným posunem je vedení studentských pracovních týmů. Existují již pro spolupráci s několika sociálními partnery, studenti jsou nejen řešitelé, ale někteří z nich i šéfové. Takto spolupracují s AŠ Mladá Boleslav, Smart Prague, Asociací virtuální a rozšířené reality, Linet, Anect a dalšími.

Jistě, stále jde jen o menší část studentů, byť těch aktivních přibývá. Ale o tom jsem již psal jinde, v každém společenství je jen určité procento tahounů, a u studentů tomu není jinak. Je však i dost takových, kteří na vyšší míru aktivity ve škole prostě nemají čas, neboť sportují či pracují. Jsou však i tací, co nemají zájem o nic, dávají přednost zábavě a snaží se získat maturitu s co nejmenším vynaložením sil. Mají právo se tak chovat, ačkoli tím ubližují sami sobě. Možná jim dojde později, že mohli ten čas využít účelněji, anebo jim to nedojde nikdy, k jejich velké škodě.

Jsem moc rád za každého studenta, který se zapojí do chodu školy, pomáhá s jejími projekty, s její propagací. Jsem moc rád za každého studenta, který po maturitě ve spolupráci se školou pokračuje.

Mrzí mě, pokud musí student ze školy odejít, protože nenaplnuje kritéria pro postup do dalšího ročníku. Většinou neodchází z důvodů nedostatku schopností, ale z důvodu liknavého přístupu, různých osobních problémů, které mu přerostly přes hlavu. Nebo také začne pracovat a nabude dojmu, že si vydělá dost i bez maturity.

Někdy se hovoří o tom, že ti nejlepší k získání význačného postavení nepotřebovali dokončit školu. Jako příklad se uvádí třeba Bill Gates. Ovšem ten střední školu dokončil, studoval určitý čas na prestižní vysoké škole a až potom dal přednost podnikání.

Jistě také záleží, jakou školu vystudují. Teď nemíním rozlišovat, zda jde o směr humanitní nebo technický. Teď mluvím o úrovni školy. Nejen střední, ale i vysoké. Nemusím přitom hned myslet na universitu v Plzni a její právnickou fakultu, která snad šla vystudovat přes prázdniny. Jsou i jiné školy, které nemají dobrý zvuk, byť nakonec jejich absolvent získá rovněž kýžený titul. Je volbou každého jedince, jakou cestu zvolí, a na jakou cestu má. Jsem přesvědčený, že nakonec se většině podaří dosáhnout na taková místa, pro které mají skutečné schopnosti. Alespoň tedy ve firmách, kterým záleží na jejich výsledcích.

Studenti by si měli uvědomit, stejně jako pedagogové, že se doba mění. Těžko si mohou naplánovat, čím se budou nakonec živit. Mnoho pracovních pozic ještě ani dnes neexistuje. Nikdo jim nedokáže říci, co konkrétně budou vykonávat. Tedy nikdo zodpovědný, znalý dynamického a překotného vývoje v oblasti moderních technologií, postupující digitalizace a robotizace, vytváření autonomních řídicích systémů.

Další chybou je, že stále studenty vychováváme jen na zaměstnanecké pozici. Přitom mnozí z nich se budou živit jako živnostníci, další se vrhnou do podnikání. V tom má české školství stále velké mezery, a ve společnosti má slovo podnikatel špatný zvuk. Přitom máme mnoho skvělých podnikatelů, kteří nikoho neokradli, nikoho nepodvedli, ale díky své pili a umu vytvořili velmi prosperující firmy. Třeba jako jeden z našich absolventů, jistý pan Lukačevič. Se svým Seznamem.

Takže vlastně nevíme, co budou studenti v budoucnu dělat, ale tváříme se, že je připravujeme na jejich povolání. Přitom lze definovat, jaké vlastnosti a dovednosti budou bezpochyby studenti potřebovat, až budou vstupovat na pracovní trh, jedno v jaké roli, pokud tedy na něm budou chtít být úspěšní. Jde o ty tak zvané měkké kompetence, kterým se pohříchu ve školství věnujeme velmi málo a mnohdy jen okrajově.

Přitom čím více schopností a dovedností absolventi získají, tím větší možnosti se před nimi otevrou. Čím budou lepší, tím více budou nezávislí. Budou moci směle odejít k jinému zaměstnavateli, založit si vlastní firmu, odstěhovat se do jiného státu, kde budou vidět lepší podmínky pro svůj kariérní růst. A naopak. Čím jednostrannější a menší dovednosti mám, tím více budu závislý na svém místě, a možná i na státní podpoře. Sice si jednou za čtyři roky budou můj hlas politici kupovat, ale jejich korupční dárečky mi podstatně životní úroveň nezlepší. Jen mě učiní ještě více závislým.

Každý student má svou volbu. Žádná sebelepší škola, ani střední a ani vysoká, z něj sama o sobě odborníka neudělá. Škola může ukázat směr a poskytnout základní poznatky. Pokud chce být někdo vynikající, a je jedno v čem, musí na sobě pracovat sám. Proto nejvyšší přidanou hodnotu školy, a také vyjádření její kvality, vidím v tom, nakolik dokáže studenty naučit se učit. Ne mentorovat, ne šprtat na testy, ale skutečně se učit. Školou jejich vzdělávání totiž jen začíná, u těch skutečných odborníků pokračuje celý život. Bez toho určitě v oblasti IT, nebo obecně moderních technologií, nemůže nikdo být dlouhodobě úspěšný.

ŠKOLSTVÍ

Poznámka 2018: Tento odkaz jsem si dovolil oproti předchozímu dokumentu přidat. Dříve jsem se věnoval především zkušenostem ze své vlastní praxe a problematice „své“ školy, ale snad jsem za ty roky působení v systému schopný se vyjádřit i ke školství jako takovému. Byť opět platí, že jde jen o moje subjektivní postřehy a jistě s nimi mnozí budou polemizovat, či je rovnou odmítat.

Vzdělávání je klíčový prvek v dějinách lidstva. Škola a školství ho provází již dost dlouho a má v různých dobách i různou formu. Ne vždy také bylo vzdělání pro každého, nejprve jen pro privilegované chlapce, pak se rozšiřovalo na další vrstvy obyvatelstva. Dlouho z něho byly vyloučeny dívky, od kterých se očekávalo, že se budou jen starat o rodinu. Výchovu těch bohatších či urozených mladých žen tak mnohdy zajišťovaly kláštery.

Je skvělé, že mít přístup ke vzdělávání, je právem všech obyvatel v civilizovaném světě. Zdůraznil bych slovo „právem“, neboť toto si mnozí neuvědomují a mnozí ke svému vzdělávání přistupují tak, jako by bylo trestem a ne právem.

Jistě nám bude znít velmi mile a lákavě, když vzpomeneme na vzdělávání mladíků v antice. Takový filosof je nechal přinést víno, pak si lehl se studenty na lůžka a za popíjení lahodného moku filosofovali. Postupem času se ale režim ve školách měnil a mnohdy dosahoval téměř vězeňské podoby, s mnoha zákazy a také tresty, často dost brutálními. Ještě nedávno někdy až surové mlácení nepoddajných žáků a studentů nebylo nic nezvyklého. Stejně jako tuhý režim a hustý dril.

Školství v podání slovných pánů profesorů (ženy moc zastoupeny tehdy nebyly) dle mého vždy bylo zároveň oázou konzervatismu. Jistě, mnozí se snažili o jeho reformy, ale většinou naráželi na nepochopení a odpor většiny svých kolegů. Na jednu stranu je možná dobře, že školství udržuje jisté hodnoty, na druhou stranu se v něm velmi obtížně zavádějí změny. Ty často nechtějí ani učitelé, ani rodiče a mnohdy ani studenti.

Doba však postupuje vpřed a dle mého je nutné tomu přizpůsobit i vzdělávání mladé generace. Ovšem vydefinovat jak, představuje značný problém. Za poslední roky jsme v českém školství zažili mnoho různých reforem a veletočů, jak se střídali ministryně a ministři ve svém úřadě, a jak každá či každý z nich přicházel se svými prioritami. Často dost svéráznými a často dost v rozporu s těmi předchozími.

Ze své praxe mohu potvrdit, že školství na tyto změny většinou reagovalo zdrženlivě a dost často se projevila zvláštní schopnost našeho národa, tedy najít takové řešení, aby se vlk nažral a koza zůstala celá. Tak se mnohé záměry sice na papíře naplnily, ale v praxi se mnoho nezměnilo.

Jako příklad mohu uvést „Rámcové vzdělávací plány“ (RVP) a „Školní vzdělávací plány“ (ŠVP). Já sám jsem příznivcem tohoto systému, který dává školám i učitelům jistou autonomii. Sice komplikuje přechod studenta ze školy na školu, ale na druhé straně mu umožňuje vybrat si ústav, která nabízí jemu nejbližší program vzdělávání.

Prvním nedostatkem a popřením tohoto systému bylo vytvoření oněch RVP. Z rámce se stal především ve všeobecných předmětech výčet látky, mnohdy ještě překonávající předcházející osnovy. Je těžké ho vůbec v hodinách odučit. „Odborníci“ ho tak naplnily obsahem, že se o rámeček či základní učivo vůbec nejedná. Tím zároveň skoro eliminovali možnost pedagoga pracovat se studenty, neboť ten sotva stačí předepsanou látku vyložit a pak z ní studenty vyzkoušet.

Druhou nenaplněnou možností je slučování předmětů ve vyšší celky. Tedy svým způsobem učení v souvislostech. Předepsané kompetence máte studenta naučit, ale už si můžete zvolit jakým způsobem a v jakém předmětu. Což se většinou neděje a do ŠVP se tak jen přepsaly předchozí předměty a pak už je jedno, zda je učíte podle RVP, osnov či tematických plánů.

Přítom mně by se moc líbilo, kdyby se student seznamoval například ve společenských vědách s komplexním obrazem daného období, tedy na dějiny by navazovala kultura a také technika, kde by pochopil stavitelství či dopravní prostředky té doby. Ale i oblékání, odborné znalosti lidí či vojenskou techniku a taktiku.

Rovněž tak by tento způsob více pomohl chápání souvislostí. Tedy dle mého není až tak důležité vědět přesné datum bitvy na Bílé hoře, jako proč k ní došlo a proč skončila tak neslavně. Otázkou však je, zda jsou k takové výuce připravováni pedagogové či nikoli. Tušení mám, ale nechám na každém, aby si odpověděl sám.

To samé se ale týká i matematiky a fyziky. Podle jistých výzkumů oba předměty mají děti zpočátku rády, s postupem času k nim většina začíná mít odpor, který u mnohých přechází až v nenávisť. Opravdu je to jen tím, že s postupem času se řeší složitější úkoly, anebo tím, že mnohdy vůbec žáci a studenti nechápou, co se vlastně učí a proč se to učí? Održení od reálného života je mnohdy opravdu dost značné.

Přitom si myslím, že by šlo mnohé změnit, kdyby byla vůle podívat se skutečně na RVP. Učinit z nich nikoli seznam látky, která se dá sotva letem světem probrat, ale minimální základ, který má zvládnout každý žák či student, který projde základní či střední školou. Obsah, který bude reflektovat skutečný život a potřeby společenské uplatnitelnosti absolventů školského systému.

Často slyším i čtu vyjádření od různých představitelů cechu učitelů českého jazyka i matematiky, že by bylo potřebné učit jinak a provést úpravu RVP. Jaký je však výsledek? Stále se jen mluví a skutek nikde.

Znovu chci zdůraznit, nemám rozhodně zájem jakkoli studentům usnadňovat jejich život. Pokud bych jim chtěl dopřát, aby se mohli „flákat“, aby se mohli jen bavit a nic neuměli, tak bych jednal naprosto proti jejich zájmu. Jen chci, aby znalosti, které po nich chceme a které je nutíme se naučit, jim byly v budoucnosti co nejvíce prospěšné. Tohle by měl mít každý na mysli, a ne být zahleděný jen a jen do svého předmětu a chtít do mládeže nahustit co nejvíce tvrdých kompetencí, tedy znalostí. Spíš by jich mělo být méně a studenti by se měli naučit je používat a využívat.

Na závěr této kapitoly přidávám úvahu z června 2017, ve které se zamýšlím, jaké kroky by bylo dle mého potřeba udělat, aby se systém vzdělávání více přiblížil potřebám světa, do kterého již nakukujeme a který nás čeká.

Ještě předtím bych si však dovolil položit prostý dotaz. Chceme skutečně úspěšné absolventy, kterým pomůžeme vybudovat jejich sebevědomí a učiníme z nich silnou osobnost? Anebo chceme poslušné občany, libující si v průměrnosti a znající od každého předmětu něco, nic však pořádně? Chceme absolventy kreativní či naučené využívat námi předložené šablony řešení? Někdy si opravdu nejsem jistý, co zodpovědné osoby za české školství skutečně chtějí.

CHCEME SKUTEČNĚ VZDĚLÁVÁNÍ 4.0 NEBO JEN KOSMETICKÉ ÚPRAVY SOUČASNÉHO SYSTÉMU?

Byl jsem v poslední době účastníkem mnoha různých konferencí a jednání, týkajících se nutnosti reagovat ve vzdělávání na digitalizaci světa, označovanou obecně Průmysl 4.0, a z toho plynoucích důsledků v podobě Společnosti 4.0 či Vzdělávání 4.0. Mimo jiné jsem se zúčastnil i všech čtyř schůzek „Digikoalice“, neboli „České národní koalice pro digitální pracovní místa“, což je česká odnož evropské platformy s názvem „Coalition for Digital Skills and Jobs“. Zde bylo snahou věnovat se digitální gramotnosti, konkrétně co by z této oblasti měl znát žák základní školy, když ji opouští.

Nemohu všem zúčastněným upřít snahu hledat optimální řešení, bohužel si však myslím, že nelze vytrhávat jednu dovednost z celku, aniž bychom pozměnili tento celek jako takový. Pokud chceme opravdu poskytnout nastupujícím generacím vzdělání, se kterým se uplatní v budoucím životě, musíme změnit několik zásadních věcí, bez kterých se vpřed nepohneme. Také nelze uvažovat o tom, co mají žáci a studenti umět, aniž bychom se zabývali velmi vážně tím, kdo je to naučí. Jinak vše zůstane zase jen na papíře, a pověstná karavana bude kráčet dál stejným směrem a stejným tempem.

Níže se pokouším naznačit, co by bylo dle mého názoru třeba urychleně udělat, pokud chceme pracovat v zájmu žáků a studentů. Tím pádem i celé společnosti.

1). Pokud chci něco změnit, musím o této nutnosti změny přesvědčit učitele a ředitele škol. Pokud chci něco změnit, musím napřed změnit myšlení učitelů a ředitelů škol. Nakonec to budou vždy učitelé, kteří musí potřebné vzdělávání realizovat. Bez jejich masivní spolupráce k tomu nikdy nedojde, nebo jen v ostrůvcích pozitivní deviace. Učitelé v drtivé většině chtějí pro své žáky a studenty to nejlepší, bohužel často však vycházejí z toho, co a jak se učili oni sami. Byť bokem mnoho z nich přiznává, že oni sami většinu probírané a naučené látky při svém vlastním vzdělávání, v životě nepotřebovali a velmi rychle zapomněli.

2). Je třeba jasně definovat, co je skutečným cílem vzdělávání. Žádná sebelepší škola nevychová špičkového odborníka, tím se dotyčný stane díky svému úsilí nad rámec obecných školních povinností. Škola ukazuje směr, student si rozhoduje o tom, který zvolí. Rozhodně však cílem vzdělávání nejsou krásné známky na vysvědčení, ale reálné dovednosti, se kterými studenti odcházejí. Důkazem budiž pro někoho šokující skutečnost, že v mnoha případech pracují nakonec „jedničkáři“ pro „trojkaře“. Je třeba, aby učitelé, žáci i studenti pochopili, že dotyčný musí v daném předmětu zvládnout střízlivě stanovené minimum, aby měl vzdělanostní základ, ale sám se musí vzdělávat i mimo školní plány v těch oblastech, pro něž má talent a předpoklady. Ze strany učitelů je pak třeba v tomto studenty podporovat, a respektovat třeba i jejich menší zájem o jinou oblast. Za jakoukoli aktivitu v jakékoli oblasti musí být student vyzdvihován, nikoli srážen a peskovan, že kdyby tak nečinil (nepracoval, nesportoval, necestoval, nenavštěvoval odborné konference atd.), mohl by mít lepší známku z daného předmětu. Nejspíš ano, ale pro život mu dají víc jeho aktivity, než výborná na vysvědčení z toho či onoho předmětu. Zvládnout předepsané střízlivé minimum v daném předmětu alespoň dostatečně, lépe dobře, však student musí, o tom nemůže být řeč.

3). Je třeba hlasitě říkat, že nikdo nechce, aby se žáci a studenti učili méně, ba právě naopak. Čím vyšší budou mít vzdělání, čím lepší budou mít kompetence, tím větší šanci budou mít se prosadit ve Společnosti 4.0. Je ale třeba, aby se učili těm dovednostem, které v budoucnu budou rozhodovat o kvalitě jejich života.

4). Bylo by chybou chtít vychovávat žáky a studenty pro nějakou konkrétní pozici. Nikdo totiž neví, jaké pracovní pozice budou za deset či patnáct let zastávat. Je třeba je vzdělávat tak, aby byli absolventi systému vzdělávání schopní i několikrát za život tuto pracovní pozici změnit. V tom je diametrální a klíčový rozdíl od předchozího vzdělávání.

5). Je třeba jasně a jednoduše definovat, co znamenají pojmy jako je kreativita, kritické myšlení, myšlení v souvislostech, logické uvažování, informační či digitální gramotnost. Spolu s tím jasně a jednoduše definovat, jak nejlépe k těmto klíčovým kompetencím žáky a studenty vzdělávat. Toto pak cíleně šířit mezi učiteli, řediteli, ale i žáky, studenty a jejich rodiči. Pokud s tím některá ze sociálních skupin nebude ztotožněna, výukový proces bude buď pokulhávat či nebude vůbec funkční.

6). Změnit styl státní maturitní zkoušky. Nejsm proti státní maturitním zkouškám, stát platí a má povinnost kontrolovat, že vynaložené peníze přinášejí efekt. Ale pokud chceme co nejvíce studentů s maturitou, bez ohledu na typ školy a jejich vrozené schopnosti, musíme stanovit opravdu střízlivé minimum, které musí zvládnout každý. Státní maturita by měla být jen připouštěcím testem k maturitám ústním, kde by daného studenta skutečně prověřili z jeho klíčových dovedností. Každý, kdo by získal právo maturovat na své škole, by musel prokázat alespoň dostatečnou znalost ze základů matematiky

(přírodních věd), českého jazyka (lépe společenských věd – kulturní přehled), cizího jazyka a informační gramotnosti. Pro některé maturanty by šlo jen o formalitu, pro jiné o náročný test. I podle toho, kde se na pověstné Gaussově křivce studijních předpokladů nacházejí.

7). Změnit styl přijímacích testů na střední školu. Nejsem proti jednotným přijímacím zkouškám, ale považoval bych za správné změnit jejich obsah. Nemám nic proti tomu prověřit schopnosti žáků orientovat se v základech matematiky (přírodních věd) a českého jazyka (společenských věd), ale přidal bych vhodně sestavený test studijních předpokladů. S přechodem na střední školu je spojena další věc, tedy dle mého nutnost se daleko více věnovat žákům základních škol a snažit se odhalit včas jejich talent a střízlivě odhadnout jejich schopnosti, například i abstraktního myšlení. Rozhodně bych nevháněl žáky násilně na učňovské školy, to není správná cesta. Také osobně podporuji co nejdelší možné setrvání studentů v systému vzdělávání, jen je třeba, aby našli správný směr, který jim bude k užitku. Kde budou rozvíjet svůj talent, studium pro ně nebude mnohaletým trápením, kdy se svým silným stránkám nebudou moci věnovat, neboť budou šprtat, aby se na nevhodně zvoleném typu školy vůbec udrželi. A mnohdy se jim to nakonec stejně nepovede a zůstanou bez ukončeného středoškolského či později vysokoškolského vzdělání.

8). V první řadě je třeba připravit učitele a teprve pak ti mohou odpovídajícím způsobem vzdělávat žáky a studenty. Je téměř tragické, když sami představitelé pedagogických fakult přiznávají, že budoucí učitelé nejsou vzděláni v informační či digitální gramotnosti, s tím spojené předměty jsou pouze vedlejšími a studenti si je ani nemusí zvolit a během svého studia absolvovat. Tak k již v tomto směru mnoha nekompetentním učitelům na školách, vycházejí z pedagogických fakult další učitelé bez potřebných dovedností v oblasti používání informačních technologií.

9). Je třeba přestat odsuzovat učitele, kteří učí zastarale, neboť oni učí tak, jak sami byli vychováni. Je třeba přestat jim spílat a naopak jim aktivně pomáhat, motivovat je, aby měli zájem a důvod provést potřebné změny ve svém vzdělání, dovednostech a následně i své výuce. K tomu však nepomůže často skloňovaný „Kariérní řád“, který o tolik potřebné informační či digitální gramotnosti vlastně vůbec nemluví. Je třeba intenzivní osvěta, nikoli jen symbolická finanční motivace pro aktivní učitele, je třeba vytvářet a posilovat respekt k učitelům od společnosti.

10). Je třeba co nejrychleji a významně velkoryse přehodnotit obsah a styl výuky klíčových všeobecně vzdělávacích předmětů, především matematiky a českého jazyka. Nebo obecně příropovědných a humanitních předmětů. Nechat v nich jen to nejnutnější, co je potřebné pro život a naopak přidat jiný obsah, kterým se tyto velmi ořezané kompetence budou procvičovat a pilovat. Jen tak si je totiž žáci zapamatují a získají potřebné kompetence. V současnosti se většinu látky naučí na písemky či zkoušení a velmi rychle vše zapomenou. Stačí se podívat, co si pamatují maturanti z prvního ročníku, byť v prvním ročníku třeba prokázali i výbornou znalost daného tématu.

11). Tak zvaná informační či digitální gramotnost nemůže být vytržena z kontextu vzdělávání. Ba právě naopak. Musí jím prostupovat a zasahovat do všech předmětů. Ve všech předmětech se pak za pomoci probíraného tématu a pomoci prostředků informačních technologií musí studenti učit velmi intenzivně i tak zvaným měkkým kompetencím, tedy schopnostem, s kterými budou procházet celým dalším životem. Správně se uvažuje, že vyučující matematiky naučí žáky a studenty pracovat s tabulkovými programy, vyučující češtiny s textovými programy, všichni vyučující pak s prezentačními programy. Všichni vyučující všech předmětů pak musí podporovat schopnosti studentů analyzovat problém, posuzovat informace, diskutovat o problému pomocí vhodné argumentace, dobře prezentovat své výsledky a názory. K tomu ale učitelé potřebují, aby se v jejich předmětech zbavili nepotřebného

balastu, aby se snížil obsah probírané látky, aby dostali prostor ke skutečné práci se studenty. Jednoznačně preferovat kvalitu nad kvantitou.

12). Není třeba revoluce, ale velmi urychlené evoluce. To znamená, že nezruším vše současné, co funguje, ale budu přidávat nové prvky v metodách vzdělávání, které budou zlepšovat přípravu žáků a studentů na jejich budoucí uplatnění. V rámci dobrého úmyslu nevylít s vodou i dítě, jak se mnohdy stává. Je třeba vhodný mix výuky tvrdých a měkkých kompetencí, je třeba ty tvrdé opakovaně procvičovat na vhodných příkladech z praxe, čímž se budou rozvíjet i ty měkké. Absolvent kteréhokoli stupně vzdělávání by měl prokázat odpovídající kulturní přehled, odpovídající znalost cizího jazyka, odpovídající orientaci v přírodních vědách a digitální gramotnost. Jen tak bude připravený čelit výzvám Společnosti 4.0, bude schopný se sám celoživotně vzdělávat, přizpůsobovat se měnícím podmínkám na trhu práce. Specifické odborné kompetence bude získávat ve chvílích, kdy je bude ke své práci potřebovat, právě již zmíněným celoživotním vzděláváním. Něco si nastuduje sám, což musí umět, je to klíčová kompetence, již si musí odnést ze svého vzdělávání v systému školství, něco získá na odborných školeních, další vyplyne ze zkušeností v jeho práci.

TLAK

Pracujeme pod permanentním tlakem. Je na nás vyvíjen extrémní tlak. Ten tlak, který je na nás vytvářen, se už nedá vydržet.

Kdo by si občas takto neposteskl. Slyšíme podobná slova stále a ze všech stran. Jsme však všichni skutečně na takový tlak připraveni? Jsme schopni mu čelit? Jsme schopni se s ním vyrovnat?

Školství by se zdálo oproti běžnému životu skutečnou oázou klidu. Ano, zkouší se, jsou nějaké termíny, ale opravdový tlak, spojený s existenčními starostmi? Kolika studentům skutečně hrozí, že budou opravdu vyhozeni? Kolika pedagogům, že při nesplnění nějakého úkolu přijdou o místo? Kdo je nucen pracovat pod obrovským stresem a se šibeničním časovým termínem?

Setkal jsem se mnohokrát s názorem, zvláště když jsem učil jako běžný pedagog a dával závěrečné testy ve svém bodovém systému, že studenti jsou enormně zatěžováni testy. Že jsou jimi stresováni. Ocítají se pod velkým tlakem a to jim neprospívá. Opravdu, závěrečným čtyřicetibodovým testem ve stobodovém systému se dalo mnohé zachránit. Často však také zkazít. Často tento test rozhodl, zda student prospěje či skončí se známkou nedostatečná. Ovšem proti tomu, co čeká většinu studentů v dalším životě, něco takového považují za selanku.

Pokud má někdo obavy o duševní zdraví „vystresovaných“ studentů a chtěl by jim vytvářet skleníkové podmínky, tak se na nich dle mého dopouští skoro zločinu. Pochopitelně vše musí mít míru a vše musí přicházet pozvolně. Ale dle mého názoru musí být studenti připravováni na situace, které je v reálném životě čekají.

Vytvářet tlak na studenty v souvislosti s plněním úkolů, přípravou na důležité testy, je něco jiného, než v nich pěstovat či vzbuzovat strach a stres v každodenní výuce. Pokud je pedagog extrémně přísný, možná zapšklý, léčící si snad své osobní mindráky, opravdu dokáže vytvořit prostředí, kdy se budou studenti bát skoro jen zhluboka nadýchnout. Takové permanentní prostředí skoro až teroru rozhodně nepřispěje k aktivitě studentů v hodinách. Tam by stresování být opravdu neměli, neměli by se bát přihlásit, zeptat se, odpovědět.

Něco jiného je přísné trvání na dodržování termínů a svým způsobem vytváření nátlaku v podobě důležitých testů. Takový tlak není permanentní, naopak, je krátkodobý a dle mého názoru se tímto způsobem učí student na určitou přítomnost stresu zvykat.

Testování, maturita, přijímačky na vysokou školu, zkoušky na vysoké, různé státnice, přijímací testy a pohovory, testování pro získání certifikátu. To vše mladého člověka postupně čeká. Pokud bude chtít zaujímat lukrativní místo, třeba i jen nižšího vedoucího, tlak a stres se stanou jeho každodenním společníkem. Dle mého bude stále méně místech, kde se dá přežívat v klídku a pohodě.

Ano, také čtu a slyším o situaci v Japonsku, kde houfně studenti a následně zaměstnanci páchají sebevraždy, neboť se hroubí pod tlakem svého okolí. Svých rodičů a pedagogů v prvním případě, svých zaměstnavatelů v tom druhém. Při vši úctě k českému školství a české produktivitě práce, nezdá se mi, že bychom se takových extrémů museli obávat. Ale s příchodem demokracie neseme daleko více zodpovědnosti za sebe sama. Nemáme tolik nalinkovaný život jako dříve. Svoboda ale znamená také zároveň odpovědnost.

Znám se s lidmi, kteří pracovali v některých zahraničních firmách a dokonce těmi, co se dostali do spárů japonských šéfů. Jak ti byli zaskočeni tlakem na jejich produktivitu práce. Žádný český „klídeček a pohodička“.

Tlak a stres jsou atributy našeho života, se kterými se každý setká, byť třeba dle svého životního stylu a zaměstnání v různé intenzitě. Ale setká. Jak jim tedy čelit? Vždyť lidská bytost je tak křehká, fyzicky i psychicky.

Omyl. Lidská bytost je velmi houževnatá a schopná čelit mnohemu extrémnímu zatížení. Jak fyzickému, tak psychickému. Je však třeba se s tlakem a stresem učit žít, učit se pracovat pod tlakem, nehroutit se při prvních vážných problémech, nezačít zmatkovat.

Ne náhodou jsou velmi úspěšnými manažery bývalí dobří sportovci, kteří dosáhli pochopitelně také dobrého vzdělání. Kromě toho, že si zafixovali zásadu, že nic není zadarmo a vše si musí tvrdě odpracovat, naučili se žít pod velkým fyzickým a psychickým tlakem. Většinou mají i dobrou fyzickou kondici, danou svým aktivním sportováním.

Byl jsem léta vedoucím basketbalového Sportovního centra mládeže, nejprve v Sokole Motol a potom ve Spartě Praha. Představte si „náctiletého“ dorostence či juniora, který naprosto fyzicky vyždímán jde za stavu 75:76 střilet v samém závěru zápasu dvě šestky. Unavený, rozklepaný, mnohdy s různými bolístky. Kolem řvoucí diváci, pološení rodiče, pohledy spoluhráčů a trenérů. Ti posledně jmenovaní ho sice uklidňují, nicméně v jejich očích čte jediné – musíš!!! Když později přijdou do hry ještě peníze, na vítězství závisí rozpočet pro příští sezonu, sponzoři, ale také třeba šance se dostat znovu do sestavy, udržet si smlouvu, tlaky se ještě více násobí.

Ve sportu jsem čas od času používal výraz „tréninkový hráč“. Ten byl neskutečně dobrý v tréninku, kouzlil, perlil a já nevím, co ještě všechno. Ale jak přišel zápas a s ním zodpovědnost, rozklepaly se mu ruce a on byl nepoužitelný. Nedokázal se vyrovnat s tlakem. Naopak bylo mnoho jiných, kteří právě v klíčových chvílích dokázali, jak silnou osobností jsou. Hráči bez nervů. Vítězné střely v posledních vteřinách.

Dobrý střelec v basketbale dává v tréninku při fyzické zátěži pravidelně z deseti trojkových pokusů osm trojek. Vynikající střelec devět i deset. Pokud dá méně než sedm, nemá „papíry“ v zápase střilet. V zápase přijde tvrdá obrana, přidá se únava a k tomu ještě ta hrozná psychika. Když má dlouhodobě střelec v zápasech úspěšnost přes čtyřicet procent, jde o vynikajícího „šutéra“.

Naprosto jednoznačný příklad, co dokáže psychika a obrovský tlak na jedince, jsou trestné hody v basketbale. Říká se jim lidově šestky. Borec stojí sám na čáře a má dva soupeře. Tím daleko menším je koš, do kterého se musí trefit. Tím obrovským je jeho psychika. Pokud není hráč dřevák, tak dává na tréninku běžně z deseti pokusů deset, když nemá den, tak devět. V zápase má stejné herní podmínky, žádný soupeř, který by ho blokoval či bránil, pět vteřin na pokus, aby se mohl soustředit. Přesto jen ti nejlepší mají přes osmdesát procent úspěšnost. Mají to v ruce, minout mohou opravdu jen náhodou. Přesto i špičkoví borci v závěru zápasu minou mnohdy několikrát za sebou!

Co tím vším chci říci? Jedno jediné. Pokud chci být v pracovním životě úspěšný, dosáhnout na vyšší mety, získat významné místo, musím se naučit pracovat a žít pod tlakem a vzít na vědomí, že stres

bude neustále přítomný. Čím vyšší a důležitější post bude, tím ten tlak bude vyšší. Moje rozhodnutí, mé jednání a má práce mě nejen mohou připravit o místo, ale také přivést k bankrotu celý podnik, znamenat existenční problém pro mnoho lidí. Přitom často budu i pod tlakem časovým. Budu pracovat ne osm a půl hodiny, ale budu spát osm hodin za tři dny. Únava, extrémní zodpovědnost, extrémní tlak. Ne každý může takovou funkci vykonávat.

Abych mohl čelit tlaku a stresu, potřebuji dle mého dobrou fyzickou kondici, neboť mnohdy jsou ve vypjatých chvílích přítomné také vyčerpání a únava. Dále musím být psychicky silný, abych tlak ustál a nezhroutil se z něho. Musím umět pracovat pod tlakem, umět vyhodnotit správně priority, abych se nebabral v detailech a nehořel mi základ. Něco musí být v povaze, něco se ale dá i natrénovat.

Když se mluví o stresu ve školách, vždy si vzpomenu na paní učitelku z filmu Obecná škola, jak ve stavu blaženého šílenství opouští třídu, usmívá se, snad si i pobrukuje a míří do oázy přírody. Právě se zbláznila.

Pod takovým tlakem nemohu pracovat. Nemohu se soustředit. Kdyby byla jiná atmosféra, kdyby byla pohoda, tak bych udělal (a) daleko více a lépe. To také slýchám.

Opravdu? Nejsm si vůbec jistý. Klídek a pohoda většinou vede k velmi nízké produktivitě práce. Naopak tlak z nás dokáže vymáčknout velké výkony. Pochopitelně za předpokladu, že nezačnu panikařit a zmatkovat. Nepodlehnu tlaku.

Při vší úctě k pedagogickému povolání, většina z pedagogů opravdu neví, co je to pracovat pod skutečným tlakem. Ano, nároky na pedagogy se zvyšují. Studenti jsou živější, jejich dotazy dotěrnější a pokud nejsme dostatečnou autoritou, jen jejich zvládnutí je obrovský nápor na nervy. Za to si však můžeme jako pedagogové sami.

Něco jiného je fakt, že pedagogům přibývají starosti a povinnosti. Až na pár výjimek nemohou žít z příprav, které si připravili na začátku kariéry a vydrží s nimi až do penze. Neustálé vzdělávání, útok informačních technologií. Dárky politiků a úředníků v podobě Školních vzdělávacích programů, Sebeevaluací, Státních maturit. To vše přináší další práci.

Pedagogické povolání je náročné po psychické stránce z nutnosti zvládnout třídu studentů. Většinou není nijak náročné z existenčních starostí. Ani z termínové smršti, kdy by pracovník musel dělat po nocích a víkendech. Nebo alespoň z velké části doposud bylo.

V současné době se mnozí pedagogové dostávají pod tlak, neboť jsou po nich vyžadovány další povinnosti. Dle mého mnohým nejvíce vadí nutnost měnit zaběhané stereotypy a začít hledat nové metody výuky, do kterých zapracuje pomocníka velmi účinného, totiž informační technologie. Bohužel ale také přibývá nutnost zvládnout alespoň základní funkce při práci s těmito technologiemi a připravit si vhodné pomůcky.

Právě v této chvíli se dle mého začíná ukazovat jistá nepraktičnost některých pedagogů, kdy si neumí jasně stanovit priority, zabývají se maličkostmi, nimrají se ve věcech podružných a pak jim schází čas na to podstatné. Nelze se ale divit, nebyli nikým na tuto změnu připravováni a pro mnohé přichází nutnost něco měnit po mnoha letech zažitých stereotypů. Starší pedagogové nejsou na takovou situaci zvyklí a mladší připravení.

Opět při vší úctě k pedagogickému sboru, český pedagog není zvyklý pracovat pod větším tlakem ze strany vedení školy a zvýšených nároků na produktivitu práce v rámci nepřímé vyučovací povinnosti. Ta tvoří zbytek do klasické pracovní doby osmi hodin. Až mnoho si zvyklo si odučit své hodiny a maximálně si udělat nějaké přípravy či opravit písemky. Zbytek času považují za své osobní volno, které jim kompenzuje nižší příjmy a stres z výuky pubertální mládeže.

Je pravdou, že mnozí se rychle učí a vyrovnávají se s novým stavem, ale pro další je toto vše obrovským náporům na psychiku. Pokud ta trpí již „bojem“ se studenty, mohou se díky malému nácviku takové situace zvládat, blížit ke stavu nervového kolapsu či zhroucení. V lepším případě jsou podráždění, nervní a to také není pro jejich práci právě nejlepší.

Studovat na střední škole je možná někdy náročné, ale vcelku pohodové. Mám většinou jen jednu jedinou starost. Totiž se učit a připravovat tak, aby mě nevyhodili, či v lepším případě, abych prošel s výsledky, které bude akceptovat moje okolí a které mi pomohou se dostat na vysokou školu. Vše ostatní mám zajištěné, ošacení, ubytování, stravu. I kapesné dostanu. I vymoženosti techniky mi někdo většinou koupí.

Pedagog je v tomto pracovním vztahu student – učitel pochopitelně ve značné nevýhodě. Je už sice dospělý a zkušený, alespoň většinou, ale také mu výrazně přibylo povinností. Nikdo už ho nešatí, neživí, zadarmo neubytuje. Naopak, většinou on musí toto zajistit dalším osobám ve své rodině. K osobním starostem pak přibývají ty pracovní. Jen málokdo je dokáže zcela oddělit.

Současný svět nikomu již neumožňuje si jít do práce odpočinout, jak jsem občas slýchal za dob komunismu. Většinou se po nás chce alespoň osm hodin „vysoce“ produktivní práce. A s tím máme v Čechách velký problém. Jak s těmi osmi hodinami, tak s tou produktivitou.

Ale studenti, pokud toto čtete, bude hůř. Tlak na vás v tomto bude větší, až přijdete do praxe. Ale ani pedagogové nezůstanou ušetření, pokud snad až sem dočetl nějaký pedagog.

Konkurence totiž pronikla i do škol a její manažeři budou muset činit kroky, které zvýší zátěž pedagogů. V dobrých školách se pak musí začít zvyšovat i nároky na studenty. Aby do ní měli dobří studenti důvod chodit a rozumní rodiče je tam posílat. Ve školách, které toto nebudou poskytovat, dle mého nebude za čas nikdo. Nejprve budou chybět studenti a pak logicky zmizí i pedagogové. Anebo tam budou zoufalci z obou táborů. Hloupí, agresivní a nevychovaní studenti se prosedí k maturitě, rezignovaní, nevykonní pedagogové bez ambicí se protrpí do penze.

Poznámka 2018: Dalších devět let ve funkci ředitele mě jen utvrzuje v názorech, které jsem v této kapitole vyjádřil. Bohužel jsem nucen konstatovat, že prostředí školy je svět sám pro sebe, významným způsobem odtržený od reality. Proto je nutné, aby se studenti i pedagogové s reálným světem co nejvíce seznamovali, ať již ve spolupráci se sociálními partnery či v konkrétních projektech.

Určitě nikdo nechce, aby se ve školách po chodbách ploužili „vystresovaní zombíci“, rozklepaní, zoufalí, na pokraji kolapsu. Ovšem to dle mého nehrozí. Co se týká stresu, existují studie, ze kterých vyplývá, že občasné stresové situace lidem prospívají a také pomáhají zvyšovat jejich výkon. Jen je třeba na ně být připravený.

Jeden problém však vidím ve výchově obecně. Mnohé děti žijí díky svým rodičům ve skleníkovém prostředí. Je o ně dobře materiálně postaráno a jsou chráněni před nástrahami světa kolem nich. Nemusí řešit problémové situace, kluci se neutkávají o vedoucí místo v místních partách, nechodí ven, aby se jim nic nestalo. Jsou také rozmazlení a zvyklí dostat, o co si řeknou. Zda z důvodů, aby od nich rodiče měli pokoj, anebo protože je milují „opičí“ láskou, to odvisí od konkrétní rodiny. Ale mnozí opravdu nic neřeší a pak náhle přicházejí chvíle, když se od nich chce převzít zodpovědnost za své konání.

Vzpomínám si na jednu situaci asi před třemi roky. Prezentovali jsme závěrečné výstupy maturitních projektů, a jelikož nás tlačil čas uzavírání klasifikace, tak jsme zůstali o hodinu déle. Jeden ze studentů těžce nesl, že má být ve škole „tak dlouho“ a jelikož se mu nedostávalo potřebných argumentů, nakonec vyhrkl.

„Tak já zavolám otci a on si to s vámi vyřídí!“

„Vážený pane XY, klidně otci zavolejte,“ pokrčil jsem rameny, „Já si s ním rád promluví. Kolik je vám vlastně let?“ vypálil jsem otázku.

„Devatenáct, brzo mi bude dvacet ...“

„Hm, a do kolika let předpokládáte, že za vás vaše problémy bude řešit otec? Do třiceti?“

Student na další hodinu zůstal a otci nezavolal. Spíš si z něj utahovali jeho spolužáci. Pak se mi přišel omluvit za nevhodné chování a vypadlo z něj, že měl rande a nechtěl ho zmeškat. Zapomněl, že

jsme se hodinu předtím domluvili, že ve škole zůstaneme tak dlouho, dokud poslední ze studentů nepředvede svou prezentaci. Slečně poslal SMS a ona jeho situaci pochopila.

Uvedu i druhý případ. Na Radě rodičů si posteskla její předsedkyně, mimochodem učitelka na základní škole, že vlastně na jednáních neřeší žádné problémy ve škole, že si je studenti řeší sami. Připadala si skoro zbytečná.

„Doma mi ten můj tvrdí, že si všechno ve škole vyřeší sami. Jakoby se styděli požádat o pomoc,“ dodala tehdy.

„V tom máte pravdu,“ přikývl jsem, „Pokud je jakýkoli problém, přijdou studenti rovnou za mnou nebo za panem zástupcem. My s nimi promluvíme a dohodneme se na řešení. Nejspíš by jim opravdu přišlo trapné žádat o řešení rodiče. Já jsem ale za takové jejich jednání rád. Za prvé, že jsou schopni své problémy řešit sami, a za druhé, že se na nás s důvěrou obrací. Ne vždycky vše vyřešíme k jejich spokojenosti, ale pokaždé o všem otevřeně hovoříme a někdy i společně hledáme nejlepší řešení,“ přidal jsem svůj pohled na věc.

ÚSPĚCH

Úspěch se neodpouští. Zvláště ne v Česku. Být úspěšným znamená být poznamenaným.

Čech kouká přes plot k sousedovi, jak na jeho pozemku spokojeně poskakuje vypasená koza. Čech nepřemýšlí, jak zařídit, aby získal prostředky a mohl si také kozu koupit. Čech si přeje, aby sousedovi jeho koza chcípla.

Předchozí řádky bohužel vyjadřují atmosféru ve společnosti. Nevím, kde se v nás tato vlastnost bere, dle mého tu byla již před komunismem, který rozvíjel všechny nejhorší lidské vlastnosti cíleně a propracovaně. Což se nutně muselo odrazit v myslích lidí.

Dle mého je naprosto logické a korektní, že každá lidská bytost touží získat za svého krátkého života (v porovnání s časem obecně) co nejvíce. Majetek, postavení, životní úroveň pro sebe a svou rodinu. V tom není nic nepatřičného, pokud se tak děje prostřednictvím vlastní píle, vytrvalého a mnohdy velmi úmorného úsilí.

Bohužel u mnoha lidí místo touhy vyniknout a vyrovnat se úspěšným, ovládá jejich mysl prach obyčejná závist. Ani tolik nevádí, že nic moc nemám, hlavně aby můj soused na tom byl stejně nebo lépe ještě hůř.

Každý soudný člověk asi cítí, že by logicky měla probíhat korektní soutěž, kdy se snažím vyrovnat či překonat své okolí. Bohužel tomu tak není. Místo toho nastupuje zášť proti těm, kteří dosáhli více než já.

Pokud chci jako pedagog mít dobré klima ve třídě, měl bych se v první řadě postarat, abych nastavil správně priority v myšlení svých studentů. Ti musí umět ocenit dobrého kolegu, nikoli takového jedince potlačovat a snažit se ho zatlačit do průměru. Do hnusné šedi průměrnosti.

Jsou třídní kolektivy, v nichž slaví úspěch tupost. Pak je v takové třídě téměř nemožné, aby dobrý student projevil výrazně svoji aktivitu, aniž by se nestal terčem poznámek pitomců, anebo spolužáků, těmito pitomci lehce zmanipulovanými. Na dobrého studenta nesmí být pohlíženo jako na šprta, kterého je třeba zašlapat do země, ale jako na jedince, kterému bychom se měli pokusit vyrovnat.

Potíž je pochopitelně v tom, že každý člověk má v každé své činnosti konečné limity. Prostě i kdybych se rozkrájel, nebudu nikdy výborným matematikem, zpěvákem, sportovcem. Mohu se ke svému limitu usilovnou prací a neskutečně tvrdou dřinou přiblížit, ale nikdy ho nemohu překonat.

Ten limit je dán mnoha faktory. Někdy naším talentem, jindy naší tělesnou konstrukcí. I kdybych dřel jako mezek, například svoji rychlost běhu nedokážu téměř ovlivnit. Mohu díky stylu a dřině běžat

relativně rychleji, ale jen vůči předchozímu stavu, ne svým možnostem. Například vytrvalost lze natrénovat, rychlost ne. Stejně tak je to se zpěvem. Ale i zmíněnou matematikou. Pokud mi chybí logické myšlení, abstraktní myšlení a vůbec buňky pro matematiku, mohu dřinou dosáhnout dobrých výsledků v běžné výuce. Ale jen za cenu, že se nadřu postupy, vzorečky. Nikdy nebudu chápat souvislosti. Toto je nad moje možnosti.

Již jinde jsem se zmiňoval o Gaussově křivce. Ta platí i zde. Problém ovšem opět je, že nejvíce případů nalezneme v průměru, pak bude na obou stranách postupně klesat až do malých hodnot. Úplných dementů bude malé množství, stejně jako těch geniálních.

Komunisté mluvili o diktatuře proletariátu. Mínili tím, že šedý průměr bude potlačovat elity. Jenže v tom je ta potíž. Když hubím elity, hubím vlastně sám sebe. Průměrný člověk toho moc převratného nevymyslí. Může dobře pracovat s tím, co někdo chytřejší vymyslel. Když se zbavím schopných a chytrých, jedno zda je potlačím, vyženu za hranice, pozavírám nebo rovnou povraždím, což bohužel komunisté také dělali, tak snižují potenciál celé společnosti.

V dějinách nalezneme mnoho případů, že okradení a vyhnání (vyhubení) elit mělo vždy pro zloděje jen krátkodobý efekt. Jejich majetek mohl na nějaký čas uspokojit zloděje. Jenže když došel, co pak? Kde brát, když už není co krást? Někdo prostě musí bohatství vytvořit.

Je folklorem mluvit o solidaritě. Třeba v souvislosti s rovnou či progresivní daní. Prvním naprostým nesmyslem je, že „chudák“ i „boháč“ platí stejně. Tento demagogický argument je k mému údivu v různých besedách téměř nechávan bez odezvy, bez snahy o vyvrácení či korekci.

Vezměme rovnou daň 20 %. Když beru 10. 000,- Kč, odvádím do společného balíku společnosti 2.000,- Kč, pokud tedy nemám nějaké úlevy a neplatím ještě méně. Když vydělávám 100.000,- Kč, přispívám do tohoto balíku částkou 20.000,- Kč. Tedy dvojnásobkem, než prvně jmenovanému činí jeho hrubý příjem.

Solidarita je zaměňována za dva zcela odlišné případy. Prvním je již zmiňovaná závist, kdy se snažíme těm úspěšnějším sebrat co nejvíce, aby měli pokud možno co nejméně. Tím druhým je případ, kdy místo skutečné solidarity jen uplácím voliče. Solidarita musí být chápána tak, že pomáhám jedinci, který se dostal do tíživé situace, ze které se bez mojí (naší) pomoci nedokáže sám vyhrabat. Jedno, zda tam spadl vlastní vinou, či z objektivních příčin. Solidarita je o pomoci tomu, kdo pomoc skutečně potřebuje. Ať již vážně onemocní, ztratí práci, ocitne se v osobní krizi. Solidarita není o tom, že beru bohatému a jen tak z těchto prostředků pro zvýšení popularity nějaké partaje přidávám plošně masám.

Už naprosto scestné jsou různé plošné přídatky. Na jízdné pro školáky, na dítě atd. Přídatek na jízdné pak platím dítěti, jehož rodiče mají miliony a hravě se bez této dotace obejdou. Paradoxně pak v celé společnosti dostává každý něco, bez ohledu na jeho skutečné příjmy. Solidární peníze, určené potřebným, pak jdou většině průměrných, kterým neřeší jejich krizovou situaci, ale jen o trochu zvyšují jejich životní úroveň. Mnohdy se lidem jen vrací plošně to, co jsme od nich předtím vybrali. Potřebnými se pak stává skoro celá společnost. Je nutné nastavit taková pravidla, aby se pomoc nerozměňovala, netříštila a plynula k těm, kteří se bez ní skutečně neobejdou.

Zvěrstvem v pravém slova smyslu jsou pak jednorázové dárky, které ale nejsou opravdu ničím jiným, než úplatkem voliči. Je třeba si uvědomit, že jednorázový dárek vůbec nic neřeší, důležitý je stálý a pokud možno důstojný příjem.

Jedno moudro říká, že hladovému více pomůžeš, když ho naučíš chytat ryby, než když mu rybu daruješ. Je to logické, byť ne často praktikované. Rybu totiž sní a co bude dělat druhý den? Nezaměstnanému lépe pomohu, když mu zařídím rekvalifikaci, zajistím pracovní místo, než když ho budu měsíce a měsíce živit. Ovšem musím očekávat, ba dokonce mám po něm právo požadovat, aby i on projevil snahu. Třeba tím, že podstoupí rekvalifikaci, bude za práci dojíždět.

Ať se nám to líbí či nikoli, pokrok a rozvoj zajišťují opravdu elity. Průměr k tomu přispívá tím, že kvalitní práci uvádí v praktický život to, co vymysleli ti nejlepší. S tím nic nenaděláme, i kdybychom

se postavili na hlavu. Pokud se chceme mít dobře, měli bychom si elity hýčkat a následně svou co nejlepší činností v rámci svých schopností přispívat k vytváření hodnot.

Za komunistů jsem se jednou dostal do pře na tramvajové zastávce s jedním přioopilým příslušníkem vládnoucí dělnické třídy. Zcela vážně mi vykládal, že jediným, kdo vytváří skutečné hodnoty, jsou oni, dělníci. Oni upečou housky, oni vyrobí součástky. On přeci na soustruhu dělá díly, ze kterých další skutečně pracující sestaví nějaký stroj. Inženýři a studenti nic nevytvářejí, nic za nimi není. Ještě nás musejí dělníci dlouhé roky živit na studiích.

Pokusil jsem se tomuto pomýlenému muži vysvětlit, jak hluboce se mýlí. Naštěstí byl dobrosrdečně povahy a tak mi pouze nadával, násilí se nedopustil. Moje argumenty však nebyl ochoten uznat, ač je vyvrátit nedokázal. Stačila jedna prostá otázka, kdo že vymyslel ten soustruh, u kterého vyrábí ty součástky. Kdo vymyslel, jak mají tyto součástky vypadat a jak a kam se mají namontovat. Tím jsem ho očividně dostal do úzkých, z čehož se pokusil uniknout zvýšeným hlasem a obhroublejším slovníkem.

V jednom měl pochopitelně pravdu. Bez dělníka by součástka vyrobít nešla. Těžko může inženýr vymyslet stroj, vyrobit každou součást a smontovat je dohromady. Ale je nutné výrazně odlišit jednotlivé činnosti a ve slušné společnosti je také diferencovaně odměnit.

Zase, ať se nám to líbí či ne, vytírat podlahu se naučí každý. Není problém, aby se skvělý technik stal dobrou uklízečkou, po čase zvládne tuto manuální práci. Ale uklízečka těžko bude konstruovat nové stroje. I kdyby se snažila sebevíc.

To vůbec není pohrdání uklízečkou. Ani nikým jiným. Každý, kdo poctivě pracuje, si zaslouží úctu a takovou odměnu, aby mohl žít na slušné úrovni. O té úrovni, ať se to někomu líbí nebo ne, nakonec ale nerozhodne on, ale elita společnosti. Obrovským problémem pak je, když věci veřejné řídí místo elit hochštapleři, populisté a jiní darebáci, kteří se k moci dostanou jen hrou na nejnižší lidské pud. Ti totiž společnost nepřivedou k rozkvětu, ale k bankrotu. Bohužel dost často jim to už nevádí, za tu dobu si stačili nahrabat dost.

Bohužel se za elitu mnohdy považují ti (buď sami nebo i zblblou masou), kteří k tomuto označení mají na hony daleko. Lépe řečeno, z elity si my sami nevybereme ty nejlepší, ale ty, co nám nejkrásněji lžou. Souhlasím s jistými výhradami s tím, že každý národ má takovou vládu, jakou si zaslouží. Nejhorší je, když se schopní a slušní přestanou o politické posty zajímat, protože zde necítí možnost se realizovat, aniž by se ušpinili, museli přijmout hru populistů. Pak může nastat případ, že není moc z koho vybírat. Ale vždy existuje varianta, kdy mohu volit nejlepší ze špatných řešení.

Ostatně o demokracii se říká totéž, je nejlepší ze špatných řešení. Mít právo volit patří každému. Ovšem jsou lidé s velmi omezeným rozhledem schopni volit zodpovědně? Neměl něco do sebe antický systém, kdy právo volit měli jen ti úspěšní, bohatí, neboť se očekávala jejich snaha vybírat své zástupce tak, aby zvolená vládnoucí garnitura nepřivedla společnost k bankrotu a oni tak nezchudli? Ale to je nepochybně na velmi dlouhou diskusi a asi jen těžko se dobereme výsledků, které by mohly být přijímány většinou.

To samé platí pro různá referenda. Ohánění se přímou demokracií je jistě líbivé, v konečných důsledcích by mohl vzniknout katastrofální efekt. Abych mohl rozhodovat zodpovědně o jakémkoli problému, měl bych si o něm udělat analýzu. Měl bych si shromáždit dostatek informací. Ale především musím daný problém pochopit, neboť jinak nerozhoduji rozumem, nýbrž pouze pocitově, pod vlivem emocí. Teď si řekněme upřímně, kolik z nás je schopno si takovou analýzu udělat? Kolik z nás je schopno pochopit dost často problémy velmi odborné či velmi složité z pohledu mezinárodní politické situace? Jsou lidé obecně schopni domyslet důsledky některých řešení, jsou schopni pochopit o čem vlastně v referendu rozhodují? Když ani mezi skutečnými odborníky nepanuje jednotný názor?

Čím je člověk hloupější, čím má menší rozhled, tím lépe se s ním manipuluje. Bohužel ovládnutí průměru populistickými politiky, je vynáší do vládních křesel. Což často může v konečném důsledku

způsobit bankrot celé společnosti. V tom je jedna ze slabin demokracie, dává každému právo rozhodovat i o věcech, kterým vůbec nerozumí a de facto díky svému rozhledu ani nikdy rozumět nemůže.

Každý lidský jedinec má své konečné limity, které mu prostě uzavírají cestu k nějakým metám. I v úrovni poznání. Něco prostě přesahuje jeho mozkovou kapacitu. Není možné, aby společnost fungovala bez uklízeček, bez soustružníků. Jsou potřeba stejně jako elita. Ovšem je třeba si uvědomit, že čím kvalitnější bude elita, čím kvalitnější lidé budou věci veřejné řídit, tím kvalitnější bude životní standard pro všechny. Je pak logické, že tito jedinci si zaslouží vyšší ohodnocení, protože kromě své „mechanické“ práce také přinášejí nové myšlenky a vytváří pokrok. Společnost, která hubí své elity, hubí vlastně sama sebe.

Líbí se mi jeden vtip. Stroj nefunguje, zavolají technika. Ten vezme kladivo, kamsi klepne a stroj zase běží. Řekne si o honorář 1000 + 1 dolar. Všichni kolem se dívají a žádají o vysvětlení. Proč zrovna takové částky. Technik jim s klidem odpovídá.

„Ten jeden dolar je za to, že jsem klepl tím kladivem. Těch tisíc dolarů je za to, že jsem věděl, kam mám klepnout.“

A o tom to je. Klepnout kladivem umí každý z nás, kam klepnout, ví z nás jen málokdo.

Poznámka 2018:

Úspěch se stále neodpouští, i v roce 2018. Nevím, nakolik za to může předchozí komunistická diktatura, ale nejspíš dost negativních vlastností do lidí natlačila. Tam bylo přímo žádoucí nevystupovat z davu, neupozorňovat na sebe. Ale také tím, že z každého boháče učinila zloděje a vyvrhele, naučila nás nejen pohrdat úspěšnými a schopnými lidmi, ale také je nenávidět. Mnohým tato hnusná vlastnost bohužel nejen zůstala, ale oni ji šíří dál, ke svým dětem a případně k mladé generaci, kterou vzdělávají.

Ne, nemohu si pomoci, znovu se mi vkrádá do mysli otázka, jak a k čemu může mládež vychovávat pedagog, který na mě psal anonymní udání. Jeho totožnost neznám, což je možná dobře.

Školství obecně má jednu nevýhodu či vlastnost, která se s ním táhne už dost dlouho a ne každý jeho systém ji dostatečně čelí, či se jí snaží minimálně zmírnit. Pokud vyučuji masu třiceti studentů, musím nutně učit na průměr. Tím pádem pro část studentů půjde o nudu a pomalé tempo, pro část pak o naprostý opak. Přitom je si třeba uvědomit, že každý jedinec má na něco talent, jen ho mnohdy ani sám ještě neobjevil. Pokud mu nejde český jazyk, anebo jakýkoli jiný předmět, nemusí být nutně „pitomec“, jak se bohužel mnohým učitelům v daném předmětu jeví. Ba právě naopak, možná má v jiné oblasti či činnosti skvělé předpoklady se stát velmi úspěšným.

Podle různých výzkumů provedených v USA se člověk věnuje během studií od základní po vysokou školu přibližně 92% času tomu, co mu nejde a jen 8% tomu, na co má talent a co ho nakonec bude živit. Strašné zjištění, nemyslíte?

Jiný průzkum říká, že zatímco z dětí kreativita doslova prýští, po absolvování vzdělávacího systému je pryč a absolvent už jedná jen v mantinelech řešení, které mu byly vtlučeny do hlavy. Pokud pak narazí na problém odlišný od naučených postupů, dost často je zcela bezradný.

Další průzkumy se týkají toho, co si student zapamatuje z tak zvaných tvrdých kompetencí (znalostí), které byl donucen se našprtát na testy či zkoušení. Optimisté hovoří až (!!) o patnácti procentech, naopak pesimistické studie o pěti procentech. Také je zjištěno, že pokud s nějakou informací nepracuji tuším asi šestkrát, tedy ji opakovaně nevyužívám, neuvízne mi dlouhodobě v hlavě.

Nemohu si odpustit potvrzující příklad. Kdysi jsem se zeptal vyučujícího matematiky, co z toho, co „hustí“ do svých studentů, ti sami využijí v reálném životě. Pan profesor se jen usmál a pak odpověděl:

„Nejspíš skoro nic. I já jsem z toho, co jsem se učil, nevyužil v životě skoro nic.“

Děkuji za upřímnost, byť trochu děsivou. Myslím si totéž. Bohužel současný systém je dle mého zaplevelen mnoha nepodstatnými informacemi a nedává naopak prostor procvičovat ty, které budou absolventi vzdělávacího systému potřebovat. Jako v té matematice, kterou obecně považuji za základ

pro každého, kdo chce být úspěšný. Každý se s ní v různé míře ve svém životě setkává, každý bude muset analyzovat problémy, hledat logická řešení. Jenže právě tohle zrovna moc neučíme ...

Náš mozek není hloupý, naopak. Také si třídí informace a jako my ty starší z počítače odstraníme či strčíme do archivu, učiní to samé. Pokud se něco rychle naučím, a pak to dlouho nevyužívám, mozek přesune takové znalosti kamsi do podvědomí. Udělá místo na nové v očekávání, že ty budou důležité a my je budeme využívat.

Obávám se, že současný systém vzdělávání není dobře nastavený, a tato myšlenka se ještě výrazněji ozývá v souvislosti se Vzděláváním 4.0, jak se někdy říká procesu, který by měl novou generaci připravit na podmínky v době Průmyslu 4.0, tedy v éře vysoké robotizace, digitalizace a autonomních systémů.

Jako příklad uvedu zkoušení a reálné požadavky zaměstnavatele. Každý mi dá asi za pravdu, že většina zkoušení, od základní školy až po školy vysoké, probíhá stylem, kdy zkoušející vyžaduje od zkoušeného využití jen jeho paměti, respektive znalostí, které si zapamatoval. Málokdy k tomu může používat pomůcky, je dokonce většinou přísně zakázáno napovídání, tedy spolupráce s kýmkoli dalším.

Nyní se ale podívejme na reálný svět. Pokud zadám svému podřízenému úkol, budu nad ním stát a hlídat ho, aby se nikam nepodíval, s nikým se neporadil? Myslím si, že rozhodně ne. Bude tomu přesně naopak, budu po něm chtít, aby udělal analýzu problému, zjistil si co nejvíce informací, co již bylo vytvořeno, na co se dá navázat. Jistě budu také požadovat, aby se poradil se svými spolupracovníky či využil jejich zkušenosti, jejich nápadů.

Takové „zkoušení“ je složitější jak pro pedagogy, tak pro studenty. Uvedu příklad z mé vlastní praxe v předmětu „Stavba a provoz strojů“. Dával jsem dva typy testů, kdy ten první byl klasikou, studenti mohli používat jen své znalosti, jen svou hlavu, a dbal jsem velice na opisování. Druhý případ byl, kdy jsem jim na dvě hodiny zadal složitější úkol, každému jiné hodnoty, a nechal jsem na nich, co použijí. V té době především využívali své poznámky, učebnici, tabulky.

Když jsem se studentů zeptal, jaký test by raději psali, zda ten „z hlavy“ či ten s „použitím všeho“, jaká byla jejich výrazně většinová odpověď? Asi hádáte dobře, dávali přednost klasice. Na tu se stačilo našprtat, aniž by museli problému rozumět. Pokud mu totiž nerozuměli, k vyřešení jim všechny další pomůcky byly k ničemu. Navíc jich mnozí ani nebyli schopni smysluplně využít.

Jak jsem již opakovaně zdůraznil, nedělám si patent na rozum. Mohu se mýlit. Ale snažím se o věcech přemýšlet a veřejně říkat své názory. Budoucí úspěšnost absolventů podle mého může ovlivnit i zvolený způsob vzdělávání. Jistě, ti nejtalentovanější, nejaktivnější a nejsebevědomější se nakonec prosadí, i třeba navzdory tomu, že jejich talent byl během jejich studia dlouho potlačován a oni se museli věnovat těm činnostem, které jim do života mnoho potřebného nedají.

VIRTUÁLNÍ ŠKOLA

Než se budu věnovat fenoménu, pro který se ve školství vžil název „Virtuální škola“, dovoluji si pár poznámek ke slovu virtuální.

V první řadě si myslím, že žijeme ve dvou světech. Tím prvním je ten skutečný, ve kterém se pohybujeme fyzicky, tím druhým je virtuální, který vytváří obecně média. Ty mají obrovskou moc, protože masovým šířením polopravd či lží, a jejich soustavným opakováním, dokáží vytvářet dojem reality.

Za komunistů byl dobrý vtíp, co je v jejich stranickém plátku zvaném „Rudé právo“ (jak příhodný název pro zločinný systém a bezpráví) pravda, co polopravda a co lež. Odpověď byla naprosto prostá a jednoduchá. Pravdivé je datum. Pravděpodobná předpověď počasí. Vše ostatní je lež.

Ne, neházím současné mediální pracovníky do jednoho pytle. Jsou dobří i špatní, stejně jako jsou tyto skupiny zastoupeny v celé společnosti. Jen říkám, že mají čím dál tím větší moc, která jim umožňuje vytvářet nejen veřejné mínění, ale i virtuální realitu.

Ať se nám to líbí či nikoli, svět kolem nás je plný stále se zdokonalujících informačních technologií. Ty nám umožňují během chvilky vědět, co se stalo na druhém konci světa. Bohužel většinou nám přinášejí „senzace“, tedy něco, co lidi zaujme a přitáhne k jejich médiu. Proto toho tolik víme o katastrofách, sledujeme osobní lidské tragédie či válku v přímém přenosu. Pak se nám samozřejmě může zdát, že se blíží soudný den, neboť na Zemi již sestoupili jezdcí Apokalypsy a šíří kolem sebe zmar a smrt. Díkybohu je realita jiná.

Informační technologie nám bezpochyby umožňují zvyšovat kvalitu našeho života, minimálně tím, že nám šetří náš čas. Poskytují nám neskutečné množství informací, stačí se podívat na internet a víme, kdy nám jede vlak, kde mají nejlevnější daný výrobek, kam můžeme jít za zábavou. Nastává ale problém v této informační smršti odlišit údaje podstatné a nepodstatné. Odlišit pravdu od polopravd či přímo klamu. Můžeme se stát obětí zločinu, ke kterému stačí počítač a jeho připojení k síti. Zločinec ani nemusí vstát od svého hrnku s kávou.

Před informačními technologiemi a jejich vymoženostmi nemůžeme utéct. Můžeme chvíli utíkat, schovávat se, ale nakonec se musíme naučit s nimi žít. Podstatné je, abychom je dokázali vhodně využívat, abychom se nestali jejich otroky.

Informační technologie pronikají stále výrazněji i do školství a přinášejí sebou minimálně změnu. Teď může nastat diskuse na téma, zda pozitivní či negativní. Já se domnívám, že obecně bude platit odpověď – jak kdy. Pokud budou využívány správně a v rozumné míře, nepochybně mohou výrazně zkvalitnit výukový proces. Na druhé straně představa, že otlý student leží doma na posteli a učí ho přes monitor virtuální paní učitelka, nepochybně atraktivní a přitažlivá, je dost děsivá.

U nás na škole již teď máme jednu odbornou akademii, ve které se studenti připojují do systému, který sdílí se studenty z celého světa. Mohou se učit on line společně se svými vrstevníky ze všech zemí. Někdy třeba i v sobotu dopoledne ze svého domova komunikují se svým vyučujícím, který jim přes internet poskytuje své informace. Tím se dostává studentům možnosti dosáhnout na určité penzum informací, ke kterým by se jinak nedostali.

Snažit se nahradit klasického pedagoga strojem, by však dle mého byla cesta do pekel. Dobrý pedagog dává studentovi totiž víc, než jen obyčejný souhrn informací. Formuje ho nejen v konkrétním předmětu, ale i jako lidskou bytost. To zatím žádný stroj nedokáže a já věřím, že tomu tak ještě dlouho zůstane. Ačkoli se na umělé inteligenci usilovně pracuje.

Já se však chci v této kapitole zmínit o komunikačním systému, který již využívá většina vysokých škol a přidávají se k nim i mnohé střední školy. Alespoň ty progresivnější. Nejde o žádnou e-školu, kdy mohou vyplňovat testy či sdílet informace na internetu. Jde o skutečný informační, řídicí a komunikační systém. V němž studenti odevzdávají práce, přihlašují ke zkouškám, seminářům, volitelným předmětům. Jeho uživatelé dostávají potřebné informace a sami tam ty své vkládají. Přes systém vedoucí pracovníci řídí své podřízené. Uchovávají a zpracovávají se zde data.

Tomuto systému se říká Virtuální škola. Tento systém si nedělá žádný nárok nahrazovat v pedagogickém procesu učitele, nýbrž při vhodném používání podporuje snahu pedagoga i studenta. Ulehčuje jim práci s dokumenty, zjednodušuje organizaci, výrazným způsobem zlepšuje přenos informací.

Využívání tohoto systému pochopitelně přináší změnu do zaběhaných pořádků a také vyžaduje nutný čas pro odladění systému. Většinou je dost složitý a než začne plnohodnotně fungovat, musí se odstranit jeho nedostatky, které se však neprojeví dříve, než se začne skutečně využívat. Testovací provoz neodhalí nikdy vše.

V současné době neexistuje žádný „oficiální“ systém, který by centrálně využívaly vysoké či střední školy, který by byl „z vyšších“ míst doporučován. Každá škola si většinou buď zvolí nějaký již

existující, nebo si ho nechá tak říkajíc „ušít na míru“, vyrobit podle svých požadavků. Podobné systémy pochopitelně používají i firmy, proto jistě není na škodu, když se již studenti na střední škole naučí podobný systém využívat.

Časem v něm budou na všech středních školách elektronické dokumenty, odpadnou tak tištěné třídnice, katalogy apod. Takový systém pak bude představovat pro školu neobyčejně dobrého pomocníka, který bude jejím zaměstnancům šetřit čas. Pokud bude fungovat správně, dostatečně rychle a bude dobře dostupný.

Letos takový systém zavádíme a byl jsem překvapený, jak obecně negativně ho přijímají pedagogové i studenti. U studentů se divím více, neboť oni sami jsou účastníky mnoha jiných systémů, vytvářených na internetu. Problémem však asi bude trochu jiná struktura našeho systému a skutečnost, že při rozběhu je pochopitelně jen kostrou, která se musí postupně potáhnout svaly, kůží a nakonec odít do slušivého kostýmu.

Jinak je tomu u mnoha pedagogů. Jejich úroveň v používání výpočetní techniky je diametrálně odlišná. Zvláště na naší škole, kde jedna třetina učitelů jsou odborníci na informační technologie. Mnohým pedagogům již jen vyslovení pojmu Virtuální škola způsobuje kopřivku, další jsou vyděšeni, neboť pro ně výpočetní technika doposud není výkonným pomocníkem, nýbrž stále strašákem a ve své podstatě nepřítelem. Bojí se, že budou zaostávat za studenty, což je sice stoprocentní pravda, ale nijak je nediskriminující. Studenti školy zaměřené na informační technologie jistě budou jinde, než vyučující všeobecných předmětů. Což ale vůbec nevadí, takový pedagog má přeci převahu jinde, ve svém konkrétním předmětu, matematice, fyzice, českém či anglickém jazyce.

Zažil jsem dvě školení či schůzky pedagogů k Virtuální škole. Na té první byli pedagogové, kteří zatím se systémem moc nepracují. Někteří se dostali do úzkých, když nenalezli důvěrně známou ikonu programu Word na obrazovce a netušili, že se dá spustit i jiným způsobem. Tito pedagogové využívají pouze funkce přijímání a odesílání e-mailu, možná i vytvoření dokumentu ve Wordu s mizivou schopností jeho úpravy. Školitel pak musel řešit mnoho jiných situací, než byl skutečný nácvik práce v systému Virtuální školy.

Druhé schůzky se zúčastnili pedagogové, kteří jsou garanty žákovských projektů, kde se Virtuální škola využívá v daleko větší míře. Na této schůzce se už většinou neřešilo, jak co udělat, jak co spustit, ale jak to udělat, aby byl systém jednodušší a uživatelsky přívětivější. Neřešilo se, jak zadat někomu úkol, poslat zprávu, ale jak toto činit, aby byl ušetřen čas, ubylo kliknutí a podobně.

Jelikož se tyto dvě schůzky konaly s odstupem jediného dne, plně jsem si uvědomil, jak obrovsky rozdílná je úroveň dovedností pedagogického sboru ve využívání informačních technologií. A to jsme určitě škola, kde na tom nejsou obecně pedagogové špatně.

V každém případě je nutné, aby se každý vyučující přestal počítače bát, aby si systém mnohokrát odzkoušel. Žádné školení nemůže nahradit opakované „klikání“ v systému, práci se systémem. Tomu nikdo nemůže uniknout a jen tak lze nový systém „dostat do krve“.

Také jsem si uvědomil, že je nezbytný určitý „rozumný“ nátlak. Nechal jsem v prvních měsících termínovou volnost, aby se každý mohl s Virtuální školou seznamovat postupně, podle svých schopností. Bohužel jsem pak zjistil, že se někdo od září do konce listopadu ani „nestačil“ do systému zaregistrovat. Takže bude nutné dávat pedagogickému sboru úkoly, kam mají v úrovni dovedností postoupit. Bohužel také v souvislosti s tím čelit nevraživým pohledům.

Jsem však optimistou. Když jsem před lety nařídil, že budou všichni vyučující povinně využívat e-mailovou komunikaci, také se mnozí dívali ošklivě. Dnes to všem přijde samozřejmé. Za nějakou dobu budou stejně tak používat i nový systém Virtuální školy. Jde především o čas. Bohužel ale také o aktivitu, ochotu a překonání prvotního strachu z neznámého a nového.

Jsem přesvědčen, že Virtuální škola jako taková je vhodnou podporou nejen pedagogického procesu. Systém obecně umožňuje různé úrovně využití, což v mnohém může být ponecháno na samotném pedagogovi. Někdo se spokojí s minimem, kdy bude pouze dávat do systému informace o

svém předmětu, akcích, termíny úkolů či písemek. Další přidá konkrétní zadání úkolů, podpůrné výukové programy, spustitelné kdekoli doma či ve třídě, kde je k dispozici počítač a internet. Jiný si nechá od studentů jejich práce do systému zavěšovat, dalšímu budou sami studenti pomáhat systém naplňovat zajímavými informacemi, ze kterých budou potom čerpat všichni. Někdo si tam může umístit celé přednášky, přípravy do hodin, prezentace pro promítání či přímo programy vhodné pro interaktivní tabule.

Zavedením elektronických třídnic je možné dosáhnout automatického sčítání absencí, její sledování rodiči, zápis známek, automatický tisk vysvědčení apod.

Poznámka 2018: Pokud bych si chtěl půjčit jeden profláknutý slogan, napsal bych teď „Jak jsem se mýlil ve funkci ředitele školy“. Respektive optimismus naznačený v předchozím textu nebyl na místě, neboť moje snaha o digitalizaci způsobila již zmíněnou krizi v roce 2011, kdy se mě pokusila určitá část pedagogů připravit o práci.

Již jen zavádění Virtuální školy bylo plné paradoxů. Jmenoval jsem čtyřčlennou skupinu, v níž byli dva učitelé výpočetní techniky, muž a žena, a dva studenti, jeden z oboru Informačních technologií a druhý z Technického lycea. Tito čtyři odborníci nejprve provedli analýzu různých řešení na trhu a pak mi doporučili přijmout nabídku od firmy Unicorn Universe.

V druhém pololetí byl systém zkoušený v jedné třídě, všichni čtyři jmenovaní vyhodnocovali jeho fungování. Na konci prázdnin, po další své analýze, mi znovu všichni doporučili ho přijmout. Až pak jsem podepsal smlouvu s vybraným poskytovatelem služeb.

Systém je primárně určený pro firmy, tedy je poněkud složitější a s méně intuitivním ovládním, než nabízejí různé sociální sítě. Což už samo o sobě vadilo mnohým uživatelům. Ale k mému obrovskému překvapení se asi po půl roce jeho největšími kritiky stali ti dva pedagogové, co mi ho doporučili! Pan profesor se dokonce přihlásil do facebookové skupiny, která brojila proti jím vybranému systému!

Nedivím se, že mnoho studentů systému nepřicházelo na chuť, když ho před nimi pomlouvali jejich vyučující, včetně těch dvou, kteří mi jeho přijetí doporučili. Navíc ho mnozí pedagogové využívali jen okrajově a kritizovali ho při každé příležitosti, byť jeho možnosti téměř neznali.

Pravdou také je, že za těch devět let nastal obrovský skok v informačních technologiích, především ve využívání chytrých telefonů. I z tohoto důvodu nastává čas, abychom hledali lepší způsob využití informačního systému školy, případně zvolili nový a modernější. K tomu se již uskutečnilo několik kulatých stolů.

Kapitolou sami pro sebe jsou i správci systému Virtuální školy. Původně byli tři, paní profesorka programování, absolvent školy a student třetího ročníku. Nyní je již paní profesorka ředitelkou základní školy, absolvent inženýrem a student ukončuje vysokou školu. Všichni tři však odvedli skvělou práci, za což jim patří můj velký dík a uznání.

V tuto chvíli nám zůstává jen pan inženýr, který se uvolil pro školu ještě na částečný úvazek správce vykonávat, byť ho tato činnost jistě brzdí v jeho daleko lépe honorované práci. Za tento přístup mu musím znovu vyseknout poklonu. Bylo tedy nutné řešit „generační“ výměnu, proto začalo školení tři studentů prvního ročníku. Využívali k tomu i prázdniny, například v červenci jsem je našel ve škole, jak rozebírají obdržené úkoly a učí se dalším dovednostem.

Pokud někdo přemítá, jak jsem k potenciálním novým správcům přišel, pak mohu sdělit, že jsem je získal na „Kempu bez hranic“, jehož se zúčastnili. Kromě zadaného tématu jsme hojně debatovali o škole a na přetřes přišla i Virtuální škola. Všichni tři projevíli zájem o její spravování. Jeden z nich je rodilý Francouz, druhý je příslušníkem vietnamské komunity, třetí pak má občanství české. Postupně tito tři studenti přebírají částečné úvazky po obou pánech a zároveň jsou jmenováni koordinátoři změny ve využívání Virtuální školy. Pevně věřím, že svou roli zvládnou, stejně jako jejich předchůdci.

Když už mluvím o využívání informačního systému, pojí se s tím i využívání nových technologií pro výuku. Na Virtuální škole je již teď mnoho výukových dokumentů, často vytvářených ve spolupráci pedagog – studenti. Doba však nečeká a je pořád nutné materiály aktualizovat a také využívat nové možnosti. Před těmi devíti roky, kdy jsem Virtuální školu zaváděl, se moc nevědělo či nemluvílo o Internetu věci či Kybernetické bezpečnosti.

Nyní vidím další velkou výzvu ve virtuální realitě či rozšířené virtuální realitě. Ta by mohla být velkým pomocníkem pro pochopení vykládané látky ze strany studentů. Mohli by si projít historickou vesnicí, podívat se na hrad. Ale také sledovat, jak funguje převodovka, ocitnout se v krevním řečišti, sklouznout se po matematické funkci, obejít si seříznuté těleso ze všech stran, podívat se, jak a kam se promítá. Takto bych mohl pokračovat.

Rozšířená realita nám pak umožňuje přidat do reálného prostředí předmět, výjev či osobu. Například si student může přímo na lavici promítnout seříznutý jehlan a zkoumat ho. Nebo si vedle sebe na prázdnou židli posadit osobu, která se bude nacházet na druhém konci světa s podobným zařízením pro virtuální realitu a komunikovat s ní. S virtuální realitou i rozšířenou virtuální realitou chceme v následných letech intenzivně pracovat.

Pokud však chceme mít zmíněné možnosti a také potřebné materiály na Virtuální škole, spolu s klasickými skripty, ale také již existujícími tutoriály (videi) či naučnými hrami, dalšími příklady z praxe apod., je nutné i za pomoci studentských a maturitních projektů si takové materiály vytvořit. Správci Virtuální školy by pak měli zajistit prostředí, kam se budou ukládat. Možná však za pár let bude všechno jinak a ... Je opravdu fascinující, jak moc a jak rychle se technologie kolem nás vyvíjejí.

ZLO

Ten člověk je zlý. Kde se v něm to zlo bere. Představuje ztělesnění zla v jeho nejčistší krystalické podobě. Má absolutně nulové morální zábrany. Má absolutně nulové sociální citění. Lidský život pro něj nepředstavuje žádnou hodnotu. Vůči utrpení jiných lidí je absolutně imunní.

Taková ostrá slova padají především v souvislosti s mnohonásobnými vrahy, kteří ztratili jakékoli zábrany a hnáni různými důvody, šíří kolem sebe smrt a utrpení. Necítí většinou žádnou lítost, necítí žádnou vinu.

Dle posledních výzkumů vědců jsou u takových jedinců patrné anomálie na mozku, které je k takovému jednání předurčují. Možná v budoucnu bude možné odhalit, kdo je potencionálním nebezpečím pro své okolí. Což ale paradoxně může způsobit utrpení jiné. Viz již známé náměty fantasy filmů. Leč nechme se překvapit, co nám přinese budoucnost.

Nepříjemnou pravdou pro nás všechny dle mého názoru je, že potencionálními vrahy a násilníky jsme všichni. Každý z nás je za určitých okolností schopen se dopustit násilí, spáchat vraždu. Nemíním teď klasický válečný konflikt, kde jsou nastaveny hodnoty poněkud jinak, zabij nebo budeš zabit. Mluvím teď o všedním životě, který může každému z nás přinést mezní situace. Zahnat nás do kouta, podrobit nás zkoušce obrovským stresem, depresí, zdánlivou či skutečnou bezvýchodností situace.

Pravdou také je, že drtivá většina z nás se nikdy ničeho takového nedopustí. Ne že by někdy nechtěla dát někomu alespoň „do huby“, neškuli někoho rovnou poslat na onen svět. Není tak nezvyklá výhrůžka typu, jestli tohle či tamto uděláš (neuděláš), tak tě zabiju. Naštěstí je od takovýcho prohlášení ke konkrétním činům daleko. Brání nám v tom jednak morální zábrany, žebříček hodnot společnosti, v které žijeme, a pak taky zákony. Obava z toho, že takové jednání nezůstane bez trestu. Následky, které drtivá většina z nás dokáže pochopit.

Bohužel zlí lidé jsou mezi námi, neboť práh pro překročení morálních hodnot je nastaven u každého jinak. Pro někoho je nepředstavitelné se dopustit jakékoli nepravosti, mnozí však posouvají

hranice dále, drobné provinění proti morálce či zákonům považují za stravitelné. S tím se jejich svědomí docela dobře vyrovná.

Nemá cenu se zabývat patologickými zločinci, naštěstí jsou pouze hrstkou v moři lidského pokolení, byť mohou způsobit velkou bolest a utrpení svým bližním, kteří jsou v nesprávném čase na nesprávném místě. S tím bohužel nic udělat nemůžeme, snad se jen modlit, abychom se s takovým člověkem nesetkali, ani my, ani naši blízcí.

Bohužel již daleko pravděpodobnější je střet s jedinci, kteří mají žebříček svých hodnot posunut výrazně negativním směrem. Pro slušné lidi je setkání s nimi velmi nepříjemné a případný souboj s nimi velmi nerovný. Zlým jedincům nedělá problém učinit cokoli, co jim prospívá, slušný člověk je v nevhodě pro své zábrany.

Jaký může být člověk, který okrade slepce, který ukradne vozík postiženého, který oloupí stařenku sotva se vlekoucí. Takové hyeny bohužel nacházíme již daleko častěji. Slušný člověk se lopotí, aby si zvýšil životní úroveň, pak přijde darebák, který si něco vašeho přivlastní. Který bez mrknutí oka je schopen se vůči vám dopustit i násilí, pokud bude pro jeho záměr potřebné.

Dle mého názoru nedostatek morálních zábran nesouvisí nutně s inteligencí. I mnoho chytrých a vzdělaných lidí je schopno se dopouštět zločinů. Pravda, většina z nich se nebude špinit tupým loupením či přepadáváním, ale jejich zločiny budou naopak ještě nebezpečnějšími, neboť jsou schopni si je do detailů promyslet.

Pak existuje zlo v jeho tak říkajíc obyčejné podobě. S tím se určitě za svého života setká každý z nás. Tací lidé nejsou zločinci v pravém slova smyslu, většinou nikdy vědomě zákon neporuší. Ale mají ve své povaze něco zlého, co je nutí ubližovat lidem, když se jim naskytne příležitost. Mají radost, když jinému způsobí nepříjemnosti. Pomluví ho, přísolí si při každé vhodné příležitosti.

Tito lidé asi mohou být šťastní jen ve chvíli, kdy je někdo jiný nešťastný. Bohužel s nimi se velmi obtížně vyrovnáváme, neboť jejich činy nejsou trestné, pouze z morálního hlediska odsouzeníhodné. Mohou mít jen mírné dopady, kdy nám zneprůjemňují život, ale mohou také zavinit horší následky, rozbití rodinné pohody, ztrátu zaměstnání, špatnou pověst na veřejnosti. Stačí jen málo, aby zlý člověk ublížil.

Tím nejjednodušším a nejběžnějším činem zlého člověka je pomluva. S tou se strašně těžko bojuje. Říká se, že není šprochu, na kterém by nebylo pravdy trochu. Bohužel i zcela evidentní lež, která je třeba i zcela prokazatelně vyvrácena, zanechá na vás skvrnu. I když dosáhnete omluvy, i když vás třeba očistí i soud, ulpí na vás stín pochybností. Co kdyby přeci jen ...

Jak jsem již napsal dříve a mnohokrát zopakoval, škola a pedagog by neměl jen předávat znalosti a vést studenty k tomu, aby je uměli využívat. Toto je sice hlavním posláním školy, ale já považuji za nutné působit na mladou generaci i po stránce výchovy, byť její hlavní tíže musí ležet především v rodině studenta. Bohužel ne vždy se tak děje v dostatečné míře. Nebo dokonce v rodině studenta může být žebříček morálních hodnot značně pochybný.

Nehas, co tě nepálí. Toto velmi ošklivé přísloví či rada je příčinou, proč mnohdy odvrátíme zrak od nepravosti a raději děláme, že jsme si ničeho nevšimli. Přitom bychom neměli zůstat ke zlu i zdánlivě obyčejným nepravostem imunní. Slušných lidí je určitě více než těch zlých, ovšem na rozdíl od nich se většinou neprojeví. Mlčící většina, říká se také často.

Představme si klasickou modelovou situaci. Banda debilů se chová třeba v tramvaji agresivně, někoho pro svou zvrácenou zábavu napadá. Je jich pár, dalších cestujících jsou desítky. Když se zastanete oběti, pravděpodobně dostanete přes hubu, v lepším případě se stanete pouze terčem verbální agrese zmíněných imbecilů. Jenže kdyby je okřiklo deset, patnáct či dvacet lidí, agrese by se určitě stáhla. Většinou jsou dost zbabělí, sílu jim dává parta a lhostejnost nás ostatních.

Být připraven se postavit zlu je věc velmi ošidná. Mnozí stateční tak učinili a sami se stali obětí. Jistě vzpomíná každý na pana Velíška, kterého zastřelil psychopat na Karlově náměstí. Jsou i jiné případy. Ze zákona má každý právo vyhodnotit situaci, která nastala a podle toho jednat.

Když vidím topícího se člověka v rozvodněné řece, musím také bedlivě zvažovat, zda tam za ním mám skočit či nikoli. Pokud jsem evidentně slabší a ke všemu ne právě dobrý plavec, je daleko větší pravděpodobnost, že se utopíme oba, než že ho zachráním. Stejně tak by bylo hloupé stoupnout si před hlavě revolveru a nechat se zastřelit. Mnozí se v mezní situaci zachovávají takto statečně, neboť jednájí instinktivně, nezvažují své šance zabránit tragédii. Bohužel ji mnohdy ještě zvýší o svou vlastní.

Já nevolám po tom, abychom se snažili zastavit lupiče se střelnou zbraní, nevolám po tom, abychom se vrhali do dravé rozvodněné řeky a přišli také o život. Já apeluji na to, abychom nezůstávali lhostejní k věcem, které můžeme ovlivnit. Mnohdy navíc nemusí jít nutně o fyzické následky, postavit se zlému člověku nemusí znamenat riskovat napadení. Zlý člověk se může pomstít jiným způsobem. Ublížit v práci. Škodit v místě bydliště. Znepříjemňovat nám život.

Především proti takovým lidem bychom však neměli být lhostejní. S lupiči a vrahy necht' bojují policisté, jsou na to vycvičení a vyzbrojeni. Ale s „obyčejným“ zlem kolem nás bychom měli bojovat všichni, kteří se považujeme za slušné lidi. Jinak budou mít vždy zlí lidé výhodu a převahu, ačkoli budou v menšině. V tomto duchu by měla být vychovávána mladá generace, aby neotáčela hlavu před nepravostmi. Aby vůči nim nebyla lhostejná. Neřku-li, aby je přímo tolerovala či považovala za samozřejmost. A vůbec už ne, aby je sama páchala.

Kdo nekrade, okrádá rodinu, hlásalo oblíbené heslo za komunistů. Mnozí se tím řídili. Z „společného“ si odnesli tu papíry, tu cihly, jindy prkna, beton, tužku. Činili tak i lidé, kteří by v životě v obchodě neukradli ani žvýkačku. Bralo se to jako něco jiného. Dost strašné, ne? Bohužel se i tímto způsobem devalvoval žebříček morálních hodnot.

Zakončím extrémem v souvislosti s bojem proti zlu. Je jedna situace, kdy by měl každý z nás být schopen i extrémního jednání. Pokud by někdo či něco ohrožovalo demokratický systém, ve kterém žijeme. Pokud by byly ohroženy základní principy založené na úctě k životu a svobodě. Kdyby temný mrak zla, šířený černým pánem z temné věže, začal pohlcovat světlo svobody. Pak bychom měli být připraveni začít tyto hodnoty bránit i se zbraní v ruce, jak to učinili mnozí stateční lidé v naší nedávné historii. Díky nim si nyní my užíváme svobody a vysoké životní úroveň.

Pevně doufám, že k tomu nikdy nedojde. Zatím naši svobodu a hodnoty brání jiní, například v různých mírových sborech, ve speciálních jednotkách. Ti bojují proti extremismu, terorismu. Bojují i za nás a tak bychom si jich měli vážit. A už vůbec ne kšeftovat s jejich životy a vyměňovat je za poplatky u lékaře. To, že něco takového prošlo téměř bez odezvy společnosti v roce 2008 panu Paroubkovi, v jeho velmi nepěkném postoji a vydírání ostatních stran v parlamentu, je dle mého velkým mementem a dost hrozným signálem. Pro celou naši společnost. Pro každého z nás.

Jsou totiž hodnoty, které by pro nás měly být „svaté“ a za kterými bychom měli stát jednotně. Ať se již přikláníme k levici či pravici, ať fandíme kterékoli straně. Ať se přikláníme více k individualismu či zaopatřovacímu státu. K větší volnosti či větším pravomocem státu. Hádejme se o daně, hádejme se o řešení domácích problémů, hádejme se o zmiňované roli státu. Ale buďme jednotní tam, kde se jedná o naši bezpečnost, o hodnoty, které zastává společenství lidí a států, jehož jsme díkybohu po dlouhých letech znovu součástí. Každý zlý člověk by měl cítit, že jeho činy nezůstanou bez odezvy, že jsou slušní lidé schopní se proti jeho jednání ohradit, a je-li nutné, postavit se mu i silou.

Proto je dle mého volání po úplném odzbrojení scestné. Zlý člověk vezme do ruky pistoli bez mrknutí oka. Podřízne svému bližnímu krk a ještě to bude oslavovat. Zlo a bezbřehá nenávisť, jako jeden z jeho projevů, je bohužel v mnoha lidech silně zakořeněná. Pokud ti necítí sílu, která se jim postaví do cesty, budou stále silnější, drzejší. Budou získávat stále větší vliv a moc. Budou kolem sebe šířit zkažu a strach. Strach je největší spojenec zlých lidí. Je pro ně daleko větším požehnáním, než kopec zbraní.

Bohužel nikdo nikomu z nás nezaručí, že se nestaneme obětí zlých lidí. „Obyčejní“ zločinci nás mohou přepadnout a usmrtit, mohou nás zastřelit náhodou, protože jsme na špatném místě ve špatnou dobu. Můžeme se stát kdykoli obětí „běžných“ zločinců, v obchodě, v metru, na ulici.

Mohou nás ale také vyhodit do vzduchu bombou v metru či na diskotéce. Možná otrávit jedovatým plynem. Můžeme se stát obětí teroristů. Náš život je pro teroristy zcela nepodstatný. Bohužel často i ten jejich. Vůdci teroristů, kteří se ale nikdy sami pásem s výbušninou neopásají, dokáží motivovat jiné jedince k sebevražedným atentátům. Z Londýna víme, že takoví sebevražední atentátníci se nerekrutují ze slabých sociálních poměrů, v důsledku chudoby a bídy. Je obtížně pochopitelné, že dobře zaopatřený student či dokonce již vysokoškolák, zcela využívající vymoženosti západní civilizace, s nímž jste možná oněhdy popíjel pivo v baru, vás druhý den nemilosrdně rozmetá na kousky bombou.

Důvody takových masakrů „civilistů“ jsou jasné. Čím větší zkázu způsobí, čím je jejich čin více šokující, tím lépe vyhovuje jejich záměrům. Proto není bohužel neobvyklé, že se neštítí zaútočit ani na školu. Jako třeba v Beslanu. Tam fotografie polonahých zkrvavených dětí obletěly v mžiku celý svět. Teroristé mají vše dobře promyšlené. Chtějí šířit strach a chtějí mediální pozornost. Obojího bohužel dosahují.

Zakončím tuto kapitolu snad pozitivněji. Když proběhly bombové útoky ve veřejné dopravě v Londýně, podle zpráv druhý den obyvatelé této metropole cestovali stejně jako v dnech minulých. Jako by k ničemu nedošlo. Nastupovali do prostředků veřejné hromadné dopravy jistě s vědomím a obavami, že tato cesta může být jejich poslední. Ale čelili teroristům tím, že se nenechali zastrašit a nezačali panikařit. I tak se dá vyjádřit postoj a statečnost.

Přeji každému z nás, aby se nikdy nesetkal se skutečným zlem, aby o něm slyšel pouze ze zpráv. Přeji každému z nás, abychom se nikdy nedostali do takové situace, kdy se budeme muset rozhodnout, zda jsme ochotni bránit naše životy, naši svobodu a naše demokratické hodnoty silou. Možná lze toto nebezpečí snížit, když budeme ke zlu nekompromisní v jeho počátcích, dříve, než temný mrak nenávisti zamoří náš svět. Naděje je dle mého v jednotě demokratických států a v jednotě slušných lidí.

Poznámka 2018:

Situace se rozhodně nezlepšila, ba právě naopak. Objevil se Islámský stát, sebranka hrdlořezů, z nichž nejspíš mnohým nejde ani tak o víru, jako možnost dát průchod své bestialitě. Také nálada v české společnosti se nijak výrazně nezměnila, pořád je „blbá“, byť máme nejnižší nezaměstnanost v Evropské unii a životní úroveň nejlepší, jakou kdy lidé v české kotlině měli. Povahu ale nejspíš nezměníš tak rychle, jak se vyvíjejí technické vymoženosti.

Na druhé straně by bylo obrovskou chybou rezignovat. Nevím, zda bude něco schopna změnit už další nastupující generace, nebo ještě také podlehne většinové společnosti, která ji mimo jiné vštípí i své ne právě ideální hodnoty, mezi něž můžeme směle zařadit závist, nenávist, pohrdání úspěšnými, čekání s nataženou rukou na podporu od státu, který na ni musí stále více ukrajovat těm více schopným.

Jako východisko vidím sebevědomou a vzdělanou mladou generaci, která bude mít návyky spojené s demokracií, bude schopna se učit, dokáže na své okolí hledět s potřebnou velkorysostí. Ono se to totiž pojí, sebevědomý a schopný člověk nemá zapotřebí závidět, neboť je si vědom svých vlastních kvalit a dokáže se o sebe postarat sám. Nemusí čekat na milodary od politiků, kteří za ně očekávají hlas ve volbách.

Bohužel není jen ta nešťastná blbá česká nálada, vyslovené zlo obchází kolem našeho státu a kruh se stále více zmenšuje. Teroristické útoky se pomalu stávají evropským koloritem a lidé je pomalu začínají brát, jako kdysi brali živelné katastrofy či sežrání od divoké zvěře, to ještě o pár roků dříve. Někdo má prostě smůlu a je v nesprávné době na nesprávném místě. Nejspíš se s tímto vědomím dá naučit žít, jak ukazuje příklad státu Izrael, kde obyvatelé čelí teroru již desetiletí. Otázkou je, jak taková situace ovlivňuje naše vědomí a naše chápání světa. Zda v nás nezačne uzrávat cosi, co by mohlo jednou vybuchnout a způsobit ještě horší katastrofu, než ti šílenci s bombami, kvéry, noži či nákladáky.

V současné době pracujeme na velkém projektu s pracovním názvem Osvětím. O něm se zmíním v další kapitole. Na závěr této bych však chtěl uvést dva své citáty, které se vztahují k tomuto projektu,

respektive k holocaustu a hrůzným továrnám na smrt, postavených a provozovaných nacisty v koncentračním a vyhlazovacím táboře Auschwitz II. – Birkenau.

„Když jsem se zaobíral historií holocaustu, nejhorším zjištěním pro mě bylo, že ty hrůzy ve své podstatě páchali obyčejní lidé. Kdyby nebyli vystaveni pokušení oné děsivé doby, nejspíš by většina z nich zůstala pouze bezúhonnými milujícími manžely a otci. Přitom však nakonec mnozí z nich bez větších výčitek vraždili jiné ženy a děti.

Psychopatičtí jedinci se většinou vyskytovali jen na úplném konci zločinného řetězce, v podobě sadistických kápů či dozorců. Holocaust ale naplánovali a zrealizovali vědci, inženýři, chemici, lékaři, profesori universit. Ti se dokonce scházeli a pozorovali umírání lidí, přitom hledali způsob, jak jich zabít co nejvíce v co nejkratším čase. Jak jich co nejvíce v nejkratším čase spálit. V popravčích komandech byli i muži, co měli předtím problém zabít kapra, králíka nebo slepici. A nakonec stříleli či jinak masově vraždili lidi všeho věku. Od nemluvnat po starce.

Z tohoto zjištění mi vyšlo hrozné resumé, tedy, že se vše může kdykoli zopakovat. Nikdo z nás nedokáže říci, jak by se v takových mezních situacích zachoval. Jediná obrana před tím spočívá v tom, abychom zamezili vytvoření podmínek, které by mohly vést k propuknutí podobného hrůzného scénáře.“

„Projekt Osvětím nevytváříme jen proto, abychom ukázali jednu velmi temnou kapitolu lidských dějin, ale především proto, aby lidé už nikdy nedopustili vytvoření podobné situace, aby se už nikdy nic takového neopakovalo. Nejde tedy o to jen ukázat, co se stalo, ale co by se mohlo znovu stát, pokud bychom se nedokázali z této strašné historie poučit.“

ŽÁKOVSKÉ PROJEKTY

Vědět neznamená umět, říká v jednom rozhovoru čechoamerický profesor Milan Zelený. Plně se s těmito slovy ztotožňuji. Právě žákovské projekty dle mého názoru dávají příležitost středoškolským studentům prokázat, že nejen vědí, ale také umějí.

Ale pojďme od začátku. Začneme tím, co pojem v nápisu této kapitoly znamená.

Žákovský projekt, maturitní projekt, dlouhodobá práce studenta. Jedno jak tento předmět budeme nazývat. Důležitý je obsah a myšlenka.

Žákovský projekt je v mém chápání celoroční práce studenta čtvrtého ročníku, kterou posléze obhajuje u maturitní zkoušky jako její praktickou část. Vůbec není důležité téma, které si zvolí, či které je mu nabídnuto. Důležité je, co musí prokázat za dovednosti, aby uspěl.

Žákovský projekt musí mít svá specifika, aby byl skutečným projektem. Bohužel jsem se setkal na mnohých školách s tím, že žákovský projekt je chápán jako rozsáhlejší domácí úkol, rozsáhlejší referát. Stejný náhled mělo ještě nedávno několik kolegů i na naší škole. Díky svému postavení ředitele jsem nastavil takové podmínky, abych žákovské projekty co nejvíce přiblížil ke skutečným projektům a naopak, co nejvíce vzdálil od již zmiňovaných rozsáhlejších domácích úkolů či referátů.

Nejprve se musím zmínit o historii žákovských projektů na naší škole. Začali jsme s nimi po roce 1989, kdy jsme v rámci projektu Phare podporovaného Evropskou unií modifikovali naše obory vzdělávání. Dali jsme jim modernější háv, včetně zavedení zcela nového oboru Výpočetní technika. Součástí těchto změn bylo zavedení žákovských projektů jako celoroční práce studentů završené jejich maturitní obhajobou.

Začínali jsme na žákovských projektech pracovat s panem kolegou Karlem Fuksou, on si vzal na starost oblast výpočetní techniky, já pak strojírenství. Výsledkem byly konkrétní výstupy, kterými se studenti prezentovali u maturitní zkoušky a které zaslouženě vzbuzovaly pozitivní ohlasy od předsedů maturitních komisí i členů České školní inspekce.

Bohužel projekt Phare skončil a tím skončila i výjimka na tento způsob provádění praktické maturitní zkoušky. Ač všichni uznávali, že jsou žákovské projekty přínosné pro studenty, zafungovala byrokracie a my jsme se museli na čas vrátit ke klasické praktické maturitní zkoušce, spočívající v obyčejném testování znalostí. Výjimku nám na Ministerstvu školství odmítli udělit s tím, že brzy stejně dojde ke změně pro všechny. Brzy znamenalo mnoho let. Naštěstí nový školský zákon skutečně umožňuje opět žákovské projekty využívat jako alternativu praktické maturity. Pochopitelně jsme toho ihned využili.

Ve zmíněném období, od konce projektu Phare do platnosti nového školského zákona, studenti žákovské projekty rovněž vypracovávali, ale vše končilo známkou na vysvědčení, maturitní obhajoba se nekonala.

Za nejpodstatnější v souvislosti se žákovskými projekty považuji definovat, co je činí skutečnými projekty. Touto základní a zásadní podmínkou je, aby studenti řešili konkrétní problém. Nemůžou být jen zpracovateli dat, jedno jak rozsáhlých. Musí dostat konkrétní úkol, který je nutí hledat optimální řešení, vybírat z možných variant. Umožňuje jejich tvůrčí práci.

Uvedu na jednoduchém příkladu z oblasti humanitních předmětů. Student dostane za úkol zpracovat přehled států Evropské unie, uvést tam státní zřízení, měnu, rozlohu atd. Pokud mu řeknu, aby podle těchto pokynů vytvořil ve Wordu či PowerPointu přehled těchto států, nejedná se o žákovský projekt, i kdyby měl jeho výsledný dokument více než sto stran. Student jen bude stahovat data a slepě je třídit a doplňovat k jednotlivým heslům, které jsem mu předepsal. To může s jistou nadsázkou dělat i cvičená opice.

Já ovšem mohu úkol postavit jinak. Mohu mu do zadání uvést, že má připravit vhodným způsobem podpůrný výukový materiál o státech Evropské unie, třeba i s nějakým konkrétním zaměřením, na historii, na průmysl, politické uspořádání apod. V tu chvíli již student řeší problém, protože musí zvažovat způsoby, jak se úkolu zhostit a jaké výstupy zvolit. Může jít o prostý dokument ve Wordu, PowerPointu, ale také videodokument či program pro interaktivní tabuli. Student musí volit způsob řešení a prostředky. Přitom musí využívat své vědomosti z oblasti všeobecného přehledu i práce s informačními technologiemi a rovněž musí prokázat, že je umí prakticky využít.

Vzhledem k zaměření naší školy na informační technologie jsou projekty opravdu rozmanité. Od zpracování podpůrných výukových dokumentů pro některé předměty, přes programování, tvorbu webových aplikací, modelování objektů ve 3D, vytváření propagačních materiálů v anglickém jazyce, provádění praktické stavby počítačů v originální „bedně“, až po různorodou práci pro sociální partnery, se kterými škola či sám student naváže spolupráci. Tak studenti tvoří letos například databázi pro lékárnu, autoopravnu, zájmovou organizaci, vytváří propagační materiály pro sportovní kluby, modelují dům pro kancelář architekta, vytváří fyzikální projekt ve spolupráci s ČVUT, model v rámci celosvětového programu Formule 1.

Co považuji za klíčové, každý projekt ve školním roce 2009/2010 má své opodstatnění. Žádný není určen k tomu, aby byl po zhotovení uložen do archivu. Každý projekt je jiný, specifický a má konkrétní účel.

Desítky projektů směřují k naplňování Virtuální školy. Připravují se podpůrné výukové materiály či dokonce celé oblasti ve Virtuální škole, jako například archiv žákovských projektů. Tam student řeší celou strukturu tohoto archivu.

Tyto projekty, určené pro potřeby školy, jsou vytvářeny pro podporu předmětů všeobecně vzdělávacích, konkrétně matematiky, fyziky, dějepisu, tělesné výchovy, biologie, anglického jazyku či

ekonomiky. Rovněž tak pro předměty odborné, pro technické vybavení, programové vybavení, multimédia.

Konkrétními výstupy jsou například simulace historických bitev, obrázková encyklopedie lidského těla pro biologii, konkrétní učební pomůcky pro fyziku, videodokument o správném posilování ve školní posilovně pro tělesnou výchovu, prezentační programy pro matematiku apod. Z odborných předmětů jde o stavbu programovatelného automatu pro laboratoř řídicích systémů, tvorba speciální počítačové skříně a následného vestavení počítače do ní, tvorba procvičovacích testů pro balíček Office apod. Nesmím pochopitelně zapomenout ani na internetové zpravodajství SSPS TV.

Z dalších zajímavostí lze uvést například modelování v Cinema 4D historických objektů či zbraní, videodokument o správném vybavení cyklisty a jeho správné reakce v mezních situacích, aktualizace výkresové dokumentace školy, videodokument o hudební skupině, osobní www stránky ředitele. Tak bych mohl pokračovat ještě dlouho.

Za klíčový považuji postup při řešení konkrétního projektu. Student musí jako první krok zpracovat analýzu, popsat stávající stav, uchopit úkol, navrhnout varianty řešení a nejuhodnější vybrat. Sám si pak stanoví harmonogram prací a navrhne bodování jednotlivých dílčích úkolů. Konečné slovo má pochopitelně garant, nicméně student je nucen zvažovat rozvržení práce a její předpokládanou náročnost. Ze 100 bodů v hodnocení mají všichni centrálně rozděleno 25 bodů za analýzu, harmonogram, závěrečnou zprávu a přípravu maturitní obhajoby. Zbylých 75 bodů si sami přidělí ke konkrétním úkolům.

Od letošního roku se úkoly zavěšují na Virtuální školu, do rozpracovaných projektů má přístup ve formě čtení každý člen pedagogického sboru a každý student čtvrtého ročníku. Řešitelé projektů se tak mohou vzájemně inspirovat. Opisovat nemohou, protože každý projekt je skutečně specifický a má jiné výstupy. Zároveň tím probíhá i veřejná kontrola práce studentů i garantů, kdy se dají porovnávat jednotlivé výstupy a jejich bodový zisk.

Abychom mohli mít takto rozmanité zadání projektů, zavedl jsem statut garanta a konzultanta. Jeden pedagog ve funkci garanta pochopitelně nemůže obsáhnout znalostně takovou plejádu různorodých projektů. Proto mu po odborné stránce pomáhá konzultant, který je buď jeho kolega z pedagogického sboru, nebo i odborník mimo školu. Ten dohlíží na odbornou stránku projektu, hodnotí dílčí úkoly po věcné stránce a navrhuje body za konkrétní úkol. Garant pak vede projekt po stránce administrativní, dohlíží na dodržování termínů, úroveň zpracování, přiděluje body za dílčí úkoly a připravuje studenta k veřejné obhajobě projektu.

Maturitní obhajoba projektu není předneseným referátem na téma projektu. V maturitní obhajobě musí student vysvětlit, jak k úkolu přistoupil, jaké zvolil řešení a proč, jaké zvolil prostředky z oblasti informačních technologií. Na konkrétní ukázky ze svého projektu má v patnáctiminutové obhajobě tak šest, sedm minut. Musí tedy vybrat oblasti, které budou nejlépe dokladovat výsledek jeho práce. Na konci obhajoby ho čeká shrnutí, zdůvodnění, jak stanovené úkoly splnil a pokud zcela nesplnil, tak z jakých důvodů. Na úplný závěr musí čelit otázkám, po dobu cca tři minuty. Otázky pokládají členové maturitní komise. Přitom student prokáže, jak umí reagovat na odborné dotazy.

Na projektu může student pracovat sám, nebo ve dvojici, trojici či dokonce větším počtu studentů. Například internetové zpravodajství školy SSPS TV tvoří šest studentů, rozdělených do tří dvojic, které musí navzájem koordinovat svou práci, domlouvat se, kdo bude prezentovat jakou událost. Ale pak již vytvářejí samostatně své konkrétní výstupy. Na mezinárodním projektu Formule 1 pracují tři studenti.

V případě většího počtu řešitelů si musí studenti v analýze a přípravě harmonogramu rozdělit práci. Každý obhajuje projekt za sebe, i zde se musí domluvit, jak a co kdo z nich bude prezentovat.

Najít každý školní rok cca 100 námětů na projekty pro 150 maturantů není vůbec jednoduché, když zadání musí splňovat moje zásadní podmínky – každý projekt je jedinečný (není modifikací stejného zadání), každý projekt má svůj konkrétní účel (není tedy určen do šuplíku).

Proto je stanoveno období v druhém pololetí třetího ročníku v trvání cca tří měsíců, kdy mohou studenti i pedagogové přicházet s náměty na zadání projektů. Já jako ředitel pak mám konečné slovo, základní podmínkou pro schválení námětu je jeho rozsah a náročnost (nesmí být ani malá, ale ani převyšující odborné a časové možnosti studenta) a případně vhodný konzultant. Ať již z pedagogického sboru či mimo školu.

Student, který nepřijde s vhodným námětem či si nevybere vhodný námět z nabídky pedagogů školy, dostane možnost výběru ze zadání v září následujícího roku. V té době také dostávají ostatní studenti konkrétní zadání projektu vycházejícího z navržených námětů.

Výsledkem mého systému garantů a konzultantů je ve školním roce 2009/2010 vysoké zapojení pedagogů školy do žákovských projektů. Každá z deseti skupin projektů (vždy polovina třídy) má svého garanta, k tomu se cca 20 pedagogů podílí na řešení konkrétních projektů ve formě konzultanta. Tak je do žákovských projektů zapojena polovina pedagogického sboru. Doufám, že tento trend vydrží i do příštích let, nebo dokonce konzultantů ještě přibude.

Poznámka 2018:

Za těch devět let jsme učinili další pokrok. Mimo jiné nemluvíme již o žákovských projektech, ale o studentských a maturitních projektech. Zůstávají však pro obé pravidla, které jsem popsal v této kapitole, tedy nic se nedělá do šuplíku a projekty jsou všechny jedinečné.

V rámci projektu „Škola pro 21. století“ z Operačního programu Praha Adaptabilita, jsme zavedli tak zvané studentské projekty do třetího ročníku. Studenti zde opět mají své konzultanty, ale celá třída jen jednoho garanta a scházejí se jednu hodinu v týdnu, kdy prezentují své výstupy. Každý student má na projektu odpracovat přibližně 50 hodin ve svém volnu. U maturitních projektů je požadavek na 100 hodin práce mimo školu.

Ve čtvrtém ročníku zůstávají maturitní projekty i s maturitní obhajobou. Ty vycházejí ze zákona. Zde možná stojí za zmínku úsměvná historka. Systém garantů a konzultantů jsem uvedl v život dávno předtím, než se v zákoně objevil pojem „maturitní práce“, „vedoucí práce“ a „oponent“. Což kopíruje můj systém, jen pozicím dává jiná jména. Možná se dokonce u nás autoři zákona inspirovali, zvláště když jsem opakovaně volal po zavedení maturitních projektů do zákona a zval na jejich ukázky návštěvy. Což mi pochopitelně nevádí, byť mi tím trochu autoři zákona zkomplikovali život.

Jelikož pojmy „garant“ a „konzultant“ jsou u nás již zažitá, běžně je v komunikaci používáme. No a kdosi nelenil a v rámci „spršky“ anonymních udání mě „napráskal“, že porušuji zákon.

I musel jsem napsat pro Českou školní inspekci dlouhé vysvětlující stanovisko a strávit další hodiny v diskusích s příslušníky vyšetřujícího orgánu. Výsledek? Tím, že pro maturitní projekty jsou v rozvrhu dvě hodiny týdně, tím, že konzultant i garant se studenty intenzivně spolupracují celý rok, ne jen píšou na konci posudek, byl náš způsob označen za skvělý. Systém hodnotících listů na Virtuální škole byl také velmi chválen, dokonce bylo konstatováno, že tak zpracovaný systém nemají ani na mnohých vysokých školách pro bakalářské práce. Jen jsme byli požádáni, abychom se pokusili držet názvosloví, které je uvedeno v zákonech. Což jsme ale na oficiálních dokumentech stejně dělali.

O hodnotících listech jsem se již zmínil, tak snad jen několik upřesnění. Ať na projektech pracuje libovolný počet studentů, každý má svůj hodnotící list, který je povinný si na Virtuální škole udržovat a zapisovat si tam přidělené body. Napřed ale musí takový list vyplnit. Ten má na začátku jen předepsané týdny, centrální data a body výstupů pro všechny studenty – analýza (5 bodů), harmonogram (5 bodů), to na začátku projektu, plakát (5 bodů), závěrečná zpráva (5 bodů) a maturitní prezentace (10 bodů). Body za maturitní prezentaci přiděluje garant na základě vystoupení studenta se závěrečnou prezentací svého projektu.

Jak jste si mohli spočítat, student má přiděleno 30 bodů, zbylých 70 bodů si rozvrhne sám k dílčím výstupům v rámci přípravy harmonogramu a na základě analýzy. Je dáno pravidlo, aby poměr

bodů v prvním a druhém pololetí byl maximálně 40:60. Pochopitelně harmonogram musí schválit konzultant a garant.

Během školního roku student zavěšuje své výstupy k dílčím úkolům, je pochopitelně možné vždy zjistit, kdy tento úkon přesně provedl. Termíny, které jsou po schválení harmonogramu na hodnotícím listu uvedeny, jsou závazné a platí pravidlo, že za každý den bezdůvodného prodlení se strhává jeden bod. Pokud existuje objektivní důvod pro pozdní odevzdání, může se souhlasem konzultanta a garant tento termín prodloužit.

Pochopitelně se u odevzdání objevují časy jako 23:59. S těmi časy se pojí i jedna zajímavá historka. Vysvětloval jsem před pár roky systém dvěma členům České školní inspekce. Otevřel jsem namátkou jednoho studenta, a paní inspektorka vytřeštila oči. Mohla totiž číst časy jako 2:35, 3:45, dokonce 4:05.

„Pane řediteli, to je hrozné. Kde je pak základní hygiena studenta?“ vyhrkla.

„Ale ten student to odevzdává i o pár dnů před termínem. Není tedy tlačen časem,“ oponoval jsem a poukázal na zmíněný fakt.

„Paní kolegyně, takhle to nemůžete brát. To jsou ajťáci, ty mají úplně jiný režim,“ ozval se pan inspektor shovívavým hlasem.

Po odevzdání výstupu o tom student informuje svého konzultanta. Buď přes ikonu anebo přes komentářní bod, kde požádá o opravu. Tento způsob doporučuji, neboť je bez hledání v systému jasné, že student svého konzultanta informoval o odevzdání práce. Za komunikaci je totiž zodpovědný student, on má kontaktovat konzultanta, ne naopak. Konzultant pak dostane zprávu do úkolovníku, a pokud má nastavený režim pro zobrazování zpráv, což každý má, přijde mu e-mailem upozornění.

Konzultant má do týdne dílčí úkol ohodnotit a do komentářního bodu napsat své stanovisko. Pokud není spokojený, uvede chyby a požadované úpravy. Může také například uvést „zatím 5 bodů“, což říká, že v tuto chvíli je úkol za 15 bodů splněný tak ze třetiny. Student pak provede úpravu a opět požádá o kontrolu. Někdy třeba i vícekrát. Já pak mohu u každého studenta sledovat jeho komunikaci s konzultantem.

Body za dílčí úkoly navrhuje konzultant. Když se tak stane, student svůj dílčí úkol prezentuje před spolužáky na hodinách maturitních projektů, čelí otázkám přítomných a garant mu přidělí body. Platí zásada, že nikdy nejde přes konzultanta, tedy body nepřidává, může je ale ponížit, pokud student nedodržel termín odevzdání anebo pokud byla jeho prezentace nepřesvědčivá. Což se někdy stane i u skupiny studentů, kdy při prezentaci garant pozná, že na tomto dílčím úkolu jeden z řešitelů příliš nepracoval. Není také výjimkou, že studenti ve skupině mají rozdílné body a tedy i závěrečné hodnocení, neboť ne každý z nich se podílel na společné práci stejnou měrou a stejně kvalitně.

Díky tomu, že od 1. března do 31. května mají třetíáci možnost přijít se svým vlastním námětem, či se na něm dohodnout s vyučujícími, kteří své téma nabídnou, stále se tvoří nové a originální projekty ze všech možných oblastí. To samé platí ale pro druhéáky, ti mají termín pro zvolení témat studentských projektů od 1. března do 30. dubna.

Těm studentům, kteří tuto možnost nevyužijí, přidělím téma sám. Respektive s nimi promluvím a nabídnu jim témata, z nichž si mohou vybrat. Většinou jde tak o pětinu studentů u druhých ročníků a spíše o jedince u třetích ročníků.

Také jsem se setkal s případem, kdy mě student sám požádal, abych mu vybral téma, protože ho nic kloudného nenapadá.

„Můžete mi naznačit, o co se zajímáte a co umíte?“ položil jsem logický dotaz.

„Vlastně mě nic nezajímá a taky nic neumím,“ zněla odpověď.

„Tak to jste mi právě nepomohl,“ usmál jsem se.

Jistě, jsou i tací studenti, ale i pro ně se najde „práce“. Na rozdíl od většiny však nemají do „svého projektu“ takové zapálení, neboť nepracují na svém tématu z oblasti, která je zajímavá. Ale takový je už život.

Níže přidávám přehled největších projektů pro školní rok 2017/2018, tento stav vyplynul po ukončení volby témat studentských a maturitních projektů v červnu 2017.

Obsazení velkých školních projektů:

Pořady a zpravodajství SSPS TV	- 58 studentů (22 ze 3. roč. + 36 ze 4. roč.)
Projekt Terezín	- 36 studentů (16 + 20)
Práce pro fyziku a matematiku	- 25 studentů (13 + 12)
Práce pro základní školy	- 18 studentů (13 + 5)
Projekt IoT	- 16 studentů (10 + 6)
Projekt Osvětim	- 16 studentů (0 + 16)
OPPPR (grant z Operačního programu Praha pól růstu)	- 16 studentů (16 + 0)
Projekty zabývající se stavbou hardware	- 14 studentů (10 + 4)
Projekty zabývající se programováním počítačových her	- 13 studentů (10 + 3)
Další projekty sloužící k podpoře výuky	- 10 studentů (0 + 10)
Kybernetická bezpečnost	- 8 studentů (4 + 4)

Podpůrnou činnost pro projekt Osvětim a Terezín, tedy modelování historických postav, bude ve školním roce 2017/2018 vykonávat 36 studentů třetího ročníku.

Jak je možné vidět z výše uvedeného přehledu, vytváříme na škole opravdu velké projekty. Pořady a zpravodajství SSPS TV, tedy videa na internetovém portálu, spadají pod PR oddělení a konzultanty jsou většinou bývalí absolventi. Jde o mnoho různých pořadů, týkající se odborných i společenských témat, studenti jsou rozděleni do skupin. Většinou tvoří týmy buď třetíci anebo čtvrtáci, ale někdy jdou i přes ročníky a někdy se spolupodílejí i studenti z druhého či prvního ročníku, byť nejde o jejich povinnost, ale o jejich zájem.

Již třetím rokem probíhá v rámci projektu „Osvětim“ modelování koncentračních táborů Auschwitz I. a Auschwitz II. – Birkenau, navíc jsme vytvořili v rámci projektu „Inkluzivní výchova na SSPŠ“ z Operačního programu Praha pól růstu i fyzický model Auschwitz II. – Birkenau, který má 3 na 3 metry a bylo využito i 3D tisku. Virtuální i fyzické modely se staly stálou expozicí v Terezíně v rámci spolupráce s Centrem pro výzkum genocid. U počítačového modelu byla zhotovena i virtuální prohlídka pomocí virtuální reality. Hlavním konzultantem je pan profesor, který vyučuje modelování v Cinema4D a jeho kolega, který učí tvorbu v prostředí Unity, konzultanty jsou pak absolventi školy, kteří sami na modelu v předchozích letech pracovali.

Projekt Terezín začíná ve školním roce 2017/2018 a jde opět o obrovský mnohaletý projekt. Jeho cílem je vymodelovat historickou Velkou pevnost Terezín ze začátku devatenáctého století, včetně historických scének a nakonec včetně virtuální prohlídky. Uvažuje se i o využití rozšířené virtuální reality, kdy by mohli návštěvníci Terezína v rámci procházky po pevnosti díky speciálnímu zařízení spatřit nejen současný stav, ale přímo na stejném místě zahlédnout i výjev z doby před dvěma sty roky.

V rámci práce pro fyziku a matematiku bude devět studentů třetího ročníku připravovat a realizovat workshopy pro žáky základních škol v laboratořích fyziky. Další jejich kolegové pomáhají vytvářet učební pomůcky či podpůrné výukové materiály.

V rámci projektu IoT, nebo-li Internet věcí, je vytvářen i pilotní projekt s firmou IBM. U projektu Kybernetická bezpečnost se počítá s pomocí studentů při provozu kybernetického polygonu a osvěty na základních školách či v naší škole, když žáci přijdou na workshopy.

V poslední době není výjimkou, že se dobrovolně do tvorby školních projektů zapojují i studenti z druhého nebo dokonce i prvního ročníku. Například u tříletého projektu „Dům budoucnosti“ v rámci programu Erasmus +, kdy model chytrého domu stavíme spolu se studenty z Německa, Francie, Španělska a Polska. Mě těší, že našim studentům připadl úkol ho vybavit informačními technologiemi,

tedy vytvořit jeho „mozek“. Když na něm začali pracovat, pět studentů bylo v druhém ročníku a jeden dokonce v ročníku prvním.

Považuji za vhodné uvést ještě jednu „story“, byť přímo nesouvisí se studentskými či maturitními projekty. Ale jen zdánlivě. Ve třídě 2.A studoval Petr, který již v prvním ročníku sestrojil robotickou ruku a spolupracoval s nemocnicí v Motole a Universitou Karlovou. Svým entusiasmem a nápady však oslovil své spolužáky ze druhého, ale i třetího ročníku, a ti projevíli zájem s ním na některých jeho projektech spolupracovat. Jelikož však nedosahovali jeho znalostí, domluvil si Petr se mnou na následném řešení.

Jednou týdně se jeho asi desetičlenná pracovní skupina scházela v odpoledni na cca dvě hodiny, kde jim on přednášel o věcech nad rámec běžné výuky. Tak to probíhalo asi dva měsíce, pak studenti objevili zašlou místnost nad dílnami a přišli s návrhem, jestli by si ji pro tuto svoji skupinu nemohli vzít. Ta však byla v dost žalostném stavu.

K mému ještě většímu údivu studenti navrhli, že si ji dají sami do pořádku, pokud jim k tomu dám materiál. Já souhlasil, přidal jsem jim i údržbáře, aby jim pomohl s některými odbornými úkony. Následně se studenti při svých praxích a poté i po odpoledních převlékali do montérek, na zdi umístili sádkartón, požili novou plovoucí podlahu a nakonec si místnost i dle svého vymalovali, opravdu sytými barvami.

Od začátku školního roce 2017/2018 jim tato jejich laboratoř dobře slouží. Mají do ní přístup i po večerech a víkendech a opravdu v ní tráví dost z nich mnoho času. Realizují v ní své neotřelé nápady, a zmiňovaný student Petr v ní se svým kolegou zahájil činnost své firmy na výrobu boardmobile.

Když už mluvím o studentovi Petrovi, tak kromě získání titulu Student roku v ČR, velmi rychle vyspěl a dost změnil své vystupování. Nechal se postrašit, aby si mohl založit firmu, a na konci třetího ročníku se rozhodl odletět do Číny, neb nebyl spokojený s některými svými dodavateli. Proto se je rozhodl navštívit a během tří neděl si vše na místě dojednat. To vše krátce po svých osmnáctých narozeninách.

Dodatek – v co se postupem času rozvinuly žákovské projekty

Velké projekty školy

Na škole jsou v poslední době realizovány velké projekty, do nichž se zapojují někteří aktivní pedagogové, spolupracující absolventi a studenti všech ročníků. Od prvního po čtvrtý. Někteří v rámci svých studentských a maturitních projektů, jiní v rámci svého volného času. Je jich více, ale já zde zmíním čtyři konkrétní.

Projekt Osvětím

Ve školním roce 2014/2015 jsem navrhl studentům jako téma jejich maturitního projektu vytvoření technické dokumentace a schémat táborů Auschwitz I. a Auschwitz II. – Birkenau. Ty jsem chtěl využít pro svoji práci o těchto táborech. Tři studenti však přišli s nápadem tábory vymodelovat ve 3D programu.

Pokus dopadl velmi dobře a dva z modelujících studentů navrhli, že by se v projektu mělo pokračovat a dokonce nabídli být konzultanty, když projekt vypíše. Souhlasil jsem, i když jsem nepředpokládal velký zájem o tak těžké téma. Ale mylil jsem se, ve školním roce 2015/2016 se k němu v rámci studentských a maturitních projektů přihlásilo přes třicet studentů školy.

Následovala domluva s Muzeem Auschwitz, dvoudenní pracovní cesta do Osvětimi, konzultace s pracovníky muzea, návštěva archivu i běžně nedostupných a zakonzervovaných bloků 2 a 10 v táboře Auschwitz I.

Během práce na projektu za mnou sami studenti přišli s tím, že pouhé zobrazení táborů nevypovídá plně o hrůzách, které se v nich odehrávaly a bylo by dobré zobrazit i typické výjevy.

Následný pokus o jejich vytvoření prokázal, že je možné tento návrh realizovat a bylo rozhodnuto o pokračování projektu i tímto směrem.

Na podzim roku 2016 se uskutečnila další dvoudenní pracovní cesta do Muzea Auschwitz, další fotografování, měření, studování historie i detailů staveb. Na projektu posléze pracovalo přes čtyřicet studentů. Na konci školního roku 2016/2017 opět sami studenti navrhli využít pro zobrazení táborů virtuální realitu a po zkoušce tohoto nápadu o prázdninách byl návrh shledán realizovatelným.

Ve školním roce 2017/2018 se na projektu podílelo patnáct studentů a sedm absolventů. Zajímavostí je, že pět z absolventů předtím na projektu pracovalo v rámci svých studentských a maturitních projektů a po maturitě se z nich stali konzultanti svých mladších kolegů.

Zároveň byl v rámci projektu, a i za použití prostředků z Operačního programu Praha – pól růstu, vytvořen fyzický model tábora Auschwitz II. – Birkenau i za pomoci 3D tisku. Ten je vystaven od března 2018 v Dělostřeleckých kasárnách v Terezíně, i s virtuální prohlídkou obou táborů. Informace o tomto projektu proběhla i médii, včetně večerního zpravodajství v České televizi.

Je zájem na projektu i nadále pracovat a zdokonalovat ho. Sám projekt je příkladem, jak se postupně rozrůstal především díky iniciativě a nápadům samotných studentů.

Projekt Terezín, modelování, využití virtuální reality

Tvorba projektu Terezín byla zahájena ve školním roce 2017/2018 a jde opět o obrovský mnohaletý projekt. Jeho cílem je ve spolupráci s městem Terezín vymodelovat historickou Velkou pevnost Terezín ze začátku devatenáctého století, včetně historických scének a pochopitelně prohlídky ve virtuální realitě. Uvažuje se i o využití rozšířené reality, kdy by mohli návštěvníci Terezína v rámci procházky po pevnosti díky speciálnímu zařízení spatřit nejen současný stav, ale přímo na stejném místě zahlédnout i výjevy z doby před více než dvěma sty roky.

Projekt Mediální dům Preslova

Projekt Presloviny.cz vznikl na základě domluvy posunout na vyšší úroveň školní časopis Presík a školní internetové zpravodajství SSPS TV. Před vánoci 2017 začalo přes dvacet studentů docházet na „mediální seminář“, vedený najatým odborníkem, v rámci kterého se jednak studenti učili vytvářet zpravodajství, a zároveň se vytvářela i struktura mediálního domu.

Na jaře roku 2018 jsem nabídl zapojení do projektu ředitelům dvou pražských gymnázií, kde také ve větší míře razí projektovou výuku. Pan ředitel Gymnázia Jana Keplera i paní ředitelka Gymnázia na Zatlance souhlasili, další se již odehrávalo v režii studentů zmíněných tří škol. Začala se tvořit struktura týmu a první společná zpravodajství.

Na jaře 2018 se uskutečnil „Mediální kemp“ v Jindřichově Hradci, za účasti devatenácti studentů prvních až třetích ročníků naší školy, jedné paní profesorky a několika absolventů. Sám jsem byl vedoucím kempu, organizaci a program zajistil najatý odborný pracovník. Na kempu se studenti nejen zdokonalovali ve svých dovednostech, ale také se vzájemně poznávali a vytvořili si stabilní zpravodajské týmy.

K úspěchu akce přispělo i záměrné ubytování v „divočině“, v lesním penzionu na úzkokolejce, kdy se po večerech opékaly klobásy a živě se diskutovalo.

Na září 2018 je již připravený další Mediální kemp v Jindřichově Hradci, tentokrát i s účastí studentů dalších dvou zapojených pražských středních škol.

Ještě ve školním roce 2017/2018 byla zahájena spolupráce s redakcí Roklen24, zájem projevila i ČTK a další subjekty. O tom se teprve jedná, takže zde nyní nemohu být konkrétnější.

Co je již ale faktem, Presloviny.cz se už staly mediálními partnery několika akcí, a pro některé sociální partnery, například Operátora ICT, studenti pořídili několik výstupů, za které získali honorář. O

tom, jak úspěšný tento projekt bude, však rozhodnou především studenti sami. Ode mne mají maximální podporu, ale já za ně jejich práci neudělám.

Založení vývojářského studia při SSPŠ

O tom, že se začneme věnovat virtuální realitě, padlo rozhodnutí u kulatého stolu k rozvoji školy 27. června 2018. Tam pedagogové, absolventi a studenti jednoznačně tento návrh podpořili. Já jejich doporučení vyslyšel a začal okamžitě konat.

V dalším týdnu po tomto jednání bylo zakoupeno vybavení pro virtuální realitu (výkonný počítač, brýle s ovladači pro virtuální realitu) a jeden absolvent, vyučující programování her v Unity, začal vytvářet virtuální prohlídku Bloku 2 v Auschwitz I. Zároveň jsem vstoupil do jednání s „nadšenci“, kteří se právě chystali založit Asociaci virtuální a rozšířené reality v ČR. Naše Smíchovská střední průmyslová škola se stala jedním ze zakládajících členů.

Zároveň jsem vytvořil projekt, se kterým jsem oslovil zřizovatele, kterého jsem požádal o mimořádnou dotaci na vytvoření Laboratoře virtuální reality. Uspěl jsem a během podzimu získal 2,4 milionu korun. Laboratoř měla být otevřena od února 2018, nicméně se otevření opozdilo o dva měsíce, neboť těžaři kryptoměn vykoupili veškeré grafické karty, a my jich potřebovali osmnáct. Právě tolik je stacionárních pracovišť virtuální reality v nové laboratoři, devatenácté je pochozí, zabezpečené velmi výkonným notebookem.

Postupně se tvořící virtuální prohlídku koncentračních táborů Auschwitz I. a Auschwitz II. – Birkenau jsme vystavovali a předváděli na mnoha festivalech či výstavách ve školním roce 2017/2018, včetně česko německé konference Průmysl 4.0 v Deggendorfu, ale také zájemcům o studium na Dnech otevřených dveří.

„Pane řediteli, možná by bylo lepší ukazovat něco méně ponurého,“ řekli mi koncem listopadu 2018 dva studenti, z druhého a třetího ročníku.

„Nechci ukazovat nic, co jsme sami nevytvořili,“ oponoval jsem.

„No tak my vám něco vytvoříme,“ navrhli svorně.

Dohodli jsme se, vypsali jsme jim cílovou finanční prémii, ovšem jen tehdy, když svou hru ve virtuální realitě vytvoří do začátku ledna 2018. Oni výzvu přijali, vánoční prázdniny se činili, a na lednovém Dni otevřených dveří jsme již předváděli hru ve VR, kde po hráči házejí sněhové koule sněhuláci, on se brání štítem a naopak se je snaží sám zasáhnout sněhovými koulemi.

V květnu 2018 jsem se spolu se čtyřmi studenty a s vyučujícím (absolventem) programování her v Unity, který studenty vytvořené modely implementoval do VR prohlídky Osvětími, zúčastnil v Třeboni Animarteku a Anifestu. Zde jsme opět prezentovali projekt Osvětími a studenti své vlastní počítačové hry. Když jsme po vysilujícím dni relaxovali u večeře, pořád jsme pracovali. A tehdy padl návrh, abychom při SSPŠ založili vývojářské studium, které bude vytvářet software pro edukaci i zábavu.

Slovo dalo slovo a již v červnu 2018 bylo studium založeno. Zájem se na něm podílet projevil několik desítek studentů.

Na stole je i návrh, že by mohl vzniknout studentský a absolventský start-up, kdy vývojářské studium by se stalo inkubátorem tohoto start-upu, a ti nejšíkovnější studenti by dostali příležitost se podílet na komerčních projektech.

Opět musím konstatovat, že o osudu tohoto projektu rozhodnou sami studenti a absolventi, já sám jsem jim připravený pomoci radou či jako jednatel či manažer.

Studentské pracovní skupiny

S projekty souvisí i studentské pracovní skupiny, ve kterých jsou pouze studenti, z nichž jeden je lídr týmu, jeho vedoucí. Dotyčný musí sám jednat se sociálními partnery, domlouvat si schůzky, náplň

práce. Organizovat tuto práci a její výsledky před sociálními partnery obhájit, aby jim dal na realizaci jejich návrhu prostředky.

Existují pracovní studentské týmy pro spolupráci s komerčními subjekty, například AŠ Mladá Boleslav, Smart Prague, Linet či Anect. Existují pracovní studentské týmy pro spolupráci s profesními či společenskými organizacemi, například Asociací virtuální a rozšířené reality, Akademií seniorů, či Hodinovým ajťákem, kdy studenti na zavolání zajíždějí za seniory a poskytují jim radu či pomoc.

XENOFOBIE

Nejsem rasista, jenom nemám rád cikány ... atd. Kdo by tuhle větu někdy neslyšel. Nepřátelské postoje k nějaké skupině lidí, podle rasy, náboženského vyznání, sexuální orientace či politického přesvědčení vyplývají dle mého především ze strachu z jinakosti.

Jak jsem již napsal vícekrát v předchozích kapitolách, mladá generace by měla být vychovávána doma, a to také k vysoké toleranci k jinakosti. Respektu k odlišnosti jiných. Škola by tuto výchovu měla ale též významně podporovat.

Samozřejmě je velmi jednoduché něco takového deklarovat, ale obrovsky obtížné uvést do života. Když ale hovořím se studenty naší školy, domnívám se, že na tom po této stránce nejsou nijak špatně. Dle mého jsou dost tolerantní. Otázkou spíše je, zda během nabývání konkrétních zkušeností nebude tato jejich tolerance slábnout a naopak se zvyšovat jejich nedůvěra, opatrnost či strach z některých skupin obyvatelstva.

Jaká nejhroší slova můžete slyšet od Róma? Dobrý den, sousede. Kdo by neznal tuto větu, zpopularizovanou v jedné dost prosté české komedii. Jenže právě o tom to je. Naše proklamace o toleranci procházejí konkrétními zkouškami ve chvílích, kdy nejde o celospolečenský problém, ale bytostně se dotýkají nás samotných nebo našich rodin.

Zůstaňme u rómské otázky, na níž je možné ukázat mnohé. Chápu snahy některých aktivistů pomáhat této komunitě, která má objektivně ztížený přístup ke vzdělání, k lukrativní práci či práci obecně. Otázkou je, co je příčinou a jaké zvolit řešení nápravy. Aktivisté většinou navrhuji využít statut pozitivní diskriminace.

Já osobně jsem absolutním odpůrcem pozitivní diskriminace, protože ve svém důsledku napáchá víc škody, než přinese užitku. Každý občan České republiky by měl mít stejná práva, dostávat stejné příležitosti, ať patří do kterékoli z minoritních skupin. Chápu, že zaručit rovnost je velmi těžké, proto někteří chtějí jednu diskriminaci odstranit diskriminací jinou.

Pokud chcete nový byt, musíte se opálit a založit ohně na náměstí. Něco v tom duchu říkal populistický exministr pan Čunek. Pochopitelně v tu dobu hrál na strunu nižších lidských pudů, nicméně vycházel z důsledků pozitivní diskriminace. Když řadový občan České republiky zdevastuje svůj byt, těžko mu bude obcí přidělen jiný. Pokud tak učiní rómská rodina, dost často opravdu dostane jiný, aby ho mohla následně znovu „vybydlet“. Tato očividná nespravedlnost nutně musí popouzet ostatní a ti se už v této chvíli dívají na nabyvatele dalšího bytu jako na parazity.

Něco podobného, byť dle mého ještě obludnějšího, předvedl jiný ministr, a to pan Kocáb. Dle zákona zločincům, tak zvaným squaterům, kteří obsadili cizí majetek, odmítli ho opustit a ještě se prali s policií, zařídil nájem jiných prostor za částku jediné koruny měsíčně! Něco takového je obrovská facka udělená všem poctivým a slušným lidem, kteří dodržují zákony, platí řádně nájem a jistě i daně.

Takto bych mohl pokračovat dále, pozitivní diskriminace, či obecně zvýhodňování určitých skupin obyvatelstva, jsou desítky. Snad spíše pro vyvolání úsměvu připomenu kvótu žen ve vedení

sociální demokracie – tato politická strana se pak déle než rok snažila najít vhodnou místopředsedkyni, ženu.

Možná se mýlím, ale jsem přesvědčený, že výše uvedené příklady a jim podobné, způsobují opravdu více škody než užítku. Jakým právem má být někdo zvýhodňován před druhými? To je přeci stejně legitimní otázka jako její protipól – jakým právem má být někdo znevýhodňován před ostatními?

Je naprosto špatné, pokud odmítne někdo přijmout do práce někoho jen proto, že je Róm, žena, homosexuál, muslim atd. Je stejně špatné, když bude někdo na nějaké místo přijat jen proto, že je Róm, žena, homosexuál, muslim atd. Nic z toho není žádnou překážkou být kvalitním pracovníkem. Nic z toho však také není apriori předností, která by ho měla vynést před ostatní uchazeče.

Cesta do pekel je dlážděna dobrými úmysly. Bohužel jsem přesvědčen, že i zde to beze zbytku platí. Nakonec se málem dostáváme až do takových extrémů, že nepůjde odmítnout uchazečku o místo hlasatelky, která bude zadržávat. Koktající moderátor přeci nesmí být diskriminován. Nebo nepůjde odmítnout „modelku“ na propagaci výrobků společnosti, přestože bude vážit dvě stě kilo, bude jí osmdesát let a krásou naopak oplývat nebude.

Logika věci nám říká, že je obojí nesmysl. Těžko může večerní zprávy uvádět koktající či šišlající moderátor. Za svou vadu jistě nemůže a posmívat se mu je zhovadilost. Stejná je ale tlačit ho do večerních zpráv. Podnikatel má právo si vedle svého výrobku postavit ladnou mladou modelku, pokud usoudí, že tím přitáhne pozornost zákazníků. Nikdo ho nemůže nutit tam postavit zapáchajícího vagabunda, jemuž se všichni vyhnou obloukem.

Pochopitelně přeháním, ale i takových extrémů se nakonec možná dočkáme, když se budeme snažit zákonnými normami napravovat morální bezpráví – ovšem jen za cenu páchání bezpráví jiného. Když zvýhodním v čemkoli kohokoli, nutně tím v tu samou chvíli musím znevýhodnit jiného.

Zákony by se měly postarat, aby bylo všem měřeno stejně. Morálka společnosti by měla zaručit, že nikdo nebude nikoho znevýhodňovat pro jeho jinakost. Že budou vždy brány jen objektivní kritéria a tím jsou předpoklady a schopnosti jedince zvládat nabízené místo. Při přijímání do práce, na školu, při výběru do určitých funkcí.

V zájmu korektnosti jsme nekorektní. Mnohdy se bojíme o určité problematice hovořit otevřeně a upřímně, abychom nebyli nařčeni z rasismu, xenofobie. Zcela záměrně mlžíme. Výsledkem je potom vyvolávání nálad, kterým chceme zabránit.

Stejně tak je nekorektní vydávat za rasismus něco, co jím ve skutečnosti není. Pamatuji si na jeden případ, kdy parta opilců opakovaně zdevastovala jednu restauraci. Dotyčný jim zakázal zcela logicky do svého podniku vstup. Oni se vrátili s ochráncem lidských práv, protože byli romského původu. Ten se vůbec nepozastavoval nad právy hospodského chránit svou živnost a označil ho za rasistu. Dostalo se to tuším až k soudu.

Některé korektní nekorektnosti jsou až směšné. Například v některých amerických filmech musí být alespoň nějaký herec černocho. Tak i do filmu ze středověké Evropy instalují alespoň jednoho rytíře v podobě černocho. Nebo bude hrát Ježíše černocho. Příklad nekorektní korektnosti.

Vraťme se však k našim problémům a položme si otázku. Jak pokročit vpřed? Dle mého není jiné cesty, než trpělivě vychovávat nové generace, které budou prosty předsudků. Které budou tolerantní k jinakostem, které budou měřit všem stejně. Budou ctít spravedlnost a férové jednání.

Stejně tak je nutné ale pracovat s jednotlivými komunitami. I mnozí rómští příslušníci uvádějí, že chyba není jen na straně „většinové“ společnosti. Nechci brát Rómům jejich tradice, jejich způsob života. Ale oni zase musí respektovat zákony země, ve které se rozhodli žít. Ale to samé platí i například pro muslimy. Na určitém území platí zákony a ty musí platit pro všechny stejně. Musí každému zaručovat stejné práva. Stejně ale tak všem stanovují povinnosti. Je třeba, aby většinová společnost byla tolerantní k menšinám. Není ale možné, aby menšiny volaly po toleranci své komunity a sami byli velmi netolerantní k ostatním.

Práva a svobody každého jednotlivce končí tam, kde začínají práva a svobody jiného. Nelze tedy tolerovat výtržnosti, zlodějny, devastaci majetku jen proto, že jste příslušníkem menšinové komunity. Nelze ani tolerovat, aby menšinová komunita volala po toleranci svého vyznání, ale byla velmi netolerantní k vyznání jiných, či dokonce šířila nenávist a nesnášenlivost. Stejně tak je potřeba důrazně odmítnout jakoukoli diskriminaci a nerovnost v neprospěch této komunity.

Uveďme další případ. Ministr Kocáb přišel s objevnou myšlenkou. Vázat výplatu sociálních dávek u rómské komunity na posílání dětí do školy. Proboha, o čem to mluví? Nemá být něco takového samozřejmostí? Pokud rodič neposílá děti do školy, nedbá o jejich výchovu, existují přece nějaká pravidla! A jsme zase u toho, že měříme různým metrem. V důsledku toho musí příslušníci „většinové“ společnosti pění. Kdyby oni přestali posílat děti do školy, sociálka si na ně okamžitě došlápne. Pokud však budou příslušníky rómské komunity, budou kolem nich chodit po špičkách? Co bude proboha důsledek? Jenom prohlubování příkopů ve společnosti a vyčleňování této komunity z ní.

Již jsem uváděl, že mladá generace je vždy velmi přísná v posuzování spravedlnosti a férového jednání. Pokud toto férové jednání necítí či je svědkem jeho porušování, automaticky ztrácí k někomu takovému respekt. Vzhledem k radikálnosti mládí musí toto nutně vyvolávat protiakci. Nutně se v tu chvíli musí dívat skrz prsty na jedince či skupinu, která je zvýhodňována. V dobrém úmyslu jednající aktivisté tak sami vyvolávají proti rómské nálady.

Pochopitelně se nikdy nevyhneme projevům rasismu. Podle Gaussovy křivky jsou lidé géniové, velmi chytří, chytří, průměrně chytří, mírně hloupí, úplně hloupí a úplní dementi. Hlupákům a dementům jen těžko zabráníme, aby například na fotbalovém stadionu nehučeli na hráče černé pleti. Stejně tak nezabráníme imbecilům se houfovat do skupin a v rámci nich vyvolávat násilnosti. Jedno zda jde o levicový či pravicový extremismus. Nebo jen pochybný klubismus. Debilita není léčitelná, před pitomci se musíme chránit. K tomu jsou zákony.

Zkusil si ale někdo zcela vážně položit otázku, proč běžní občané, například Litvínova, očividně fandili debilům, kteří přišli řešit problém tamního sídliště pogromem na Rómy? Ti místní lidé rozhodně nebyli ve většině hlupáky, zločinci a extrémisty. Pouze byli zdeptaní a stresovaní tím, že představitelé výkonné moci jejich problém neřeší. V rámci korektnosti, a tím pádem nekorektnosti vůči slušným obyvatelům, chodili po špičkách kolem rómských výtržníků. Místo aby zjednali pořádek dle platných zákonů, pozitivně diskriminovali jednu skupinu občanů a tím diskriminovali většinu obyvatel. Ti pak cítili bezmoc a tak tleskali hlupákům s basebalovými páčkami v rukách.

To samé platí v daleko větším měřítku (i nebezpečnosti) pro řešení neřešení boje s terorismem a šíření nesnášenlivosti, jaké předvádějí nejednotné západoevropské vlády. Pokud budou nekorektně ustupovat, schovávat hlavu do písku před problémy, jednou jim ty přerostou přes hlavu. Až se občané jejich států budou cítit skutečně ohroženi, až ztratí víru, že je demokratický systém dokáže ochránit, zvolí extrémní řešení. Buď legálně zvolí do svého čela představitele tvrdé ruky, kteří oficiálně zavedou teror, nebo se lidé v rámci svého zahnání do kouta vzbouří a vezmou „spravedlnost“ do vlastních rukou. Obojího jsou dějiny plné. V obou případech následovala perzekuce vinných i nevinných, převážně pak nevinných.

My ve školách těžko můžeme řešit tento problém jinak, než se snažit ovlivňovat mladou generaci správným směrem. Apelovat na ni, aby ctěla a tolerovala jinakost, aby ctěla a hájila zákon. Bohužel samotní politici a představitelé veřejného života nám podkopávají nohy, když sami porušují platné zákony, hledají způsoby, jak je obejít, či dokazují, že zákony měří každému jinak. Třeba i v dobrém úmyslu. To musí nutně vnést nejprve do hlavy mladého jedince zmatek, potom může nastat i případ, kdy nabude dojmu, že zákony jsou tu proto, aby se obcházely. Což je dle mého cesta do pekel.

Na závěr shrnuji. Za svou osobu odsuzuji jakékoli projevy diskriminace a odsuzuji i pozitivní diskriminaci. Odsuzuji jakékoli kvóty, ať již jsou zaváděny z těch nejušlechtilejších pohnutek.

Pro mne má každý člověk stejnou hodnotu, bez ohledu na barvu pleti, vyznání, bez ohledu na vzhled, zda má na hlavě číro, pleš či vyholené ornamenty. Zda má v uších dva nebo tři kroužky. Tetování na čele a kdo ví kde ještě. Mě zajímá, co má v hlavě.

Většinou lidé u mě začnou ztrácet svou hodnotu, jakmile promluví, respektive jakmile se projeví. Pak se odkryjí jejich schopnosti a neschopnosti a pak teprve je začínám dělit do různých kategorií. Bez ohledu na jejich příslušnost k jakýmkoli menšinám. Neboť tehdy již začínám tušit, co mají v hlavě.

Nezapomínejme, že pod vizáží chuligána může být velmi chytrý a inteligentní člověk, který jen v jistém věku chce něco vyjádřit svému okolí. Časem se jeho vizáž i chování přiblíží standardu. Naopak debilovi nepomůže, ani když si vlasy ulízá, nasadí sako a kravatu. Oduševnělost tím nezíská. Jeho oči budou dál tupé, jeho mluva bez myšlenky a jeho projev bude dokladovat jeho prostoduchost. Bůh nás chraň před setkání s ním.

Poznámka 2018:

S tím, co jsem napsal před devíti roky, naprosto souhlasím i dnes. Situace v Evropě se ještě zdramatizovala s příchodem vlny migrantů, vznikem Islámského státu a terorem, kteří šílenci hlásící se k němu páchají na různých místech. Politici stále jen žvaní a nic konkrétního nedělají. Lodě údajně humanitárních organizací slouží jako taxíky pro především ekonomické migranty z Afriky. Mnohé státy uzavírají hranice, bojuje se o nesmyslné kvóty na přijímání uprchlíků. Nesmyslné nikoli v tom, že by neměla být solidarita, ale tím, že migranti přijatí do zemí, v nichž být nechtějí, z nich stejně odejdou.

Možná mnozí „dobrodinci“ své konání myslí upřímně a jsou hnáni pouze ušlechtilými důvody, ovšem dle mého nejsou schopni dohlédnout následkům svých činů, následků řešení, které prosazují. K tomu vždy uvádím jeden konkrétní příklad. Pokud jsem dobře zajištěn, mohu se postarat o bezdomovce, co přespává kousek od mého bydliště. Pokud bych se však rozhodl postarat o všechny bezdomovce v okolí, nakonec se stanu bezdomovcem sám. Existují určité limity, které nelze překonat.

Migrace vždy byla a vždy bude. Lidé budou chodit za lepším. Však i my Slované jsme kdysi z našich současných lokalit vytlačili jiné kmeny, sami tísnění Avary. Pokud se lidem v Africe či na Středním východě nedostává vody, potravin a práce, pokud žijí v chudobě a bez perspektivy, je logické, že chtějí zamířit do Evropy, která pro ně představuje ráj. Ovšem jen v tuto chvíli je na „pochodu“ asi šedesát milionů lidí, v rádech desetiletí se hovoří o stamilionech dalších. Kolik z nich bude schopna Evropa pojmout, než bude sama rozvrácena? Navíc hrozí, že radikální skupiny migrantů přitáhnou do Evropy i své netolerantní postoje k jiným, udělají z ní válčiště. Budou bojovat jak se svými odvěkými nepřáteli ze svých rodišť, tak s místními, a to o prostor i sociální dávky. Pak už bude pozdě na rozumné řešení a přijde někdo s plánem, který je lepší nedomýšlet.

Ještě jeden efekt však současná migrace má. Jelikož odcházejí hlavně ti schopnější, bohatší, a také mladší muži, dostávají se jejich domoviny do ještě horší výchozích pozic, což nutí další a další zvažovat přesun do zemí zaslíbených. Těmi bohužel jsou většinou země, které nabízejí štědrý sociální systém.

Pokud chce někdo skutečně obyvatelům Afriky či Středního východu pomáhat, musí pomoci jejím zemím. Ponížít důvod, proč by z nich měli odcházet. Což je však někdy velmi těžké, pokud tam bují korupce, zem je zmítána občanskou válkou či brzděna nízkou vzdělaností obyvatelstva. Jde o velmi složitý problém a možná i proto se do toho velmi kyselého jablka nikomu nechce kousnout. A tak se žvaní, po teroristických útocích se politici drží za ruce a deklarují svou spoluúčast s pozůstalými. Hádají se o kvóty, vyhrožují si navzájem. Ovšem skutečně situaci neřeší.

Dalším velkým problémem je korektní nekorektnost. Někdy dosahuje až komických či přímo tragických rozměrů. Za vyjádření názoru, který nepostrádá logiku či jen věcně popisuje stav věci, jsou lidé nazýváni rasisty, xenofoby, dokonce je vyhazují z míst či šikanují. Ochránci korektnosti mnohdy postupují velmi nekorektně. Sami se stávají netolerantními fanatiky.

Jak jsem již dříve zmínil, naději vidím ve vzdělané a tolerantní mladé generaci, která nebude mít nikým „vypláchnutý“ mozek, ale bude schopna si vytvářet úsudek sama, bude schopna generovat vlastní názory, nikoli slepě přejímat jiné, vnučované jim populisty a fanatiky různých směrů. Nevím, nakolik může být v tomto škola úspěšná, když kolem je tolik nevhodných příkladů, ale určitě by svou snahu vzdávat neměla.

Zmínil bych tu teď čtyři věci, které se snažím organizovat a podporovat na škole, kde jsem ředitelem. Kromě toho, že opakovaně se studenty, ale vlastně i zaměstnanci, diskutuji o různých událostech, snažím se, aby vznikaly otevřené debaty, kdy se ctí názor jiného a snažíme se ho přesvědčit o své pravdě toliko argumenty, nikoli zostouzením nositele jiného názoru, jeho překřičením a podobně.

Již mnoho let probíhají tak zvané „Dny demokracie“, a to vždy k výročí 17. listopadu a ke konci června, kdy je památný den boje proti komunismu a výročí vraždy Milady Horákové komunisty. Slavíme tyto dny tím, že pořádáme besedy ve škole, kdy moderátory jsou zaměstnanci i studenti. Ti také přicházejí se svými tématy, které v první čtvrt hodině uvedou a pak zbytek času do dvou hodin řídí diskusi.

Již mnoho let zveme do školy hosty z různých oblastí a s těmi vedeme debaty. Vždy chci, aby nešlo o přednášku, ale aby byla otevřena diskuse, kde se mohou studenti vyjádřit, vznést dotaz či obhajovat svůj postoj.

V rámci projektu „Inkluzivní výchova na SSPŠ“ z Operačního programu Praha pól růstu, byly organizovány další dvě zajímavé aktivity. Tou první byl „Kemp demokracie“ a tím druhým spolupráce mezi studenty s občanstvím českým a jiných států.

Kemp demokracie

Nejprve se vyjádřím ke „Kempu demokracie“, který byl organizován v prosinci 2016 pro všechny studenty druhého ročníku. Druhý kemp se uskutečnil v říjnu 2017. Další bohužel nebude, neboť projekt skončil a v další výzvě již není možná takový typ aktivity organizovat. Což je nesmírná škoda. Nicméně nám přinesla možnost ho dvakrát uspořádat mnoho zkušeností a také mnoho inspirací.

Nejprve se však musím zmínit, jak se tvořil program prvního kempu. Možnost ho významně ovlivnit dostali sami studenti, kteří po třídách sepsali témata, o kterých by chtěli diskutovat. Ke konečné podobě programu jsme se sešli u „kulatého stolu“, kde byli pedagogové, absolventi i studenti, především ti, kteří byli nominováni na posty mentorů.

V diskusi padl návrh, aby každý mentor připravil svůj program a studenti rozdělení do skupin v pěti dnech obcházeli jednotlivá stanoviště a debatovali o stanovených tématech. Na tom panovala vcelku shoda, ovšem já jsem se postavil proti. Inspirací mi byl návrh mého zástupce, aby na konci kempu přijali studenti komuniké, jakési prohlášení směrem ke svým kolegům v Evropě. Přišel jsem s zcela jinou koncepcí kempu, kdy studenti budou ve skupinách řešit po pět dní konkrétní problém a navrhnou jeho řešení.

Většina přítomných, a to včetně studentů, mi taktně naznačovala, že takový nápad není realizovatelný a narazí především na nezájem studentů, na jejich mentální nezralost. Ovšem já se ve své tradiční „zarputilosti“ nenechal přesvědčit a trochu na sílu jsem svůj návrh prosadil. Cítím jsem však z pohledů většiny přítomných, že očekávají nezdár.

Na kemp odjelo nakonec na sto třicet studentů, já osobně se instaloval do role vedoucího kempu, mentory jsem jmenoval šest pedagogů, dva absolventy a tři studenty, dva ze třetího a jednoho ze čtvrtého ročníku. Po příjezdu na místo kempu jsem všem předestřel svůj nápad a navrhl, abychom kemp pojali jako konferenci o Evropě, kdy na konci vypracujeme závěrečné komuniké, které budou muset na návrh jednotlivých skupin odhlasovat všichni studenti. Nosným tématem bude odpověď na otázku: „Jaká by měla být Evropa, ve které bychom chtěli žít.“

Níže uvádím pro zajímavost vytvořené skupiny, jaké dílčí téma si zvolily k řešení, program jednotlivých dní kempu a jeho zhodnocení, včetně popisu některých aktivit. Jedna ze skupin byla pojata

jako „mediální“, tedy její příslušníci měli za úkol pořizovat záznamy z konference, organizovat besedy a tiskové konference.

Vytvořené skupiny a jejich témata:

1. SSPS TV (video záznam, fotografování, rozhovory, besedy)
2. Vzdělávání 4.0
3. Vztah Evropy a mocností (USA, Rusko, Čína)
4. Struktura Evropy
5. Kriminalita, organizovaný zločin, terorismus
6. Migrace, začlenění migrantů do společnosti
7. Bezpečnost versus svoboda
8. Media, zneužití médií, kyberválka
9. Právní systém a plnoletost
10. Internet, bezpečnost na internetu
11. Evropa versus Střední východ a Afrika

Náplň kempu v časové ose:

Pondělí odpoledne	- studenti si dobrovolně vytvořili pracovní skupiny a zvolili si sami svá témata
Pondělí večer	- tvorba struktury skupin (předseda, místopředseda, mluvčí) - přiřazení mentorů k jednotlivým skupinám na základě jejich domluvy - vytváření základní prezentace na představení tématu - představení mentorů pro SSPS TV
Úterý dopoledne	- prezentace jednotlivých skupin, úvodní seznámení ostatních se svým tématem
Úterý odpoledne	- jednání ve skupinách, příprava prezentace o tématu a projednávání otázek - představení témat skupin jejich předsedy pro SSPS TV
Úterý večer	- jednání ve skupinách, příprava prezentace o tématu a projednávání otázek - představení témat skupin jejich předsedy pro SSPS TV
Středa dopoledne	- prezentace skupin o svých tématech, seznámení ostatních s tématem - diskuse k dané problematice v plénu (položené otázky, odpovědi, připomínky)
Středa odpoledne	- prezentace skupin o svých tématech, seznámení ostatních s tématem - diskuse k dané problematice v plénu (položené otázky, odpovědi, připomínky)
Středa večer	- příprava komuniké za jednotlivé skupiny s využitím diskuse na plénu - besedy ve vytvořeném studiu SSPS TV (přestavěný společenský salónek)
Čtvrtek dopoledne	- příprava dokumentů za jednotlivé skupiny (komuniké, důvodová zpráva) - besedy ředitele s dvojicemi mentorů a studentů ve studiu SSPS TV
Čtvrtek odpoledne	- přednesení komuniké za jednotlivé skupiny, hlasování o něm
Čtvrtek večer	- přednesení komuniké za jednotlivé skupiny, hlasování o něm - tiskové konference všech skupin ve studiu SSPS TV
Pátek dopoledne	- dokončení důvodové zprávy a prezentace na základě schválených prohlášení - rozhovory ředitele se studenty, rozhovor studentů s ředitelem ve studiu
Pátek odpoledne	- dokončení a kontrola všech dokumentů

Zhodnocení „Kempu demokracie“:

- všichni mentoři se shodli, že je překvapil přístup studentů, kteří se do mnou nastavené situace vžili, velmi aktivně o tématech diskutovali a snažili se připravit co nejlepší dokumenty
- vytvořil se velmi rychle vřelý vztah mezi mentory a studenty, založený na vzájemném respektu, přičemž nezáleželo na tom, zda daný mentor je pedagog, absolvent či student, mentoři se na mé

požadání (ale i ze svého vlastního přesvědčení) drželi v pozadí, někdy i záměrně nechali studenty samotné, aby si některé sporné otázky prodiskutovali bez jejich přítomnosti

- skvělý byl přístup hotelu, umožnil přestavování jídelny v jednací sál, zajistil jeho ozvučení, plátno a projektor, umožnil přestavení společenské místnosti za barem na televizní studio, umožnil využívání dalších prostor, salóneků i sportovních zařízení v libovolnou dobu
- menší restaurace (bar) sice zavírala ve 22.00 hodin, ale poté nám tato místnost byla dána k dispozici, zde probíhaly následně ještě debaty na různá témata, kterých jsem se zúčastnil já, mentoři i studenti, diskutovaly se mnohé aktivity na škole, vytvořila se tak přirozeným způsobem debatační místnost
- během kempu, kdy byla studentům ponechána značná volnost, se nevyskytl žádný vážný kázeňský problém, který by bylo nutné řešit, nebyl problém s kouřením na hotelu či alkoholem, studenti v drtivé většině dodržovali stanovené termíny začátků akcí
- hned na začátku byli studenti upozorněni, že pokud by se některá jednání protáhla do nočních hodin, má každý student právo kdykoli skupinu opustit a jít si lehnout, pokud by pocítil větší únavu, v případě nevolnosti (většinou nachlazení, začínající viróza) se v daný den student jednání nezúčastnil a zůstal na pokoji (stačilo jen toto oznámit, nikdo toho však nezneužíval, šlo jen o jedince), jednání skupin trvala v různé dny různě dlouho
- jediný problém nastal ve středu večer, kdy si studenti neuvědomili, že i jejich debaty ve večerních hodinách a celkem ztlumená hudba se rozléhá velkými prostory a chodbami, po mém důrazném upozornění se ve čtvrtek večer po 22. hodině všichni bavili na chodbách i v pokojích šeptem, pokud někdo zvýšil hlas, byl okřiknut vlastními spolužáky
- akce měla ráz skutečné konference, kdy se v některých skupinách debatovalo i pozdě večer, byla patrná snaha problém vyřešit
- pochopitelně se aktivně nezapojili úplně všichni, ale počet aktivních studentů se zvyšoval každým dnem, zároveň se přirozeně vygenerovali lídři skupin, v některých případech se tito studenti neshodovali s prvotní volbou předsedů a místopředsedů skupin, možná někteří překvapili sami sebe i své kolegy
- když jsem se v době jednání ve skupinách procházel hotelem, viděl jsem na různých místech a v různých místnostech skupiny debatujících studentů, někdy s mentorem, někdy i bez něho, často jsem mohl vidět jedince velmi živě hájící své vlastní názory vůči svým kolegům
- jak se studenti postupně více ponořovali do řešeného problému, začali si uvědomovat jeho složitost, co všechno jeho vyřešení ovlivňuje, mnozí tím byli překvapeni, nicméně i tak se snažili vytvořit komuniké, které by mělo naději na schválení a v něm popsané aktivity byly i realizovatelné
- v jednom případě padl návrh na vybudování pracovních táborů pro nepřizpůsobivé migranty, na což sami studenti při jednání v plénu reagovali slovy: „To myslíte jako opravdu vážně? Vy chcete budovat koncentráky?“, mluvčí skupiny pak vysvětloval, že nemíní „klasické koncentráky“, ale po dalších výtkách tento nápad skupina ze svého komuniké zcela vypustila
- studenti si tuto akci pochvalovali, ptali se, zda něco podobného budou mít i příští školní rok, mentoři z řad studentů se již hlásili o možnost být mentory i v příštím školním roce, někteří studenti projevíli zájem být v příštím roce sami mentory pro své o rok mladší kolegy
- na kempu panovala velmi pozitivní atmosféra, v době volna studenti využívali tělocvičnu, bazén s vířivkou, posilovnu, v úterý po obědě mohli individuálně vyrazit na krátkou procházku po okolí
- studenti dostali pokyn, že musí vždy při opuštění hotelu odcházet minimálně ve trojici (kdyby se někdo zranil, jeden u něho zůstává a druhý jde pro pomoc) a musí se zapsat na vrátnici, toto studenti dodržovali – sám jsem byl náhodným a nezpozorovaným svědkem situace, kdy se jeden student zeptal dobíhajícího kolegy, zda se zapsal a když ten řekl, že na to zapomněl, byl poslán

svými kolegy tak učinit (studenti chodili do místního krámu na nákupy svého oblíbeného pití a různých pochutin, v několika případech si nechali hromadně z Bruntálu dovést pizzu)

- studenti diskutovali i problémy školy se mnou, mým zástupcem či pedagogy, ale též s dalšími mentory, probíral se například přenos informací a úprava různých kanálů pro zprávy, systém klasifikace, činnost Studentského spolku a Lady's clubu (spolek dívek na škole), účast v různých projektech školy a podobně, rozhodně padly podnětné návrhy a někteří studenti mě požádali, zda by se mohli zapojit do projektů školy (dle svého zájmu)

Zajímavosti z kempu:

- když ke svým skupinám dorazili mentoři z řad studentů, byli zaskočeni tím, že jim začali studenti vykat, pochopitelně se domluvili na tykání, což však nijak nesnížilo respekt k nim, což bylo samo o sobě skvělé
- uskutečnilo se mnoho různých besed před kamerou v různém formátu, moderátorem jsem byl nejen já, ale i studenti, besedy byly se dvěma i více účastníky, na konci kempu mě vyzpovídala dvojice moderátorů z řad studentů
- ve středu večer dorazil do společenské místnosti jeden z pánů profesorů ve 22.30 hodin s tím, že od 20. 00 hodin do tohoto času probíhala v jeho skupině diskuse o připravovaném komuniké, nikoho ani nenapadlo, že by ji měl ukončit a odejít, dokud se neshodli na podobě prohlášení, ve 23.45 hodin dorazil mentor ze čtvrtého ročníku s několika zástupci své skupiny, aby se mnou probrali některé nápady ohledně Vzdělávání 4.0, měli zájem o doplnění informací, pak ještě na komuniké pracovali
- když začal schvalovací proces, nastavil jsem podobná pravidla, jaká jsou v poslanecké sněmovně, skupina předložila názor své skupiny, proběhla diskuse v plénu k jeho obsahu (někdy bouřlivá), pak mohli studenti z pléna předložit své pozměňovací návrhy, o kterých se hlasovalo přednostně
- po zahájení schvalovacího procesu přišel pro některé studenty šok, když jim pozměňovací návrhy bylo komuniké upraveno, odstraněny z něj některé body či jim bylo dokonce celé zamítnuto, jejich zklamání bylo očividné
- bylo možné neschválené komuniké upravit a znovu předložit, někdy pak prošlo, jindy i tak neuspělo, v jednom případě chyběly dva hlasy, napětí studentů bylo při jejich sčítání patrné, stejně jako následné zklamání (byla snaha získat potřebné hlasy, někdy prosby uspěly, někdy ne)
- nejvíce zklamaná byla skupina, co vytvořila velmi propracovaný systém v podobě diagramu pro přijímání migrantů v rámci solidarity do jednotlivých států EU, ovšem studenti jejich návrh odmítli, po anketním hlasování na požádání mentora této skupiny bylo zjištěno, že cca 60% přítomných studentů odmítá přijímání migrantů v tomto duchu (v pozdější debatě se studenty na toto téma mi řekli, že se obávají příchodu osob, které se nezačlení do společnosti a mohou páchat teroristické útoky)
- v této souvislosti je třeba poznamenat, že na škole studuje 25 cizích státních příslušníků, z nichž jsou dva tmavé pleti, přitom je všichni přijímají naprosto bez problémů, na druhé straně panují obavy z příchodu většího počtu migrantů z jiného kulturního prostředí, kteří budou vytvářet gheta s vlastními zákony a mohou být nebezpeční v podobě páchaní násilných činů včetně terorismu
- studenti v některých oblastech projeví překvapivě značný konzervatismus, navrhli zřízení evropského úřadu na ověřování pravdivosti informací (na základě dobrovolného požádání provozovatelů různých portálů, by ti dostali certifikát, že jejich zpráva je pravdivá), souhlasili s „Blacklistem“ pana Babiše na některé internetové stránky, ale požadovali jeho nezávislost v rámci EU, odmítli navržené snížení věku na 17 let pro pořízení řidičského průkazu, neboť dle

nich nejsou v tomto věku mentálně dost zralí na řízení klasického automobilu, naopak však navrhli snížení věkové hranice na 17 let pro účast ve volbách

- studenti si drtivou většinou odhlasovali návrh na centrální změnu klasifikačního systému, navrhli zrušení pětistupňové klasifikace jako nedostatečně vyjadřující zhodnocení znalostí a přístupu studentů, požadují zavedení bodového systému, který bude zohledňovat jak znalosti, tak aktivitu studentů v hodinách, jejich přístup k danému předmětu
- docela ostře se studenti vymezili vůči světovým velmocím, především Rusku a Číně, deklarovali zájem na spolupráci s nimi, ale s dovětkem, že souhlasí se zachováním sankcí vůči Rusku za okupaci Krymu a pokud by došlo k agresi vůči suverénní zemi v Evropě, má přijít tvrdý postih, v diskusi někteří nevyklučovali ani vojenské řešení, což přijaté komuniké sice neříká, ale ani nevyklučuje, v případě Číny odmítají akceptovat princip jednotné Číny a žádají akcent Evropy na vyšší demokratizaci v Číně
- ve čtvrtek v pozdní večer, po skončení hlasování a tiskových konferencí, se ve společenské místnosti v několika případech rozproudila velmi živá diskuse mezi studenty různých skupin i jejich mentory, kdy se navzájem hecovali, hodnotili důvody, proč jejich komuniké neprošlo, jiní vyjadřovali spokojenost, že jim prošlo alespoň částečně, další se chlubili, že byli velmi úspěšní

Střípky z kempu:

- když jsem přišel ke skupině, jejímž mentorem byl student třetího ročníku, spatřil jsem uprostřed stolu sloupec na sobě vyrovnaných mobilních telefonů, mentor mi vysvětlil, že se tak stalo na základě domluvy skupiny, aby se všichni plně soustředili na diskusi
- ve středu v noci nastal vlastně jediný kázeňský problém, kdy dva studenti hráli jakousi podivnou hru na chodbě, při níž házeli toaletní papíry a sledovali, kam až se dokutálí, několik jich po sobě neuklidili, po stížnosti od hotelu se na mou výzvu přiznali, omluvili se paní provozní za své neinteligentní chování a požádali o práci, jako pokání posbírali do pytle odpadky v okolí hotelu
- studenti z hlučnějšího pokoje v pátém patře, které musel napomínat pracovník hotelu (příliš nahlas puštěné hry a televize v pozdější noční hodině), se druhý den rovněž omluvili a jako pokání uklidili posilovnu
- ve čtvrtek ve večerních hodinách, po skončení plenární schůze s hlasováním o komuniké, vedl jeden z absolventů tiskové konference, když z nich někteří studenti odcházeli, varovali své přicházející kolegy slovy: „Dejte si na něj pozor, strašně toho ví a pokládá hodně těžké otázky.“
- v místním baru si někteří studenti dávali druhou večeři, a to v drtivé většině smažený sýr s hranolky, což jsem okomentoval slovy, že doba se sice mění, ale některé zvyklosti zůstávají

KOMUNIKÉ STUDENTŮ DRUHÉHO ROČNÍKU SMÍCHOVSKÉ STŘEDNÍ PRŮMYSLOVÉ ŠKOLY V PRAZE SMĚREM KE SVÝM KOLEGŮM V ČESKÉ REPUBLICĚ A EVROPSKÉ UNII.

My, studenti druhého ročníku Smíchovské střední průmyslové školy v Praze, jsme po týdenním jednání na Kempu demokracie, požádaném v rámci aktivity z Operačního programu EU Praha – pól růstu, přijali následné usnesení.

Usnesení:

Navrhujeme zapojení osvěty o kyberšikaně do rámcových vzdělávacích plánů základních i středních škol; propagaci výchovy od rodičů a pro rodiče; školení pro riziková centra (Linka bezpečí atp.).

Navrhujeme založení právního/soudního orgánu EU, který bude mít pravomoc dát konkrétní www stránky na „černou listinu“, avšak pouze na základě obsahu odporujícího platným zákonům.

Navrhujeme zavedení úřadu Elektronické certifikace mediálního obsahu v rámci EU, který na žádost poskytovatelů informací za poplatek ověří pravdivost obsahu jimi předloženého příspěvku. Pokud se prokáže jeho pravdivost, získá o tom příspěvek potvrzující certifikát.

Navrhujeme ve středních školách změnu známkovacího systému na bodovací systém, zahrnující hodnocení snahy studenta.

Navrhujeme ve středních školách individuální přístup v odborných předmětech a cizích jazycích.

Navrhujeme ve středních školách přidání hodiny na téma základy ekonomiky, finanční gramotnosti, politologie.

Navrhujeme, aby studenti středních škol měli možnost vyhledávat potřebné informace ve vyučovacích hodinách pomocí elektronických zařízení.

Navrhujeme, aby každý členský stát EU měl svůj vlastní parlament, ale otázky obchodu, obrany a volného průchodu osob se řešil parlamentem společným.

Navrhujeme, aby každý stát měl vlastní ekonomiku, přičemž by poskytoval část svého rozpočtu do rozpočtu společného, který bude řešit celoevropské problémy.

Navrhujeme, aby náboženství bylo ponecháno jako volné, dokud se neobjeví náboženský radikalismus, který je nutné řešit.

Navrhujeme, aby měl každý stát právo na svůj vlastní diplomatický postoj.

Navrhujeme vytvoření společného parlamentu EU se 2 komorami, přičemž by se v první komoře určovala většina podle počtu obyvatel jednotlivých států a v druhé by byl jeden zástupce za každý stát. Ve výjimečných případech by se sešla i třetí komora (prezidenti, předsedové vlád), která by měla možnost využít práva veta a tím zastavit rozhodnutí předchozích dvou komor.

Zastáváme názor, že bychom měli s Ruskou federací udržovat dobré hospodářské vztahy, kvůli dovozu ropy a zemního plynu a toto by mělo platit i ze strany Ruské federace, protože tyto dodávky do EU tvoří velkou část jejich příjmu. Naproti tomu by se měly zachovat sankce proti Ruské federaci, aby si tato velmoc uvědomila, že veškerá agrese na jejich hranicích s ostatními suverénními evropskými státy bude tvrdě potlačena.

Dle našeho názoru by měla EU udržovat velmi dobrý vztah s USA, protože je to silný ekonomický a vojenský partner. Myslíme si, že kdyby se EU v budoucnu podařilo lépe integrovat, měla by se stát plnohodnotnou velmocí mezinárodních vztahů. Podle nás bychom měli TTIP přijmout, protože naši obchodníci budou mít lepší přístup na americký trh, za minimálního poškození trhu evropského.

EU by měla udržovat dobré hospodářské vztahy s Čínskou lidovou republikou, nicméně by neměla akceptovat politiku jedné Číny. EU by měla podporovat postupnou demokratizaci Čínské lidové republiky.

Považujeme za vhodné se zabývat snížením věkové hranice pravomoci volit na 17 let věku.

Kemp bez hranic

Zde bych chtěl zmínit další aktivitu z projektu „Inkluzivní výchova na SSPŠ“, kterou je spolupráce mezi studenty s občanstvím českým a jiným. Během školního roku se vytvořilo několik skupin, kdy jejich organizaci zajišťovali studenti třetího ročníku v rámci svého studentského projektu a členy skupin byli zahraniční studenti prvních až třetích ročníků. Tyto skupiny se zúčastňovaly různých koncertů, divadelních představení, ale též poznávání kultury či jídelníčku jiných kultur. Na podzim vyjeli tito studenti na poznávací třídní cestu do Polska, navštívili Krakov i Osvětim, seznámili se s následky holocaustu.

V březnu byl organizován pro 35 studentů pětidenní „Kemp bez hranic“. Vedoucím kempu jsem se jmenoval sám, přítomen byl pan profesor, který vyučuje občanskou výchovu a filosofii, a absolvent, který studuje politologii na Universitě Karlově.

Po dobré zkušenosti z „Kempu demokracie“ jsem udělal podobný program, kdy v dopoledních hodinách mentor absolvent organizoval různé poznávací hry, v odpoledních a večerních hodinách

studenti zpracovávali svá témata, diskutovali o nich. Studenti se tentokrát rozdělili do pěti skupin a každá se zabývala jedním náboženstvím, vybrána byla tato: judaismus, křesťanství, islám, hinduismus a buddhismus.

Při pátečním závěrečném zhodnocení akce jsem studentům řekl, že na otázku, jak kemp dopadl, ode mne odpověď nedostanou. Tu si musí dát sami. Poskytl jsem jim jen pár návodných otázek a požádal je, aby si na ně sami zkusili upřímně odpovědět. Pokud tak učiní, tak pro sebe zhodnotí, jak oni konkrétně uspěli či neuspěli v tom, co jsem od nich očekával.

Pokud bych měl vyhodnotit kemp pouze z pohledu jeho hlavního poslání, tedy poznávání se navzájem, poznávání jiných kultur, pak bude mé hodnocení jednoznačně pozitivní. Ačkoli na kempu byli studenti a studentky s předky v hned jedenácti zemích (Česko, Slovensko, USA, Francie, Vietnam, Makedonie, Chorvatsko, Rakousko, Polsko, Rusko a Ukrajina), a přestože byli studenti věkově různorodí, od prvního po čtvrtý ročník, nedošlo za celý kemp k jediné vážné neshodě. Naopak vztahy mezi účastníky kempu byly výborné, dokázali se navzájem dobře bavit a projevovat vůči sobě dostatek respektu i porozumění.

Pokud bych měl zhodnotit, jak se dokáží studenti soustředit, nakolik jsou schopní se bavit ve chvílích k tomu určených, a naopak intenzivně pracovat v době, kdy se toto vyžaduje, tak tam někteří z nich uspěli a jiní zklamali. Ne každý se dokázal například plně soustředit při prezentacích, ne každý odvedl plnohodnotně svůj díl práce při studiu náboženství a přípravě prezentace o něm. Většina dokázala přijít na každou akci včas, bohužel několik jedinců se pravidelně opožděovalo.

Je pravdou, že nebylo nutné na studenty zvyšovat hlas, stačil významný pohled či vyslovení pokynu a oni se podle něho zařídili. Ale některým stále ještě chybí sebereflexe, schopnost přijmout za svoje jednání plnou zodpovědnost. Snažil jsem se, aby jim kemp přinesl zpětnou vazbu a aby se oni sami zamysleli právě nad tím, kolik jim chybí do skutečné sebevědomé osobnosti, do skutečné dospělosti.

Se studenty jsem měl možnost hovořit o různých věcech. Oceňuji jejich otevřenost, oceňuji i skutečný zájem u většiny z nich. Potěšila mě ochota mnohých z nich vystoupit v debatách před kamerou, sdělit svůj názor. Co mnohým ale stále ještě chybí, je schopnost své nápady dotáhnout do konce. V mnoha případech se dokázali pro něco nadchnout, ale po jisté době jejich zájem začal upadat, aniž by daná věc byla dokončena.

Co naopak mohu vyzdvihnout, je míra jejich tolerance. Jsou schopni respektovat jinakost, přes různorodost národností i věkovou spolu dokázali skvěle komunikovat, dobře se bavit. Respektují i různá náboženská vyznání, chtějí však, aby i jiní respektovali jejich pohled na svět.

Tato míra tolerance vyplývá i ze závěrečného komuniké, přijatého v poslední den kempu. Musím ocenit, jak emotivně diskutovali o každé větě v něm, jak jim záleželo na jednotlivých slovech. Jak se debatovalo, zda použít obrátů „mělo by být“ nebo „musí být“.

Na kempu jsem se studenty rovněž často před kamerou i v neoficiálních debatách hovořil o jejich zodpovědnosti za svůj život, o jejich a mém pohledu na školství.

Na závěr bych chtěl dodat, že aktivitu „Poznávání“ neberu pouze jako poznávání se navzájem, ale také poznávání sebe sama. Studenti jsou ve věku, kdy se snaží najít své místo „na slunci“, vymezují se vůči svým rodičům, učitelům. Hledají svůj směr a svou cestu. Stanovují si hranice, které jsou pro ně nepřekročitelné, učí se kompromisům, spolupráci v týmu, umění prosadit svůj názor, stát se lídrem pracovní skupiny, dokázat se podřídit týmové práci. V tom jim mohl kemp mnohé napovědět a je už jen a jen na nich, zda takovou odpověď budou hledat či nikoli. V tom se projeví jejich individuální míra zodpovědnosti vůči sobě, kterou mají různou, a čeká je ještě mnoho úsilí, než se z nich stanou opravdové osobnosti.

Níže přikládám přijaté komuniké.

Communique – Kemp bez hranic

6-10. 3. 2017 Libošovice v Českém ráji

Jaké postavení by mělo zaujímat náboženství ve 21. století?

My studenti, kteří jsme byli na Kempu bez hranic Smíchovské střední průmyslové školy, se shodujeme na tom, že náboženství by určitě měla být zachována a plnit do určité míry stejnou roli jako doposud. Tedy být pro lidi oporou a ukazovat jim směr.

Zároveň s tím musí být náboženství separováno od politiky, ekonomiky, do určité míry od vzdělání.

Jaká by měla být míra tolerance pro náboženské symboly a zvyklosti na školách?

Ať se bavíme o školách základních, středních či vysokých, ve všech případech by nemělo být náboženství tabu.

Studenti a žáci by měli být dobře informováni o historii, symbolech a zvycích jednotlivých náboženství. Měli by zároveň mít přehled o tom, jak si lidé na různých místech planety dané náboženství vykládají.

Na školách nesmí docházet k propagaci žádného náboženství. Víru mohou studenti projevovat, pouze pokud neomezují ostatní. Náboženské předměty, které neporušují hygienické a bezpečnostní předpisy, by měly být ve školních řádech tolerovány (jarmulka, křížek, hidžáb atd.). Předměty, které znemožňují identifikaci či představují bezpečnostní riziko, by měly být zakázány.

Přinášejí média objektivní informace o náboženstvích?

Dle našeho názoru neinformují média vždy objektivně. Díky těmto nepřesným informacím si mnoho lidí spojuje určité náboženství jako celek s činnostmi jedné nebo více radikálních skupin. Proto doporučujeme si informace vždy ověřovat z více zdrojů, a u nich zvažovat jejich důvěryhodnost.

10. 3. 2017

Bylo odsouhlaseno v celém rozsahu v poměru 31 pro, 0 proti, 3 se zdrželi hlasování.

Beseda s představiteli abrahámovských náboženství, dozvuk Kempu bez hranic

Na březnový „Kemp bez hranic“ navázala velmi zajímavá a netradiční červnová beseda, když studenti projevíli zájem diskutovat s představiteli abrahámovských náboženství naráz. Poslali pozvánku, já ji jako ředitel školy zaštlil a slíbil i besedu moderovat, aby hosté měli jistotu, že bude vedena v korektním duchu.

Za Židovskou obec v Praze přišel Rabbi Daniel Mayer, Ph.D., za Arcibiskupství pražské P. Mgr. Ing. Michal Němeček a za Muslimskou obec v Praze RNDr. Vladimír Sáňka. Přítomno bylo cca čtyřicet studentů, dále několik pedagogů a absolventů.

Beseda byla velmi zajímavá a nesla se v přátelském duchu. Pan Sáňka připomněl, že muslimové uctívají na pětadvacet předchozích proroků před Mohamedem z rodu Izraele, například Abraháma, Izmaela, Izáka, Jakuba, Mojžíše či Ježíše, jehož čas má ještě přijít v době posledního soudu, kdy se vrátí na Zem. Pan Mayer upozornil, že judaismus, na rozdíl od dalších dvou náboženství, není misijním náboženstvím, tedy nehledají další své stoupence. Pan Němeček ocenil, že v době středověku díky islámským učencům zůstalo zachováno mnoho významných antických děl.

Pánové se k sobě chovali korektně, byť někdy s některými tvrzeními svých kolegů vyjádřili nesouhlas. Bylo však patrné, že všechna tři náboženství mají více společného, než rozdílného, bohužel však mnohdy tomu praxe neodpovídá, včetně chování některých muslimů k „dětem knihy“, jak jsou nazýváni křesťané a judaisté, kteří věří ve stejného Boha jako oni.

Rozhodně musím ocenit atmosféru i chování hostů i přítomných zaměstnanců a studentů SSPŠ.

Na závěr této kapitoly bych rád konstatoval, že snad není vše tak hrozné, jak se občas uvádí v médiích, anebo jak představují někteří pracovníci dobrovolnických organizací, kdy českým občanům dávají nálepkou rasistů a xenofobů. Sám jsem se s tím setkal, když na jednu z debat byli studenti pozváni dobrovolníci, kteří pomáhali přecházet uprchlíkům přes maďarské hranice. Přestože v České republice je téměř půl milionu cizinců a žádné „rasové“ nepokoje jsem nezaznamenal, by odsudek jedné z pracovnic české populace hodně ostrý.

„Proč pořád Čechům tak nadáváte? Proč je pořád tak haníte? Proč se třeba nezaměříte na Saudy, kteří před svými stejnověrci uzavřeli hranice?“ ozval se v tu chvíli pobouřeným hlasem jeden ze studentů. Pikantním na tom bylo, že sám pochází z Balkánu.

Možná ještě jednu zajímavost na závěr, snad i jako odlehčení. Do školy dochází student Patrik, jehož předkové pocházejí z Madagaskaru. On sám má české občanství, ovšem jeho pleť je tmavá, respektive dost tmavá. On sám se velmi aktivně zapojuje do školních akcí, a nesetkal jsem se s tím, že by mu někdo ze spolužáků dal najevo, že mu vadí barva jeho kůže. Možná i proto, že sám Patrik vše bere s nadhledem. Například při besedě abrahámovských náboženství vyřkl pan páter názor, že není nic jasně černé nebo jasně bílé.

„Jak že ne,“ ozval se v tu chvíli Patrik.

„Tak někdy ano,“ odvětil příslušník pražského arcibiskupství s úsměvem, vzápětí se zasmáli všichni přítomní. Nešlo však o žádný posměch, nýbrž oceňovali vtipnou poznámku svého spolužáka na svůj vlastní účet.

Tentýž Patrik byl s námi na podzim na dvoudenní pracovní cestě v Osvětimi, kdy jako čelný funkcionář školního internetového zpravodajství SSPS TV pořizoval nejen záznam z cesty, ale především video záběry pro své starší spolužáky, co pracovali na modelu koncentračních táborů. Ti ho dost honili. Ne proto, že by byl mladší, stejně tak popoháněli jednoho čtvrtáka, rovněž člena SSPS TV. Měli jen zájem o co nejvíce záběrů, aby jich pak mohli využít pro svůj projekt. Ke konci prvního dne si unavený Patrik sedl na lavičku a poznamenal.

„To je hrozný, makám tu jako barevnej!“

Jeho poznámka vnesla světlo nejen na temné místo, kde zemřelo přes milion lidí, ale také okouzila jeho spolužáky. Zpočátku byl Patrik mezi studenty třetího a čtvrtého ročníku jako jediný druhák poněkud zakříklý, ale cestou zpátky do Prahy se již velmi družně bavil se svými staršími kolegy.

Na tomto příkladu bych rád dokladoval, že ke zbourání bariér je vždy třeba rozumný přístup z obou stran. Nadhled toho, kdo patří z nějakého důvodu k minoritě, a respekt k němu od většinové společnosti. Někdy bohužel chybí obé, někdy příslušníci minority reagují podrážděně i na nevinnou poznámku, míněnou třeba v žertu či nemající záměr ho urazit či ponížit. Tím neomlouvám v žádném případě neomalené či přímo zlé chování lidí ducha mdlého a povahy nesnášenlivé.

DOSLOV 2018

Každému, kdo se prokousal textem až sem, děkuji za jeho trpělivost. Určitě není mým cílem komukoli cokoli vnucovat. Věřím, že mnou popsané události či mé názory na různé společenské jevy, mohou posloužit buď jako inspirace nebo podnět k zamyšlení.

Nevím v tuto chvíli, jakým směrem se bude dále ubírat české školství, nevím, jak se bude vyvíjet využívání moderních technologií a nevím ani, jak úspěšné budou mnohé moje „novoty“ na Smíchovské střední průmyslové škole. Ale není na životě nejkrásnější právě to, že přesně nevíme, co bude zítra, pozítří, za rok, za deset let? Pokud vůbec nějaký zítřek bude?

V posledních letech vykonávám funkci garanta maturitních projektů. Musím se přiznat, že se na hodiny se studenty těším. Nikoli proto, abych jim mohl velet či na ně dělat ramena. Fascinuje mě, jak se

ze zadání maturitního projektu postupně klube konkrétní výstup. Snažím se vždy, aby zadání bylo co možná nejvíce obecné a aby studenti měli co největší prostor projeviti svoji kreativitu. Nikdy nevíme, jak nakonec jejich snaha dopadne a to je právě na tomto předmětu krásné. Před očima vám vzniká cosi, co mnohdy má opravdu vysokou úroveň a co by mnozí od středoškolského studenta vůbec nečekali. Ovšem díky tomu, že zpracovává většinou téma, které si vybral a které ho baví, jeho snaha dosáhnout co nejlepší výsledek je patrná. Mnohdy na projektu studenti pracují i po maturitě, kdy ho zdokonalují, aby mohl být plnohodnotně využit.

Jak jsem již ve svém textu naznačil, jsem celoživotním umírněným optimistou, přes všechno, co znám z historie o lidském druhu. Přes všechno, s čím jsem se setkal na vlastní kůži. Proto věřím, že nastupující generace, na jejímž vzdělávání mám tu čest se spolupodílet, bude o trochu lepší, než ta předchozí, a ta následná učiní další krůček vpřed.

Práce s mladými lidmi má hned několik výhod. Jednak od nich můžete čerpat energii, nechat se pozitivně ovlivňovat jejich nápady, jejich entuziasmem. A také, když jste mezi nimi, neuvědomujete si, jak vedle nich stárnete. O to je pak drsnější pohled do zrcadla. Abych však nekončil tímto smutným konstatováním, dovolím si přidat krátké vyznání. Skutečnost, že mohu s velmi aktivními, velmi pozitivními pedagogy, absolventy a studenty dennodenně intenzivně spolupracovat na mnoha projektech, mi dává sílu překonávat někdy i značné překážky a vlévá mi do žil novou energii, tolik potřebnou pro naplnění mých vizí. Za to jsem jim vděčný a za to jim děkuji.